

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL
EESTI KEELE KATEEDER

A. Veski

J. V. VESKI
EESTI KIRJAKEELE
OSKUSSÕNAVARA
ARENDAJANA

(lk. 1 - 448)

Dissertatsioon
filoloogiateaduste kandidaadi teadusliku kraadi
taotlemiseks

Teaduslik juhendaja
P. PALMEOS
filoloogiateaduste kandidaat

Tartu 1956

E E S S Ö N A

Käesolev töö tahab anda lühikese ülevaate eesti teadusekeele kujunemisest ja arenemisest, eriti selle sõnavaralisest küljest käesoleva sajandi I poolel. Kirjutise koostamiseks on andnud suurema osa materjali senivalminud eestikeelsed oskussõnastikud.

Töö esimene osa, s.o. sissejuhatav peatükk, käsitleb lühidalt olukorda eestikeelse terminoloogia alal möödunud sajandil. Et sajandi I poolel olid oskussõnade olemasolu ja samuti nende arenemine minimaalsed, siis on peamine tähelepanu pööratud sajandi II poolele, kus ilmus juba võrdlemisi arvukas kogus mitmele alale kuuluvaid kooliõpikuid ja populaarteaduslikke kirjutisi, millede koostamisel tekkis tungiv tarve vasta-va ala spetsiaal mõistete väljendamiseks.

Et käesoleval sajandil on eesti keele viljakaimaks arendajaks olnud J. V. Veski, siis ongi järgnev käsitelu vahetult seotud tema tegevusega. Kõnealune uurimus ei haara aga Veski kogu keelealast tööd, vaid piirdub ainult

Käesolev töö tahab anda lühikese ülevaate eesti teadusekeele kujunemisest ja arenemisest, eriti selle sõnavaralisest küljest käesoleva sajandi I poolel. Kirjutise koostamiseks on andnud suurema osa materjali senivalminud eestikeelsed oskussõnastikud.

Töö esimene osa, s.o. sissejuhatav peatükk, käsitleb lühidalt olukorda eestikeelse terminoloogia alal möödunud sajandil. Et sajandi I poolel olid oskussõnade olemasolu ja samuti nende arenemine minimaalsed, siis on peamine tähelepanu pööratud sajandi II poolele, kus ilmus juba võrdlemisi arvukas kogus mitmele alale kuuluvaid kooliõpikuid ja populaarteaduslikke kirjutisi, millede koostamisel tekkis tungiv tarve vasta-va ala spetsiaalõistete väljendamiseks.

Et käesoleval sajandil on eesti keele viljakaimaks arendajaks olnud J. V. Veski, siis ongi järgnev käsitelu vahetult seotud tema tegevusega. Kõnealune uurimus ei haara aga Veski kogu keelealast tööd, vaid piirdub ainult

tema osatähtsuse jälgimisega oskussõnade välja-
töötamisel. Nii annab I peatükk ülevaate neist
erialastest terminitest, mis Veski kaasabil on
eestikeelsesesse oskussõnavarasse lisandunud.

II peatükk jälgib Veski poolt juurdetoodud sõ-
nade moodustamist, tuletamist või muuviisilist
hankimist, ühe sõnaga - vaatleb nimetatud sõ-
nade päritolu. Kokkuvõttev peatükk näitab üld-
joontes eespoolesitatud sõnade levikut, püüdes
anda põgusat ülevaadet sellest, kuivõrd vastu-
võetavaks on osutunud ühel või teisel alal loo-
dud oskussõnad. Ühtlasi on siin kokkuvõtvalt
antud nende hinnang koos meie teadusalases ter-
minoloogias praegu valitseva olukorra näitamise-
ga.

L Ü H I K E Ü L E V A A D E
E E S T I K E E L S E T E R M I N O L O O G I A
A L G M E I S T J A K U J U N E M I S E S T

1. Eesti teadusekeele
olukord
möödunud sajandil
ja käesoleva sajandi
algul

Keel kuulub ühiskondlike nähtuste hulka. Ta sünnib ning areneb koos ühiskonna sündimise ning arenemisega. Et keel on ühtlasi ka üks rahvuse tunnuseid, siis on ta välja arenenud vastavalt iga rahva omapärale. Seepärast võib teatava rahvuse keelest ja tema arenemisseadustest ainult siis aru saada, kui keelt uuritakse lahutamatus seoses ühiskonna ajaloo, rahva ajaloo, kellele kuulub uuritav keel ja kes on selle keele looja ning kandja¹.

Mõtete edasiandmise vahendina teenindavad inimest grammatika ja sõnavara. Viimane omandab

¹ Vrd. J. V. Stalin. Marksism ja keeleteaduse küsimused. Tallinn 1953, lk. 41.

„ülisuure tähtsuse, kui ta läheb keele grammatika käsutusse“¹. „Sõnavara peegeldab keele seisundi üldist pilti: mida rikkam ja mitmekülgsem on sõnavara, seda rikkam ja arenenum on keel“².

Eesti keele varasem arenemine oli üldiselt aeglane ja takistatud. Põhjuseks oli asjaolu, et eesti keel oli mitteametlikuks keeleks, ta kuulus ekspluateeritavale klassile, orirahvale ning sellele pöörasid tookordsed keelekäsitlejad - saksa soost pastorid - tähelepanu ainult sedavõrd, kui see oli neile vajalik ja kasulik. Alles XIX s. I veerandil asuti eesti keele sõnavara rikastamisele. Eelkõige võib sellesisulisi artikleid kohata „Beiträge“ veergudel, kus mainitud probleemi agaramaks arendajaks osutus H. J. R o - s e n p l ä n t e r . Viimane avaldaski mitmest numbrist läbiulatava kirjutise (algus „Beiträge“ 3.nr. 1814.a., lk. 53 - lõpp „Beiträge“ 8.nr. 1817.a., lk. 5) pealkirjaga „Ueber die Bildung und Bereicherung der ehstnischen Sprache“, kus ta

¹ J. V. S t a l i n . Marksism ja keeleteaduse küsimused, lk. 43.

² Sealsamas, lk. 43 - 44.

käsitles üldiselt sõnavara arendamise põhimõtteid ja näitas, et selle rikastamiseks võib kasutada järgmisi allikaid: murdeid, soome keelt, teisi soome keelega lähedasi keeli, sõnade liitmist, vananenud sõnade elustamist, võõraid keeli. Hinnatav oli sel alal ka A. Knüfferi töö.

Lähtudes neist tänapäevani püsivatest alustest, milledele hiljem lisandusid uute allikate-na veel kunstlike sönatüvede loomine ja tule-tamine liidete abil, asutigi meie olemasoleva sõnavara täiendamisele.

Suuri raskusi valmistas möödunud sajandil see asjaolu, et üksikute teaduste või oskuste alal ei olnud eesti keeles veel sõnu erimõistete väljendamiseks, puudus vastav eestikeelne sõnavara, mis oleks võimaldanud teaduslike mõistete täpset edasiandmist. Vajati selle piirkonna sõnu, mida me tänapäeval tunneme oskussõnavara ehk terminoloogia nime all. „Tarviduse selle järele kutsusid esile 1) püüd pakkuda rahvale teadusliku sisuga populariseeringuid ja 2) koostada õpikuid - eeskätt küll algastme jaoks, sest keskhariduse omandamine eesti keeles ei olnud tsaariaegsel Venemaal võimaldatud. Koolivälisest lugejaskonda tutvustati peamiselt loodusteaduse

kui ka maateaduse algmetega ja tervishoiuküsimustega" ¹.

Eestikeelne teaduslik oskussõnavara - niipalju kui seda oli esinenud mõningais õpikuis, peamiselt loodusteaduse-, maateaduse- ja tervishoiu-alastes raamatutes - ei olnud isegi käesoleva sajandi algaastail veel terminoloogia selle sõna täpses mõttes. Nimelt esines terminite koordineerimatuse tõttu palju paralleelseid ja kirjeldavaid väljendeid. Ka ei osutunud olemasolevad oskussõnad alati võrkeelsete terminite täpseiks vasteiks. Samuti kahjustas mitme sõna esinemine ühe mõiste väljendamiseks tugevasti teksti täpset mõistmist ².

Katseid eestikeelse terminoloogia arendamiseks ja juurdesõetamiseks eri teadusaladel esineb mõnel määral juba XIX s. I poolel. Sel ajal, kui kõne- ja kirjakeel ei taotlenud mõis-

¹ J. V. V e s k i . Вопросы эстонской терминологии, (käsikiri). Moskvas 1949.a. peetud ettekanne, autori isiklikus kogus, lk. 1.

² Vrd. E. K u r v e . Eesti kirjakeele arenemine a. 1900 - 1917, dissertatsioon (käsikiri). Tallinn 1953, lk. 34.

tete vahel suurt eristamistäpsust, võeti sõnavara rikastamiseks rohkesti rahvasuus valminud sõnu, mis rahvas oli soetanud oma tööalaste mõistete ja toimingute sõnastamiseks. Oli otse möödapääsematu rakendada just rahvakeelseid mõisteväljendeid ükskõik missisulises rahvast huvitavas või tema silmaringi avardavas kirjutises ¹.

Populaarteaduslikes töödes ei kasutatud siis veel niisugust oskuskeelset sõnavara, mis oleks eesti keelt otsesesse ühendusse viinud ka rahvusvaheliste terminitega. Tolle aja kohta oli omakeelsete väljendite rakendamine, muukeelseist hoidumine, küllaltki õigustatud, sest rahvusvaheliste keelendite mõistmiseni ei olnud meie rahva suur enamik, massid, siis veel arenenud, massidele aga tuleb kirjutada, nagu ütles L e n i n , ilma niisuguste uute terminiteta, mis ei nõua erilist seletamist ².

¹ Vrd. J. V. V e s k i . Murdekeele kasutamise võimalusi eesti kirjakeele arendamisel. Eesti NSV TA teaduslik sessioon 23.-29. apr. 1947, Tartu 1948, lk. 136.

² Vrd. V. I. L e n i n . Teosed XXX kd., Tallinn 1954, lk. 272.

Kui XIX s. I poolel ilmunud erialastes töödes ja õpikutes kasutati vastavate terminite edasiandmiseks enamasti saksa- ja ladinapäraseid väljendeid, siis hakkas nende kõrvale aegamööda tekkima ka mõningaid eestikeelseid. Viimaste kasutamine oli üldiselt kõikum ja juhuslik. Mõnigi kord olid nad sisult ebamäärased ja neil oli vähe kallakut kujuneda teatava termini täpseks vasteks, siiski said üksikud neist aluseks meie tänapäevastele oskussõnadele. Seesuguseid paralleelseid väljendeid leidub juba näit. 1806.a. P. H. Frey poolt koostatud kooliraamatus "Arropiddamisje ehk Arwamisje - Kunft" :addition e. numbride kokkoarwamine, subtraktion e. mahhaarwamine, multiplikation e. kokkoggominne jne.

Samad eestipärased terminid esinevad ka O. W. Masingu "Arwamisje - Ramatus" (1823). Viimane tõi nendele lisaks veel uusigi, näit. püstridda, ristridda, jaggaja jt., mis jäid meie matemaatikaõpikuisse püsima sajandi lõpuni ja osalt kauemgi. Nende kõrval võib leida aga ka niisuguseid, mida tänapäeval enam ei tunta, näit. jädaw, ladaw, üllejädaw, wähhendaw, wähhendaja jne.

O.W. Masing rakendas rahvapäraseid väljendeid eriti edukalt arstiteaduslike mõistete edasiandmisel. Mainitud alal võib Masingut pidada teerajajaks, sest tema eesti-saksa keeles koostatud valimik tolleaegseid rahvasuust pärinevaid haiguste, ravimite, ravimitaimede ja anatoomilisi nimetusi (arvult ligi 300) ja vastav fraseoloogia on üks esimesi allikaid, milles on säilinud meie vanemaid meditsiinilisi ja selle piirkonnaga kokkupuutuvaid muidki rahvakeelseid väljendeid¹. Valimik, mis ilmus 1822.a. Pärnu linnaarsti J. J. I l i s c h 'i raamatu „Die gewöhnlichen Krankheiten des menschlichen Körpers rücksichtlich ihrer Erkenntnisz, Ursachen, Gefahr und Heilung mit besonderer Beziehung auf die Landbewohner der Ostseeprovinzen des Russischen Reichs“ lõpul (lk. 322 - 328), sisaldas mitmeid rahvapäraseid meditsiinilisi nimetusi, nagu: ehmatufe pulber (= Schreckpulver), ellofone likumine (= Krise), emma tõbbi (= Hysterie), pitkminnestus (= Scheintod), tergentiin (= Ter-

¹ Vrd. J. V. V e s k i , Murdekeele kasutamise võimalusi eesti kirjakeele arendamisel, lk. 138.

pentinöl), tundmifed (= die Nerven), üllekäi-
ja rohhi (= Baldrianwurzel), hambaid tegema
(= zahren), jooksjas (= Rheumatismus) jne.

Märkimist väärivad veel Masingu katsed ees-
ti keele terminoloogia alal, kus ta oma kirjuti-
ses „Versuch einer Grammatischen Terminologie“
(1824) rakendab juba endaloodud termineid, näit.
sõnaliikide nimetusi: nimmi (= nimisõna), kombe
(= omadussõna), wiis ehk luggu (= mäarsõna);
grammatilisi aegu: ollew (= olevik), minnew
(= lihtminevik), olnud ollew (= täisminevik),
enneminew (= enneminevik); kõneviise: kindel
kõnne, kahtlane ehk lowitaw kõnne, kätkja; ar-
vukategooriaid: üks (= ainsus), mitmed (= mit-
mus) jne.

Need olid siiski ainult vähesed ja juhusli-
kud katsed, mis tehti eestikeelse oskussõnavara
loomiseks möödunud sajandi I poolel. Enam tähe-
lepanu leidis terminoloogia-alane töö alates sa-
jandi II poolest või õigemini III veerandist,
mil kerkisid silmapiirile juba eesti soost keele-
mehed-keelerikastajad.

Sajandi II poolel hakati meie oskussõnava-
rasse rahvapärast ainet tooma. Nii näit. leidub
J. G. S c h w a r t z 'i „Koli-ramatu“ V jaos

(„Keograhwī“), mille koostas pastor W. M i c k -
w i t z , seda laadi sõnu üsna mitmeid: virma-
lised e. põhjavalgus, kuivad välgud e. päik,
tõus ja mõõn, kummikonn (= kilpkonn), raudkivi
jt., kuigi nimetatud raamatu keel on nii sõnava-
ralt kui lausestuselt saksapärase.

C. R. J a k o b s o n on õpikute autori-
na toonud möödunud sajandi II poolel meie keelde
mitmesugust sõnavaralist materjali. Nii on ta oma
töodes „Weikene Geograafia ehk Maade teadufe
käfiraamat“ (1868) ning „Teadus ja seadus põl-
lul“ I (1869) paiguti õige tabavaid sõnu esita-
nud, milledest mõned tänapäevalgi oskussõnadena
püsivad, nagu: tähtkuju, suur vanker, väike van-
ker, põhjanael, linnutee, poolsaar, merekitsus
jne. Osa neist on aga väikeste keeleliste kohen-
dustega tarvitusel: ahelmägestik (= ahelmäestik),
liugustik (= liustik), jõekond (= jõgikond),
vastjalgnikud (= vastasjalgsed), maatelg (= maa-
kera telg), kindlad ja rändajad tähed (= kinnis-
ja rändtähed), maapoolik (= poolkera), elaja-
rõngas (= loomaring), söehapatus (= süsihape)
jt. Esineb ka niisuguseid omaaegseid oskussõnu,
mis tänapäeval enam tarvitusel ei ole: priiõhk
(= õhkkond), limak (= kleebis), segamus

(= koosseis), mädandus (= huumus), teringjalg (= kuubikjalg), kärjekoutus (= rakustik), tagasikargamise e. vedrutamise vägi (= vetruvus), sooja jooneldamine (= kiiritus, kiirgus) jne.

Üsna rikkalikult esines rahvapärast materjali Fr. R. K r e u t z w a l d i „Kodutohtoris“ (1879) ja P. H e l l a t i „Tervise õpetuses“ (1.tr. 1891 - 1894, 2.tr. 1913). Viimane toetus oma raamatus peasjalikult rahvapärastele keelenditele, nagu: laiuss, hingetoru, kõõlused, tõmbsoon, kude, krõmpsluu, song jne. Kreutzwald, kes sõnu hankis ka juba tuletusliidete ja sõnade liitmise teel, tarvitas rahvasuust pärinevaid keelendeid oskuslikult just haiguse-nimede puhul, näit. langetõbi, tuulerõuged, koputõbi, kollatõbi, külmtõbi, lõkatusekoha jt. Vähemal määral esineb neid seoses muude mõistete-ga, nagu: kooljaluu, luusäsi, emakas, maarjajää jt. Kõik Kreutzwaldi poolt toodud sõnad ei leidnud heakskiitmist. Kui näit. üldlevivaiks said paljud rahvapärased haiguste nimetused ja ka teatavad tuletuslikud sõnad, nagu laevnik, palavik, põletik, etendus, iludus, kunstnik, enamik jt., siis jäid ometi nende kõrval tarvitusele võtmata

mitmed liidete abil moodustatud sõnad, nagu möödanik (= minevik), lapsikas (= naiivne), võõrik (= võõrsõna), linnanik (= linlane) ning ka liitsõnad: auruvanker (= jõuvanker), üliõpetuse kool (= ülikool), loodud sund (= instinkt, vaist), ilmakere (= taevakeha) jt.

Et olukord rahvapäraste väljendite kasutamisel oli aga üldiselt ebakindel ja stabiliseerumata, ilmneb selleski, et 1854.a. trükitud J.G. Schwartz'i „Arwamisje ehk rehkendamisje ramat“ („Koli-ramatu“ IV jagu) sisaldas mitmeid märksa ebamäärasemaid ja halvemaid väljendeid, kui need olid sajandi I poolel ilmunud Masingu matemaatikaõpikus, näit. mahhaarwaminne e. ärrawotminne e. fuptraktfio, kaswataminne e. mitto korda wotminne e. multiplikaatfio, jäggaminne e. tiwifio, luggude parid (= võrre e. proportsioon), kolme ligette arro e. kolme liikmega arro (= kolmeliikmearvutus, kolmlause) jne.

Matemaatilised terminid hakkasid välja kujunema alles sajandi viimasel veerandil, mil ilmusid J. K u r r i k u „Aruwald“ I (1879), II (1880) ja „Laste aruwald“ (1879), mis sisaldasid, kuigi sageli ebatäpset ja vähest puht-terminoloogilist sõnavara, siiski ometi järjekindlalt rahvapärast

materjali, milles ei puudu vahel ka oskussõnali-
ne kallak, nagu tühe- ja võõranimelised, liig-
ja segamurrud, ühelised ja kümmelised, ring-
joon, täisruut jne. Nende kõrval leidub siin
ometi rida niisuguseidki nimetusi, mis ei kuju-
nenud oskussõnadeks, näit. vildak täisruut
(= romb), vildak pikkrüüt (= parallelogramm),
võrdlused ruutarvudega (= ruutvõrrandid), van-
nipõhja sarnane väli (= ellips) jne.

Kui kirjakeel on alles vähe arenenud, siis
võtab ta meelsasti vastu rahvakeelendeid, ilma
neid vormilt või sisult teisendamata, sest rahva-
keelsed väljendid on enam levinud ja lugejale aru-
saadavad. Mõõdunud sajandi viimased aastakümned
näitavad ilmekalt, et rahvakeelsest materjalist
ükski ei piisa, et rahuldada kõiki nõudeid. Ka ei
olnud rahvakeel paljude mõistete täpseks edasiand-
miseks võimeline ¹.

Nii hakati eesti teadusekeele arendamisel
mõõdunud sajandi viimasel veerandil rahvakeelsete
väljendite kõrval senisest märksa rohkem kasutama

¹ Vrd. J. V. V e s k i , Murdekeele ka-
sutamise võimalusi eesti kirjakeele arendamisel,
lk. 142.

tuletusliidete rakendamist, keeles olevate sõnatüvede liitmist ning lisaks eelmisile allikaile ka kunstlikult uusi tüvesid looma. Mainitud moodustest kujunes käesoleval sajandil eriti produktiivseks just sõnade tuletamine liidete abil.

Ulatuslikum ja süsteempärasem töö oskussõnavara täiendamisel tehti ära XIX s. viimasel veerandil EKMS-i organiseerimisel. Nagu juba eespool öeldud, tekkis eriti tungiv vajadus oskussõnade järele seoses mitmesuguste õpikute väljaandmisega. Mainitud organisatsiooni üheks ülesandeks oligi eestikeelse koolikirjanduse muretsemine. Juuba esimesel EKMS-i koosolekul, mis peeti 25. veebr. 1872.a. Viljandis, võeti vastu otsus, nagu võib näha vastavast protokollist, terve rea õpikute koostamiseks: „Saksa- ning Venekeele õpetamise raamat, rehendamise raamat; geometria raamat; geografia raamat, loomuse õpetuse raamat, maailma (iseäranis isamaa) sündinud asjade raamat, põllu- ja aiaharimise õpetuse raamat”¹. Seoses nimetatud raamatute koostamisega asuti ka vastavate alade oskussõnade hankimisele. 29. ja 30. aug.

¹ EKMS-i aastaraamat I, Tartu 1873, protokollid, lk. 72.

1879.a. peetud 19. koosoleku protokollis leidub järgmine otsus:

„Võeti nõuaks, Eesti keele rikastamise ja teaduse nimede ühise pruukimise eest hoolt kanda. Arvati tulusaks ja tarvilikuks üksikute teaduskondade kohta tarvilisi kunstsõnu kokku säädida. Selle töö juures stündida aga 1) järele uurida, kas sarnasid sõnu meie rahva suus juba pruugitavad, 2) tähele panna, mis tõised kirjanikud juba enne pruukinud, 3) oma loodud sõnu ehk nimetusi võimalikult Soome keele juhil kokku säädida“¹.

Samal koosolekul määrati kindlaks, kes mingisuguse ala oskussõnu hakkab hankima. Enamasti tegid seda vastava raamatu koostajad.

Kui üldiselt jälgida sajandi lõpul ilmunud õpikutes esinevat sõnavara, siis võib märgata juba teatavat kallakut vastavate alade terminoloogia kujunemisele; ühes raamatus leidub seda enam, teises vähem, kuid üldine tendents selles suunas on olemas.

Õpikuid ilmus EKMS-i toimetusel küllaltki

¹ EKMS-i aastaraamat VII, Tartu 1879, protokollid, lk. 19.

suurel arvul, kõik neist aga ei saanud ühesuguselt populaarseks ega sisaldanud ka samal määral terminoloogilist sõnavara. Siinkohal võiks puudutada mõningaid levinumaid.

Vaadeldes loodusteaduse õpperaamatuid võib neis tähele panna küllaltki rikkaliku üldsõnavara esinemust. Näit. J. P ä r m a n n i „Looduse lugu“ (1878) toob rõhuvas enamikus meil praegugi tarvitatavad looma-, linnu- ja taimenimed: kukkurelajad, nokkelajas; künniräästas, linavästrik, leevikene, tulilill, kukekannused jt. Mõned siin leiduvad nimetused on siiski tänapäevastele oskussõnadele aluseks olnud, näit. limulised (= limused), nahktiivlased (= nahktiivalised), sihktiivlased (= sihktiivalised), sõudjalad (= sõudjalalised), ühe-, kahekabjalised (= kabjalised, sõralised) jne. Esineb ka üksikuid tänapäeval kõrvalejäänud oskussõnu: krooksluu (= kõhr), isakas (= tolmukas), savitseja lind (= siblija lind) jne.

J. K u n d e r i kolmeosaline „Looduse õpetus“ (1877, 1881, 1885) pakub eriti teises osas, mis haarab taimeriiki, võrdlemisi palju tänapäevaseid oskussõnu: kaheidulehelised, magunad, kuldkannid, huulheinad, kannikesed, kukesabad, uniohakad, emajuured, kõrvikud, kuremõõgad jt.

Hulk sõnu on niisuguseid, millistele toetuvad tänapäevased oskussõnad, näit. õlipuukasvud (= õlipuulised), karelehtlased (= karelehelised), huulõislased (= huulõielised), üheidalehelised (= üheidulehelised), konnakasvud (= konnarohulised), paljasseemnekasvud (= paljasseemnelised), vesinupud (= vesikupud), ristõislased (= ristõielised), lillpajud (= pajulilled), liblikõislased (= liblikõielised). Õpikus võib kohata ka üksikuid rahvapäraseid ja muid sobivaid nimetusi, mis aga tänapäeval botaanikas enam tarvitusel ei ole: juudajuured, sööbijarohud, ülekäijarohud, savikud jne.

Üldrahvalikku, laialt tuntud sõnavara esineb rohkesti J. B e r g m a n n i töös „Üleüldine ajalugu“ (1880), kus kohtame sõnu, nagu kroonumõis, pärisori, kirikuvanne, rüütliordu, raudriie, ristisõda, suurtükivägi, isevalitseja jne. Leidub vaid üksikuid kaasaegseist vormidest erinevaid, nagu: vabadriik (= vabariik), liigvõimus (= ülevõim), väljalautamine (= levitamine), maade ülesleidmine (= avastamine), huunlased (= hunnid) jt.

Püüsika õpik „Wiisika õpetus“ (1881), mille koostas J. T ü l k , ei paku püsiva väärtusega

füüsika-alaseid termineid, mis oleksid tarvitusel veel praegu või mis oleksid tänapäevastele kujudele vähemalt alusekski olnud. Autor on püüdnud toime tulla enam-vähem üldkeele sõnadega. Kuigi tal vahel esineb oskussõnalise varjundiga väljendeid, on need kui mitte rahvapärased pärast paremate terminite tarvituselevõtmist keelest kadunud. Seda laadi sõnadest võiks nimetada: jäädavuse vägi (= inerts), valguse tagasikargamine (= valguse refleks), loomus (= loodus), kindlad, tilkuja-vedelad ja õljuja-vedelad kehad (= tahked, vedelad ja gaasitaolised kehad), ligemale tõmbamise ja eemale lükkamise jõud (= tõmbetung ja tõuketung), mehhaanik (= mehhaanika) jne.

Palju vaeva tuli näha „Turnimise raamatu“ (1879) autoril J. K u r r i k u l võimlemise oskussõnade leidmisega, sest sellel alal polnud veel midagi olemas. Kui nimetatud raamatu koostaja rakendas oma matemaatika õpikute puhul, nagu eespool öeldud, ohtrasti otse rahvakeelset ainet, võttis ta käesoleval alal tarvitusele mõningaid rahvakeelele toetuvaid uudistuletusi, mis aga ei osutunud üldlevivaiks; sellised sõnad on näit. rindkond (= viirg), rongkond (= kolonn), rent (= rivi?), renditamine, hargitamine, kaard-rong, segarent jt.

Ainsaks püsivaks terminiks osutus sõna hark - seis.

Rääkides oskussõnavara arendamisest möödunud sajandi lõpul ei saa mööda minna K. A. Hermann ja A. Grenzsteini tööst sellel alal. Tegutsedes enam-vähem üheaegselt andsid nad keeletarvitajaskonnale sufiksrite rakendamise, sõnade liitmise ja kunstlikult loodud tüvede kaudu mitmeid õnnestunud oskussõnu. Eriti on see kehtiv Hermann kohta, kelle teatava määrani puristlik kallak ometi ei takistanud teda loomast otstarbekaid grammatilisi termineid, mida enamikus tänapäevalgi tuntakse ja tarvatakse, näit. tähestik, häälik, kaksiktäishäälik, ase-, hüüdsõna, käänete eestikeelsed nimed, kääne, pööre, liht- ja liिताeg, täisalus, liitlause jne. Kõiki neid väljendeid võib leida Hermann „Eesti keele grammatikast“ (1884) ja „Eesti keele lause-õpetusest“ (1896). Tema sõnasoetistest väärivad mainimist ka veel muusika oskussõnad, nagu avamäng, helilooja, heliredel, kontserdimeister, metsasarv, puhkpill, tiibklaver jt.

Grenzstein on koostanud oma kaasajal esinenud üldkeelseist ja vähemal määral enda soetatud sõnadest „Eesti sõnaraamatu“ (1884). Tema

sõnavara rikastamist tuleb vaadelda kriitiliselt ta isesuguse suhtumise pärast mõninga sisse keelen- deisse. Ei saa õigeks pidada selles antud sõnade rühmitamist nelja ossa, sest see jaotus on subjek- tiivne, teostatud selle järgi, kuidas tema neid sõnu hindas. Nõustuda võib küll esimese rühma sõ- nadega, mida ta nimetas üldtuntuiks; seda nad ka on, näit. avarus, eessõna, eesriie, kõnnak, lii- gitama, looduslik, luuletama, rahvamees, suurriik jt. Teise rühma paigutatud sõnad soovitas ta tarvitusele võtta. Paljud neist ongi saanud üldka- sutatavaiks, näit. eeskava, eeskiri, erand, ette- võte, kinnistäht, lihttüvi, malend, müürileht, rahvasaadik jt. Osa neist esineb praegu aga muu- tunud kujul, näit. alakool (= algkool), eesist- nik (= eesistuja), enesekohalised asesõnad (= enesekohased), keertrepp (= keerdtrepp), koolitlane (= haritlane) jt. Vähem õigeks tuleb pidada kolmanda rühma iseloomustust. Nimelt on autor sellesse asetanud sõnad, millede tarvituse- letulemises ta kahtleb. Ometi on siin hulk niisu- guseid väljendeid, mida praegu edukalt kasutatak- se, näit. eitav kõne, happnik, kõneviisid, nal- jand, näidend, õnnemäng, süsinik jt. Nende kõr- val on küll teatav kogus sõnu, mis pole levinud,

näit. Eestla (= Eestimaa), Saksla (= Saksa-
maa), kainend (= proosa), kirjandaja (= sti-
list), kõneriistad (= kõneelundid), mõlgend
(= poeesia) jt. Täiesti ebaõige on neljanda
rühma nimetus: „halvastitehtud sõnad“. Sellesse
kuuluvad rõhuvas enamuses just rahvusvahelised
väljendid, nagu adjutant, advokaat, akadeemik,
doktor, dokument, mausoleum, minister, tabel jt.,
mis meil on iga päev tarvitusel.

Hermanni ja Grenzsteini uudiskeelendite
hulk oli võrdlemisi suur ja ta oli kujundatud mit-
mel viisil, kuid vähe tuli neist tarvitusele ja
seda just sellepärast, et sõnade hankimine oli
tihti tingitud nende loojate puristlikust tendent-
sist, soovist asendada keeles juba kodunenud laen-
sõnu kunstlikult loodutega. Seetõttu ei leidnud
keeletarvitajaskonnas poolehoidu Hermanni poolt
esitatud kunstlikud tüved, nagu: võidus (= -kunst),
kuje (= pilt, joonis), vaav (= maal), kõma-
õpetus (= akustika), koostus (= riik), paini-
koda (= trükikoda), kuningarodu (= dünastia)¹,
või Grenzsteini : einenik (= ökonoom), vestand

¹ B. B r a m b a t , K.A. Hermann eesti
sõnavara rikastajana, diplomitöö (käsikiri),
Tartu 1950, lk. 225 jj.

(= jutustus), mässipaber (= makulatuur) jt. Samuti pole tarvitusele tulnud ka liidete abil moodustatud vormid (Hermannil): koerik (= emakoer), jalgnik (= jalgsikäik), armlane (= lemmik); (Grenzsteinil): tunnend (= lüürika), lugend (= lektüür), osknik (= praktika), täädmik (= teooria) jt.¹.

Üldiselt võib XIX s. lõpul siiski näha tunduvat kallakut luua vastav terminoloogia iga teaduseala jaoks. Selleaegseid õpikuid ja teisi töid jälgides ilmneb aga, et kõikidel aladel pole see püüd olnud ühesuguse tugevusega, vähe on terminite loomiseks ära tehtud näit. ajaloo ja füüsika alal, sellevastu aga leidub loodusloo, arstiteaduse ja ka keele alal üsna kogukas erisõnavara.

XX sajandi alguseks oli eesti keel märgatavalt arenenud ja täienenud. Nüüd oli siin kasutusel juba võrdlemisi arvukas ühiskondlik-poliitiline sõnavara, mis peegeldas ühiskonna jagunemist klassidesse ning kihtidesse (kodanikuklass, talupojaseisus, töörahas, proletariaat, väikekodan-

¹ A. G r e n z s t e i n , Eesti sõnaraamat, Tartu 1884.

lased) ja kajastas töölisklassi võitlust poliitiliste ning majanduslike õiguste eest (töölis-
te partei, streikima jt.). Vaatamata küllaltki kiirele arenemisele ei vastanud sellegaegne eesti keele sõnavara ometi enam ühiskonna materiaalse elu uutele vajadustele ¹.

Veelgi teravamaks muutus tarvidus oskussõnade järele sel põhjusel, et õpikute koostamise kõrval hakati seoses teadusliku töö intensiivistumisega üha enam huvituma vastavate alade terminitest. Küsimus tõsteti konkreetselt üles enam-vähem üheaegselt Tartus ja Tallinnas. Tartus kujunes terminoloogia-alase töö organiseerijaks 1907.a. asutatud EKS juba oma esimestest koosolekutest peale. Tallinnas oli selle töö algatajaks J. V. Veski, kes tol ajal oli Tallinnas asuva Eestimaa Rahvahariduse Seltsi kirjandusosakonna liige, hiljem selle juhataja. Veski avaldas 1907.a. paljudes ajalehtedes üleskutse, milles näidati ära terminoloogia korraldamise ja täiendamise abinõud. Nendeks peeti

1) kirjas esinenud oskussõnade kogumist ja selek-

¹ Vrd. E. Kurve, Eesti kirjakeele arenemine a. 1900 - 1917, lk. 34.

teerimist; 2) puuduvate sõnade juurdeloomist keeles leiduva materjali alusel; 3) unustusse vajunud sõnade elustamist ning äraksutamist; 4) murdesõnade tarvituselevõtmist¹.

Nii võib öelda, et alles 1908.a., mil EKS-i koosoleku protokollis (19. I 1908.a.) leidub sellekohane otsus, algas teadusliku terminoloogia üksikute alade süstemaatiline korraldamine. Analüüs näitab, et esimesed eesti keele oskussõnastikud - matemaatika ja maateaduse sõnastik, millede peakorraldaja oli J. T a m m e - m ä g i , said tõsiselt arvestatavaiks juhtnõudeks vastavale kirjandusele. Ühtlustus varasem terminoloogia ja lisandus rida uusi nimetusi.

Kõigepealt asutigi siis olemasolevate oskussõnade kogumisele ning korraldamisele. Selleks moodustati vastavad komisjonid EKS-s, Tartu ja Petrogradi EÜS-is. Töö oli suunatud sellele, et välja anda oskussõnastikud, mis oleksid võinud olla ühtlustavaks vahendiks koolikirjandusele, populaarteaduslikele väljaannetele ja kõnekeelelegi.

¹ J. V. V e s k i , Üleskutse eesti keele sõnade korraldamise asjus, Meie Kodumaa, Viltjandi 1907, nr. 2, lk. 3 (leidub ka teistes ajalehtedes).

Kogutud materjalide alusel anti käesoleva sajandi esimesel veerandil, peamiselt ajavahemikul 1910 - 1915 välja rida oskussõnastikke. Kollektiivse töö tulemusena valmisid EKS-i organiseerimisel esimestena „Matemaatika sõnastik“ (1910), „Maateaduse sõnastik“ (1911), mis mõlemad koostati EKS-i keeleteoimkonna juurde moodustatud vastava alakomisjoni poolt. Ühiselt läbitöötatud materjalid avaldati esmalt „Eesti Kirjanduses“ ja kutsuti ajalehtede kaudu üles neid arvustama. Soov leidis vastukaja, kriitikat tehti elavalt. Saadud parandusi ja täiendusi arvestades töötasid komisjonid käsikirjad uuesti läbi ja tegid nad lõplikult trükivalmis.

Põhimõtted, mis avaldati matemaatika õpikus, olid ühised mõlemal raamatul: oskussõnad täitku algkursuse tarvidusi, ärgu olgu mitte ainult üleminekuastmeks võõrkeelsete õppimisel; nad ei tarvitse olla täpsed tõlked, vaid oluline on lähtuda sisust; kui olemasolev sõna pole küllalt sobiv, siis tuleb luua uus või anda mõnele keeles olevale sõnale vastava ala spetsiaalne tähendus; kui mõni rahvusvaheline sõna on muutunud üldtarvitatavaks, siis võib seda kasutada, kuid on soovitatav siiski juurde lisada eestikeelne vaste; kui sisu-

lisi takistusi ei ole, siis hoidutagu võimalikult vene keele lähedale, sest enamik meie noorsoost jätkab õpinguid selles keeles.

Kõne all olevates sõnastikkudes on terminid antud kolmes keeles: saksa - vene - eesti . Sisu poolest on enamik siin esitatud vormidest meil praegugi tarvitusel, näit. matemaatika sõnadest: tuletama, tõestama, tasapind, järeldus, nurkjoon, murrujoon, poolitaja, koonus, täisnurk, nelinurk, tehtemärk, kümnendmurd, mõõde, kahetahuline jt.; maateaduse sõnadest: nõlv, kallak, istandus, saarestik, õhkkond, leetseljak, mägismaa, luide, kivind, mannermaa, uhtlademik, jõgikond, kiltmaa, ilmastik, palavvöö jt. Teatav hulk nimetusi muidugi erineb tänapäevastest; matemaatika alal on selliseid rohkem, maateaduses vähem. Näit. matemaatika sõnastikus: välimine nurk, iseküljeline, emajoon, ühesuurdus, joonelaud, täisnurgaline, veernurk, längnurk, kordary, tähtedega arvamine, ühtlasküljeline jt.; maateaduse sõnastikus: väljamaa, jõesuusaarestik (= suudmemaa), uhted (= setted, sademed), maisamaa, astmeline maa, alatihaljjas puu jt.

Neile esikväljaannetele järgnesid peagi teised. Eriti rikas oli 1914.a., mil ilmus juba 4

sõnastikku: „Keemia sõnastik“ (üks Tartus, teine Peterburis), „Eesti arstiteadusline sõnastik“ ja „Sõjamehe sõnastik“.

Keemia sõnastiku koostamise algatajaks olid keemia üliõpilased, kelle eestvõttel peeti 1909.a. lõpul Tartu EÜS-s rida koosolekuid, kus korrastati kogutud oskussõnu ja hangiti uusi. Materjalid anti üle EKS-i keemia toimkonnale, kes nad korraldas trükkimiseks. Siingi rakendati eespoolmainitud põhimõtteid, kuid lisati juurde veel 4. punkt, mis nägi ette rahvusvaheliste sõnade kõrvale eesti terminite loomise. Keemia komisjon leidis, et on olemas selliseid spetsiaalseid mõisteid, milledele on võimatu eesti keeles lühemat ja sobivamat vastet leida. Seesugustelgi kordadel, kui eestikeelne sõna oli olemas, jäeti rahvusvaheline kui üldtuntu selle kõrvale.

Samaaegselt eespoolnimetatuga valmis keemia sõnastik Peterburis Petrogradi EÜS-is. Põhimõtted olid mõlemal raamatul üldjoontes samad, erinev oli neis aga keemiliste ühendite väljendamine. Hulga ühiste sõnade kõrval pakkus Peterburi sõnastik veel teisigi nimetusi, paisudes ulatuselt Tartus ilmunust umbes poole suuremaks. Kumbki valimik andis oma süsteemi, millesse oli koos eriala

sõnadega paigutatud ka mõningaid üldkeelseid. Sõnaseletused olid kord ühes, kord teises paremini õnnestunud, paljudel juhtudel langesid nad täiesti kokku. Kahtlemata oli kummalgi kogul nende ilmumisajal oma väärtus; hilisemate keemia sõnastikkude koostamisel võeti aluseks siiski Tartus ilmunu.

1914.a. ilmus EÜS-i Loodusteaduse Osakonna organiseerimisel H. N i g g o l i poolt koostatud „Eesti arstiteadusline sõnastik“. Nagu juba eespool öeldud, oli arstiteaduslikku terminoloogiat viljeldud alates XIX s. I poolest. Rohke materjali tõttu kujuneski mainitud sõnastik mahukaks (ligi 150 lk.). Töö toetus põhjalikkudele eeltöödele, nagu seda võib näha sõnastiku lõpul olevast 174-nimelisest kasutatud kirjanduse registrist.

Raamatu koostamisel on jälgitud põhimõtteid: kasutada võimalikult omakeelseid termineid kui kergemini mõistetavaid, rakendada rahvusvahelisi siiski seal, kus on vaja erilist täpsust, anda igale rahvusvahelisele mõistele võimalikult samaväärne vaste; esimene nõue on selgus, teine - ilu, sõna kõlavus. Viimast punkti aitab seletada järgmine, kus öeldakse, et grammatilistes küsimustes

on arvestatud peamiselt J. A a v i k u ja W. G r ü n t h a l i põhimõtteid.

Üldiselt on nimetatud sõnastik oma aja kohta üks paremaid. Sellesse on koondatud kõik varemalt keelde tulnud meditsiiniline erisõnavara kõigist arstiteaduse harudest (anatoomia, füsioloogia, bakterioloogia, patoloogia, teraapia jt.) ja naabrusteadustest (üldine bioloogia, füüsika, keemia jt.). Lisaks eespoolseile leidub siin vähesel määral ka üldkeele sõnu, nagu ebamäärane, ebemed, ilme, keedis, luukere, näpits, petkel jt. Raamatut koostava komisjoni, eriti aga just autori enese energilisel kaasa-aitamisel täiendati teost veel niisuguste üldkeele sõnadega, milledele anti juba eritähenduslik varjund. Enamik esitatud keelendeist on meil praegugi tarvitusel, näit. erikaal, halvatus, hape, häälepael, hundikurk, juusooned, kaarnaluu, kederluu, keskmed, lihas, lõgemed, niverdus, nõre, nääre, pindluu jt. Väike hulk siinpakutud sõnadest on meie tänapäevasest keeletarvitusest kadunud, näit. ebakuju, muljend, kahelisleht, katsetoru, kestnahk, põlendik jt.

Kõne all olevat kogu tuleb pidada õnnestunuks. Mõningad väikesed puudused, nagu teatav liialdamine nominatiivse liitumisega (naerlihas, toitkord,

tõsttoru, viinleotis), iluprintsiibi taotlemine jt. keeleuuenduslaste mõjustused ei vähenda sõnastiku üldist väärtust.

1914.a. ilmus veel kapten Pitka poolt koostatud „Sõjamehe sõnastik“. See polnud enam kollektiivset laadi töö, vaid sellesse koondas üksikautor vastava ala olemasolevad terminid, paigutas sinna ka üldkeele sõnu ja täiendas kogu omapoolsete uudissõnadega, eriti just mitmesuguste liitsõnadega. Kuigi varem (1890) ilmunud Grenzsteini „Soldati sõnaraamat“, mis sisaldas peale mitmesuguste üldtarvitatavate sõnade rea sõjaväelisi oskussõnu, nende seas ka käsklusi, rahuldab mõnel määral tookordseid vajadusi, tuleb ometi Pitka kogu pidada täielikumaks sõjanduse terminoloogiaks.

Nii võib siis tõeliselt alles sajandi esimese kümne lõpul näha süstemaatilise tegevuse algust eesti teadusekeele loomiseks või õigemini küll selle korraldamiseks, sest tol ajal piirdus töö siiski peaaesjalikult keeles oleva materjali kogumisega; puhtloominguline töö ja uudiskeelendite hankimine olid sel ajal ja kümnekond aastat hiljemini alles vähesed.

Murrangulise pöörde eesti keele seisundisse

tõi ühiskondlik areng seoses Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooniga. Viimane andis paljudele rahvastele võimaluse kasutada oma emakeelt täieõigusliku kirjakeelena. Ka eesti keel sai 1917.a. teiste keeltega võrdse eluõiguse. See asjaolu osutus võimsaks hoovaks eestikeelse terminoloogia arendamisel.

Et 1919.a. lõpul läks Tartu Ülikoolgi juba osaliselt üle eesti õppekeelele, siis tekkis kodanlikul teadusel eriti tungiv vajadus eestikeelsete terminite järele. Järgnevail aastail asutigi paralleelselt olemasolevate oskussõnade kogumise ja selekteerimisega laiaulatuslikule uute sõnade loomisele.

2. J. V. Veski ja tema
oskussõnade
loomise põhimõtted

XX s. I poolel rikastus ja täienes eesti teaduskeele senine väikese ulatusega sõnavara üsnagu tunduvalt, sest rohketes komisjonides valmis laialdane terminoloogia umbes 40 distsipliini jaoks.

Silmapaistvat osa etendas selles töös
J. V. V e s k i , kes ongi meie viljakaimaks
oskussõnade loojaks käesoleva sajandi I poolel
ja keda ajendas sellele tegevusele tarvidus aren-
dada eesti tarbekeelt võimeliseks väljendama end
vastavalt nõudeile ka teaduste ja oskuste alal.
Selle ülesande täitmisele asus ta terminoloogi-
list abi andes esmalt mitmete õpikute koostajai-
le, hiljem oskuskeelt luues koos mitmesuguste
spetsialistidega, kel oli tarvis oma aines ülikoo-
li kursuse ulatuses eesti keeles loenguid pidada.
Nendele soovidele vastu tulles võttis Veski va-
batahtlikult endale ülesandeks 1917. aastast
alates keelelise eksperdina pika rea aastate jook-
sul end rakendada oskussõnade soetamise tööle.

Johannes Voldemar V e s k i sündis
27. VI 1873.a. Kaasiku talus Vaidavere külas
Kudina vallas Tartumaal taluomanike Gustav
(1849 - 1899) ja Miina (sünd. G r ü n t h a l,
1854 - 1896) Veski lasterikka pere vanima poja-
na. Oma poisikeseaastad veetis ta põhja-eesti
keskmurde lõunapiiri lähedal, kus tal avanesid
võimalused kuulda ja tundma õppida kahe murraku
vahelisi erijooni.

Alghariduse omandas Veski Vaidavere küla-
koolis, sellele järgnevalt õppis 1883 - 1887
Maarja-Magdaleena kihelkonnakoolis. Juba siin
avaldusid ta keelelised võimed nii emakeeles kui
ka võõrkeeles (saksa). 1887 - 1896 õppis ta
H. Treffneri eragümnaasiumis, kus ta lemmikai-
neks olid keeled (ladina, kreeka, saksa, vene,
osalt inglise ja prantsuse), muusika ja botaa-
nika.

Pärast keskkooli lõpetamist kavatses Veski
minna Peterburi konservatooriumi, kuid see osu-
tus majanduslikult võimatuks. Nii astus ta siis
sama aasta, s.o., 1896.a. sügisel Tartu Ülikoo-
li loodusteaduste alale. Oma õpingute kõrval kü-
lastas ta ka K.A. Hermannii eesti keele loenguid,
mis süvendasid tema huvi keelte, eriti aga eesti
keele vastu. Juba üliõpilaspõlves hakkas ta tege-
lema keelematerjalide kogumise ja uurimisega. Se-
da näitab ms. seegi asjaolu, et ta saatis H u r -
d a l e Peterburisse Wiedemanni eesti-saksa
sõnaraamatu II trüki juurde lisandada kavatsatud
täiendvihiku jaoks suurema hulga eesti-saksa sõ-
nu, mis ta oli kogunud nii rahva suust kui ka kir-
jandusest.

Ülikooli õpingute kõrval teenis Veski ene-

sele ülalpidamist H. Treffneri eragümnaasiumis ladina ja saksa keele kui ka lauluõpetajana, olles ühtlasi kooli ning internaadi inspektori ülesannete täitja.

Üliõpilaspõlves kuulus Veski väljaspool organisatsioon teotsevasse üliõpilasingi, kes korraldas pikema aja kestel Tartus „Vanemuises“ ja „Karskuse Sõbras“ pühapäeviti, hiljem ka jalgrattasõitjate seltsis „Taara“ kesknädalati rahvalik-teaduslikke ettekandeid järgnevate läbirääkimistega ja küsimuste kostmistega. Kui sama ring asus trükki toimetama koguteost „Lõbu ja teadus“, mis ilmus kahes köites (1898 - 1899), ja 1899.a. hakkas välja andma kuukirja „Rahva Lõbuleht“, töötas Veski seal kaastöölisena ja keelelise korrektorina.

Et Veski juba isakodust oli kaasa toonud elava huvi muusika vastu, siis tegutses ta üliõpilaspõlves koorijuhina, abistades muide ka Miina Hermann'i laulukoori ellukutsumisel ja edasiarendamisel.

1899.a. kevadel oli Veski sunnitud õpinguid majanduslikel põhjusil katkestama. Esialgu töötas ta Tartus edasi õpetajana, kuid juba järgmisel aastal (1900) siirdus ta Harkovisse, kus

töötas ühe aasta koduõpetajana.

1901.a. novembris kutsuti Veski Tallinnasse asutatava „Teataja“ toimetusse, kus ta töötas kuni lehe sulgemiseni 1905.a. detsembris toimetuse sekretärina, teatri- ja muusikaarvustajana ning lehe korrektorina. Pärast seda tegutses Veski korrektorina mitmete ajalehtede juures („Vaatileja“, „Sõnumid“, „Virulane“, „Uus Virulane“, „Täht“, „Säde“), 1908. - 1914.a. kevadeni „Päevalehe“ toimetuse liikmena.

Peale selle töötas Veski korduvalt lektorina mitmesugustel eesti keele ja kirjanduse kursustel, esines üksikloengutega Tallinnas ja Harjumaal, samuti loenguteseeriaga geoloogiat käsitlevate küsimuste alalt, oli eesti keele ja kodumaa ajaloo õpetaja G. N a r u s b e c k 'i kaubanduskoolis, õpetas tööliste õhtukoolis maaning loodusteadust ja oli 1910.a. Tallinnas peetud ülemaalse laulupeo peakorraldaja. Ta juhatas lühemat aega ka Tallinna spordiseltsi „Kalev“ meeskoori. Eestimaa Rahvahariduse Seltsi algusest peale (1906.a.) töötas Veski selle juhatuses ja kirjandusosakonnas, hiljem kirjanduseharuseltsi esimehena; tema juhatusel korraldati Tallinnas hulk kirjandusõhtuid ja lahendati ERHS-i kirjan-

dusosakonna keelekomisjonis rida keelekõnitsimusi.

Kõnitsoleva sajandi algul oli Veski Tallinnas tegev ka komisjonis, milles valmistati kollektiivselt keskkoolide eesti keele õppekava.

1907. aastast peale hakkas Veski rahvasuust mitmesuguseid sõnavaralisi sugemeid koguma. Omalt poolt lisandas sellesse algatusse konkreet-
sust Tallinna tolleaegne linnavalitsus, kes kavatses Tallinna turule välja panna värvilised söödavate kui ka mittesöödavate seente tabelid ja tegi nende seente nimede väljatöötamise ülesandeks Veskile. See ülesanne viiski viimase kontakti sõnavarast huvitatud rahvaga ja andis tulemusi; linnavalitsuse kavatsus aga soikus.

Et eesti keele tähtsus pidevalt tõusis, tekkis tarvidus luua kirjakeeles enam ühtlust ja kindlust. ERHS-is töötatigi ajavahemikul 1906 - 1908 Veski juhatusel välja teatavad keelemäärused. Need said Veski esitusel aluseks keelekonverentsidel (1908 - 1911) tehtavaile otsuseile. Nimetatud keelekoosolekuil vastuvõetud otsused andis Veski 1912.a. trükki nime all „Eesti kirjakeele reeglid“.

1914.a. aprillist alates töötas Veski EKS-i kutsel Tartus seltsi teadusliku sekretäri

rina. Selles ametis oli ta kuni 1922.a. märtsini. 1915. aastast kuni 1934. aastani oli ta ühtlasi ajakirja „Eesti Kirjanduse“ tegev- ja vastutav toimetaja.

Veski töötas eesti keele õpetajana mitmes Tartu koolis: lühemat aega Tartu Õhtukeskkoolis ja Eesti Noorsookasvatuse Seltsi Tütarlastegümnaasiumis, 1919. - 1929. aastani eesti ja ladinakeele õpetajana H. Treffneri gümnaasiumis.

1919.a. novembris valiti Veski Tartu ülikooli eesti keele lektoriks. Alates 1923.a. juhatas ta hulk aastaid (1923 - 1939) ülikoolis eesti keele ja kirjanduse didaktilis-metoodilist seminari. Kõigi kodanliku Eesti ajal valminud eesti keele ja kirjanduse õppekavade koostamisest võttis Veski osa. 1922. - 1940.a. töötas ta Eesti Bibliograafia Asutuse juhatajana. Suviti esines ta eesti keele või kirjanduse lektorina mitmesugustel õpetajaile korraldatud kursustel Tartus, Tallinnas, Pärnus ja Viljandis.

Veski oli kaastegev 1918.a. ilmunud „Eesti keele õigekirjutuse sõnaraamatu“ väljaandmisel ja toimetas 1919.a. alates selle teose uut trükki „Eesti õigekirjutuse-sõnaraamat“ (tema toimetusel ilmusid aastail 1925 - 1933 selle teose

leheküljed (1 - 1412).

Pikemat aega on Veski tegutsenud Akadeemilises Emakeele Seltsis (AES) juhatuse liikmena (1930 - 1932), abiesimehena (1933 - 1940), seltsi hooldajana (1941 - 1944), Emakeele Seltsi esimehena (1947 - 1956). 1936.- 1940. aastani oli Veski AES-i poolt väljaantava ajakirja „Eesti Keel“ pea- ja vastutav toimetaja.

1903.a. alates on Veski varemajal muu töö kõrval perioodiliselt töötanud ka keelelise korrektorina mitme kirjastuse juures (A. Buschi kirjastus, „Teadus“, Tallinna Eesti Kirjastuse Ühisus, „Kool“, „Agronoomia“, „Rahvaülikool“, „Odamees“, „Varrak“, „Noor-Eesti“, Eesti Kirjanduse Selts, „Loodus“ jt.). Ta on keeleliselt redigeerinud üle 300 kooli-, teadusliku jt. raamatu, peale selle mitmeid ajakirju („Talu“, „Ühistegevusleht“, „Odamees“, Tartu Ülikooli Toimetuste varena-aegsed eestikeelsed artiklid jne.).

Teenete eest eesti kirjakeele arendamisel valiti Veski 1932.a. EKS-i auliikmeks ja 1933.a. AES-i auliikmeks, samal aastal ka Tartu ülikooli audoktoriks (dr. phil. h.c.).

1938.a. määrati Veski vanusepiiri kätte-

jõudmisel õppeülesandetäitjaks eesti keele lektori kohale Tartu Ülikoolis.

1944.a. augustikuus kutsus TRÜ ta tagasi määraliseks õppejõuks eesti keele alal. 1945.a. 19. juulil tunnistas Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidium Veski teeneliseks teadlaseks ja 1946.a. valiti ta vastasutatud Eesti NSV TA tegevliikmeks. 27. aprillil 1946.a. annetas Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidium Veskile medali „Vapra töö eest Suures Isamaasõjas a. 1941 - 1945“. 1947.a. 22. veebruarist alates on ta töötanud TRÜ-s eesti keele professori ülesannetes, olles seega Tartu ülikooli õppejõud 36 aastat (1919-1956). Korduvalt on teda autasustatud Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi aukirjadega.

Ulatuslikuks tööloiguks Veski elus on olnud eesti teadusekeele arendamine, missugune tegevus on tal kestnud 1914.a. kuni tänaseni (1956). Esiialgu (1914 - 1917) võttis ta sõnade loomisest osa olemasolevate komisjonide liikmena, alates Oktoobrirevolutsioonist on ta aga toiminud juba keelealase juhendajana paljudes oskussõnu loovates kollektiivides.

Töö teostamise otstarbel moodustati komis-

jonid, kus töötasid vastava ala spetsialistid ja alatise keelelise abistajana Veski. Nimetatud eriteadlaste kollektiivid töötasid algul, s.o. kuni 1922. aastani, enamikus EKS-i juures. Hiljem aga, kui Tartu ülikoolis eestikeelne õpetus juba üldiseks sai, siirdusid nad viimase juurde, sest komisjonide liikmed olid rõhuvas enamuses ülikooli õppejõud ja sõnad, mida siin viljeldi, olid otseselt seotud ülikoolitööga.

Komisjonide hulk oli suur (u. 40) ja nende koosseis mitmesugune. „Mõnede toimkondade (näit. keemia, ajaloo) ainepiirkond on olnud õige lai, teiste oma (näit. grammatilised oskussõnad) seevastu väga kitsas. Ühtedel aladel on töötanud terve rida komisjone (näit. põllumajanduse ja botaanika alal), teistel on aga üks komisjon töötanud püsivalt üle 10 aasta (ajalugu) ja üle 16 aasta (õigusteadus)¹. Keeleinstinktolt olid komisjonide koosseisud erinevad: mõnedes leidis elavat keelevaistu, mis tõhustas oskussõnade hankimist, kuna teistes see kallak puu-

¹ A. K a s k , J.V. Veski ja eesti keele oskussõnastikud, Eesti Keel nr. 3 - 5, Tartus 1938, lk. 83.

dus. Ka sõnade soetusallika suhtes ei olnud koosseisud ühevaatelistel: ühed eelistasid võimalikult eestikeelseid vasteid (õigusteadus, taimekaitse, selgrootud, osalt arstiteadus), teised pooldasid rohkesti rahvusvaheliste sõnade rakendamist (kirjandus, keemia, matemaatika). Sooviti ka veel, et uued oskussõnad oma liitmis- ja tuletusviisilt vastaksid erialal tarvitatavale teaduslikule süsteemile.

Juba tsaarivalitsusest saadik oli Eestis kehtimas tugev feodaalajast pärinev lääneorientatsioon. Veel põhjalikumalt süvenes see tendents kodanlikus Eestis muuseas sel teel, et vene keele õpetus kõrvaldati kooli õppeainete hulgast ja isoleeriti seega õppiv noorsugu täiesti vene keelest ja vene eesrindlikust kultuurist. Seetõttu võibki näha, et kuigi lähtekeel eri komisjonides polnud sama, oli selleks enamasti omati saksa keel koos läänelise kultuuriga, vähestel kordadel vene keel (õigusteaduses, sõjanduses). Harva lähtuti ladina keelest (anatoomias, osalt ka zooloogias, botaanikas, farmaatsias ja meditsiinis).

Siit ilmneb, et nõuded, mis esitati keelelisele eksperdile, olid eri komisjonides küllalt erinevad. Et oskussõnu vajasid paljud teadusalad

korruga, tuli Veskil komisjonide koosseisus üks-vahe iga nädal läbisegi 15 - 20 tundi töötada. Kõige pingerikkam oli töö aastail 1920 - 1927, mil töötas üheaegselt terve rida kollektiive. Sel ajal tuli Veskil sageli ühel päeval koguni mitme komisjoni koosolekust osa võtta. Enamik Kollektiive töötas suure püsivuse ja järjekindlusega (zooloogia, veterinaaria, agronoomia, keemia, taimekaitse, algul ka meditsiin) nii töökui pühapäevadel, nii talvel kui suvel. Koosolekute pikkus oli mitmesugune, tavaliselt töötati 2 - 3 tundi korruga, kuid oli neidki istungeid, mis ulatusid 6 - 7 tunnini. Koosolekute hulk, millest Veski on osa võtnud, on arvukas; nii näit. on ta 20 aasta jooksul, s.o. 1918. - 1938.a. kaasa töötanud ümmarguselt 3 200-l oskussõnade komisjoni istungil, kokku 7 120 tundi. „Kui lähtuksime harilikust 8-tunnilisest tööpäevast, siis selguks meile, et Veski on oskussõnastikkude soetamise komisjonides töötanud 890 päeva ehk 2 ¹/₂ aastat järjest ilma pühapäeva pidamata. Seejuures on täiesti arvestamata jäetud aeg, mis on kulunud mitmesuguste eeltööde tegemiseks. Pealegi on seda keelerikastamistööd tehtud eraajast, ta-

valiselt ilma mingisuguse tasuta" ¹. Kui siia lisada veel aastad 1939 - 1955, kasvab istungite hulk tunduvalt, kuigi viimaste 4 - 5 aasta jooksul neid on olnud minimaalselt.

Töö komisjonides toimus sel kombel, et kollektiivi liikmed esitasid muukeelse termini ühes selle sisu äratähendamisega, mispeale siis ühiselt katsuti sobiv eesti või rahvusvaheline vaste leida. See saadi kas Veski algatusel või tema abistava arendamise ning fikseerimise teel.

Põhimõtted, mille alusel on toimunud niihästi meie üldise sõnavara rikastamine kui ka oskussõnavara täiendamine, on, nagu eespool öeldud, üldjoontes püstitatud juba R o s e n p l ä n t e r i poolt XIX s. I veerandil. Kui tol ajal kasutati kõige tähtsamate allikatena otseselt rahvasuust saadavaid vorme ja selle kõrval rakendati sajandi lõpul vähemal määral ka sõnade liitmist, tuletamist ja isegi kunstlike sõnatüvede loomist, siis käesoleval sajandil said just tuletamine ja liitmine tarvitatavamaiks allikaiks.

Veski avaldas oma põhimõttelisi seisukohti

¹ A. K a s k , J.V. Veski ja eesti oskussõnastikud, lk. 83 - 84. ✓

eesti keele sõnavara täiendamise ja rikastamise kohta juba 16. aug. 1908.a. Tallinnas peetud EKS-i üldkoosolekul, kus ta mainis järgmist: tuleb senitarvitatavaid oskussõnu koguda; selleks tuleb määrata isikud, kes seda teevad, ja kohad, kuhu neid saata; tuleb koostada sünonüümi- de sõnastik ja fikseerida sõnade arendamise reeglid, s.o. kuidas rahvakeeles üksik sõnaosa (sufiks) sõnale tähenduse annab, kindlamaks seada, et nende abil uusi sõnu luua¹.

Laiemalt käsitles Veski oma seisukohti sõnavara rikastamise kohta koguteoses „Voog” I (1913) ilmunud artiklis „Eesti kirjakeele edasiarendamise teedest”. Siin väitis ta, et keele edasiarendamise põhialused peituvad meie keeles eneses; seepärast tuleb eelkõige ära kasutada siinolevad tagavarad ja alles siis, kui neist ei piisa, laenata teistest keeltest; aga ka siis ei tohi tuua võõraid parallelisme omade kõrvale või üldse pakkuda võõrapärasusi. Keeles olevaid tüvesid soovitas ta ühendada liitsõnadeks või liita neile sufikseid ja tarvitada ka sünonüüme sõnatä-

¹ Vrd. EKS-i aastaraamat I, Tartu 1909, lk. 79.

henduse täpsemaks väljendamiseks. Lisaks kõigele sellele tuleb aga keelde tuua rahvusvahelisi kultuurisõnu ¹.

Kõiki neid enda poolt soovitatud allikaid ongi Veski kasutanud eesti oskussõnavara arendamisel, rakendades oma uudisterminite ulatuslikul soetamisel peamiselt eesti keeles eneses peituvaid võimalusi. Nii näiteks on m u r d e s õ n a d leidnud teadlikku tarvitamist teaduslike terminitena, eriti maateaduses, aga ka loodusteaduses, arstiteaduses ja matemaatika terminoloogias. Murdesõnade varusid on peetud tähtsaks allikaiks kirjakeele rikastamisel. J. V. S t a l i n ütles oma keeleteaduslikes töödes, et territoriaalsed dialektid, mis ei arene iseseisvaks rahvuskeeleks, sulavad aja jooksul rahvakeelde, rikastades viimast vajalike elementidega, peasjalikult sõnadega ². Suur osa oskussõnavarasse lülitatud sõnu pärineb F. J. W i e d e m a n n i teosest „Estnisch-deutsches Wörterbuch“ (1869), vä-

¹ Vrd. J. V. V e s k i, „Eesti kirjakeele edasiarendamise teedest“. „Voog“ I. Tallinn 1913, lk. 119 - 120.

² Vrd. J. V. S t a l i n, Marksism ja keeleteaduse küsimused, lk. 84.

hemal määral esineb mujalt saaduid. Mõnelgi korral aga on sõnade tähendust kasutatud kas teisendatud, avardatud või kitsendatud kujul.

Murrete kõrval on tuletamine olnud Veskil väga rikkalikke võimalusi pakkuvaks terminoloogia täiendamise allikaks. Sajandi vahetusel kasutati eesti keeles tuletamisvõimalusi alles väga piiratult. Olukord muutus aga sajandi teise aastakümne jooksul, kui aktiveerus kirjakeele arendamine ja hakati otseselt koostama oskussõnastikke. Teaduslikus terminoloogias saigi tuletamine, mida Veski pidas eriti oluliseks rikkastamisabinõuks, peamiseks tema poolt kasutatavaks uute terminite soetamise vahendiks. Tuletuslikke liiteid tuli tarvitusele igal erialal.

Sõnade liitmise kaudu saadi samuti hulk uusi mõisteid. Eriti rohkesti tekkis sel viisil ühiskondlik-poliitilisi sõnu, ent seda moodust rakendati edukalt ka muus teaduslikus terminoloogias. Üldiselt püüdis Veski ära kasutada kõik keeles leiduvad sõnade liitmise võimalused. Ta nõudis liitmisreeglite tarvitamisel järjekindlust ja näitas, kuidas nominatiivsest ja genitiivsest liitumisest oleneb sõna tähendus (kä-sikiri - käekiri, toitaine - toiduaine).

Peale eespoolsete allikate pakkus Ves-
kile terminoloogia rikastamiseks võimalusi veel
r a h v u s v a h e l i s t e terminite tarvi-
tuselevõtmise. Neid juurdus eriti keemia, mate-
maatika jt. aladel.

Mainimisväärsed tähelepanu on Veski juhti-
nud s ü n o n ü ü m i d e l e kui sõnavara
täiendamise vahendeile. Sel eesmärgil on tal tul-
nud oskussõnade väljatöötamisel fikseerida nende
kindlad tähenduspiirid (näit. inimese anatoomias
eri avauste nimetused: koobas, õõs, õõnsus, kor-
gas, tühik, õõnestis, eristada geograafias mõis-
ted manner ja maismaa, leiutama ja avastama,
toimima ja mõjuma, sööt ja toit jpt.).

Sõnade laenamises teistest keeltest on Veski
üldiselt olnud tagasihoidlik, kuigi ta ei eitanud
laenude suurt osatähtsust keele täiendamisel. Ta
nägi sõnavara arenemise loomulikku teed selles,
kui tarvilikke, aga omas keeles puuduvaid sõnu
laenatakse teistest keeltest, milledega kokku puu-
tatakse¹. Ühtlasi aga hoiatab ta laenudega

¹ Vrd. J. V. V e s k i , Eesti kirja-
keele praegune arenemisjärg, Eesti Kirjandus
nr. 7, Tartu 1914, lk. 172.

liialdamise eest. Laenamisallikaid tarvitades „ei tohiks meie keel ennast ka mitte nii kaugele unustada, et ta end teise keele orjastavasse ik- kesse hakkab alandama”¹. Seepärast on ta oskus- sõnadeks kasutanud vaid vähesel hulgal soome lae- ne, olles siingi arvamusel, et soome keelest kui rikkamast allikast ometi kõike ei või otseselt ammutada, sest „juba kaua on need keeled lahus arenenud, kumbki iseteed”². Üldiselt ei poolda Veski massilist laenamist teistest keeltest, sest tema arvates tuleb keele omapära säilitamiseks ra- kendada eelkõige meie endi keeles peituvaid taga- varasid, „küllap siis selgub, et meie sõnadeva- lik sugugi nii suurt nappust ega varjundikehvust ei ilmuta, nagu meil nüüd kurdetakse”³.

Nii ongi Veski oma leksikaalses tegevuses tarvitanud kõiki keeles peituvaid võimalusi. See- juures on ta alati lähtunud konkreetsusest, mitte

¹ J. V. V e s k i , Eesti kirjakeele praegune arenemisjärg, lk. 173.

² J. V. V e s k i , Eesti keele uuen- damise asjus, Eesti Kirjandus nr. 7, Tartu 1914, lk. 183.

³ J. V. V e s k i , Eesti kirjakeele edasiarendamise teedest, „Voog” I, lk. 195.

kunstlikkusest, ning silmas pidanud otstarbekuse ja rahvakeelsuse printsiipe, sest tema arvamus on olnud, et „kõige kindlamini ehitame meie oma keelehoonet küll siis, kui me omapärasuse- ning otstarbekohasuse-põhimõttest kinni peame ja sealjuures võimalikul korral ka keele ilu peale rõhku paneme”¹.

Uute oskussõnade soetamisel pidas Veski alles pärast terminit nõudva mõiste sisu väljaselgitamist võimalikuks selle jaoks väljendit hankida. Rahvakeelest või murdeist sõnatüvesid kirja-keelde tuues ja neid kirjakeele vormilistele nõuetele alistades ei peatunud ta mitte ainult esiletoodud keelendil, vaid arendas selle sageli välja sõnaliikide, liitsõnade ja tuletiste rühmaks. Siinjuures oli väga tarvilik arvestada seda, et soetatud terminid oleksid kõigil seoses olevatel aladel kooskõlastatud. Selle nõude rahuldamine võimaldus Veskil seeläbi, et ta oli tegev kõigi distsipliinide oskussõnade arendamisel.

Järgnev Veski poolt keelde toodud oskussõnade nimestik on koostatud olemasolevatest trü-

¹ J. V. Veski, Eesti keele praegune arenemisjärg, lk. 176.

kistest ja käsikirjadest. Ta ei pretendeeri aga kaugeltki täielikkusele, sest siin puudub hulk mitmes (eriti filosoofia ja aiandusala) komisjonis valminud termineid, mis on sõjakeerises kaduma läinud, rääkimata liitsõnadest, mis esinevad siin võrdlemisi väikese valimikuna.

I

J. V. VESKI POOLT

EESTI KIRJAKEELDE TOODUD
OSKUSSÕNAD

Järgnev peatükk annab ülevaate Veski poolt eesti kirjakeelde toodud oskussõnadest, kusjuures viimased on jagatud kolme alarühma:

- A. Ühiskonnateaduse-alased sõnad.
- B. Loodusteadusealased sõnad.
- C. Oskusalased sõnad.

Igas alarühmas on teadusalad antud võimalusi mööda enam-vähem kronoloogilises järjestuses selle järgi, millal algas Veski kaasatöötamisel süstemaatiline tegevus vastava ala terminoloogia rikastamiseks. Teataval määral on arvestatud aga ka ainete ühtekuuluvust ja omavahelist seost.

Eesti teadusekeele arendamisel on Veski kasutanud kahte allikat:

- I. murde- ning rahvakeelt,
- II. kirjakeelt.

Vastavalt sellele on käesolevas töös iga teadusala sõnad rühmitatud kahte ossa. Esimeses on antud murde- ning rahvakeelest pärinevad vormid ja teises kirjakeelse materjali alusel loodud, kusjuures sõnad on igas rühmas eraldi reastatud tähes-

tikulises järjekorras, arvestamata seda, kas on tegemist liht- või liitsõnaga.

Esimene allikas on üldiselt pakkunud palju vähem materjali kui teine. Mõnikord aga on sobiv olnud just murdest vajalikke sõnu hankida ja seda seetõttu, et paljusid murdekujusid on saanud otseselt, ilma muutmiseta või kohandamiseta kasutada terminoloogia-alase sõnavara rikastamiseks; sellised sõnad on näit. arp, jäätmel, kiivas, koht, orjandus, roie, rübi, seos, südamik, tuusik, hällima, korrastama, külmuma, manduma jne.

Kirjakeelse allika puhul on Veskil tulnud enam rakendada omaloomingulist initsiatiivi. Nimelt on ta siin kasutanud mitmesuguseid sufikseid ning liitnud olemasolevaid kirjakeelseid tüvesid.

Raske küsimus on, kuidas tõmmata piiri ühest küljest murde- ning rahvakeelsete ja teisest küljest kirjakeelsete sõnade vahele, sest mõlemad piirkonnad on väga lähedased, nii et Veski sõnasoetuslikud põhimõtted sulavad rahvakeelega pea-aegu ühte. Üldiselt on käesolevas töös käidud selle järgi, et kui mingi vorm pärineb Wiedemanni sõnaraamatust, siis on ta paigutatud esimese alapunkti alla ka sel juhul, kui ta pole murdeis, vaid on lihtsalt rahvakeelne, sest siis ei ole ta ikkagi

Veski poolt loodud.

Esitatud terminite hulgas võib kohata ka niisuguseid kombinatsioone, kus murde- või rahvakeelne sõna esineb koos kirjakeelse komponendiga, näiteks keetemaa, padurlamma, sappsavi, soerdmoodustis jne. Seda laadi liitsõnad - neid leidub üldiselt vähe - on paigutatud esimesse rühma; sinna kuuluvad sõnad ka siis, kui näit. murdeis esineb kesk- või omadussõna, aga Veski on sellest teinud tegu- või nimisõna. Nii leidub H. G ö s e k e n i l - räästud liha; sellest said Veski vahendusel sõnad rääs, rääsima.

Siis aga, kui tüvi on küll murdeline või rahvakeelne, kuid sellele on liidetud mingi sufiks, mis viib kõnealuse keelendi ta esialgsest kujust kaugemale, muudab teda tunduvalt, on sõna asetatud teise rühma; näit.

murdes	sõltus → sõltuma
"	maage → maak
"	kähtama → kehtima jne.
rahvakeeles	küüs → küünis
"	pind → pinnas

Juhul, kui ühe ala väljend on tarvitusel ka mõne teise ala terminoloogias, siis on selle lühend märgitud nimetatud sõna järele. Murde- ning

rahvakeelsetel sõnadel on antud allikas, kust vastav vorm pärineb, kas Wiedemanni sõnaraamatust (enamik sellest) või mingilt murdealalt.

A. ÜHISKONNATEADUSE-ALASED

OSKUSSÕNAD

1. Õigusteaduse
oskussõnad

1920.a. organiseeris Tartu Õigusteadlaste Selts õigusteaduse oskussõnade loomiseks vasta-va komisjoni. Viimane alustas tööd 29. mail 1920.a. Komisjoni esialgseks ülesandeks oli Koh- tuministeeriumi poolt saadetud nuhtlusseadustiku- alaste oskussõnade läbivaatamine. Tööviljana il- musidki kuukirja „Õigus“ esimeses numbris 1920.a. „Nuhtlusseadustiku“ oskussõnad ühes Veski keele- liste seletustega.

Sama komisjoni töö viljana ilmusid pidevalt kõigis „Õiguse“ numbrates 1920., 1921.a. ja viies esimeses 1922.a. numbris kriminaal- ja tsiviilkohtuseadustikkude ja tsiviilmateriaal- seadustiku oskussõnad.

Eespool nimetatud komisjon, kuhu kuulus aastate jooksul ligi paarkümmend juristi, nagu T. Grünthal, E. Ilus, H. Kristal, L. Leesment, K. Parts jmt., ja mille juhatajaks oli F. Karlson ning keelealaseks eksperdiks J. V. Veski, töötas 14 aastat (1920 - 1934). Selle aja jooksul peeti 470 koosolekut, kestuselt kokku 1112 tundi, ning arutati läbi umbes 16 000 sõna.

Materjal töötati läbi põhimõtetel: „Kohtukeel peab olema rahvapärane, loogiline, otstarbekohane, täppis ja õige väljendamisega, kaunis kõlavuses ning lühike kujus”¹. Üldiselt lähtuti seisukohast, et õigusteaduses, mis on lähimas seoses kõigi riigi ja rahva eluavaldustega, tuleb rakendada elavat rahvakeelt. Et komisjonis esines aga vahel puristlikku kallakut, siis kalduti sellest nõudest mõnikord kõrvale ja taheti kõikidele teise keele sõnadele leida eestikeelsed vasted ka siis, kui neid ei saanud hankida rahvakeelseil aluseil, vaid tuli luua kunstlikult. Üksikud seda laadi sõnad, nagu emask (= lapse

¹ Õigusteaduse sõnastik. Tartu 1934, Saateks, lk. III.

seaduslik hooldaja), isam (= vanaisa) jt.,
sattusid ka 9 600-sõnalisse valimikku, mille
koostasid komisjonis pidevalt kaasatöötanud liik-
med F. Karlson ja J. V. Veski. Materjal,
E. Ilusa poolt trükivalmis korraldatud, ilmus
1934.a. pealkirja all „Õigusteaduse sõnastik“.

Valimik, mis oli rikas uudismoodustiste poo-
lest, oli, vaatamata mõningaile ebasobivaile väl-
jendeile, väärtuslik, sest ta sisaldas ometi roh-
kesti vajalikke ja otstarbekaid termineid. Veski
poolt hangitud sõnad on selles järgmised:

I

- a e g u m a (Wied.), aj. - verjähren, **терять**
силу за давностью
- a r m a m a (Wied.), aj. - amnestieren,
амнистировать
- a r p i m a (Wied.) - das Los werfen, **бросать**
жребий
- e d i s (Wied.) - Pfandgeld, Kaution, **залог**
- e e l m õ i s t (Wied.) - Präjudiz, **преуди-**
циальность, предсудимость
- e m a k (eR, Vil, Ta) - Stiefmutter, **мачеха**
- h a g e l e m a (Wied.) - prozessieren,
сутяжничать

- h a g r i m a** - Gestohlenes kaufen,
купить похищенное
- h e i s t l e m a** (Kär) - debattieren, streiten,
дебатировать, спорить
- h ä l v a m a** (Wied.) - mit Worten beleidigen,
лично обижать словом
- h ü ü s** /hüüe/ (Wied.) - das Gut, добро
- i d u s t u m a** (Wied.) - konzipieren, schwanger werden,
зачаться, зачинаться
- i g e r i k** (Wied.) - hinfällig, **ветхий**
- i s a k** (eR, Vil, Ta) - Stiefvater, **вотчим**
- j o o m u s** (Wied.) - Saufen, Völlerei,
ПЬЯНСТВО
- k a a d a m a** (Hlj) - aufheben, abrogieren,
wiederrufen, отменять
- k a a s n i k** (Wied.) - Beisitzer, **сосаседатель**
- k a s v i k** (Wied.), maj. - Zinsen, Zinsgeld,
интерес, процент
- k a v a l d a m a** (Kod) - jemandem etwas ablisten,
вманивать /что у кого / хитростью
- k e l m a m a** (Wied.) - betrügen, **мошенничать**
- k o k k u m i n e** (Wied.) - confusio, Zusammenfallen,
совпадение
- k o o l n u** (Wied.) - Leiche, **труп, мертвое тело**
- k o s t u m i n e** (Ha, Jä, Lä, Pä), med. - Mazeration,
мацерация

- k u b l a m a (Wied.) - kuppeln, **сводничать**
- k ä s k u s (Wied.) - Befehl, **/по/веле**ние
- l i i k i m a (Sa) - verkehren, im Verkehr
stehen, **быть в сношениях**
- m e s t a m a (Hlj, Kuu) - riskieren, wagen,
рисковать
- n a i m i n e (Wied.) - Heirat, **женитьба**
- n e i t s u s (Wied.) - Jungfernschaft, Virgi-
nität, **девство**
- n e k k /neku/ (Wied.) - Rache, **месть**
- n i m m e (Vö) - absichtlich, **нарочно**
- n u l j a m a (Wied.) - entwähren, evinzieren,
эвинцировать
- o r b /orvu/ (Wied.), aj. - Waise, **сирота**
- o s a m a (Wied.) - anrechnen, beimessen,
причитать
- p e i b u t u s (Jä, Ta, Vi) - Anlockung,
приманка
- p i l a s t u s (Wied.) - Schwächung, Schän-
dung, **недобровольное любодеяние**
- p ä l i k (Vö) - Erwerb, Verdienst, **заработок,**
добыток
- p ä r g u s (Wied.), aj. - das Erbe, Nachlass,
наследство, наследие
- r ö ö n a m a (Ha, Vi) - anschwärzen,
оговаривать

s a l a s t a m a (Wied.) - verheimlichen,
утаивать

s a m m a m a (Wied.), maj. - leisten, prä-
tieren, eine Obliegenheit erfüllen, выполнять

s a t t u m u s (Wied.) - casus fortuitus,
Zufälligkeit, случайность, нечаянность

s e l g u s t a m a (Wied.) - aufklären,
выяснять

s i d e n d u m a (Wied.) - sich verbinden,
sich vereinigen, общаться

s i n k u m a (Ta) - untätig sein, бездейст-
вовать

s ö b r i s (Ta) - Buhler, Buhlerin, Konkubine,
любодей, любодейка

t a r b u s (Wied.) - Brauchbarkeit, Verbrauch-
barkeit, Konsumtibilität, годность к
потреблению

t a r i m a (Sa) - zusammenfassen, схватывать

t e h t /tehi/ (Pä, Lä) - Gerichtsakte, Ge-
richtssache, Akte, судебное дело

t u u s i k (Ksi, Ote, Hää) - путёвка

u s a v (Wied.), pol. - konfidentiell, vertrau-
lich, конфиденциальный

v a i g a m a (Ta) - zum Schweigen bringen,
заставлять молчать

- v a n g u s** (Wied.) - Gefangenschaft,
ПЛЕННИЧЕСТВО, ПЛЕН
- v a r g a m a** (Hif) - stehlen, **красть, воровать**
- v a s t a n d a m a** (Wied.) - in Gegensatz bringen,
in Kontrast bringen
- v i h u t i** (Lä, Pä) - aus Ärger, im Zorn, aus
Bosheit, назло, в сердцах
- v ö l g a m a** (Wied.) - eine Anleihe machen,
занимать в долг
- v ä l j a m a** (Wied.) - aushändigen, abliefern,
herausgeben, выдавать
- ä r a s p i d i n e** (Wied.) - verkehrt,
превратный
- ö ö r d a j a** (Jäm) - Angeber, Denunziant,
ДОНОСИТЕЛЬ
- ö ö r d a m a, ö ö r d l e m a** (Jäm) - ange-
ben, denunzieren, ДОНОСИТЬ

II

- a a t e s k a h i** - Moralschaden, **моральный вред**
- a i n e s k a h i** - materieller Schaden, Ver-
mögensschaden, имущественный вред,
материальный вред
- a j a k u l g u s** - Lauf der Zeit,
течение времени

- а j a l d a ш а - Termin feststellen,
приурочивать
- а j a l d i - rechtzeitig, zur rechten Zeit,
своевременно
- а j a l d i n e - rechtzeitig, **своевременный**
- а j a t a ш а - terminieren, befristen,
рассрочивать /платеж/
- а j a t i m a k s e - Ratenzahlung, Abzahlung,
плата по частям, плата в рассрочку
- а j e n d , а j . - Veranlassung, Anlass, **повод**
- а j e n d a ш а , а j . - veranlassen,
служить поводом
- а k t s i a n i k - Aktionär, **акционер**
- а l g m e d - Elemente, Anfangsgründe, **начатки**
- а l i s - Objekt, **объект**
- а l i s t u m u s - Untergebenheit, Subordina-
tion, **подчиненность, покоренность**
- а l l u m u s , а j . - Unterordnung, Subordina-
tion, **подчинение, подчиненность**
- а l t k ä e l i s - Bestechungsgeschenk, **взятка**
- а l t k ä e l u s - Bestechlichkeit,
взяточничество
- а м e t i a s t e n d i k - **служебная иерархия**
- а м e t л а , а j . - Amtsstelle,
присутственное место

- a n d e p ä e v - Datum, Ausstellungstag,
/календарное/ число, дата
- a n d m e d - Data, Angaben, данные
- a n n a k , a j . - Legat, Vermächtnis, Stift,
легат, отказ
- a r p m a a , a j . - Landlos, Landparzelle,
Los, надел /земли/
- a r t e l n i k - Artelteilnehmer, артельщик
- a r u s e l g u s - Besonnenheit, осмысленность
- a r v a m u s - Gutachten, Meinung, мнение
- a r v a n d a m a - begutachten,
высказывать свое мнение
- a r v e l d u s - Abrechnung, расчет
- a r v u t l e m a - kalkulieren, калькулировать
- a s i t ö e n d - materielles Beweisstück, Sach-
beweis, вещественное доказательство
- a s j a l o e n d - Sachregister,
предметный указатель
- a s j a m a - eine Sache führen, вести дело
- a s j u r - Geschäftsführer,
ведущий дело, делопроизводитель
- a s t e n d a m a - abstufen, разделять по
ступеням
- a s t m i k - Stufenleiter, Skala, шкала, скала
- a s u m - Lage, Ortslage, Sitz, местоположение

a u t u s t a m a - entehren, **обесчещивать**

a v a l d i s - Anzeige, заявка, заявление

a v a n d a m a - ermitteln, **производить
дознание**

a v a u k s i - bei offenen Türen, in offener
Sitzung, **при открытых дверях**

e a s t a m i n e - venia aetatis, Jahrgabung,
разрешение совершеннолетия прежде общего срока

e b a r a g a n d u s - Verballhornung,
искажение мнимыми поправками

e b a r d - Monstrum, Missgeburt, **урод,
чудовище**

e d a s t a m a , a j . - appellieren, eine Beru-
fung einlegen, **апеллировать, подавать апел-
ляционную жалобу**

e d e /-me/, m a j . - Avance, Vorschuss, **аванс**

e d e t a m a - Vorschuss geben, **давать аванс**

e d u m a , a j . - avancieren, aufrücken,
авансировать

e d u t a m a , a j . - jemandem Avancement be-
fördern, jemanden aufrücken lassen,
способствовать авансированию

e e l d i s , a j . - Voraussetzung, **предположение**

e e l i k - Präzedenzfall, **прецедент**

e e l i s , a j . - Vorzug, Prärogative, Vorrang,
преимущество, прерогатива

- e e l i s t a m a - den Vorzug geben, bevorzugen,
vorziehen, **предпочитать**
- e e l i s ð i g u s , a j . - Prioritätsrecht,
Vorzugsrecht, **преимущественное право**
- e e l t a b a s t u s - vorläufige Festnahme,
содержание без судебного постановления
- e e m u s , a j . - Vorteil, **выгода**
- e e n d a m a - entwerfen, projektieren,
проектировать
- e e n i s , a j . - Entwurf, Projekt, **проект**
- e e s t a j a - Beistand (vor Gericht), Vertreter,
заступник
- e e s t a m a - vertreten, **заступать**
- e h i t i s - Gebäude, **постройка, строение**
- e h t i s / e h t s a / - echt, authentisch,
подлинный, аутентичный
- e l a t i s - Unterhaltskosten, Lebensbedarf,
Alimente, **средства на содержание, алименты**
- e l u r e n d i s - Leibrente, **пожизненная рента**
- e l u t a m a t u - unbewohnt, **необитаемый**
- e l u t a v u s , a j . - Bewohnbarkeit,
обитаемость
- e l u t u m a t u s , a j . - Unbewohnbarkeit,
необитаемость

- e n a m i k , pol. - Mehrzahl, большинство
- e n a n d a m a - vorherrschend machen, делать преобладающим
- e n a n e m a - vorherrschen, преобладать
- e n e z e t a a n e - Selbstablehnung, самоотвод, устранение себя
- e n n e n d a m a - jemanden vorher über etwas benachrichtigen, im voraus auf etw. aufmerksam machen, предупреждать, предварять
- e n n e t i s - Vorsprung, преимущество /в расстоянии, во времени/
- e n n i k - Voraus, выдел
- e n n i s t a m i n e , aj. - restitutio, Wiederherstellung, Rehabilitation, восстановление, реституция, реабилитация
- e o s t a m a - schwängern, беременить
- e o s t u m a - konzipieren, schwanger werden, зачинать
- e o t u s t a m a - sterilisieren, обеспложивать, стерилизовать
- e r a n d a m a - ausnehmen, Ausnahme machen, исключать, изъять, делать исключение
- e r i n d i d - Modalitäten, модальности
- e r i n i k - Spezialist, Fachmann, специалист
- e r i s , aj. - Spezialität, специальность

- e r u , pol. - Dimission, Ruhestand, Abschied,
отставка
- e r u m - Ruhegehalt, Pension, пенсия
- e r u n d a m a - pensionieren, давать пенсию
- e r u s t a m a - in den Ruhestand versetzen,
dimittieren, jemandem Abschied geben, давать
отставку, увольнять в отставку
- e r u s t u m a - in den Ruhestand versetzt wer-
den, den Abschied erhalten, dimittiert werden,
увольняться от службы, получать отставку
- e s e n d a m a - vergegenständlichen, objekti-
vieren, объективировать
- e s i l d a m a - vortragen, докладывать
- e s i l d i s - Antrag, Vorlage, Bericht, Meldung,
Rapport, Vortrag, доклад, рапорт
- e s i m u s , aj. - Vorrang, Vorzug, первенство
- e s i t i s , aj. - Antrag, Vorlage, Bericht,
Meldung, Rapport, Vortrag, доклад, рапорт,
предложение
- e s m a s e n e - primär, первичный
- e t t e a r m u s t u s - Abolition, аболиция
- h a a r a k - Anteil an unrechtem Besitz,
захваток
- h a a v u m a - gekränkt sein, быть обиженным,
обижаться

- h a a v u t a m i n e - Ehrenverletzung, обида
- h a g e j a - Zivilkläger, истец
- h a g e m a , a j . - eine Klage führen, eine
Zivilklage führen, Prozess führen, искать
- h a g e m u s - Klagezustand, Litigationszu-
stand, состояние тяжбы
- h a g e t a v u s - Klagbarkeit, искомость
- h a g i - Zivilklage, Klage, иск
- h a g r i s - gekauftes Diebsgut, купленная
похищенная вещь
- h a l d u r , a j . - Administrator, администратор
- h e a s t a m a - reparieren, wiederherstellen,
instandsetzen, vergüten, возмещать,
вознаграждать
- h e a t a m a - billigen, ratihabieren, genehmi-
gen, одобрять
- h e i t k i r i - untergeschobener Brief, heim-
lich zugeworfener Brief, подметное письмо
- h e i t l a p s - untergeschobenes Kind,
подкидыш, подкинутое дитя
- h i m u r u s - Wollust, libustrastie
- h o i u s t a j a - Deponent, депонент
- h o i u s t a m a - deponieren, hinterlegen, in
Verwahrung geben, депонировать, вкладывать
- h o o l d e ð i g u s - Patronatsrecht,
право патроната

- h o o l d u m a t u /laps/ - verwahrlost,
беспризорный
- h o o l d u r - Fürsorger, Pfleger, Kurator,
попечитель
- h o o l i t s e m a t u s - Vernachlässigung,
Nachlässigkeit, нерадение
- h o o l k o n d - Kuratorium, Pflugschaft,
попечительство
- h ö i m i m a - sich verschwägern,
вступать в свойство
- i g a m i n e - Ersitzung, erwerbende Verjährung,
приобретательная давность
- i r d u h e - avulsio, Avulsion, отрыв
- i s e n d a m a - individualisieren,
индивидуализировать
- i s t u n g - Sitzung, Versammlung, заседание
- j u l m a m a - jemanden misshandeln, жестоко
обращаться
- j ö u s t a m a - in Kraft setzen, приводить
в силу
- j ö u s t u m a - in Kraft treten, вступить
в /законную/ силу
- j ö u s t u s , a j . - Sanktion, санкция
- j ö u t u s t a m a , a j . - ausser Kraft setzen,
für kraftlos, ungültig erklären, mortifizieren,
делать недействительным, лишать силы

- jäljendäma - nachahmen, nachbilden,
imitieren, имитировать
- järglus, aj. - Nachfolge, преемство
- järjendäma - einordnen, rangieren,
ранжировать
- kaabing - Ausradiertes, подчисток
- kaabis - Rasur, подчистка
- kaasama - hinzuziehen, beiladen,
привлекать
- kaaslus, aj. - Teilnahme, соучастие
- kaasuma /kellegagi/ - sich anschliessen,
als dritte Person eintreten, присоединяться,
вступать в дело третьим лицом
- kaasutama - hinzuziehen, beiladen,
привлекать
- kahjundäma - Verlust verursachen,
причинять убыток
- kaostama, aj. - verlustig machen, ent-
ziehen, лишать
- karistumus - Vorbestraftheit, судимость
- karminäma - verschärfen, усилить
- kaasa - Würde, достоинство
- kaasama - würdigen, удостоивать
- kaasatu - unwürdig, недостойный
- kaasang - Inkasso, инкассирование

- k a t s u t a m a** - prüfen, испытывать
- k a u d t õ e n d** - Indiz, Indizienbeweis,
улика, косвенное доказательство
- k a u g s u g u l a n e** - weitläufiger Verwandte,
дальний родственник
- k a v a s t i s**, aj. - Konzept, черновик
- k a v e** - Vorsatz, умысел
- k e e l d k a r j a t a m i n e** - Abweidenlassen,
потрава
- k e e l u s**, aj. - Sequestriertes,
секвестрованное
- k e e l u s t a m a**, aj. - sequestrieren, in
Beschlag nehmen, секвестровать
- k e h a m** - Körperschaft, корпорация
- k e h t e s t a m a** - in Geltung setzen,
ввести в действие
- k e h t e t u** - ungültig, недействительный
- k e h t e t u s** - Ungültigkeit,
недействительность
- k e h t i m a** - gelten, действовать
- k e h t i v u s**, aj. - Gültigkeit,
действительность
- k e h t k o n d** - Geltungsbereich, область
действия
- k i h u s** /kihusa/ - stimulierend, побудительный

k i h u s t a m a - stimulieren, antreiben,
побуждать

k i h u t i - Triebfeder, Stimulans,
побудительная причина

k i i v u s - Eifersucht, ревнивость

k i n g i s - Gratifikation, награда,
вознаграждение

k i n g i s t a m a - Gratifikation geben,
награждать

k i n k e a k t - Schenkungsurkunde, дарствен-
ный акт, дарственная запись

k i n n e l d a m a - bekräftigen, bestätigen,
подтверждать

k i n n i k , aj. - res immobilis, unbeweg-
liche Sache, Immobil, недвижимость

k i n n i k u d , aj. - Immobilien, Liegen-
schaften, недвижимое имущество, недвижимость

k i n n i s p a n t , aj. - Immobilienpfand,
залог недвижимости

k i n n i s t a m a - befestigen, ingrossieren,
korroborieren, укреплять, заносить в крепостные
книги

k i n n i s t u , aj. - Immobiliär, Liegen-
schaften, недвижимости

k i n n i s u k s i - bei geschlossenen Türen,
при закрытых дверях

k i n n i s v a r a , aj. - Immobilienvermögen,
недвижимое имущество

k i r j a s - Schriftstück, документ, бумага

k i r j a t ä h i - in Worten ausgeschrieben,
пропись

k i u s t - Chikane, шикана

k i u s t a m a - chikanieren, шиканировать

k o d u m i s õ i g u s - habitatio, Wohnungsrecht,
право жительство

k o g u k o n d a m a - munizipalisieren,
муниципализировать

k o g u m - Satz, Komplex, совокупность, комплекс

k o g u n d a m a - kompletieren, комплектовать

k o g u s e l i n e , k o g u s l i k - quantitativ,
количественный

k o h a s t a m a /karistust/ - zumessen,
назначать

k o h t u t e h t - Rechtssache, судебное дело

k o k k u r ä ä g e - Kollusion, стачка

k o m b l a s - sittsam, благонравный

k o o s t a m a , aj. - zusammensetzen, zusammenstellen,
abfassen, verfassen, составлять,
сочинять

k o r r a l d i s /haldusõiguslik/ - Verfügung,
распоряжение

k o r r a l d u s v ö t e , aj. - Massnahme,
мероприятие

k u j u s t a m a - in eine Form kleiden, Ge-
stalt geben, redigieren, облекать в форму,
редактировать /закон, решение/

k u l u m - Abnutzung, износ

k u t s e n d , aj. - Beruf, Profession,
занятие, звание, профессия

k u u l e k a s - gehorsam, послушный

k u u l e t u m i n e - Ungehorsam, непослушание,
неповиновение, ослушание

k u u t i - monatlich, ежемесячно

k ö l b l u s t a m a - versittlichen,
облагораживать

k ä e n d a j a - Bürge, поручитель

k ä e n d a m a - bürgen, haften, Bürgschaft
leisten, поручаться, ручаться, быть порукою

k ä e n d u s - Bürgschaft, Bürgschaftsleis-
tung, порука, поручительство

k ä i b i m a , maj. - im Umlauf sein, sich um-
setzen, zirkulieren, находиться в обращении,
оборачиваться, обращаться

k ä i v i t a m a , maj. - umsetzen, in Umlauf
bringen, оборачивать, пускать в оборот

k ä s u n d - Beauftragung, Auftrag, поручение

k ä t t a m a - einhändigen, вручать

k ö n d e , k ö n t u s - Verstümmelung, увечье

k ü l i s s u g u l a n e , aj. - Kollateral-
verwandter, Seitenverwandter, родственник
по боковой линии

k ü l v i t a m a , agr. - besäen, засеивать

k ü s i t l u s - Verhör, опрос, допрос,
допрашивание

l a e k u r - Kassierer, кассир

l a e n u t a m a - leihen, verleihen, Darlehn
geben, ссудить, давать в заем

l a h e n d - Entscheidung, решение

l a h t e r d a m a - rubrizieren, разграфлять

l a r s e k - Stiefkind, сводное дитя

l a r s e n d - Adoptivkind, усыновленное дитя

l a r s e n d a m a - adoptieren, усыновлять

l a r s i n e l e s k - beerbte(r) Witwe(r),
небездетный вдовец, небездетная вдова

l a r s k o n d a m i n e - Einkindschaft,
Gleichstellung der Kinder aus verschiedenen
Ehen, уравнение разнобрачных детей

l a u s k a h i - damnum emergens, positiver
Schaden, положительный вред

l e i d l a r s - Findelkind, Findling,
найденный

- l e p i n d a m a - jemanden zu etwas bereden,
jemanden willig machen, **соглашать кого**
- l e v i l a i m - Diffamation, **диффамация**
- l i i g k a s u l u s - Wucher/ei/, **лихоимство,
ростовщичество**
- l i s a n d - Anhang, **приложение**
- l i s a n d a m a - hinzufügen, **прилагать,
приобщать**
- l o a s t a m a - beurlauben, **давать отпуск,
увольнять в отпуск**
- l o a s t u m a - in Urlaub gehen, **отправляться
в отпуск**
- l o e n d - Verzeichnis, Register, **перечень,
указатель, список, роспись, опись, перепись,
реестр**
- l o e n d a m a - aufzählen, **перечислять**
- l o o m e v a r g u s - Plagiat, **плагиат**
- l o o s t a m a - registrieren, Eintragungen ma-
chen, **регистрировать, заносить статью**
- l o o s t i k - Register, реестр, **список**
- l o o s t i s - Eintragung, **статья**
- l o o t m e o s t - emptio spei, Hoffnungskauf,
покупка на удачу
- l o o v i s - Abstandsgeld, **отступное,
отступные /деньги/**

- l o o v u t i s - cessum, уступленное
- l u i s e n d - Fiktion, фикция, вымысел
- l u i s e n d a m a - fingieren, вымышлять
- l u u l - s ü ü t e g u - delictum putativum,
Wahnverbrechen, воображаемое преступление
- l ö i g u s , aj. - Obligation, обязательство
- l ö i m l a n e , aj. - Mittäter, сообщник,
соучастник в совершении
- l ö i m l e m a - abkarten, втайне
сговариваться
- l ö i m l u s , aj. - Abkartung, Komplott,
тайный сговор
- l ä h e m u s ö i g u s , aj. - jus retractus,
Retrakt, Näherrecht, право выкупа
- l ä h i s s u g u l a n e - naher Verwandter,
близкий родственник
- m a h i t a m i n e , m a h i t u s - Nicht-
verhinderung, Zulassung, попустительство
- m a k s u m a - kosten, стоить
- m a n k o n d a m a - Zwangsgelait geben,
конвоировать
- m a n u k a s - hinzugezogener Ortsbewohner,
понятой
- m a n u m a - einer fremden Herde zulaufen,
пригуливать

- m e e l e n d - concretum, конкретное
- m e e l e n d a m a - konkretisieren,
конкретизировать
- m e e l u s - Sinnlichkeit, чувственность
- m e h e n a i s u s - Frauenstand, замужество
- m i h u s t a m a - qualifizieren,
квалифицировать
- m u u t l a e n - mutuum, Darlehn, заем
- m ö j u s t u s - Beeinflussung, влияние,
воздействие
- m ä r g e - Notiz, Aufzeichnung, Vermerk,
заметка, отметка
- m ä r g e n d a m a - vermerken, annotieren,
отмечать
- m ä r k m i k - Notizbuch, записная книжка
- m ä ä r a m - Beschluss, определение
- m ä ä r a n d a m a - beschliessen, определять
- m ä ä r u s t a m a - Verordnungen erlassen,
издавать постановления
- n a a l d e o r j e s , a j . - Tramdienstbar-
keit, сервитут укрепления в здании соседа
бревна
- n a i m - Heirat, Verhelichung, Eheschliessung,
женитьба, бракосочетание
- n a i t u m a - heiraten, in den Ehestand tre-
ten, вступать в брак

- n e h k a m a - ignorieren, игнорировать
- n e k k a m a - rächen, мстить
- n i m e s o m a n d , a j . - dominium directum,
Obereigentum, прямая собственность
- n i m i s - Matrikel, Aufnahmeschein, матрикул
- n u r j a m a - vereiteln, воспрепятствовать,
расстраивать
- n u r j u m i n e - Misslingen, неудача, провал,
фiasco
- n ö u d l e m a , a j . - prätendieren auf etwas,
Ansprüche haben auf etwas, претендовать на
что, притязать на что
- n ö u d u m a - sich beraten, совещаться
между собой
- n ö u s t a m a - Rat geben, jemandem etwas
raten, einen Rat erteilen, советовать /кому
что/, давать совет /кому/
- n ö u s t u m a - einverstanden sein, einwilli-
gen, соглашаться
- n ä i t l i k u s t a m a - veranschaulichen,
пояснять наглядно, делать наглядным
- n ü ü d i m a - aktuell sein, быть актуальным
- n ü ü d i v - aktuell, актуальный
- o h t u m a - gefährdet sein, быть в опасности
- o l m - factum, Tatsache, Fakt, обстоятельство,
факт

о м а л д а м и н е - Aneignung, Zueignung,
присвоение

о о д у с т а м а - diskontieren, дисконтиро-
вать, учитывать

о р б а м а - zur Waise machen, осиротить

о р б у м а - verwaisen, осиротеть

о р б у с - Waisenstand, Orphanie, сиротство

о с а с т а м а - abfinden, zuteilen, verhängen,
наделять, выделять

о с и т а м а - verteilen, repartieren,
раскладывать

о с и т и - partiell, teilweise, по частям

о с и т и м а к с /mittevördsetes osades/ -
Teilzahlung, уплата по частям

о с к у р - Expert, Sachverständiger, эксперт,
сведущее лицо

о с к у с т у с - Expertise, экспертиза

о с т и с - eingekaufte Sache, покупка

о с т л е м а - aufkaufen, zusammenkaufen,
накупать, скупать, закупать

о с у м а - zukommen, причитаться, следовать

о с у с - Geschäftsanteil

о т с е н е - unmittelbar, direkt,
непосредственный

о т с у с е т е и с т м и н е , а j . - Revi-
sion, abermalige Durchsicht, пересуд

ра ха у с к с у с - Böswilligkeit, Unredlichkeit, **недобросовестность**

ра н в у с - Affektzustand, **аффективное состояние**

ра л у н г - Petition, Petitem, **просительный пункт**

ра н д и к - verpfändetes Gut, **заложенная вещь**

ра н д и т а ж а , а ж . - Pfandgeber, Verpfänder, **залогодатель, закладодатель**

ра н у с - Einlage, **вклад, взнос**

ре а л д и с - Aufschrift, Indosso, **надпись**

ре и т и м у с - Verborgenheit, Verstecktheit, **скрытность**

ре т и с к л е м а - schwindeln, **вводить в обман**

ре т т а м а - enttäuschen, **разочаровывать**

ре т т у р - Betrüger, **мошенник**

ре т у с т а м а - enttäuschen, **разочаровывать**

р и и р и м а - definieren, bestimmen, **определять**

р и и р и с /piirsa/ - bestimmt, **определенный**

р и и р и с т а м а - abgrenzen, demarkieren, **ограничивать, демаркировать**

р и с т и м а - bestechen, **подкупать**

р и с т и с - Bestechungsgeschenk, **подкуп**

р о е г у с - Kindschaft des Sohnes, **СННОВСТВО**

р о ј а к - Stiefsohn, **пасынок**

р о ј а н д - Adoptivsohn, **усыновленный сын**

р о ј а н д а м а - an Sohnes statt annehmen,
adoptieren, усыновлять

р о о л у т а м а - überreden, **уговаривать**

р о р д и к - Prostituierte, **проститутка,**
публичная женщина

р о р т и м а - sich prostituieren,
проституироваться

р о к у р ö r k o n d , ај. - Prokuratur,
Staatsanwaltschaft, прокуратство

р у и к л а е н - commodatum, Leihe, **ссуда**

р и р г и м а - erschöpfen, **исчерпывать**

р ö h i n e m a - basieren, fussen, beruhen,
sich gründen, основываться

р ö h i s - Motiv, Entscheidungsgrund,
мотив /приговора/

р ö h i s t a m a - begründen, motivieren,
мотивировать

р ö h j e n d - Grund, довод, **мотив**

р ö h j e n d l i k k u s - Begründetheit,
обоснованность

р ä e v a m a - datieren, датировать,
обозначать дату

- r ä e v a m i n e , r ä e v a n g** - Tagesbe-
zeichnung, датирование
- r ä i t i** - in capitem, nach Köpfen, поголовно
- r ä r a l d i s e d** - Appertinenzien, Pertinen-
zien, Zubehör, принадлежности, угодья
- r ä r a n d i v a r a s t i k , a j .** - Nachlass-
bestand, состав наследства
- r ä r i n d u s , p o l .** - Interpellation,
интерпелляция
- r ä r u s ä r a m a** - enterben, лишать
наследства
- r ö ö r a t a m a t u s** - Unwiederbringlichkeit,
бесповоротность
- r ü ü d l e m a** - sich bewerben, добиваться,
помогаться
- r a a m a m a** - ruinieren, herunterbringen, in
Verfall bringen, расстраивать, приводить в
упадок
- r a a m u m a** - in Verfall geraten, приходить
в упадок
- r a h u l d i s** - Satisfaktion, сатисфакция
- r a j a s t a m a** - vermarken, vermessen, abmar-
ken, ausmessen, межевать, размежевывать
- r e a s** - Serie, Folge, серия
- r i i g i s t a m i n e** - Verstaatlichung, Natio-
nalisierung, национализация

- r ð v e s t a m a - schänden, entehren, beschimpfen, **срамить, позорить**
- r ð v u s - Schande, Schmach, Schimpf, **срам, позор**
- r ð ð n /rððna/ - Anschwärzung seitens eines Mitangeklagten, **оговор**
- s a l a s u s - Nichtöffentlichkeit, Geheimhaltung, **безгласность**
- s e a d u s k o n d - Gesetzbüchersammlung, Reichskodex, Reichsgesetzbuch, **свод законов**
- s e a d u s k o n d a m a - kodifizieren, **кодифицировать**
- s e a d u s n e m a - in Gesetzeskraft treten, **вступать в законную силу, входить в законную силу**
- s e a d u s t a m a - legalisieren, **узаконять, легализировать**
- s e a d u s t i k , a j . - Gesetzbuch, Kodex, **уложение, кодекс, судебник**
- s e d a s t a m a - konstatieren, feststellen, **констатировать**
- s e e s t u m a - besessen sein, **быть бешеным, бесноваться**
- s e e s t u m u s - Besessenheit, **бешенство**
- s e g i m a t u s - Nichteinmischung, **невмешательство**

s e g i m u s - Einmischung, вмешательство

s e i s k u m a - eingestellt werden,

приостанавливаться

s e i s t a m a - einstellen, приостанавливать

s e k k u m a , a j . - intervenieren, вступать

в качестве посредника

s e k k u s , a j . - Intervention, посредничество

s e l e t i s - Kommentar, комментарий

s e o s - a l l u m u s - Gerichtsstand des Zu-

sammenhangs, подсудность по связи дел

s i d e s t a m a - anketten, in Ketten legen,

привязывать на цепь

s i d u n d a m a - verbunden werden, связываться

s i i r d e ð i g u s , a j . - Devolutionsrecht,

право деволюции

s i s e s t a m a - einschliessen, einschalten,

einfügen, eintragen, включать, вносить

s i s e t e a d - conscientia, Gewissen, совесть

s i s i k - Eingelegtes, вложенное

s o b i , s o b i m u s - concensus, Einver-

ständnis, согласие

s o b i n g - gütlicher Vertrag, friedlicher

Vertrag, Vergleich, Ausgleichung, мировая

сделка, полюбовная сделка

s o o d l a s - oportun, подходящий

- s o o d u s t a m a - begünstigen, благо-
приятствовать, способствовать
- s u g u t i h t i m a - sich begatten,
совокупляться
- s u n n i s t a m a - eine Leistung jemandem auf-
erlegen, облагать кого повинностью
- s u u n i s - /директивное/ указание, руково-
дящее указание, установка
- s u v a - Ermessen, усмотрение
- s u v a l i n e - Ermessens-, по усмотрению
- s ö b r i t s e m a - buhlen, Buhlerei treiben,
любодействовать
- s ö i d i s - Fahrgelder, прогоны
- s ö n a s e l g e l t - expressis verbis, aus-
drücklich, точными словами
- s ä o - a e g - bestimmte Zeit, anberaumte Zeit,
урочное время
- s ä o t a m a - bestimmen, anberaumen, урочить
- s ä t e , a j . - dispositio, Anordnung, Bestim-
mung, Vorschrift, постановление, положение,
предписание
- s ä t e s t i k - Verordnung, устав
- s ä t t i m a - bestimmen, постановлять
- s ä ä d /säo/ - Termin, урок
- s ü ü d i m a t u - unzurechnungsfähig, невме-
няемый

s ü ü d i m a t u s - Unzurechnungsfähigkeit,
невменяемость

s ü ü d i s t i s , a j . - Anklageschrift,
-akte, обвинительный акт

s ü ü d i v - zurechnungsfähig, imputabel,
вменяемый

s ü ü d i v u s - Zurechnungsfähigkeit, Imputa-
bilität, вменяемость

s ü ü d l u s - Schuld, виновность

s ü ü s t a m a - überführen, обличать, уличать

s ü ü s t i s - Überführung, Indiz, улика

s ü ü t e g e m u s , a j . - Kriminalität,
преступность

t a a m u s - Nachteil, ущерб

t a a n d a m i n e , t a a n d u s - Ablehnung,
Zurückweisung, отвод

t a a n d r ä e v a m a - zurückdatieren,
ставить задним числом

t a a s p r a n t - subpignus, Afterpfand,
перезаклад

t a a t l e m a - revidieren, проверять,
ревизовать

t a g a m - Garantie, Gewähr, гарантирующая вещь

t a g a m u s - Gewährleistung, поручительство,
гарантия, очистка

- t a g a s - Rückgabe, возврат
- t a g u s - Regress, Rückgriff, регресс
- t a g u s t a m a - regressieren, предъявлять
обратное требование о возвращении затрат
- t a l e /-ме/ - Vorbehalt, Klausel, клаузула,
оговорка
- t a l e n d a m a - reservieren, sich vorbehal-
ten, оставлять за собой /право/
- t a l e s t a m a - verklausulieren, ограни-
чивать оговорками
- t a o t i s - Antrag, жалоба, ходатайство,
просьба, предложение
- t a r b a r v - Quorum, кворум
- t a r i n g - Subsumtion, Zusammenfassen,
подведение
- t a r v i k - Requisit, Erfordernis, реквизит
- t a s e n d a m a - aufrechnen, kompensieren,
компензировать, зачитывать
- t a v a v a i b u s - desuetudo
- t e a d i s t a m a - Auskunft erteilen, infor-
mieren, давать справку, информировать
- t e a d l e m a - einer Sache bewusst sein,
сознавать
- t e a d m e d - Kenntnisse, познания
- t e a t i s - Auskunft, справка, сведение,
известие

- t e a t m e d - Auskünfte, сведения, справки
- t e e n e n d - Dienstweisung, услуга,
услужение, одолжение
- t e e n e s t a m a - belehnen, verleihen,
жаловать, пожаловать
- t e e n i s - Belohnung, Vergütung der Dienst-
leistung, плата за службу, вознаграждение
за услуги
- t e e n i s t a m a - jemanden in den Dienst
nehmen, нанимать на службу
- t e e n i s t u j a - Dienstleistender, Ange-
stellter, служащий
- t e e n i s t u m a - sich um Dienst verdingen,
наниматься на службу
- t e g i j u s - Täterschaft, виновничество
- t e i s k ä e n d u s - Afterbürgschaft, Nach-
bürgschaft, субпоручительство, порука по
поруке
- t e i s p ä r i j a , a j . - Fideikomissar, After-
erbe, фидеикомиссарий, подставной
наследник
- t e i s t m a (otsust) - revidieren,
пересматривать /решение, приговор/
- t e l l i m u s - Bestellung, заказ
- t e o n d a m a - betätigen, действовать

- t e o v ð i m e t u s t a m a - entmündigen
- t o e n d - Berufung, ссылка
- t o e n d u m a - sich berufen, ссылаться
- t o i m a m a - begehen, verüben, учинять
- t u l m a m a - das Fazit ziehen, die Summe
ziehen, подводить итоги
- t u n n i s - Aussage eines Zeugen, Zeugenaussage,
Zeugnis eines Zeugen, свидетельское
показание, показание свидетеля
- t ð e n d - Beleg, Beweis, /вещественное/
доказательство
- t ð i v - Versprechen, обещание
- t ð i v a m a - versprechen, обещать
- t ð k e n d - Vorbeugungsmaßnahme, мера
пресечения
- t ð s i k i n d e l - gewiss, достоверный
- t ð s i t a m a - vergewissern, die Versicherung
geben, заверять
- t ð u s e t a m a k ü s i m u s t - eine Frage
anregen, поднимать вопрос
- t ä i d u m a - sich erfüllen, in Erfüllung gehen,
сбываться, исполняться
- t ä i t s u s - Genauigkeit, Akkuratesse,
исправность
- t ä i t u s /täitsa/ - genau, akkurat, исправный

t ä p p i s , tehn. - pünktlich, sehr genau,
точный, пунктуальный

t ö ö d e /tööte/ - Arbeiten, занятие, действие

t ö ö r a g e n d u s - Arbeitsscheue, праздность

t ü r m i m a - ins Gefängnis einsperren,
заключать в тюрьму

t ü t r e k - Stieftochter, падчерица

t ü t r e n d - Adoptivtochter, усыновленная
дочь

t ü t r e n d a m a - zur Tochter adoptieren,
удочерять

t ü t r u s - Töughterschaft

u h k - Hasard, азарт

u h k m ä n g - Hasardspiel, азартная игра

u l a s u s - Verwahrlostheit, беспризорность

u l g m i k u o r j e s - Dienstbarkeit des
überragenden Baues, сервитут возведения
строения, выдающегося над чужим пространством

u m b u s e n d a m a - diskreditieren,
дискредитировать

u s e /uskme/ - Glaubwürdigkeit, Kredit, доверие

u s e n d a m a - Zutrauen erwecken, возбуждать
доверие к кому

u u d i k - Novelle, новелла

- u u r l e m a - untersuchen, forschen, erforschen, исследовать, освидетельствовать
- v a a d u t a m a , pol. - orientieren, ориентировать
- v a a t u m a , pol. - sich orientieren, ориентироваться
- v a h e s t i n e - eventuell, эвентуальный
- v a i b e v a r a , aj. - erbloses Gut, выморочное имущество
- v a i d - exceptio, Einwand, Einspruch, Einrede, отвод, возражение
- v a i d a j a , aj. - Schelter
- v a i d a m a - Einrede erheben, einreden, заявлять отвод, возражать
- v a i d l i k /teht/ - streitig, strittig, спорный
- v a i d l u s t a m i n e , aj. - Bestreiten, Anstreiten, оспаривание
- v a i e , aj. - exceptio, Einspruch, Einrede, Einwendung, Widerspruch, Gegenvorstellung, Schelte, возражение, отвод
- v a i g i s - Nichtausgesprochenes, недомолвка
- v a j a n d a m a - vermessen, entbehren, нуждаться, недоставать
- v a l a n d a m a - formulieren, формулировать

v a l i k u v a b a - wahlfrei, факультативный

v a l l a s l a p s - natürliches Kind, ausser-
eheliches Kind, внебрачное дитя

v a l l a s n a i n e - Konkubine, наложница

v a r g l e j a , v a r g u r - professionel-
ler Dieb, профессиональный вор

v a r g l u s - professioneller Diebstahl,
профессиональная кража

v a r i - i s i k - Strohmann, подставное лицо

v a r i t a m a - kompromittieren, blossstellen,
компрометировать

v a r j u s h u s - Verhehlung, Hehlerei,
укрывательство

v a s t a s t a m a - konfrontieren, einander
gegenüberstellen, ставить на очную ставку

v a s t l e m a - opponieren, возражать,
оппонировать

v e e r d a m a - insinuieren, unterschieben,
инсинуировать

v e n n a k - Stiefbruder, сводный брат,
сведенный брат

v e n n a n d - Adoptivbruder, усыновленный брат

v i i m i k - Letztlebender, letzter Überleben-
der, последнепереживший

v i l i k a s u s t u s - ususfructus, Niess-
brauch, Nutzniessung, узуфрукт

v i r k a m a - alarmieren, Alarm schlagen,
бить тревогу, набатить

v õ e t a m a t u o s a - unbenehbarer Teil,
неотъемлемая доля

v õ e t i s , a j . - beschlagnahmte Sache,
подвергнутая выемке вещь, выемка

v õ i b u v u s - Potenzialität, потенциальность

v õ i m e s t u s , a j . - Sanktion, санкция

v õ i s t - Rechtsstreit, Prozess, тяжба

v õ i s t e k i r i - Konkurrenzschrift,

состязательная бумага

v õ i s t k o n d , s p o r t . - Partei, сторона

v õ l a s t a m a - borgen, давать в долг

v õ l g u m a - schulden, schuldig sein,

быть должным

v õ l g u s - debitum, Schuldigsein

v õ l t s e v a i d l u s - Anzweiflung der

Echtheit, спор о подлоге

v õ l t s u s - Unechtheit, подложность

v õ r d u m a - gleichen, gleich sein,

быть равным, равняться

v õ r g e n d - Intrige, интрига, козни

v õ r g e n d a m a , a j . - intrigieren,

интриговать, строить козни

v õ t u s , a j . - Requisition, реквизиция

- v ä g i n d a m a - Gewalt anwenden, Gewalt an-
tun, применять силу, учинять насилие
- v ä g i t a m a - tätlich angreifen, посягать
- v ä h e m i k , pol. - Minderzahl, меньшинство
- v ä i t /väidu/ - Verdikt, вердикт, решение
- v ä l i k - Auszug, Exzerpt, выдержка
- v ä l i s t a m a - ausschalten, exkludieren,
ausschliessen, präkludieren, исключать
- v ä l j e n d - Ausdrucksform, Dargestelltes,
изложенное
- v ä ä r t e g u , aj. - Übertretung, проступок
- ö e k - Stiefschwester, сводная сестра,
сведенная сестра
- ö e n d - Adoptivschwester, усыновленная сестра
- ö i e n d - Berichtigung, оговорка
- ö i g e s /öigsa/ - richtig, korrekt, верный,
правильный
- ö i g l i k - rechtschaffen, wahrhaft, правдивый
- ö i g s u s - Richtigkeit, правильность
- ö i g u s k o n d , aj. - Rechtsgebiet,
подсудная территория
- ö i g u s t o i m e , aj. - Rechtswirkung
- ö i u t a m a - beglaubigen, beurkunden, verifi-
zieren, удостоверить верность, сверять
- ö p e t l e m a - theoretisieren,
доктринировать

ä h v a r d - Drohung, угроза

ä r a m a - absagen, kündigen, ablehnen,
отказывать

ä r a n d a m a - verraten, изменять, предавать

ä r a s t a m a - entwenden, gewaltsam weg-
führen, похищать

ä r e - provoziert, спровоцированный

ä r e t a m a - provozieren, провоцировать

ä r i k o n d - Geschäftsbestand, состав
торгового предприятия

ö e l d i s - Aussage, показание /свидетеля/

ü h e n d i s - Vereinigung, соединение

ü h i s k o n d a m a - sozialisieren, verge-
sellschafteten, социализировать

ü h i t a m i n e - Vereinigung, Kongruenz,
совмещение

ü h t i m i n e - confusio, Zusammenfallen,
совпадение

ü k s i t a m a - detaillieren, ausführlich dar-
legen, eingehend darlegen, подробно излагать

ü l d a r m u s t a m a - amnestieren,
амнистировать

ü l d e ö i g u s - öffentliches Recht,
публичное право

ü l d i m a - allgemein werden, sich verallgemeinern, sich allgemein verbreiten, обобщаться, распространяться повсеместно

ü l e m a - überragen, превосходить кого в чем

ü l e v õ l a s t u m u s - Überschuldung, неоплатность

ü l i s - Subjekt, субъект

ü l i t i s - Distinktion, Auszeichnung, отличие

ü l i t u m a - sich auszeichnen, sich hervortun, отличаться

ü l l a s - edel, благородный

ü r g - Ursprung, Anbeginn, искон, начало

ü ü r i t a m a - vermieten, сдавать внаём

Seoses nõukogude korra kehtestamisega Eestis kasvas vajadus uute juriidiliste terminite järele. 1934.a. ilmunud oskussõnastik oli vananenud ja ei suutnud enam nõudeid rahuldada. Sellest tingituna asuti 1947.a. ENSV TA keelesektori töötajate ja juristide kollektiivi ühisel koostööl eespoolnimetatud sõnastikku täiendama ja selle uut trükki ette valmistama. Mainitud kollektiivi kuulusid TA keelesektori töötajad: M. K i n d l a m , E. N u r m , E. R a i e t , J. V. V e s k i ja

juristid E. I l u s , H. K a d a r i , E. V. M u h e l , J. M ä l l i jt. Peale nimetatute võtsid veel osa kohtumeditSiini ja psühhiaatria sõnade loomisest ja arutlusest arstiteadlased: E. K a r u , A. R a a t m a ja A. V a l - d e s . Kõne all olev kollektiiv pidas kahe aasta jooksul 81 koosolekut. Nende töö tulemusena valmis 1951. aasta I poolel õigusteaduse oskussõnastiku makett, mis haaras enesesse valimiku juriidilisi oskussõnu. Käikiri sisaldas varasemaid, kuid tänapäevalgi kasutatavaid õigusteaduslikke väljendeid, mida täiendati rea nõukogulike uudismoodustistega. Veski poolt hangitud sõnadena võib siin leida lisaks eelmisile veel järgmisi:

a b i e l l u s - б р а ч н о с т ь

a b i n d - M a s s n a h m e , M a s s r e g e l , м е р о п р и я т и е

a b i n d a m a - V o r k e h r u n g e n t r e f f e n ,

п р и н и м а т ь м е р ы

a b i s t l e m i s k a s s a - к а с с а в з а и м н о й

п о м о щ и , к а с с а в з а и м о п о м о щ и

a i n u s u s - A u s s c h l i e s s l i c h k e i t ,

и с к л ю ч и т е л ь н о с т ь

a l l j a o t i s - U n t e r a b t e i l u n g ,

п о д р а з д е л / е н и е /

- a r u r u d u m u s , med. - Idiotie, идиотия
- a s u s t a m i n e - Besiedelung, заселение,
поселение, население
- e e s i s t u m i n e - Vorsitz,
председательство
- e l a m u ù h i s t u - жилищный кооператив,
жилищное товарищество
- e l u k o n d - быт
- e l u p u h u n e v i g a s t u s - noch bei
Lebzeiten geschehene Verletzung,
прижизненное повреждение
- e r a l d i s - отчисление
- e s i r i n d l a n e - передовик
- e s m a s ö i g u s - первичное, примарное право
- e t t e n ä h t a m a t u - nicht voraussehbar,
непредвидимый
- h o i u n d u s - сберегательное дело
- h o i u s t a j a - Deponent, Hinterleger,
депозитор, депонент
- h ö i v - entlegener Landsitz, **заимка**
- h ö i v e - Besitznahme, **заимка**
- h ä l b i m u s - aberratio, Abweichung, Devia-
tion, **отклоненность**
- h ä l v e /hälbe/ - Abweichung, Aberration,
уклонение, отклонение

h ü v i t a m i n e - Erstattung, возмещение
i s e e n e s l i k - spontan, самопроизвольный
j ä l i t u s k o e r - Spürhund, розыскная
собака

k a a l u v a j a k - Einwaage, провес

k a a r d i s t a m i n e - Kartierung, съемка

k a e v i s t u - a l d i s k o n d - горный
отвод

k a h j u r l u s - вредительство

k a r i s t a t a m a t u s - i g a - Unstraf-
barkeitsalter, ненаказуемый возраст

k a u b a l i s u s - товарность

k i i v u s l u u l - бред ревности

k o o l n u l a h a n g - Leichenöffnung, Ob-
duktion, вскрытие трупа, обдукция

k o o l n u v a a t l u s - Leichenschau, Au-
topsie, автопсия, осмотр трупа

k u l u m - Kostenaufwand, издержки

k õ r v a l e k a l d u m u s - Abweichung,
уклонение, отступление

l a e k u m i d - Einkünfte, поступления

l a e v a s t u - паромходство

l i i d e n d a m i n e - Einverleibung,
присоединение

l i i g v õ e t i s - перебор

ш ä ä г а н г - Definition, определение,
дефиниция

н о р м и с т и к - совокупность норм

о ш а м у с , м а ј . - Eigentumsbesitz,
собственность

р е а л д и с - Aufschrift, надпись

р ä e v i t i n e - поденный

р ä ä s m i k - Passierschein, пропуск

r i i g i s t a m i n e - Verstaatlichung,
Nationalisierung, национализация

r i i k k o n d s u s e t u s - безгражданство,
аполитизм

r o i s k u m i s p r o t s e s s - процесс
гниения

s a l a n ð u l a n e - Verschworener,
заговорщик

s ä t e s t a m i n e - Verordnen, установление,
постановление

s ü ü t u s t a v t ð e n d - Rechtfertigungs-
beweis, оправдательное доказательство

u u r l e m a - /er/forschen, untersuchen,
исследовать

v a a g e m a - Urgrossmutter, прабабушка

v a a r i s a - Urgrossvater, прадед

v a e g m a k s e - nicht volle Abzahlung,
недоплата

v a e g v ö t t /maksete/ - rückständige Ein-
nahme, недобор

v a i d e ö i g u s - право возражения

v a n d e n ö u l a n e - Verschworener,
заговорщик

v a s t a s t a m a t u s - несопоставимость

v a s t i v ö e t a m a t u - nicht annehmbar,
nichtakzeptabel, неприемлемый

v e r e v a l a n d u s , med. - Blutergiessung,
кровозлияние

ö i g u s l i k s e o s t u m u s - правовая
связанность

ü h i t a t a v u s - Vereinbarung,
совместимость

ü m b e r s e a d m e s t a m i n e - Neuein-
richtung, переустройство

2. F i l o s o o f i a o s k u s s ö n a d

Filosoofia oskussõnade loomine on üldiselt olnud lünklik ja ebaühtlane. Kuigi koosolekuid peeti mitme aasta jooksul (1920, 1922, 1930, 1936) kokku 18, ei suudetud filosoofia terminoloogiat siiski kuigi palju süstemaatiliselt läbi töötada.

Töö toimus väikestes ning erineva koosseisuga kollektiivides ja nende peamiseks eesmärgiks oli üksikute õppejõudude abistamine oskussõnadega nende loengulises või teaduslikus töös. Trükki need sõnad ei pääsenud, vaid jäid esinema laialipaisatuina üksikute inimeste kätte; seepärast ongi neid raske praegu leida. Nii võib praegu nimetada vaid üksikuid Veski poolt loodud sõnu, kuigi neid on valminud mõnisada.

II

- i l m u m - Erscheinung, феномен
- i s e d u s - Persönlichkeit, личность
- i s e l u s - das Selbst
- i s e s u s - Selbigkeit
- k a e m u s - Anschauung, Betrachtung,
созерцание
- k a k s u s - Dualismus, дуализм
- k i r g a s t u s - Transfiguration, Verklärung,
преображение
- k i r i k k o n d - Parochie, Kirchsprengel,
Pfarrbezirk, епархия
- k ö i k s u s - Allheit, всецелость
- k ö l b l a s , jur. - moralisch, sittlich,
нравственный
- l i h a s t u m i n e - Inkarnation, воплощение
- l ä b e l i k k u s - Gelassenheit, спокойствие
- m ö i s t e r p i i r i n g - Begriffsbestimmung,
определение понятия
- m ö t e n d - abstractum, Abstraktes,
абстрактное, отвлеченное
- m ö t e n d l i k - abstrakt, абстрактный,
отвлеченный

m ö t t e p e e t u s - reservatio mentalis,

Gedankenvorbehalt

n ä i m - Schein

p ä ä d i m u s - Vollendetheit

s a r n a n d , lgy. - Analogon, аналогичное

s a r n u s - Analogie, аналогия, сходство

s e a d u m i n e - Einstellung, установка

s i s e k a e m u s - Intuition, интуиция

s i s e v u s - Innigkeit, задушевность

s u g u s - genus, Gattung, род

t a i b a t a m a t u s - Unfasslichkeit,

непостижимость

t a i b e - Einsicht, понимание

t a l e n d , t a l e n d u s , jur. - Vorbe-

halt, Reservation, резервация

t a v a s t u m i n e - Einübung

t e a d l i k u s t a m a - sich einer Sache

bewusst sein, осознавать

t e a d u m u s , tehn. - Erfahrung, опыт

t e r v u s - Ganzheit, целость

t u n d e m - Kriterium, критерий

t ö e l i s t a m a - verwirklichen

v i h k u s - Hass, ненависть

3. A j a l o o o s k u s s õ n a d

Käesoleva sajandi I veerandist peale töötas väga püsivalt Akadeemilise Ajaloo Seltsi poolt organiseeritud ajaloo oskussõnade toimikond, mille koosseisu kuulusid: H. S e p p (juhataja), R. K e n k m a n n , H. K r u u s , J. M a d i a s o n , P. T a r v e l , E. T e n d e r (hiljem juhataja), J. V. V e s k i jt. Nimetatud komisjon töötas pidevalt 1923.a. kevadest kuni 1940. aastani, püüdes oma töös olla põhjalik. Selle aja jooksul peeti ligi 600 koosolekut, mis kestsid kokku üle 1 000 tunni. Töötati läbi kõik tähtsamad ajaloo üksikalad, kusjuures näit. paleograafia, numismaatika, heraldika, sfragistika ja mitmel teisel ajaloo abiteaduse alal tuli täiesti teedrajavalt esmakordselt sõnu hankida. Käsi- kirja koondatud materjal haaras üle 20 000 oskussõna. Sellest on 1928.a. Alalise Ajaloo Õppekorralduse Toimikonna poolt trükitis avaldatud ainult väike valimik (u. 750 sõna) pealkirja all

„Valik ajaloolisi oskussõnu“. Et eriti just ajaloo abiteaduste hulka kuuluvad mõisted on spetsiaalsed ja kitsa erialaga piiratud, siis jäävad neist paljud laiemale keeletarvitajaskonnale tundmatuks, ajaloo terminoloogias on nad aga enamikus praegugi tarvitusel.

Veski poolt tarvitusele toodud sõnad on neist järgmised:

I

a b i k (Wied.), jur. - Gehülfe, помощник

a e r a s (Pä, Ta), etn. - Pflugeisen,
лемех, сошник

a g u r (eR) - Hackelwerk, посад

a i n u l i k (Ta) - unumgänglich, необходимый

a l g l i k (Wied.) - anfänglich,
первоначальный

a s u t i s (Wied.), pol. - Behörde,
учреждение

e l i k (Wied.) - beziehungsweise, respektive,
эвентуально

h i r s n i k (KJn) - Urteilsfinder, Urteils-
mann, Rechtsfinder

h o r k v e l (Wied.), her. - gespreizt,
éployé, с распростертыми крыльями

i g a m a (Wied.), jur. - usukapieren, ersitzen,
приобретать в силу давности

i i d /ie/ (Wied.) - uralte Zeit, исконное
время, стародавнее время, древния времена

j a d a /aerusid/ (Pä, eR) - Reihenfolge,
Schlangenlinie, змейка

j ä t i k (Pä) - Brachfeld, перелог

k a a s i s t n i k (Wied.), jur. - Assessor,
ассессор, заседатель

k a i t s u s (Wied.) - Schutz, охрана

k a r b u s (Wied.) - Kapuze, капишон

k a r i /kari/ (Lüg, MMg) - strenge Aufsicht,
строгий надзор

k a s a v (Wied.) - würdig, достопочтенный

k e e r t (Wied.), söj. - Fourage, фураж

k o r g a s t a m a (Wied.) - ordnen,
расставлять

k o s t a k /oraakli/ (Wied.) - Orakel/spruch/
оракул

k ö n n i m a a (Se) - Ödland, пустошь

k ö r v u l i n e (Wied.) - Beisasse

l a m b o t (Wied.) - Landbote, кожальи, ходок

l e n n u s k i l (Wied.), her. - auffliegend,
essorant, парясь

l ö h m /löhmu/ (Wied.), geogr. - Eolith,
эолит

- м а л е в (Wied.) - Heerbann, ополчение,
дружина, войско
- м а н у л и н е (Wied.) - Beisasse
- м у н с / т / е р д у с (Wied.), sōj. - Muste-
rung, смотр
- м ѓ ѓ л / м ѓ ѓ л у / (Ta), etn. - arrha sponsalitia,
Mahlschatz, Brautschenkung
- н ѓ д е р м у (Ta) - Bügel od. Bogen der Arm-
brust
- о р ж а н д у с (Wied.), pol., maj. - Sklaventum,
рабство
- р а н у т у м а (Lä) - kommunizieren, Abendmahl
od. Kommunion empfangen, приобщаться,
причащаться
- р а л в у с (Wied.) - Andacht, молитва
- р и н т / р и н а / , р и н т т а р а (Wied.), sōj. -
Palisade, палисад/ник/, частокол
- р и и р л а н е (Wied.) - Grenzbewohner,
пограничный житель
- р о о с т м а (Ta) - plündern, zerstören, ver-
wüsten, опустошать
- р о р м е и с т е р (Wied.) - Bürgermeister,
бургомистр
- р ѓ л г / р ѓ л у / (Wied.) - Acht, Bann, опала
- р ѓ л у с т а м а (Wied.) - ächten, объявлять
опальным

r a t a s t a m a (Wied.) - rädern, radebrechen,
колесовать

r e i k /reigu/ (Wied.), etn. - Bauernschlit-
ten, дровни

r i h v e l p ü s s (Pöi) - Büchse mit gezoge-
nem Rohr

r i i m /riimi/, r i i m r a u d (Wied.),
tehn. - anille, Mühleisen, мельничный вал

r o b i (Ta) - Scherflein, лепта

r o h u - u r v /-urvi/ (eL) - Zündfeld, Ver-
schlussstück, казенная часть

r o i t /roidu/ (Ta) - Verrat, измена

r ä ä s p e n n i n g (Rei) - Rechenpfennig,
счётная марка

s a r g /sara/ (Kuu) - Blockflur

s i i v u s /siivsa/ (eR) - decorus, dezent,
anständig, благопристойный

s i n k e l (Lä) - Schlagbaum, шлагбаум,
застава

s i n k l i k (Wied.) - spanischer Reiter,
рогатка

s o o v e l d a j a , s o o v i k (Wied.) -
Gönner, благоволиитель

s o r s n i k (Wied.) - Häusler, Lostreiber,
безземельный крестьянин, бобыль

- s u i g u k u b j a s (Wied.) - Beaufsichtiger
der Gemeinde in der Kirche
- s ö ö r u l i n e (Wied.), agr. - Rödungsarbei-
ter
- t e l a (Lä) - Walze
- t u k u k u b j a s (Wied.) - Beaufsichtiger
der Gemeinde in der Kirche
- t u r v e /turbe/ (Jöh) - Geleit, прикрытие,
конвой
- t ö l v (Wied.), söj. - Keule, булава
- t ö s t u s (Wied.) - aufgepflügtes Ackerstück
- t ä ä v i t a m a (Wied.) - proklamieren, ver-
künden, прокламировать, возвещать
- v a e n a m a (Wied.) - anfeinden, враждовать
- v a e n u s (Wied.) - Fehde, вражда
- v a r d j a (Wied.), münd. - Aufseher, Wardein,
Wart, вардеин, пристав
- v a r p (Wied.) - Warpanker, верп
- v a r p i m a (Wied.) - bugsieren, верповать,
буксировать
- v e n d u s (Wied.) - Bruderschaft, братия
- v e r i n e k k /-neku/ (Wied.), etn. - Blut-
gache, кровная месть
- v i i p s i k (Wied.) - primitiver Haspel,
примитивное мотовило

- ä n g a m a (eL) - widmen, посвящать
ä t e l t a n u (Ha), sōj. - bassinet, Kessel-
haube, Beckenhaube
ü l i k a s (Wied.) - vornehm, знатный
ü m m a r u s (Wied.) - Rundung, круглота,
круглость

II

- a a d l u s - Adelschaft, дворянство
a a s t a s e i t s m e n d - Septennat, семилетие
a a s t a v i i e n d - Quinquennat, пятилетие
a b i n d a m i n e - Entsetzen, выручка
a d r i k - Hakenbauer, Haken, Vollhaken/er,
владелец гака
a e r a k a t e n d - Ortband, наконечник
a e r i k - Ruderschiff, гребное судно
a g u r l a n e - Hakelwerker
a h k u s - Abnahme
a i n a s j a l g - Einfüßling
a i n a s t a l u - однодвор
a i n a s v a n n e - Eineid
a j a s t i k - saeculum, Epoche, Zeitalter,
Weltalter, эпоха

- a j a t e a s t u s - Zeitangabe, показание
времени
- a k n a p a l e s t i k , archit. - Fensterlai-
bung
- a k n a r i s t m i k , archit. - Fensterkreuz,
оконный крест
- a k n a s t i k , archit. - Fensterwerk, окна
- a l a l h o i d l a n e , pol. - Konservativer,
консервативный
- a l a m i k - Pöbel, люди меньшие, люди молод-
чие, люди худшие, люди черные, чернь
- a l a m l u s , jur. - Untertanschaft, подданство
- a l e t a m a t a m a a , agr. - ungerodetes
Land
- a l e t a m i n e , agr. - Roden, Reuten,
выжигание почвы
- a m e t i n d u s - Ämterwesen
- a m e t k o n d - Amtsbezirk, Dienstbezirk,
служебный округ
- a m e t l e m a , jur. - amtieren, ein Amt be-
kleiden od. ausüben, занимать должность,
быть в должности
- a m e t l e v /possadnik/ - amtierend, fungie-
rend, степенный

- a m e t n i k k u s , jur. - Beamtentum, Bürokratismus, чиновничество, бюрократизм
- a n d a m - praestandum, Abgabe, Steuer, Schatzung, Schoss, Gefälle, подать, дань
- a n n e t i s - Beisteuer, подаяние
- a n n u t u s - homagium, Hulde
- a r b i k - Landlos, надел
- a r h i i v i n d u s - Archivwesen
- a r h i i v i s t i k - Archivdepots
- a r h i i v k o n d , arhiiv. - Archivbestand
- a r m u s t a m a - amnestieren, амнистировать, помиловать
- a r v e n d u s - Rechnungswesen, счётные дела
- a s e h a l d u r , jur. - Statthalter, наместник, штатгальтер
- a s e h a l d u s - Statthalterei, Statthalter-schaft, наместничество
- a s j a m i s k u l u d , jur. - Amtsgebühren, издержки по производству дела
- a s t e n d , jur. - Rang, разряд, чин, ранг, степень
- a s t e n d i k - Rangordnung, табель о рангах
- a s t m e s t a t u d , her. - getrept
- a s t m i k p ü r a m i i d - Stufenpyramide
- a s u l a , geogr., maj. - Sied/e/lung, Ansied/e/-lung, Wohngebiet, Wohnort, селение

- a s u n d , pol. - Kolonie, колония
- a s u r - Insasse, ansässiger, осёдлый житель
- a s u s t u s , maj. - Siedlung, поселение
- a v a l d i s - Aussage, сказка
- a v a m i s m ä ä r a m - Eröffnungsbeschluss
- a v a s t a m i n e , jur. - Entdeckung,
раскрытие, открытие, обнаружение, выявление
- d u u m a l i s e d - думные
- e b a s t i s , jur. - Verfälschung, переделка
- e d a s t a m i n e - Rechtszug, обжалование
- e e l l a s j a d a k o n d - Aszentorium
- e e l l a s k o n d - Aszendenz, Vorfahrenschaft,
предки
- e e l l u s - отчество
- e e l m e d - Präliminarien, прелиминарии,
предварительные переговоры
- e e s t l a a d i k - Vorderlader, ружье,
заряжаемое с жерла
- e h i s r a a m , kunst. - Kartusche, картуш/ь/
- e h i s r a h a - Schmuckgeld
- e h i s v i i l - Wimberg, маленький готический
щипец
- e l a m - vitalitium, Leibgedinge, -zucht, Leib-
rente, пожиточные доходы, пожизненное
содержание

- e l a n d - Pfründe, Präbende, пребенда
- e l u v ä g i t u s , pol. - Attentat, attentat,
покушение на жизнь
- e m a d u s - Mutterschaft, материнство
- e m a t ü v i k o n d - Mutterstamm
- e n n e t i s , e n n e t u s - Vorsprung,
обгон
- e r a k l u s - Einsiedelei, пустынножительство
- e r a l a - Zelle, келья
- e r a l d m a i s u s , pol. - Exterritoriali-
tät, внеземельность, экстерриториальность
- e r a l d u m u s - Abgeschlossenheit,
уединённость
- e r a n d l a n e - Exemter, Eximierter
- e r u s t u m i n e - Abdankung, отставка
- e s e m e t u s - Gegenstandlosigkeit,
беспредметность
- e s i l e v , her. - hervorgehend, mouvant
- e s i ö ö - ö i g u s - jus primae noctis, Her-
renrecht
- h a g i n ö u e - petitum, Klageforderung,
исковое требование
- h a j a t a l u - Einödhof, Streugesinde,
отдельно лежащий крестьянский двор
- h a l d a m a , pol. - verwalten, administrieren,
управлять, администрировать

h a l d u r k o n d - Administration, Verwaltung, администрация, органы исполнительной власти

h a l d u s , pol. - Administration, Verwaltung

h a l d u s k o n d - Verwaltungsressort, административное ведомство

h a m m a s t a t u d , her. - gezahnt, dentelé, зубчатый

h a r j a s t a t u d , her. - bekammt, creté, с гребешком

h a r u s t a t u d , her. - gegabelt, fourchu, раздвоенный

h e a s t a m i n e , pol. - Reparation, Wiederherstellung, Instandsetzung, репарация

h e a s t i s , pol. - Vergütung, вознаграждение

h i n n a n d - Wertung, оценка

h i n n u s - census, Zins, чинш, оброк

h i n n u s l a n e - Zinsmann, содержатель, оброчной статьи

h i r d - Druschina, дружина

h o b u v e o s t i k - Rosswerk

h o i d i s - Verwahrungsgeld

h o i d l a , h o i u s t u , arhiiv. - Depositorium, Depot, место хранения

- h o i d l e j a - Depositor, депозитор, депонент
- h o o b e r a l k - Schwingrute
- h o o n e s t u s ð i g u s , jur. - superficies,
Erbbaurecht, Baurecht, право застройки
- h u l k u r u s - Landstreicherei, бродяжничество
- h u n d - Prunk, пышность
- h u n d k ü h i k - Galanteriedegen, Prunkdegen,
Hofdegen
- h u n n i s - Prachtstück
- h u v i k o n d - Interessensphäre
- h ö i m k o n d l u s - Mitgenossenschaft
- h ö l m a s t a t u d , her. - gelappt, mit
Schuppenschnitt, cannelé, ложчатый,
желобчатый, бороздчатый
- h ä l v i t u s - Diversion, Ablenkung, отклоне-
ние, отвлечение, диверсия
- h ä r r a s k o n d - Herrschaft
- h ä r r u s - Herrentum, Herrschaft, Herrlich-
keit
- h ü v e o l u - Wohlfahrt, благосостояние,
благополучие
- h ü v i t i s - compositio, Busse, Wergeld, Ver-
gütung, выкуп
- i g a m i s v a l d u s - Erjährungsbesitz, Usu-
karpionsbesitz, давностное владение

- ilmik - Laie, мирянин
- ilmikkond, ilmikus - Laien-
schaft
- ilmikvaimulik - Weltgeistlicher,
белое духовное лицо
- ilmik-vaimulikond - Welt-
geistlichkeit, белое духовенство
- ilmikvend - Laienbruder, белец
- ilmik-õde - Laienschwester, белица
- ilm/l/ikustamine - Verweltli-
chung, Säkularisation, секуляризация
- indlejad - Zeloten, ревнители
- isadus - Paternität, Vaterschaft, отечество,
бытность отцом
- isandus - Herrschaft, Herrlichkeit,
господство
- isatüvikond - Vaterstamm
- iselik - authentisch, аутентичный
- iseseisvumine, pol. - Emanzipation,
эмансипация
- iseseisvustumine - Verselbständi-
gung
- isestumine, pol. - Emanzipation,
эмансипация
- isikustamine - Personifikation,
персонификация, олицетворение

- istungjärke, istungskond,
pol. - Tagung, Session, сессия
- ja gum - Teilstück
- jalgtaritatuð, her. - fussgespitzt,
fiché
- jalguritapper - Fussstreitaxt
- jaos - Perseele, надел
- jaoskarta - carta partita, Teilkarte
- jaoskiri - Teilbrief
- jaostatuð, her. - geteilt, coupé,
burelé, разнополосый
- jumalastamine - Vergöttlichung,
Vergottung, обоготворение
- juutleja - жидовствующий
- jöutustamiskiri - Todbrief
- jälipeni - Bracke, chien braque, Spürhund,
ищейка
- järglasjada kond - Deszentorium
- järglaskond - Deszendenz, потомство
- järjend - Rang, чин
- kaarestatuð, her. - gebogen, ployé
- kaasastatuð, her. - begleitet,
accompagné, cantonné, accosté, flanqué
- kaaskond - comitatus, Gefolge, Gefolgschaft, Suite, свита, дружина

- k a a s k o n d l a n e - comes, Genosse, Ge-
fährt, Gefolgsmann, товарищ, соучастник
- k a a s u m i n e , k a a s u n g - Akzession,
Beitritt, присоединение
- k a b j a s t a t u d , her. - behuft, onglé,
с когтями
- k a e l a v ö r u s t a t u d , her. - behals-
bandet, colleté, с ошейником
- k a e v u s h a u d - Schachtgrab
- k a i t s e m - Festungswerk, ouvrage, укрепление,
верк
- k a i t s e n d a m a - protegieren, протезиро-
вать, покровительствовать
- k a i t s i k - Parierstange, Abwehrstange,
gardes
- k a i t s m e s t a t u d , her. - bewehrt, armé,
défendu, вооруженный
- k a k s i s a k e n , archit. - Doppelfenster,
двойные рамы
- k a k s i s k e e r d e n e /trompet/ - doppel-
gewunden
- k a k s i s l ö ö m i s , münd. - Doppelschlag
- k a k s i s t a m i n e - Dublierung, сдваивание
- k a k s l a s e d - duoviri, duumviri, дуумвиры
- k a m b e r n i k - camerarius, Kämmerer, Комор-
nik, камерарий

- k a m b r i k - cannone, Kammerstück
- k a m b r i s t u - Kämmerer, кемерейный суд
- k a n t s e l e i n d u s - Kanzeleiwesen
- k a r i s t a t a m a t u s - Unstrafbarkeit,
Unsträflichkeit, ненаказуемость
- k a r i s t u m a t u s - Straffreiheit,
безнаказанность
- k a r u s n a h k u r - Kürschner, скорняк
- k a s a l a n e - Würdenträger, сановник
- k a z a m i d - Insignien, инсигнии
- k a s a v u s - Würdigkeit, достоинство
- k a s v i t a m i n e - Verzinsung, отдача
в рост
- k a s v i t a v u s - Rentabilität,
рентабельность
- k a t a s t r i n d u s - Katasterwesen
- k a t i k - Visier, забрало
- k a t s i k - Prüfer
- k a u s i k - salade, Schale, Schaller
- k e e l e s t a t u d , her. - bezungt, gezungt,
lampassé, с высунутым языком
- k e h a k o n d - Korporation, корпорация,
объединение
- k e h a n d a m a , jur. - einverleiben, inkorporieren,
приобщать, включать в состав

ke h a s t u m i n e - Verkörperung, воплощение

ke h t ä g a m a - verrufen, лишать

действительности

ke i s r u s - Kaisertum

ke r g r e l v i s t u n u - Leichtbewaffneter,

легковооруженный

ke s e t u s t a m i n e , pol. - Dezentralisation,

децентрализация

ke s k e n d a m i n e - Konzentration,

концентрация, сосредоточение

ke s k l a s e d - люди средние

ke t a s t a t u d , her. - besät mit Scheiben,

besanté, усеянный золотыми или серебряными

монетами

ke t s e r u s - Häresie, ересь

ki l b i h o i d e l - Schildhalter, soutien,

щитодержатель

ki l d ü r i k , arheol. - Ostrakon

ki n g e , jur. - donatio, Schenkung, дарение

ki n k e i k i r i , arhiiv. - Schenkungsbrief,

Donationsbrief, дарственная запись

ki n k e ü r i k - Schenkungsurkunde,

дарственная запись

ki n n i s t u r g a m a t - Grundbuch,

крепостная книга

- k i n n i s t u s , arhiiv. - Korroboration,
Крепост, корроборация, внесение в крепостную
книгу, крепость
- k i r i k u k a r i n d - Kirchengzucht,
церковная дисциплина
- k i r i k u k o r g a l d i s - Kirchenordnung,
церковный устав
- k i r i k u n d u s - Kirchenwesen,
церковные дела
- k i r i k u t a v a n d - Ritus, церковный
обряд
- k i r i k u t a v a n d i k - Ritual, ритуал
- k i r i t õ e n d u s - Schriftbeweis,
письменное доказательство
- k i r j a m - Musterung, узор
- k i r j a s , arhiiv. - offizielles Schrift-
stück, грамота
- k i r j a t a m i n e , k i r j a t i s - ex-
plicatio, Beschriftung, экспликация
- k i r j e s t a m a , arhiiv. - katastrieren,
кадастровать
- k i r v e t e r a m i k - Beilblatt, лезвё
- k i s k - o t s (noolel) - Widerhakenspitze
- k i v i t a h u r , k i v i t ä k s u r -
Steinmetz, каменотёс

k o d a n i k k o n d - Bürgerschaft,

гражданство

k o d a n i k k u s - civitas, Zivität, Bürger-

eigenschaft, Bürgertum, гражданственность

k o d u m a - wohnen

k o d u s t u m i n e - Domestikation,

доместикация, одомашнение

k o g u d u s e m a n u l a n e - Beigepfarr-

ter

k o h t u h ä r r u s , k o h t u i s a n d u s -

Gerichtsherrlichkeit

k o h t u k o o s k o n d - Gerichtsding

k o h t u t ä i t u r - scultatus, Schultheiss,

Schulze, судебный пристав

k o h u s k o n d - Jurisdiktionsbezirk,

судебный округ, присуд

k o j a t e e n i s t u s l a s e d - дворцовые

слуги

k o k k u l e r p l a n e - соглашатель, приспо-

собленец, оппортунист

k o l j u k u l t u s - Schädelkult

k o l m e s t a m i n e - Dreiteilung,

разделение на три части

k o l m i s l e h t , her. - Dreiblatt, tierces-

feuille, трилистник со стебельком

- k o l m l a s e d - Triumviri, триумвиры
k o m b u s - Gesittung, благонравие
k o o r i t o o l i s t i k - Chorgestühl,
седалища на клиросе
k o o r i v ö r e n d - Chorschranke
k o o s k o n d - Ding, Thing, Tageding, Gau-
ding, Gauting
k o r u t i /uksel/ - Klopfer, стукальце
k o r i s a d u l - Kribbensattel
k o r r a l d i s - Anordnung, Ordonnanz,
распоряжение
k o r r a s t i s - Ordnung, распорядок
k r a a g - Schragen, шрага
k r a a g i s t a t u d /kilp/, her. - ge-
schrägt, écartelé en sautoin, разделенный на
четыре поля, четырёхпольный
k r e i s k o n d - Kreisbezirk
k r i s t l u s t a m a - christianisieren,
обращать в христианство
k r o o n i s t a t u d , her. - gekrönt,
couronné, коронованный
k r o o n k a i t s e m , söj. - Kronenwerk,
ouvrage à couronne
k r u n t k o n d a m i n e - Verkoppelung
k u h j a m - Aufwurf, насыпь

k u l g , k u l g u s - Verlauf, ход, течение

k u l g v ä g i - agmen, Heereszug

k u l t u u r k o n d - Kultursphäre

k u n i n g u s - Königtum

k u t s e o h v i t s e r k o n d - Berufs-
offiziertum

k u t s u v ä g i - Aufgebot, Heerbann,
ополчение, дружина

k u u l e t u s - Ungehorsam, непослушание,
ослушание

k u u l e t u s e l e ä s s i t a m i n e -
Aufwiegelung, подстрекание, поджигание

k u u l e t u s m e n e t l u s - Ungehorsams-
verfahren

k v a r t a a l n i k - Quartalaufseher,
околоточный надзиратель

k ö i g u m ä ä r v ä ä r i s m e t a l l i s -
Remedium in der Feine oder in Korn

k ö n e s t u s - Ansprache, обращение с
речью, речь

k ö r v a s t a t u d , her. - gehört, oreillé,
имеющий жабры или края другого цвета

k ö r v u s t a t u d , her. - neben einander
gestellt, accolé, rangé, соединенный

k ö u k k o n d - Aszendenz, Vorfahrenschaft,
родство по восходящей линии

- k õ v e r d i s - Krümmung, кривизна, сгиб
- k õ õ l u s t a t u d , her. - bespannt, cordé,
имеющий тетиву или струны разноцветные
- k ä b a s t a t u d , her. - besät mit Schin-
deln, billetté, с брусочками
- k ä i m l a u k - Abtrittker
- k ä s i v i s k u r - Handballiste
- k ä s k u s t a m i s ä n g - Befehlsbann
- k ä s u n d , arhiiv. - Mission, Mandat, Auftrag,
миссия, мандат, поручение
- k ä s u n d a m a , jur. - beauftragen, поручать
- k ä s u t i s - Verfügung, распоряжение
- k ä t t e m õ i s t l u s - Zusprechung,
присуждение
- k õ i e s t a t u d , her. - gedreht, câblé,
покрытый с кручёнными веревками
- k ü l i s j o o n - Seitenlinie, боковая линия
- k ü l i s t a t u d /kilp/, her. - beseitet,
accosté, имеющий по сторонам две повязки
- k ü l v i s t a t u d , her. - besät, bestreut,
semée, засеянный
- k ü m n i s n i k - Zehnthold, decimandus
- k ü s i n d , pol. - Interview, интервью
- k ü s i n d a m a , pol. - interviewen, befra-
gen, интервьюировать

k ü ü n e s t a t u d , her. - bekrallt, onglé,
с когтями

l a e g a n d u s - Kassenwesen

l a e g a s t a m a - einziehen, kaduzieren,
взыскивать, отбирать в казну

l a e k - fiscus, Fiskus, Krone, фиск,
государственная казна

l a e k u r - Zahlmeister, Pfennigmeister,
казначей

l a e v a m a - schiffen, плавать на корабле

l a e v a m i n e - Schiffahrt, Navigation,
навигация

l a e v a o z a k - Schiffspart, Part, пай
корабля

l a e v a t a m a - verschiffen, отправлять на
корабле

l a e v a t a v u s - Schiffbarkeit,
судоходность

l a h k l a n e - Separatist, сепаратист

l a h k l u s - Separatismus, сепаратизм

l a i u s t a m i n e - Expansion, экспансия

l a m a u h m e r - liegender Mörser

l a n g e t e e t e l , münd. - Klippwerk, Fall-
werk, Schlagwerk

l a s t i ä r i , maj. - Frachtfuhrgewerbe,
Frachtgeschäft

- l e i b u r - Fastbäcker, хлебопёк
- l e i u t a m a , jur. - erfinden, изобретать
- l e r i n g l a n e , jur. - Kontrahent,
контрагент
- l e r i t i s - Ausgleichung, мировая
- l e r r i m - Übereinkunft, соглашение
- l e s k u m - Wittum, вдовья часть
- l i i d e n d a m a - anschliessen, примыкать
- l i i d e n d i s , l i i d e n d u s - An-
nexion, аннексия, присоединение
- l i i d u s - Bündnis, союз
- l i i g i s - Gattung, род
- l i i k e t o r n - turris mobilis, turris am-
bulatoria, Wandelturm
- l i i k e v a b a d u s - Freizügigkeit, право
свободного передвижения, право повсеместного
поселения
- l i i l i a s t a t u d , her. - besäet mit Li-
lien, semé de lis, усеянный лилиями
- l i i t k o n d - Konföderation, конфедерация
- l i n d p r i i - exlex, vogelfrei, friedlos,
вне закона
- l i n d p r i i u s - Vogelfreiheit, Friedlosig-
keit, Echtlosigkeit, опала
- l i n n a n d u s - Städtewesen, городские дела

- l i n n u s e p e a e l a m u - Palas
- l i p k o n d - Fahne, Fähnlein, Banderie, Ban-
nergenossenschaft, знамя, хоругвь
- l i p u n d - Schwenkel, Fanon, значок
- l o e t a m a t u - unleserlich, неразборчивый,
нечёткий
- l o o b u r - Apostat, Glaubensverleugner,
/веро/отступник, отщепенец
- l o o n u z a n d a m - Naturalabgabe,
натуральная повинность
- l o o s t u , arhiiv. - Registratur
- l u u l m ü n t - erdichtete Münze
- l ö h u s t a t u d , her. - gespalten, parti,
разделённый сверху до низу на равные части
- l ö h u s t u s - Spaltung, раскалывание
- l ö i g e n d a t u d , l ö i g e s t a t u d
/münt/, her. - zerschnitten, coupé,
пересечённый
- l ö i k m i k - Abschnitt, отрезок
- l ö i k m i k u m ä r k - Schnittzeichen
- l ö p p m ä ä r a m - Definitivbeschluss
- l ö u a t u r v i s - Barthaube, Schembart
- l ä b i m i s t o l l - Passierzoll
- l ä h t k o n d - Expedition, экспедиция
- l ä i d e /läitme/ - Lunte, фитиль

l ä i t m e h o i d i k - Luntenverberger

l ä k i t i s - Sendschreiben, послание

l ä ä n i j ä r g u s - Lehensfolge,

наследование лена

l ä ä n i n d u s - Feudalismus, Lehenswesen,

régime féodal, феодализм, ленное устройство

l ä ä n i s t a m a - belehnen, жаловать леном

l ä ä n i s t a m i n e , l ä ä n i s t u s -

investitura, Belehnung, жалование леном

l ä ä n i s ö l t u m u s - Lehensabhängigkeit

l ä ä n u s - Lehenschaft, состояние ленника

l ä ä n u s l i k k u s - Lehensfähigkeit,

способность владеть леном

l ö ö k t e e t e l , münd. - Spindelwerk,

Stosswerk

m a a - a s u r - Landsasse, оброчный крестьянин

m a a i l m k o n d - universum, das All,

вселенная

m a a l t - u l u s t a t u d - Landesverwiese-

не, ИЗГНАННИКИ

m a a m i k - земщина

m a i s i s ö i t j a - Landfahrer

m a i s k o n d - Landschaft, землячество,

земство

m a k s u n d u s - Steuerwesen, податное дело

m a k s u r e n d i t a m i n e - Steuerver-
pachtung

m a l e s t a t u d , her. - geschacht, échiqueté,
шахматный

m a n k o n d - Geleit, конвой

m a n k o n d l u s - Gefolgschaftswesen

m a n u t a v u s - Zugänglichkeit, доступность

m e e n a m i s v a h e n d - Erinnerungsmittel

m e e s k o n d - Besannung, команда, экипаж

m e h i t a m i n e , m e h i t u s - Besannung

m e i s t e r k o n d - Meisterschaft, мастера

m e i s t r u s - Meisterschaft, бытность
мастером

m e n e t e l d a v t e h t , jur. - anhängig
verbliebene Sache, дело, остающееся вне решения

m i i n i k a e v i s - Minengraben, минный
подкоп

m i t m i k a b i e l u , jur. - Polygamie,
полигамия

m i t t e n i m i s t a t u d /inimesed/ -
неписьменные

m o o n a s t u s , sōj. - Verpflegung,
продовольственное снабжение

m u i s t i s , arheol. - Antiquität, старинная,
древняя вещь

- m u i s t i s e d , arheol. - Altertümer,
древности
- m u n k k o n d - Mönchtum, монашество
- m u n k u s - Mönchwesen, Mönchtum, монашество,
иночество
- m u r r u s t a t u d , her. - gebrochen, rompu,
переломленный
- m ö i s a p ä r u s l a n e - Gutsuntertan
- m ö i s a s t a m i n e , m ö i s a s t u s -
Bauernlegen
- m ö i s k o n d - Gutsbezirk, Gutsgebiet,
мызный округ
- m ö j u r - Stimulus, Antrieb, Agens, стимул,
побудительная причина, агент
- m ä l u v ä ä r i s - Denkwürdigkeit,
достопамятность
- m ä r g e /märkne/, arhiiv. - Vermerk
- m ä n g l a s e d - Gespielen, Spielgefährten,
потешение
- m ä r g i s t a t u d /mark/ - gezeichnet
- m ä ä r a s t a m a - верстать
- m ü n d i k e h t e t u s t a m i n e - Demo-
netisierung, демонетизация
- m ü n d i k e h t l a - Münzbezirk
- m ü n d i n d u s - Münzwesen, монетное дело

- m ü n d i p a h e n d a m i n e - Münzver-
schlechterung
- m ü n d i p a r e n d a m i n e - Münzver-
besserung
- m ü n d i s t a m a - vermünzen, обращать в
монету
- m ü n d i s t a t u d /mark/ - ausgemünzt,
вычеканенный
- m ü n d i t e e t l e m i n e - Münzfabrikation
- m ü n t l a - Münze, Münzhaus, Münzhof,
монетный двор
- m ü n t u r - Münzer, монетник
- m ü ü d a m a t u s - Unverkäuflichkeit,
непродажность
- m ü ü r i s t a t u d , her. - gemauert, maçonné,
со швами различной финишности
- n a a s t u s t a t u d , her. - beschlagt,
embouté, virolé, с обручком
- n a b a m i k /kilbil/ - Nabelstelle, point de
nombril, нижняя часть щита
- n a s a r d a t u d , her. - beschnabelt, becqué
- n e e d u s t a m a - in den Bann tun, anathema-
tisieren, анафематствовать, предавать анафеме
- n e l i k s e o s k o n d - Vierverband

n e l i t a t u d /kilp/ - geviert, écartelé,
разделенный на четыре поля, четырехпольный

n e l i t i s , her. - Quadrierung, Vierung,
écartelure, разделенность на четыре поля

n i d e p i t s e r - eingehängtes Siegel

n i m e n d u s - Namenswesen

n i m i s t a m a , jur. - immatrikulieren, ins
Namenverzeichnis eintragen, rotulieren,
имматрикулировать, заносить в именной список,
составлять опись

n i m i s t u , jur., arhiiv. - Matrikel, Namen-
verzeichnis, Namenregister, матрикул, поименный
список, именной список, наряд

n o o g u s t a t u d , n o o k l ö i g u s t a -
t u d /rist/, her. - gekrückt, mit Krücken-
schnitt gedrückt, potencé, крюковый

n o o m , jur. - reprehensio, Verweis, Rüge,
выговор

n u r g a s t a t u d /rist/ - beeckt, anglé,
имеющий движущиеся фигуры, выходящие из
углов

n u r g i k l ö i k - Winkelmasschnitt

n u r i p l a a d i d - Zessalien

n u r i v e r m i k , münd. - Verprägung

- n u r k m e s t a t u d , her. - bewinkelt,
cantonné, украшенный звездами
- n ö u d l e j a - Prätendent, претендент
- n ö u d l u s , jur. - Anspruch, Prätension,
притязание, претензия
- n ö u s t a j a , med. - Berater, Konsulent,
советчик, консультант
- n ä i d i s t i k - Mustersammlung, коллекция
образцов
- n ö ö b i s t a t u d , her. - besetzt mit Knöpfen,
boutonné, застёгнутый
- n ü ü d i s t a m a - sich vergegenwärtigen,
представлять себе, воображать
- n ü ü d i v u s , pol. - Aktualität, актуальность
- o d a m i s k a s k - Stechhelm, закрытый шлем
- o g a n u i - Morgenstern, боевая палица
- o h u t i s , etn. - Amulett, амулет
- o k s a s t a t u d , her. - geästet, écoté
- o l e l u - Existenz, существование
- o l m a s t i k , o l m k o n d , jur. - Tatbestand,
фактический состав
- o m a k o n d - Landmannschaft, землячество
- o m a l d a m a - übernehmen, вступать во
владение

- o m a s e a d u s l u s - Autonomie, Selbstge-
setzung, автономия, самоуправление
- o m u s - Eigenheit
- o o t l u s , jur. - Anwartschaft, Exspektanz,
ожидание вакансии, места
- o r a v i k , her. - vair, Feh, Grauwerk,
беличий мех
- o r a v i k u s t a t u d , her. - gefeht, vairné
- o r i k o n d - Sklavenschaft, Sklavenstand,
рабы, невольники
- o r j a n d u s - Sklaverei, рабовладение
- o r j e s , jur. - Servitut, Dienstbarkeit, Ge-
rechtigkeit, сервитут, сервитутное право,
право угодий
- o s a s t i s - Arpanage, Teilfürstentum, удел
- o s t l e m i n e - Aufkauf, перекупка
- o t s m i k u r i h m - Stirnband, налобник
- p a g e n d u s , pol. - Exil, Verbannung, ссылка
- p a i g u s t u m a - sich niederlassen,
поселяться
- p a i k k o n d - Ortschaft, местность
- p a i k s u s - Sesshaftigkeit, Ansässigkeit,
оседлость
- p a i k u r - Ansässiger, осёдлый житель

paikus /paiksa/ - ansässig, sesshaft,
осёдлый, засядлый

paishorjes - servitus pascendi, Weide-
gerechtigkeit, право выгона

paindlus, pol. - Opportunismus,
оппортунизм

palestatud, her. - gebildet, figuré

paikkindlustis - Blockhaus, блокгауз

paikreik /-reigu/ - Balkenschleife

palung - Abbitte, просьба о прощении

palveldus - Anbetung, Adoration,
поклонение

panemkilp - Setzschild

panis - gabelle, Steuer, Auflage, налог

panistama - besteuern, облагать налогом

pantseripistel - Panzerstecher

pardama - entern, брать на бордаж

pardekirves - Enteracht, Enterbeil,

интрепель

paremik, pol. - die Rechte, rechter Flü-
gel, правые

paremkond - meliores

parimkond, parimlased - opti-
mates, оптиматы

pa r u s , pa r u s l i k k u s , jur. -

aequitas, Billigkeit, справедливость

pa r u s t a m a , jur. - für billig erklären,

считать справедливым

pa u n t e e t e l , münd. - Taschenwerk

pe a - ä r a m a - enthaupten, обезглавливать

pe a l e n d a t u d , her. - überhöht, aufge-

legt, belegt, surmonté, ajusté, chargé

pe a m ä r g i s - signum principale, Haupt-

zeichen, главнейший признак

pe a t u r v i s - Kopfstück

pe a t u s t a m i n e , pe a ä r a m i n e -

Enthauptung, обезглавление

pe i d i k - Zuflucht, Zufluchtsstätte, приют,

убежище

pe l g l a - Asyl, убежище, приют

pe r e k o n n a o o t l u s - Familienanwart-

schaft

pe d e s t a t u d , her. - embouté, begriff

pe i g i n u k k /-nuki/ - Pechnase, выступ на

башне

pe i r i t s i k ä i m - Grenzbegehung

pe i s k o r p u s - Episkopat, епископство

pe i k i t u l i s t a m a , søj. - enfilieren,

enfiler, анфилировать, обстреливать вдоль

- p i l d - Geschoss, снаряд
- p i n g u l d i - Spanner
- p i n n a k u s - Flächenhaftigkeit
- p i t s e r i n d u s - Siegelwesen
- p i t s e r ä r a m a - entsiegeln, распечатывать
- p o o l j a o s t a t u d , her. - halbgeteilt,
mi-coupé
- p o o l k a h e s t a t u d , her. - halbgespal-
ten, mi-parti, пополам разделенный
- p o s t i j a a m a n d u s - Postierung
- p o s t i n d u s - Postwesen, почтовое ведомство
- p o s t k o n d - Postbezirk, почтовый округ
- p r a a k l a - Wrake
- p r o o v l ö ö m i s , münd. - Probeabschlag
- p u h t l a s e d - Katharer, катары
- p u h u k i r i , trük. - Akzidenzschrift, Ge-
legenheitsschrift, мелкая типографская работа
- p u i t k e s t - Holzhülse
- p u n a t a j a - Rubrikator
- p u r d k u l d , münd. - Bruchgold, самородное
золото
- p u u d e n e /münt/, münd. - fehlerhaft,
с изъяном
- p u u d e n e /pitser/ - zerstört
- p u u d u k a a l u - p l u s s - Surplus im
Gewicht

- р õ i k j a л а м - Schrägfuss
- р õ i k j a o s t a t u d /vapp/, her. - schräg-
geteilt, tranché, перерезанный с правого угла
на левый
- р õ i k n e l j a s t a t u d /kilp/, her. -
schräggeviert, écartelé, разделённый на
четыре поля
- р õ i k s u s - schräge Lage
- р õ i k t i i d a k u s t a t u d , her. - quer-
gespickelt
- р õ l d n i k , agr. - Ackerbesitzer
- р õ l e t i s m ä r g i s t u s - Brandmarkung,
клеймение
- р õ l i s p r ä r u s l a n e - Erbuntertan,
крепостной
- р ü h a d z ä i l m e d - Reliquien, реликвии,
мощи
- г а а м а s t u s - Destruktion, Zerstörung,
деструкция, разрушение
- г а а м u s - Zerrüttung, Unordnung, расстройство
- г а н у р ü ü d l u s , pol. - Pazifismus,
пацифизм
- г а н в а s k o n d - Völkerschaft, народность
- г а н в а ü h t i m u s - Volksgemeinschaft
- г а к i n d а м а - konstituieren, verfassen,
составлять, конституировать, учреждать

- г а к и н г , jur. - Organisation, организация
- г а к к е ш а а - Gehorchsland, тягловая земля
- г а к к и м , pol. - Konstitution, Verfassung,
конституция
- г а к к и м а , jur. - organisieren, организовать
- г а к к и м ѝ г а м и н е - Desorganisation,
дезорганизация
- г а к м е с т а t u d , her. - gerüstet, барде́
- г а к н и к - Gehorchsbauer, Fronbauer, тяглец
тяглый
- г а н н у т и с , mer. - Strandgut, остатки
кораблекрушения
- г а н н у т и ш а , mer. - stranden, быть
выброшенным на берег
- г а с к р е л в и с t u n u - Hoplit, Schwerbe-
waffneter, тяжелооружённый, гоплит
- г а т а с к а а р и t s e v , her. - radschla-
gend, rouant
- г а т с е р а к м e d , sōj. - Reitgeschirr,
Reitzeug, сбруя для верховой езды
- г а т с у r - caballero, Reiter, всадник
- г а в и н д у с p o l i t s e i - Sanitätspoli-
zei, Heilwesenspolizei, санитарная полиция
- г е б и с т а t u d , her. - abgerissen, arraché
- г е л в а н д у s - Waffenwesen, наука об оружии

- r e l v i s t u - Waffenhaus, Waffenhalle, Zeughaus, Arsenal, цейхгауз, арсенал
- r e l v i s t u n u d j ö u d , söj. - Waffenmacht
- r e l v i s t u v a r d j a - Zeugwart, цейхквартир
- r e l v i s t u s t a m a , pol. - abrüsten, demobilisieren, демобилизовать
- r e l v l a n e - Кnappe, Knecht, Schildknappe, -knecht, щитоносец, оруженосец
- r e l v p ä r a n d - hereditas armorum, Heergeväte, Heegeräte, Heerweide
- r e l v u r - Waffendiener, Büchsenspanner, Zeugwart, оружничий
- r e l v - ä r a m a , jur. - entwaffnen, wehrlos machen, обезоруживать, разоружать
- r i h m u r - Rieme, ременник, шорник
- r i i g i h ü v e - Staatswohl, благо государства
- r i i g i k a u d a l l u v u s - Reichsmittelbarkeit
- r i i g i n d u s - Staatswesen
- r i i g i o s a s t a m i n e - Reichsteilung
- r i i g i s e i s u s l u s - Reichsstandschaft
- r i i g i v a b a t l a n e - Reichsunmittelbarer
- r i i g i v a b a t l u s - Reichsfreiheit, Reichsunmittelbarkeit

- r i i k k o n d - Staatskörper, Reich, государ-
ство, государственный состав
- r i i k k o n d a m a - naturalisieren, натура-
лизовать, принимать в подданство
- r i i k k o n d s u s , pol. - Reichs-, Staats-
angehörigkeit, Reichsbürgerschaft, Landesange-
hörigkeit, гражданство, подданство
- r i n n a t u r v i s - Brustpanzer, -harnisch,
кираса, нагрудник
- r i p i k - Gehänge, pendant, привесок, подвесок
- r i p p u h m e r - hängender Mörser
- r i s t e n d a m a - bekreuzigen, перекрестить
- r i s t e n d a t u d , her. - gekreuzt, croisé,
крестовидный
- r i s t i k u l e h i s t a t u d , her. - mit
Kleeblättern besät, tréflé, крестовый
- r o i e s t a t u d /turvistik/ - gerippt, mai-
ländisch, cannelé, бороздчатый, желобчатый
- r o i t u r - Verräter, изменник
- r u u d u s t a t u d , her. - gerautet, losangé,
косоугольный
- r ö h t r a l k e h i t i s - Blockbau
- r ö h u m i d - Repressalien, репрессалии
- r ö n g a s t a t u d , her. - beringt, bouclé
- r ä n d l e m a - nomadisieren, кочевать

- r ä ä s t - Baldachin, балдахин, навес
r ü n d v a l l u t a m a - bestürmen, штурмовать
r ü ü t a m a - investieren, облекать
r ü ü t l i n d u s - Ritterwesen, рыцарство
r ü ü t l i p ä r i l i s u s - Ritterbürtigkeit
r ü ü t l i t u s t a m a - denobilisieren
r ü ü t l u s - Rittertum, рыцарство
s a a t u r - Trabant, спутник
s a d a k o n d - centena, häred, Harde, Hundert-
schaft, сотня
s a d a n i k - Hundertmann, сотский
s a i u r - Loosbäcker, Weissbäcker, булочник
s a j a n d - saeculum, Jahrhundert, столетие
s a k e n d i s , söj. - Krenelierung
s a k i s k r o o n , her. - Heidenkrone, Zacken-
krone, couronne antique, зубчатая корона
s a k m e s t a t u d , her. - gezinnt, bretessé
s a m b a r u m m i s , archit. - Säulentrommel
s a m b n i k - Säulenheiliger, Stylit, столпник
s a m b n i k k u s - столпничество
s a r a s - Mark, марка
s a r a s e v ä l i n e - Ausmärker, Butenmann
s a r a s e v ä l i s e d - Aussenleute
s a r a s k o n d - Dorf-, Markgenossenschaft
s a r a s k o n d l a n e - Märker, Markgenosse

- s a r g m i k - Flurblock
- s a r i k a s t a t u d , her. - gesparrt,
chevronné, с полосами
- s a r v e s t a t u d , her. - gehört, accorné,
имеющий рога иного цвета
- s a r v e s t a t u d , her. - mit Geweih, ramé,
с оленьими рогами
- s a r v k a i t s e m , söj. - Hornwerk, ouvra-
ge à corne, горнверк
- s a u n a r d - Bader, банщик
- s e a d l e m a - Dekrete erlassen, издавать
декреты
- s e a l p o o l s u s t a m i n e - Verjenseiti-
gung
- s e i t s m i k - Siebenzahl
- s e l j a n d a t u d /lövid/, her. - abgewendet,
acculé, adossé, стоящие на дыбах, соединённые
спинами
- s e o n d - Schleife, петля, бант
- s e o s k o n d , s e o s t i s - Verband
- s e o s l i k k u s , jur. - Solidarität,
солидарность, совместная ответственность
- s e o s m a i s u s - Landpflichtigkeit
- s e o v i i t , trük. - Kustos, предпречие
- s i d e n d a m a t a /kiri/ - unverbunden

- s i d e n d u s - Verbindung, соединение, связь
- s i d u k i r i - Schrift mit ineinander ver-
schlungenen Buchstaben, вязь
- s i d u m - Mörtel, цементный раствор
- s i h t - a n d - dos, Widme, видма
- s i h t e s e a d i k - Richtvorrichtung
- s i i l a k u s t a t u d , her. - geständert,
gironné, с восемью треугольниками
- s i i l i k - Igel
- s i l l a p ä i s , söj. - tête de pont, Brücken-
kopf, Brückenschanze, тет-де-пон, предместное
укрепление
- s i l m a s t a t u d , her. - geäugt, allumé
- s i l m i k k a r b u s - Kettenkapuze, Helmbrünne
- s i l m i s k a r b u s - Maschenkappe
- s i l m i s t i k - Maschenwerk, сеть
- s i r b i k - Sichel
- s i r g t i i v u l i , her. - ausgebreitet,
employé
- s i s e s t a m a - inserieren, помещать
- s i s e s t a t u d , her. - ineinander gescho-
ben,
- s i s e v e e r i k , her. - Innenbord, orle,
край
- s o b i m u s , jur. - consensus, Konvention,
конвенция, договор

- s o o d l e j a , pol. - Opportunist, оппорту-
нист, соглашатель
- s o o d l u s , pol. - Opportunismus, оппорту-
низм, соглашательство
- s o o l a k e e t l a - Saline, солеварня
- s t a n t s t e e t e l , münd. - Stanzwerk
- s u h i t i , lgy. - beziehungsweise, или,
соответственно
- s u l e s t a t u d /nool/ - befiedert, be-
flitscht, empenné, оперённый
- s u l g e m - Verschlussmittel, замочка, запор
- s u l g m i k - Zwinger, тюрма
- s u l u s , sőj. - Barrikade, баррикада
- s u l u s t a m a - verbarrikadieren, blockieren,
заграждать, блокировать
- s u l u s t u s l i n - Einschliessungslinie,
линия блокады
- s u n d l a e g a s t a m a , s u n d l a e k a -
m a , jur. - einziehen, konfiszieren,
конфисковать
- s u n d l a e k u m i n e , jur. - Konfiskation,
конфискация
- s u n d v ö ö g a n d a m a , jur. - expropriie-
ren, zwangsweise enteignen, экспроприировать,
принудительно отчуждать

- s u n n i s - praestandum, Dienstbarkeit, Leistungspflicht, повинность, обязанность
- s u n n i s m a i n e - glebae adscriptus, Schollenpflichtiger, Höriger, Kolone, Grundhold, Grundhöriger, прикреплённый к земле
- s u n n i s m a i s t a m i n e - прикреплениe к земле
- s u n n i s m a i s u s - Boden-, Schollenpflichtigkeit, Hörigkeit, Kolonat, крепостничество
- s u n d e k a a r - Richthorn
- s u r p e t t u r - Hochstapler, мошенник
- s ö j a k a u s i k - Kriegsschale
- s ö j a s u n n i s - Kriegspflicht, Kriegsleistung, воинская повинность
- s ö j a v a l m / i d / u s - Kriegsbereitschaft, готовность к войне
- s ö j a v a n g u s - Kriegsgefangenschaft, плен
- s ö l m e s t a t u d , her. - geknotet, noué, завязанный узлом
- s ö l t l a n e - Höriger, Kolone, крепостной
- s ö l t l u s - Hörigkeit, Kolonat, крепостная зависимость
- s ö l t u m a t u s , pol. - Unabhängigkeit, независимость
- s ö u d u r - Ruderer, Ruderknecht, гребец, весельник

- s ä i l m e d - Reliquien, **моши**
- s ä o m e h e d , - n e k r u t i d - Rekruten-
quote, **даточные /люди/**
- s ä o s ü t i k - Zeitzünder
- s ö ö m i s k l e v , her. - weidend, aasant,
paissant, **пасущийся**
- s ü d a j a s , bot. - cordatus, herzförmig,
сердцевидный
- s ü n n i r ü t t l u s - Ritterbürtigkeit
- s ü n n i s a m a s u s , s ü n n i v ö r d -
s u s - Ebenbürtigkeit, **равенство по**
происхождению
- s ü v a l ö ö m i s , münd. - Hohlschlag
- s ü v a s t u n u d v e r m e s t i k , her. -
vertieftes Gepräge
- s ü t t e p i l d - Brandgeschoss, **зажигательный**
снаряд
- t a a d e l d u d - exactum, geeicht, **проверенный**
- t a a s n e l j a s t a t u d , her. - wieder-
geviert, contre-écartelé, **разделённый на**
четверо, четверть гербового поля
- t a a s p ö l g - Aberacht, Oberacht, **полная**
опала
- t a a s p ö l u s t a t u - Aberächteter
- t a a s r i s t e n d a t u d , her. - wiederge-
kreuzt, recroiseté, **имеющий кресты с поперечниками**

- t a a s t a m a , jur. - wiederherstellen, res-
tituieren, restaurieren, rehabilitieren,
восстанавливать, реабилитировать, реставрировать
- t a a t l u s - Revision, Kollation, ревизия,
проверка
- t a g a a s u r - servus casatus, Hintersasse,
Hintersiedler
- t a g a - a s u r u s - Hintersässigkeit
- t a g a n t l a a d i k - Hinterlader, ружье,
заряжаемое с казны
- t a g a s t a m i n e - Reduktion, редукция,
возвращение
- t a r a n d i k - острог
- t a r b u s p a n i s - Verbrauchssteuer, налог
на потребление, косвенный налог
- t a r e t a j a - Quartiermacher, квартирьер,
Фурьер
- t a r e t a m i n e - Einquartierung,
расквартирование
- t a r i m i d - Kollektaneen, коллектанем
- t a r i t o o l - Faltstuhl
- t a r i v ä e l a n e - Landsturmist
- t a s a s t u s m ü n t - Ausgleichmünze
- t a s u n d - Wergeld, Lösegeld, выкуп

- t a v a n d (kiriku) - Zeremonie, церемония,
церковный обряд
- t a v a n d i k - Ritual, Zeremonial, церемониал
- t a v a s k u j u n d - meuble, gemeine Figur
- t a v a õ i g u s l i k s e d a s t i s -
Weistum
- t a v i s - Tradition, Überlieferung, традиция,
предание
- t e a s t a m i n e , jur. - Deklaration, Angabe,
Erklärung, декларация, заявление
- t e a t e l m - Bulletin, бюллетень
- t e e n i m u s - Dienen, служение
- t e e t e l , münd. - Apparat, прибор
- t e g e v u s k o n d - Tätigkeitsgebiet,
круг действия
- t e h i s t u s k a p i t a l - Operationskapital
- t e i s a l d a m a - entrücken
- t e i s k i r i - Duplik, дуплика
- t e l a m a a - Bolock, волок
- t e l a s t i k - Walzwerk
- t e l a t u d - gewalzt
- t e o v õ i m e t u s t a m i n e , jur. - Ent-
mündigung, отдача под опеку
- t e r a n d a m a t u (püssirohi) - ungekört

- t e r a v d a t u d , her. - zugespitzt,
aiguisé, заострённый
- t i i d a k u s t a t u d , her. - gespickelt,
fascé, denché, располованный, зубчатый
- t i i v a s t a t u d , her. - beflügelt, geflü-
gelt, ailé, крылатый
- t i n g i s ö d u r - Landsknecht, ландскнехт,
наёмный солдат
- t o e n d l i k k u s - Subsidiarität
- t o i m u r - Schaffner, Schäffer, прикащик
- t o i m u r k o n d - Schäfferei
- t o o v u t u s - Gelübde, обетование
- t o p i s t a t u d - eingepropft
- t o r e n d - Luxusgegenstand, предмет роскоши
- t o r u s i h t e l - Visierrohr
- t r o o n i k a o s t u s - Entthronung,
свержение с престола
- t r o o n i s t a m i n e - Inthronisation, Thron-
erhebung, возведение на престол
- t r ü k i n d u s o s a k o n d , trük. - Presse-
abteilung
- t s u n f t l a n e - Zünftiger, цеховой
- t u g i n d a t u d - unterstützt, soutenu,
поддержанный
- t u h a s t a m i n e - Feuerbestattung, Nekro-
kaustie, кремация

t u h a t k o n d - Tausendschaft, Gau

t u h a t n i k - Tausendmann, тысяцкий

t u h u l ö ö m i s e , münd. - Beischlag,

неудавшаяся при чеканке монета

t u h u m ü n t l a , münd. - Heckenmünze

t u l u m u - угодие

t u l u v a l l u s - путь

t u r b a j a - Konservator, хранитель

t u r b a m a - protegieren, протезировать,

покровительствовать

t u r b e r a k e n d - Deckungsgestelle

t u r b k ä i k - Wehrgang, окоп около крепости

t u r b u s - Protektorat, протекторат,

покровительство

t u r b u s k o n d - Schutzgebiet

t u r b v ä g i - ополчение

t u r g l a , maj. - Marktort, место нахождения

рынка

t u r v e - Protektion, протекция, покрови-

тельство

t u r v i s t a m a - beharnischen, надевать латы

t u r v i s t i k - Harnisch, Rüstung, латы,

панцырь, броня

t u u m i k - Kern, ядро

t ö e l i s t a m i n e - Verwirklichung,

осуществление

- t õ e s t i s - Beweismittel, аргумент,
предмет доказання
- t õ k e s - застава
- t õ k e v a i - Sturmpfahl, fraise, штурмфал
- t õ k e v a i a s t a m a - fraisieren, обносить
штурмфалами
- t õ s t a n d l a n e , t õ s t a n d n i k -
Hufner, собственник гуфн
- t õ s t u n u d (vermestik), münd. - erhoben
- t ä h e s i d e n d - Buchstabenverbindung
- t ä h n i s t a t u d , her. - gefleckt, mirailé
- t ä i d i s t a t u d , arhit. - gefüllt, rempli,
засыпанный
- t ä i t u r - Exekutor, Vollzieher, Ministerial,
исполнитель, пристав, праведчик, правожник,
министериял
- t ä k e s t a t u d , her. - gekerbt, engrêlé,
усаженный зубчиками
- t ä k i s - Auskerbung, Einhieb, зазубрина,
зарубка
- t ä k i s t i s - Kerbung, нарезка
- t õ n g a s t a t u d , her. - gestämmelt
- t ü k e l d u s l i s e /-liseme/ - Stückelungsplus
- t ü k i s t a t u d , her. - gestückt, composé,
составленный из штук разнородной финифти

- t ü v e s e v ö r u - Schaftring
u i m e s t a t u d , her. - beflosst, lorré
u i t s a l k - Horde, орда
u l a r d i d - wilder Haufen, вольница
u l e n d a m a - eximieren, ausnehmen, исключать
u l g e m - Exemt, Eximierter
u l g e n u d - exemt, befreit
u l g k o d a n i k - Pfahlbürger, Ausbürger,
посадский /житель/
u l g u m , u l g - ä r i m u - Faktorei,
фактория
u l u k i r ü ü k - Wildfang, ловля диких
зверей
u l u s t a m a - verbannen, des Landes verwei-
sen, изгонять /из страны/
u m b a r m - Ungnade, немилость
u m b m ü n t , münd. - Dichtmünze
u r v i k r u v i /püssil/, söj. - Schwanz-
schraube, казённый
u s u n d - Religion, религия
u s u s t a t u - Neophyt, неофит
u s u - u u d e - Reformation, реформация
u u d e , pol. - Reform, реформа
u u d i k - Neuling, новичок
u u s l ö ö m i s , münd. - Neuabschlag

- u i t m a , pol. - reformieren, реформировать
- v a a d u n g - Orientation, ориентировка
- v a a d u t a m i n e - Orientation,
ориентирование
- v a a l i m i s t e e t e l , münd. - Streckwerk,
плющильня
- v a a t e v ä ä r i s - Sehenswürdigkeit,
достопримечательность
- v a e n u s k i r i - Fehdebrief
- v a h e m e d - Ferien, Vakanz, ваканция, кани-
кулы, вакантное время, вакационное время
- v a h e m ä ä r a m - Bescheid, частное
определение
- v a h e n d l i k k u s - Mittelbarkeit
- v a h e n i k - Vermittler, посредник
- v a h t k o n d - Wachtmannschaft, стража,
стражники
- v a i a s t u - Pfahlstelle
- v a i b e s i i r e - Heimfall, Apertur, обратное
получение выморочного имени
- v a i b e v a r a - ö i g u s - jus recadentiae,
Fallrecht
- v a i m l a n e - Pneumatiker
- v a k s u s - Spannweite, пядь
- v a l d u s t o r n - Bergfried, дозорная башня

- valimkuningas - Wahlkönig
valitamatus - Nichtwählbarkeit
valitsuskond - Regierungsbezirk, округ
vallaspitser - loser Siegelabdruck
vallaspõli - Zölibat, Ehelosigkeit,
безбрачие
vallassünd - uneheliche Geburt
vallus - Ressort, Amt/sbereich/, ведомство
valluskond - Amtsbereich, служебный
округ
valmik-kirjes - ausgefertigte Schrift,
изготовленная бумага
valmistamismärgend - Fertigungs-
vermerk
valvkond - Postierung
vandeakaalus - Eideshilfe
vandevaie - Eidesschelte
vandkond - Eidgenossenschaft, союз,
конфедерация
vandkondlane - Eidgenosse, союзник
vanemkond - старшины
vapiragandus - Wappenverbesserung
vapiväiksendus - Wappenminderung
varamu - Thesaurus, сокровище
varend, jur. - Dotation, дотация

- v a r a n d a m i n e** - Dotation
- v a r a s t i k**, jur. - Hab und Gut, всё
имущество
- v a r j e r a k e n d** - Angriffsgestelle, Zer-
störungsgestelle
- v a r j e s e i n** - pluteum, Sturmschirm, Schutz-
wand, плутей
- v a r r e s t a t u d**, her. - beschafftet, futé,
gestengelt, tigé, с древком другого цвета
- v a r u n d a t u d**, her. - besetzt, garni,
снабжённый
- v a r u n d u s** - Ausstattung, снабжение,
оборудование
- v a r v i s t i k** - Stabwerk
- v a s a k u s t a t u d**, her. - linksbegleitet,
senestré, имеющий что-нибудь при себе по
левую сторону
- v a s a l k o n d** - curis feudalis, cour feudale,
Lehenshof, ленное поместье
- v a s a l k o n d** - Vasallenschaft, вассалы
- v a s a l l u s** - Vasallität, Vasallentum,
васальство
- v a s e m i k**, pol. - die Linke, der linke
Flügel, левые

- v a s t a m i k , pol. - Gegenpartei, Opposi-
tion, противная сторона, оппозиция
- v a s t u o r a v i k u s t a t u d , her. - ge-
gegengefehrt
- v a s t u p i t s e r d u s - Gegenseiegelung
- v a s t u s a k e n d a t u d , her. - gegenge-
zinnt, bretesché
- v a s t u s u s t a t u - Neubekehrter, нововерец
- v a s t u v ö t j a m ä r g e n d - Empfänger-
vermerk
- v a s t u v ä r v u s t a t u d , her. - gegenge-
färbt
- v e d i k , laev. - Schlepper
- v e r i n e k k a j a - Bluträcher, кровомститель
- v e r i p i l a s t u s - Blutschande,
кровосмешение
- v e r m e s t i k , münd. - Gepräge, чекан
- v e r m e t e m p e l , münd. - Prägestempel,
монетный штампель
- v e r m i k , münd. - geprägte Münze, чеканная
монета
- v e r m i m i s t e e t e l , münd. - Prägewerk
- v e r m i n g , münd. - Prägung, чеканка
- v e s i t e e t e l - Wasserwerk, гидротехни-
ческое сооружение

vesitsisõitja - Wasserfahrer,

водоходец

vesivaalur - Wasserstrecke

vibuti - Wippe, качалка

viigitud /leht/ - gefaltet

viikima - falten, складывать в складки

viitustamiskäsk - Dilatorium

viivitlus - Saumseligkeit, медлительность

vilakuline - langgestreckt, растянутый

в длину

vildakruudustatud, her. - ge-

weckt, fuselé, украшенный ромбами

vinnamb - cranequin, Windenarmbrust,

натяг

vinnkonks - Bälthake

virgjoon - blinde Linie

virkekell - Sturmglocke, набатный

колокол

voodnik - Bettmeister, постельник,

постельничий

vormisidus /-sidusa/, jur. - formge-

bundet

võhumõõgastatud, her. - mit Gle-

ven besetzt, fleuroné, украшенный цветами

võimija - Gebietiger

- v õ i m i m a - herrschen, владычествовать,
властвовать
- v õ i m u d e l a h u s u s - Trennung der
Gewalten
- v õ i s t j a d , v õ i s t u r i d - Parten,
участвующие
- v õ l t s i k - Falsifikat, фальсификат,
поддельный продукт
- v õ l u s , etn. - Fetisch, фетиш
- v õ r e s t a t u d , her. - gegittert, fretté,
покрытый решёткой
- v õ r g e l d a m a t u s - Unvergleichbarkeit,
несравненность, бесподобность
- v õ r u s t a t u d , her. - bereift, cercle,
cintre, с набитыми обручами
- v õ t u s t a m a , jur. - requirieren,
реквизировать
- v õ õ r n i k - Gast, гость
- v ä e r a u t u r - Fahnschmied, войсковой
кузнец
- v ä g i k o n d - Heergemeinde
- v ä g i t u s , pol. - Attentat, покушение,
посягательство
- v ä h e m i k u õ i g u s , pol. - Minderheits-
recht, право меньшинства

v ä i t , jur. - These, Thesis, положение, тезис

v ä i t u r - scabinus, Schöffe, судебный
заседатель

v ä l i s t u s , jur. - Ausschluss, исключение

v ä l j u m - Ausfertigung, исходящая бумага

v ä r b e r a h a - Werbegeld, задаток
завербованному

v ä r d m ü n t , münd. - Zwittermünze

v ä ä r a e g s u s - Anachronismus, анахронизм

v ä ä r a t a m a t u s - Unfehlbarkeit, In-
fallibilität, непогрешимость

v ä ä r i k - Wertstufe

v ä ä r i s - Kleinod, драгоценность

v ä ä r i s m e t a l l , mäend. - Edelmetall,
благородный металл

v ä ä r s u s k i r i - Echtbrief

v ö ö s t a t u d , her. - begürtet, sangle,
опоясанный

v ü r s t i t a t u d (krahv, abt) - gefürstet

v ü r s t u s - Fürstentum, княжество

ö i g u s t i s - Rechtfertigung, оправдание

ö u m i k - Opritschnina, опричина

ä n g - Bann, принуждение

ä n g k o n d - Bannbezirk

ä n g u s t a m a - bannen, подчинять себе

- ä n g u s t a t u - Gebannter
ä n g v ä g i - Heerbann
ä n n i k - Dargebrachtes
ä r a s p i d i n e /kiri/ - rückläufig
ä r a s p i d i n e /tipp, poolkuu/, her. - ge-
stürzt, versé
ä r a s p i d i - s a r i k a s t a t u d , her. -
gestürzt, gesparrt, versé
ä r e t a j a - Provokator, Provokant, провокатор
ä r e t a m i n e - Provokation, провокация
ä ä r i s t a t u d , her. - gesäumt, bordé,
окаймленный
ä ä r i s t u s , münd. - Ränderung, гурчение
ä ä r i t i , her. - bordweise, en orle
ö e l d i s - Aussage, сказка
ö ö r d a j a , ö ö r d l e j a , jur. - An-
geber, Denunziant, доноситель, доносчик
ö ö r d i s , jur. - Anklageschrift, донос
ö ö v i t a m i n e - Beherbergung, принятие
в дом
ü h e n d l a s e d - Unitarier, унитарии
ü h i s e l a m u - Konvikt, конвikt, общежитие
ü h i s m a a l a n e - Landmann, земляк
ü h t i s /ühtsa/, pol. - einig, единый
ü k s n a e l i k - Einpfünder, однофунтовое
орудие

- ü k s s a r v i k , söj. - Einhorn, **единорог**
- ü k s t e i s t l a s e d - Elfmänner
- ü l a l i /lövi, karu/, her. - aufgerichtet,
rampant, levé, **стоящий на задних ногах или лапах**
- ü l a v a l g m i k , arhit. - Obergaden
- ü l d a r m u s t a m i n e - Generalpardon,
всепрощение
- ü l d e h a l d u s - öffentliche Verwaltung
- ü l d e r a h u - öffentlicher Friede
- ü l d h ü v e - Gesamtwohl, Gemeinwohl,
общее благо
- ü l e m i k - Obrigkeit, **начальство**
- ü l e m k o n d - Behörde, Obrigkeit, **начальство**
- ü l e m l a s e d - Mitglieder des Oberrats,
верховники
- ü l e r i b a s u s - Gemeingelege, Gewinnlage,
чересполосица
- ü l e s t a t u d , her. - überzogen, überlegt,
brochant, **поперёк лежащий**
- ü l e t u m u s - Überlegenheit, **превосходство**
- ü l i m u s - Suprematie, Oberhoheit, Oberherr-
lichkeit, Supremidia, **верховность**
- ü l l i t a m a - publizieren, proklamieren,
verkünden, veröffentlichen, **публиковать,**
прокламировать, обнародовать

ü m b r i s - Umschlag, обёртка

ü m b r i s , her. - Mantel, manteau, гербовая
МАНТИЯ

ü m b r i s k ä i k , archit. - Umfassungsgale-
rie, Umgang, enveloppe, анвелона

ü m m a r m u l g u s t a t u d /ruut/, her. -
runddurchlocht, rustre

ü r g k õ u k - Urahn, прадед, предок

ü r g o l e s - Urwesen, первобытное существо

ü r i k u s t a m a - beurkunden, доказывать
ДОКУМЕНТАМИ

ü r i k u s t a m i s v a b a d u s - Urkundungs-
freiheit

Ajaloo oskussõnade fikseerimist jätkas hil-
jem TA Ajaloo Instituut. Nimelt töötas seal Nõu-
kogude Liidu ajaloo oskussõnade komisjon 1948.a.
algusest kuni 1950.a. kevadeni. Toimkond, mille
alalisse koosseisu kuulusid: L. A n v e l t ,
R. K l e i s (juhataja), H. M o o s b e r g ,
E. N u r m , E. P a k l a r , J. V e s k i jt.,
pidas selle aja sees 97 koosolekut, kus ligi 200
tunni kestel fikseeriti eesti vasted Nõukogude
Liidu ajaloos esinevate mõistete jaoks ja soetati

mõnevõrra oskussõnu ka arheoloogia, arhiivinduse ja eesti etnograafia alal. Viimaste loomisel liisandus eespoolnimetatud komisjonile veel uusi liikmeid vastavalt erialale. Nii töötas arheoloogia sõnade puhul kaasa L. J a a n i t s , arhiivindussõnade puhul R. K e n k m a a ja J. M i l l e r , etnograafia sõnade puhul R i c h t e r .

Selles kollektiivis on Veski poolt esitatud sõnad järgmised:

I

k i n k a r (Wied.) - dapifer, Truchsess, Obermundschenk, кравчий, крайчий, чашник
k u s a l /-i/ (Ta) - Waldbienenstock, борть
l o s s i v a r d j a (Wied.) - Schlosswart, кастелян
l õ i v /lõivu/ (Wied. - G) - Wegezoll, путь
l õ u g u t i (Wied.) - Flachsbreche, льномялка
m a n u l i n e (Vil, Ta) - Beisasse, подворник, захребетник
p u u s l i k (Se) - Götzenbild, идол
r u u p /ruuba/ (Hlj) - kleines Flachboot
s a u /saua/ (Ta) - Stab, хезл

s ä ä s /sääsa/ (I) - Fischwehr, закол
t e l a t e e (Lä) - волок
t ö s t a n d (Wied.) - mansus, Hufe, Gewinn,
гуфа
t ä ä v i t u s k ö r g e n d i k (Wied.) -
Schädelstätte, лобное место
u i s k /uisu/ (Wied.) - ушкуй, скуй
v a k u s (Lä) - Wasche, погост, потуг
ö ö r d u s (Wied.) - Denunziation, извет,
донос

II

a i n a s t a l u n i k - Einhöfer, однодворец
a m e t l e v /possadnik/ - fungierend,
amtierend, степенный
a n d a m l a n e - der Tributäre, данник
a s j a m i s v a b a p ä e v - offizieller
Feiertag, Tabellenfest, неприсутственный день
a s u t l e m i s ö h i n - Gründertum,
грюндерство
e r a k l a - Einsiedelei, скит
e r a l d m a a - опричина
h i r d l a n e - дружинник
h o b u s e t u r v i s - Panzer des Streit-
rosses, чалдар

- h ü v e o l u : ü h i n g - Wohlfahrtsverband,
союз благодетельства
- i r d a s u l a - Ansiedelei, выселок
- j a o s m a a - Landparzelle, Anteil, душевный
надел, земельный надел
- j u u d i t s e j a - жидовствующий
- j ö u l i k - колядка
- k a h l n u i - шестопёр
- k a s v i k u o r j u s - ростовая кабала
- k i h u n d a j a - Verlocker, Verführer,
прелестник
- k i n g i s j a o s m a a - Schenkungsanteil,
дарственный надел
- k i n g i s j a o s m a a l a n e - Bauer auf
geschenktem Boden, дарственник
- k o h a j ä r g u s - местничество
- k o h r i s s t i i l - Knorpelstil, хрящевидный
стиль
- k o k k u l e r p l u s - примиренчество
- k o l m a n d i k l a n e - Inhaber des dritten
Teils, третник
- l a d u k o h t - Stapelplatz, стапель
- l a h k l a n e - Raskolnik, Sektierer,
раскольник
- l a u d n i k - dapifer, Seneschall, Stolnik,
Truchsess, стольник

l a u l a t u s l ö i v - Gebühr für die Trau-
ung, венчальное

l o o m r a h a - Geld, скот

l o o n u s s u n n i s - Naturalleistung,
натуральная повинность

l ä b i m i s l ö i v /Äöivu/ - Maut, мыт

m a n u s l i n n - Vorstadt, пригород

m i t m i k ≡ v ö i m - Vielherrschaft, Polyar-
chie, многовластие

m i t t e r a i k u s /-paiksa/ - незасядлый

m i t t e s ä o l i n e /maks/ - неокладной

m u s t t u h a t n i k - темник

m ä ä r a s t a m i s r a a m a t - верстальная
книга

n i m e a n a s t a j a - Falschnamiger, Usurpa-
tor fremden Namens, самозванец

r a g u r g e e s t e r l a n e - беглопоповец

r a l v e l a - ропата

r e r e t i n e /andam/ - подворный

r i i l a s e d - вольница

r ö l d m i k - ополье

r ä r i l u s v ö d a - Erbfolgekrieg, война
за наследство

r ä r u s m a a - a s u r i d - заседлые люди

r ü s i l a s e d - /из/вечные люди

p ü s i r a i k s e d - непохожие люди

p ü s i v ä g i - permanentes Heer, бессменная
рать

r a h v a l o e n d u s - Volkszählung,
народная перепись

r a h v a t a h t l a n e - народоволец

r a k k e t e e n i s t u s - Spanndienst,
тяглая служба

r a k m i k u d - становые люди, чёрные люди

r a t a s t a m i n e - Rädern, колесование

r a u d t u r v i s - Harnisch, Panzer, Kürass,
латы

r a u d t u r v i s l a n e - Geharnischter,
Panzerträger, латник

r ö n g a s t u r v i s - Ringpanzer, кольчуга

s a a d u b o j a a r - вожатый боярин

s a a d u k i n d r a l - генерал свиты

s a m e t r a a m a t - бархатная книга

s a m m e k i r i k - ружная церковь

s a m m e v i l i (kogudusel) - ружный хлеб

s e g a s e i s u s l a n e - Exemter,
разночинец

s o o m u s t u r v i s - Panzer, панцырь

s u i t s u t i n e m a k s - Herdgeld, Rauch-
fangsteuer, подымное

- s u n n i s v a b a d - Freigelassene, вольные
люди
- s õ d a l a s e d - ратные люди
- s õ õ r d /sõõru/ - Rodeland, подсека, пал
- s õ õ r i k a r i k a s - братина
- s ä o a a s t a - terminiertes Jahr, урочный год
- s ä o m a k s - окладной сбор
- s ä t t e k i r i - уставная грамота
- t a l l i n d u s a m e t k o n d - конюший путь
- t a l l i n d u s p r i k a a s - конюшенный
приказ
- t a r i v ä g i - Aufgebot, ополчение
- t a s a t a r g u l a n e - постепеновец
- t e e n i s m a a s t a m i n e - испомещение
- t e e n i s t u s l a s e d - Kriegsleute,
служилые люди
- t e i s t m i n e - abermalige Durchsicht (des
Prozesses), пересуд
- t e i v a s t a m a - aufpfählen, сажать на кол
- t e l g i v a r d j a - шатёрничий
- t e o t u s t r a h v - Bussgeld, Ehrenbusse,
бесчестье
- t u r b e k i r i - Schutzbrief, Geleitbrief,
опас, опасная грамота, охранная /грамота/

- t õ l d s a a n - bedeckter Winterwagen, каптан
t ä h t a a s t a - Jahr und Tag, срочный год
u i s k u r - Flusspiraat, ушкуйник
u l e n d a t u , u l e n d u n u - изгой
u l g k i v i r a l e e - Грановитая палата
u l g r õ l d - наезжая пашня
u l g t õ õ n d u s - отхожий промысел
u l g t õ õ t e e n i s t u s - отхожие
заработки
u u s a s u r - Neuangesiedelter, нововыходец,
новопорядчик, новоприходец
v a g a h u l l - вродивый
v a i b e v a r a - уморщина
v a i k u r - Trappist, молчальник
v a n a k - старец
v e e r e t o r n - Belagerungsturm,
гуляй-город/ок/
v õ e t u s - Wegnahme, Beschlagnahme, выемка
v õ i m u s s o o s i k - Günstling, временщик
v õ l a s õ l t l a n e - закуп, заставной
человек
v ä r b e i v ä g i - прибор
õ u e a s j u r - Sachwalter, стряпчий
ü h i s k ä e n d u s - gegenseitige Bürgschaft,
ü l i k k o n d - Notabilität, знать

4. Kunstiajaloo oskussõnad

Kunstiajaloo alal moodustati Akadeemilise Kirjandusühingu Kujutava Kunsti Osakonna poolt 1924.a. vastav komisjon, mis töötas 1926.a. lõpuni ja fikseeris selle aja jooksul umbes 800 kunstiajaloo-alast oskussõna. Mainitud toimkonda kuulusid A. Anni, E. Markus, J. Mägiste, A. Oras, M. Pukits, G. Saar, H. Saarmann, V. Vaga (juhataja), J. V. Veski.

Töö tulemused avaldati 1927.a. trükis pealkirja all „Kunstiajaloo oskussõnastik“. Sellealaste terminite loomine oli esmakordne, seepärast nõudis töö küllaltki palju uudisloomingut. Et need sõnad aga vastava ala spetsialistidel tänapäevalgi valdavas enamuses kasutusel on, see näitab nende sobivust ja otstarbekust antud mõistete väljendamisel.

Kõne all olev kogu sisaldab võrdlemisi palju

Veski poolt loodud sõnu. Need on esitatud alljärgnevalt:

I

a n d u r k a a r (Wied.) - Kielbogen
k e m p k a a r (Hlj), arhit. - gestelzter,
überhöhter Bogen
k o o r u t a m a (Hii) - verschalen, обшивать
l i s a n d i k (Wied.) - Beiwerk
r i d a m a (Wied.) - reihen, ставить в ряд
s i r g /siru/ (Wied.) - Leib, стан
v a r p /varbi/ (Saa) - Bewurf, штукатурка
v õ r a (Vil) - Kirchenchor, хоры
v ä l u (Ran) - das Lichte

II

a h a s k ü l g , arhit. - Schmalseite
a k e n d u s , arhit. - Befensterung
a k n a l ä v i s , arhit. - Fensterlicht
a k n a s m ü ü r , arhit. - Fenstermauer
a k n a s t i k , arhit. - Fensterwerk, окна
a l a s i i r e (sambal), arhit. - Anlauf der
Säule, скат

astendatud, arhit. - abgetrepp

ehissammass, arhit. - Ziersäule

ehisviil /-viilu/, arhit. - Ziergiebel,

ФРОНТОН

esinikkujutis - Regentenstück

hajamuster - Streumuster

halistus - Beweinung, **ОПЛАКИВАНИЕ**

helend - Licht, **БЛИК**

heletama - aufhören, aufhellen, auflichten,
бликовать /картину/

helmisvõõt, arhit. - Perlstab

hiinus - Chinoiserie

jõudejalg - Spielbein

kahelisklaas - Überfangglas, **ДВОЙНОЕ
цветное стекло**

kaidis - nature morte, Stilleben,
НАТЮРМОРТ

kaksiklaid, arhit. - Diptychon, **ДИПТИХ**

kaksisrist - Doppelkreuz, **ДВОЙНОЙ КРЕСТ**

karestama - aufrauen

keerund, arhit. - Schnörkel, **ЗАВИТОК**

kelbastama, arhit. - abwalmen

kellakandmik, arhit. - Glockenstuhl

kiitsistama, arhit. - riefeln,

желобить

k i v i t ä k s u r , arhit. - Steinmetz,

каменосек

k l a a s s u l a t i s - Glasfluss, Email,

эмаль

k o h r i s , k o h r u s t ö ö - getriebene

Arbeit, Treibarbeit, выбивная работа

k o h r u t a m a - treiben, выбивать

k o l d a s t a t u d - unterschritten

k o l m i k l a i d , arhit. - Triptychon,

триптих

k o l m s i i r u s - Dreipass

k o o r u t i s , arhit. - Verschalung, обшивка

k ö ö b e k u n s t - Schabkunst

k ö ö b i m a - schaben, скоблить

k ö ö v i t s - Schaber, скребок

k ä r g s u l a t i s - email cloisonné, Zellen-

schmelz

l a i n e s j o o n - Wellenlinie, волнообраз-

ная линия

l e e k e s t i i l - Flammenstiel

l e h i s t u - Blattwerk

l e h t k a u n i s t i s - Blattverzierung

l e m b a e d - Liebesgarten

l i i d e /liitme/, arhit. - Verband,

перевязь, связь

l ä n g u t a t u d , archit. - abgebösch,
скошенный

m a a l i p ö h i m i k - Malgrund

m e i s t r i s t u - Bauhütte

n i k e r k i v i - Gemme, гемма

n i v e n d - Einknickung, надлом, загиб

n u r k a m a - abecken, делать углы

n ö e l a s t u - Nadelbüschel

n ö e t a m a - anrussen

n ö j a j a l g - Standbein

n ö s u , archit. - Riese

o l u n d - Genre, жанр

o r v a n d , archit. - Muschel, раковина

o r v a s t i k , archit. - Muschelwerk , украше-
ние из раковин

o t e r d a m a - einfassen, опрашивать

r a a r i s t a t u d - gekuppelt, сопряжённый

r a g u j o o n - Fluchtlinie

r a i s u t i s , archit. - Entasis, Ausbau-
chung, утолщение

r a n u s t a m a - einlegen, накладывать

r e a l i s t i s - Beschlag, Applike, апплике

r e a l m i k , archit. - Aufsatz, насадка

r u n g i s - Knauf, капитель

r ö h j u t a m a - grundieren, грунтовать

- r õ l v i k u j u t i s - Kniestück, портрет
по колено
- r ä r l i t ä p i t s , tehn. - Perlpunzen
- r ü s t j a m a n d , archit. - Stossfuge,
стыковой зазор
- r a a m i k , archit. - Rahmenwerk
- r e a s t i s , archit. - Reihung
- r i h v /rihva/ - Kehle, жолоб
- r i h v a t i s , archit. - Riefelung, желобление
- r i i v v a l g u s , archit. - Streiflicht,
проходной свет
- r i n d k u j u - Büste, бюст
- r i n d k u j u t i s - Brustbild, поясной
портрет
- r i s t l u s k a a r , archit. - Kreuzungsbogen
- r i s t l i l l i k , archit. - Kreuzblume,
крестоцвет
- r i s t v i i r u t i s - Kreuz- und Gegen-
schraffierung, штриховка накрест
- r õ h t j a m a n d , archit. - Lagerfuge
- r õ h t v a r v i s t i k , archit. - Sprossen-
werk
- s e r v i s - Fase, фаска
- s e r v i s t a m a - abfasen
- t a a s u u r e n d a m a - aufstechen, углублять

- t a n g i s f r i i s , arhit. - Zangenfries
t a n u n d , arhit. - Haube
t u g i m - Staffelei, мольберт
t ä k s u r i m ä r g i s - Steinmetzzeichen
u u r e n d - Stich, Gravüre, гравюра
u u r m e s u l a t i s - Grubenschmelz
v a l g m i k , arhit. - Lichtgaden
v a r i j o o n i s - Silhouette, Schattenbild,
Schattenriss, силуэт
v i i r u t i s , v i i r u t u s - Schraffie-
rung, шраффировка, штриховка
v i r e t a m a - radieren, гравировать на меди
v o o d i r ä ä s t /-räästü/, arhit. - Bett-
dach, Betthimmel, балдахин над кроватью
ü l a p e a l i s , arhit. - Bekrönung

5. A r h i t e k t u u r i o s k u s s õ n a d

Arhitektuuri terminid puudusid eesti keeles peaaegu täiesti. Neid, peamiselt saksakeelseid, hakkas koondama Tallinna Tehnikaülikooli poolt moodustatud komisjon L. J ü r g e n s o n i juhtimisel. Vastavat materjali hangiti nii saksa- kui ingliskeelseist allikaist, et neile eesti vasteid soetada. Komisjonil tuli koguda senist asjaomast sõnavara olemasolevaist eesti sõnastikest ja uusi väljendeid leida eesti keeles varem mitte tarvitatud ehitusalaste mõistete jaoks. Esialgsest valminud oskussõnad saadeti arvustamiseks asjahuvilistele asutistele ja avaldati ajakirjades „Tehnika Ajakiri“ ja „Tehnika Kõigile“. Saadud kriitilisi märkusi võimalust mööda arvestades koostas komisjon, töötades alalises kontaktis Veskiga, esialgse sõnastiku. Lõplik sõnade fikseerimine toimus Jürgensoni ja Veski koostöötamisel 1939. - 1940.a. jooksul Tartus.

Fikseeritud sõnad on leidnud rakendamist kõne

all oleva ala kirjanduses.

Veski on rikastanud arhitektuuri terminoloogiat järgmiste sõnadega:

I

- k e d e r /kedra/ (Wied.) - Knauf, капитель
k i i r d /kiiru/ (kaarel) (Wied.) - Scheitel,
ключ /свода/
k i i t s i l i n e (Wied.), bot. - gerieft,
ребристый
l a m m u t u s (Wied.) - Abbruch, Schleifung,
ломка, снос /дома/
l a m p /lambi/ (katuse kohta) (Wied.) - platt,
flach, плоский
l e e p /leebe/ (teravkaare kohta) (Wied.) -
sanft geneigt, отлогий
l e m m /lemmi/ (Wied.) - Lasche, накладка
m õ i g a s (Lä), biol. - Wulst, подушка
o r b /orva/ (Sa) - Nische, ниша
o r i s p u u (Hii) - Hauptbalken, Spannbalken,
архитрав, главная балка
p a a s i k (Wied.), tehn. - Fliese, плитняк
r i h v a m a (Wied.), kunstiaj. - reifeln,
riefe/l/n, abkehlen, kannelieren, желобить

r i i s k /riisa/ (Lä) - Klammer, Krampe,
скоба

r i n n a t i s (Wied.) - Brustwehr, Brüstung,
Parapett, бруствер, парапет

r o i e (Wied.) - Rippe, lierne, стрелка

s o v a (Wied.) - Rost, рoстверк, решётка

t a l a s /-i/ (Wied.) - Stollage, Baugerüst,
леса, подмости

t u r p /turba/ (Wied.), kunstiaj. - Dienst

u u k /auga/ (Lä) - Erker, фонарь

II

a h e n d , a h e n e m u s (korstnal) - An-
lauf, äussere Abschrägung od. Dossierung

a k n a o r b /-orva/ - Fensternische,
амбразура окна

a s t m e l a i d , - r ö h t - Auftritt,
ступень

e e n d /eendi/ - Vorsprung, выступ

e e n d a t u d - vorgelagert

e e n d u m a - vorspringen, выдаваться,
выступать

e s i k o r g r u s - Erdgeschoss, нижний этаж

h a m b u m i n e , h a m b u m u s - Verzahnung,
сплочение в замок

- h a r k t u r v i k - Sprengwerk
- h o o n e s t a m a - bebauen, застраивать
- i m m e k o d a , a j . - Korenhalle
- i r e m i n e , i r e m u s - Klaffen
- j a m a n d a m a - fugen, verfugen, ausfugen,
заполнять швы
- k a a r e s t i k , k a a r i s t u - Arkade,
Laube, аркада
- k a k s i s a k e n - Doppelfenster, двойные
рамы
- k a l d p ö k k /-pöku/ - schräger Stoss
- k a t e n d v ö l v - Kappengewölbe
- k a t u s e k a n d m i k - Dachstuhl, стропиль-
ная связь
- k a t u s e t u r v i k - Dachbinder, Binder
- k e r g s ü t t i v - feuerfangend, легко
воспламеняющийся
- k i i r d p u n k t - Scheitelpunkt, верх
- k i i r u k e s k m i k - Scheitelmitte
- k i s e /kiskme/ - Widerhaken, крючок
- k o o l d k i v i - Hohlziegel, желобчатая
черепица
- k o o r i l ö r m i k - Chorschluss
- k o o r i v ö r e n d - Chorschranke
- k o r r u s - Etage, Geschoss, Stock/werk/, этаж

- k ä i m l a , maj. - Abort/anlage/, отхожее
место, уборная
- k ä ä r d p u u - Kropfstück, Krümmling
- l a t j a s - stabförmig
- l e e r k a t u s - Adlerdach
- l e m m ü h e n d - Verlaschung, крепление
накладок
- l i i b e t u l p - Klebepfosten
- l i i b u s - Schmiege, изгиб
- l u i b u t a m a - schiften
- l u i p s a r i k a s - Schiftparren
- l u k u n d u s - Überblattung, вязка в накладку
- l ü k a n d a k e n - Schiebefenster, раздвижное
или подзёмное окно
- m a d e /-ме/ - Podest, Treppenabsatz, площадка
/лестницы/
- m ü ü r i k a t e s t u s - Mauerverkleidung,
каменная облицовка
- m ü ü r i o h a t i s - Mauerfrass
- m ü ü r i t i s - Mauerwerk, каменные стены
- m ü ü r k o n d - Gemäuer, каменные стены
- n e e l u k i v i - Kehlstein
- n e l i s i i r u s , kunst. - Vierpass, пояс из
четырёхлопастных листьев
- n e o t i s - Verband, перевязь, связь

- n i d e k i v i - Binder, Strecker
n i d e n e o t i s - Binderverband
n i v e n d k a t u s - Drempeldach
n i v e n d k o r r u s - Kniestock, Drempel-
geschoss
n u r g i s - Eckstück
o r b v ö l v - Trompe, тропи
o r v a n d v ö l v - Muschelgewölbe
p a d j a n d , bot. - pulvinar, Polster, подушка
p a l e s t i k - Leibung, прилока
p a l k k o n d , p a l k m i k - Balkenwerk,
балки
p i i d a s t i k - Pfeilerwerk, косяки
p i n g r i i v - Spannriegel, ригель, распорка
p ö k k e k o h t - Stossstelle
p ö l v e n d - Drempel
p ö g r a n d a m a - dielen, настилать пол
досками
p ö g r a n d i s , p ö g r a n d u s - Dielung
p ö r g a s t i k , aj. - Fachwerk, фахверк,
каркасное сооружение
p ä i s k i v i , kunst. - Schlussstein, ключ в
своде, замок
p ä i s p i i t - Schlusspfeiler
p ä r l i n - Pfette

p ä r l i n i p ö k u s t i s - Pfettenstossver-
bindung

p ö i d a m a - flan/t/schen

r a k e t i s - Gerüst, подвязи

r i b e d u s - Baufälligheit, ветхость

r i n n a t i s , a j . - Brustwehr, бруствер,
паралет

r i p p - p ä i s - Abhängling

r i p p t u r v i k - Hängewerk

r o i d m i k v ö l v - Rippengewölbe

r o o d k a a r - Eselsrückenbogen, доданы

r o o d r o i e - Gratrippe

r o o t a m a - berohren, обивать камышом

r o o p k o n d - Wölb-, Bogengerüst, Gewölbrüs-
tung, кружало свода

r u l l i s - Volute, волюта

r u m m i s (sambal) - Trommel, барабан

r ö h t l i i b u s - Fusschmiege

r ü b i k a t u s - Satteldach, двускатная
кровля

r ü b i p r u s s - Sattelholz, подбалка

s a k e /sakme/ - Zinne, зубец

s a k e n d a m a - krenelieren

s a k m e s t i k - Krenelierung, Zinnen, зубцы

s a r d s i l l u s - Armatur, armierter Träger

s a r i k k o n d - Sparrenwerk, Gesparre, кро-
вельные стропила

s e i n a k a t e s t u s - Wandbekleidung,
Wandverkleidung, обшивка стен

s i i l /siilu/ - Kappe

s i i l v ö l v - Kappengewölbe

s i i r u s - Pass, лопасть

s i l d e k a u g u s - Spannweite, отверстие
свода

s i l l u s - Träger, ферма

s u l u n d - Feder

s u l u n d i s , s u l u n d u s - Spundung

s ö r g a m a - aufklauen, соединять на лапки

s ä l k m i k - Zahnschnitt, зубцы, зубчики

s ü v a s i i l /-siilu/ - Stichkappe,
распалубка свода

t a a n d /taandi/ - Rücklage, Rücksprung

t a a s e h i t i s - Neubau, новостройка

t a h v e l d i s - Getäfel, Paneel, панель

t a l a s t i k - Gebälk, балка

t a l a s t i s - Balkenlage, укладка балок

t a l d m i k - Grundbank, Fundamentabsatz,
Bankett

t a l u m - Kämpfer, кронштейн, консоль

t a r i n d - Konstruktion, Aufbau, конструкция

- t a r i n d a m a - konstruieren, herstellen,
конструировать
- t a r i v i i s - Ausführung, Konstruktion,
конструкция
- t i i d u s - Gehre, Gehrung, перекосина,
искосина
- t o e n d - contrefort, Widerlager, Gegenpfeiler,
подстенок, контрфорс
- t o e s t i k - Strebewerk, подкосы
- t o r u p ö l v i k , tehn. - Krümmer
- t r e p i j ä r g e /-järke/ - Podest, Treppen-
absatz, площадка лестницы
- t u l b a n d - Docke, Baluster, балясина
- t u l b a n d i k - Balustrade, балюстрада,
перила
- t u r b e s a r i k a s - Dachbinder, Binder
- t u r v i k - truss, Fachwerk
- t u r v i k s i l l u s - Fachwerkträger
- t ä i d e n d m ü ü r - Füllwerk
- t ä i d i s - Füllung, филёнка, засыпка
- t ä i e n d m ü ü r i t i s - Füllmauerwerk
- t ö m p p ö k k /-pöku/ - gerader Stoss
- t ü v e s (sambal) - Schaft, стержень
- u l e n d - Ausladung, выступ
- u l e n d k o r r u s - ausgeladenes Geschoss

- u l g /ulu/ - Vorkragung
u l g k a t u s - Kragdach
u l g k i v i - Kragstein, краштейн
u l g k o r r u s - Ausschuss
u l g m i k - Auslucht
u l g m ü r i t i s - vorgekragtes Mauerwerk
u l g p l a a t - Hängeplatte
u l g t r e p p - freitragende Treppe
u l g t u r v i k - Kragbinder mit Zugstab
u l g ä r k e l - ausgekragter Erker
u l j e , geol. - Vorsprung, выступ
u u k t u b a - Dacherker
v a k s u s - Spannweite, пролёт, отверстие
v a r b j a s - stabförmig, палочкообразный
v a r j e n d m ü r - Schildmauer
v e e h e i d i s - Wassersschlag
v e e s ü l i t i - Wasserspeier, рыльце
v ö l v i k - Gewölbejoch
v ö l v i n g , v ö l v i t i s - Wölbung,
свод
v ö l v i t o e n d - Widerlager des Gewölbes,
опора свода
v ö l v n e o t i s - Bogenverband
v ö l v u m u s - Wölbung, Gewölbtheit,
сводчатость

- v õ n k s i i r e - Verkröpfung, уступ
/карниза/
v ä ä n i s - Ranke, усик
v ä ä n i s t u - Rankenwerk
õ g u h a m b a m i n e - Verschränkung,
сплачивание в зуб
õ õ s s e i n - Hohlmauer
ä k k l ö p p - Totlaufen
ä r a s p i d i n e k a a r - Grundbogen, Erd-
bogen, свод в фундаменте
ü l a k o r r u s - Obergeschoss, верхний этаж
ü l a s i i r e - Ablauf der Säule
ü m m a r a h i - Kanonenofen, круглая железная
печь

6. K e e l e t e a d u s e o s k u s s õ n a d

Keeleteaduse-alaste oskussõnade fikseerimine on võrreldes teiste teadusaladega olnud vastu ootusi vähene ja lühiajaline. Mõnel määral oli see tingitud sellest, et kooligrammatikaile tarvilik oskussõnavara oli suurelt jaolt antud juba möödunud

sajandi lõpul K. A. Hermannini poolt.

Olemasoleva terminoloogia täiendamiseks organiseeriti 1924.a. sügisel Akadeemilise Emakeele Seltsi poolt oskussõnade komisjon, millesse kuulus rida Tartu Ülikooli õppejõude ja eesti keele õpetajaid koolidest: J. Aineloo, A. Laan, E. Muuk, E. Nurm, A. Saareste, J. Tamm, J. Tammemägi, J. V. Veski. Toimikond pidas 1925.a. kevadel rea koosolekuid, kus töötati läbi peamiselt J. Aineloo poolt kogutud ja korraldatud materjal. Viimast täiendati ka uute sõnadega.

Trükki pääsesid kõne all olevad oskussõnad 1925.a. pealkirja all „Valik eestikeelseid grammatilisi oskussõnu“ (321 sõna) ajakirjas „Eesti Keel“; hiljem ilmus sealt äratrük.

1940.a. alustati sama organisatsiooni poolt ulatuslikku keeleteadusliku sõnavara kogumist. Materjal kavatseti läbi töötada vastavas komisjonis ja pärast korrastamist ning uute sõnadega täiendamist avaldada trükis. Töö jäi aga sõjaolude tõttu pooleli ning materjal hävis tules.

Trükis ilmunud kogus on Veski loodud järgmised sõnad:

I

a r e /areda/ (Wied.), filos. - relevant,
deutlich, distinkt, ясный

II

h ä l v i k l a u s e - Anakoluth, анаколуф

h ä ä l i m a - lautieren, читать буквы по
звуковому способу

j u h i s - Regel, правило

k o o n d l a u s e - zusammengezogener Satz,
предложение с однородными членами

k ä ä n d k o n d - Deklination, склонение

k ä ä n d s ö n a - Nomen, Nennwort, склоняемая
часть речи

l a i e n d - Nebensatzglied, второстепенный
член предложения

l a u s e s t i k - Periode, период

l i s a n d - Apposition, приложение

l ä h t e k ä ä n e - Ausgangskasus, исходный
падеж

l ü h e n d - Abkürzung, Abbréviation, сокращение,
аббревиатура

- m u u t k o n d - Abwandlungskategorie
- n u r k s u l u d - eckige Klammern, квадратные
скобки
- o s i s - Bestandtheil, Komponente, составная
часть
- p ö i m l a u s e - Satzgefüge, сложно-подчинен-
ное предложение
- p ö ö r d k o n d - Konjugation, спряжение
- p ö ö r d s ö n a - Verb, глагол
- r i n d l a u s e - Satzverbindung, сложно-сочи-
ненное предложение
- s a r n a n d s ö n a - Номонум, ОМОНИМ
- s i h i t i s - Objekt, дополнение
- s u h t u m , filos. - Korrelat, коррелят
- s ö l t u m i n e - Abhängigkeit, Rektion,
управление
- t e i s e n d s ö n a - Synonym, синоним
- t u l e t i s - Derivat, производное /слово/
- t ä i e n d - Attribut, определение
- v a e g l a u s e - elliptischer Satz, эллипти-
ческое предложение
- v ä l j e n d - Ausdruck, выражение
- ö e l d i s - Prädikat, сказуемое
- ü l a k o m a - Apostroph, апостроф
- ü m m a r s u l u d - runde Klammern, круглые
скобки

ü t e - Anrede, обращение

ü t t a m a - anreden, обращаться

7. Kirjanduse oskussõnad

Kirjandusliku terminoloogia alal asus vastav komisjon: M. Lepik, G. Suits (juhataja), J. V. Veski tööle 1929.a. suvel. Et aga tööd ei suudetud lõpetada, jätkas uus koosseis: D. Paldi, L. Tohver ja J. V. Veski tööd 1931.a. Materjal arutati läbi 1933.a. kevadeks. 1935.a. alustati käsikirja teiskordset lugemist, kuid pärast viiendat koosolekut katkes töö jällegi. Kuigi kirjandusalaste oskussõnade fikseerimiseks peeti kokku 34 koosolekut, ei suudetud materjali siiski trükivalmis teha. Nimetatud terminite leidmisel rakendas komisjon eestikeelsete väljendite kõrval mainimisväärsel hulgal ka rahvusvahelisi. Enamik käsikirjas esinevatest oskussõnadest on tänapäevalgi üldtuntud ja tarvitusel.

Veski poolt toodud sõnadest esineb siin järgmisi:

II

- a s t m i k t ö u s - Klimax, климакс, градация
e n n e t i s - Antizipation, антиципация,
предвосхищение
e r i m - Lesart, вариант, толкование
k a h e r o o d n e /täht/, aj. - doppelschaftig
k a i g e /kaike/ - Ausklang
k e e r u n d , aj. - Schnörkel, росчерк
k e e r u n d a t u d , aj. - verschnörkelt,
вычурный
k ö i k l e m i n e - опевание
k ö n e s t u s , lgv. - Ansprache, обращение с речью
l a i m a m - Pasquill, Schmähdgedicht, пасквиль
l a n g j a l g - Trochäus, трохей
l e i k a r - Spielmann, музыкант
l u g e n u s - Belesenheit, начитанность
l ü h e /lüheme/ - Kürze
m a t k i s - Faksimile, факсимиле
n o r m e d - collectanea, Kollektaneen, Lese-
früchte, коллектаней
n ö ö k a m - Pamphlet, Schmähschrift, памфлет
o s u n d - Zitat, цитата
o s u n d a m a - zitieren, цитировать
p i k e /pikme/ - Länge, долгота

- p i l k a m - Satire, сатира
- p u h e v u s - Euphuismus, евфуизм,
напыщенность
- p õ i k a m - Exkurs, экскурс
- p õ i k - k i r i - Kursivschrift, курсив
- p ä ä t e l a u l - Abgesang, Epode, эпод
- r õ v e n d - Zote, непристойность
- r õ ö p v ä l j e n d - Parallelismus,
параллелизм
- s i d e s õ n a k u s - Polysyndeton, многосо-
зие, полисиндетон
- s i d e s õ n a t u s - Asyndeton, бессоюзие,
асиндетон
- s i h i n d - Tendenz, тенденция, стремление
- s i h i n d l i k - tendenziös, тенденциозный
- s i s u n d - Gehalt, содержание
- t a o l u s - Analogie, аналогия
- t e a t m e t e o s , t e a t m i k , bibl. -
Nachschlagebuch, -werk, справочник
- t e i s i l u g e m i n e - Lesart, вариант
- t r ü k i p a r a n d - Korrektur, корректура
- t r ü k i s , bibl. - Druckschrift, произведе-
ние печати
- t u u m l a u s e - Aporphthegma, апофтерма

t õ l g e n d - Auslegung, Deutung, Interpretation, толкование, интерпретация

t õ l g e n d a m a - auslegen, deuten, interpretieren, толковать, интерпретировать

t õ u s j a l g - Jambus, ямб

v i i s i h e i d e d , - k e e r m e d - по-
певка

v õ i s t u l a u l - tenson, Tenzone

v ä r s i l a h k /-lahu/ - Zäsur, цезура

v ä ä r a e g s u s - Anachronismus, анахронизм

ä k k s e l g u s - Anagnorisis

8. Raamatukogunduse ja
bibliograafia
oskussõnad

Raamatukogunduse- ja bibliograafia-alaste oskussõnade kogumist oli alustanud R. Antik juba 1925.a. algul. Viimase ettepanekul organiseeriti Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu poolt toimikond, kes tema kogutud materjali läbi arutas ja täpsustas. Komisjoni koosseisu kuulusid peale eesmainitu veel L. Ploompuu, Fr. Puksov ja

J. V. V e s k i . Oskussõnade fikseerimine toimus peamiselt 1930.a., mil peeti kogutud sõnavara läbitöötamiseks ja uute terminite hankimiseks 8 koosolekut.

Olemasolevate raamatukogunduse- ja bibliograafiterminite kõrval püüti kindlaks määrata ka trükitehnika, raamatuajaloo, köite jne. ala sõnu. Puuduvate ja mittevastavate või vöörapäraste sõnade asemele hangiti sobivamaid; kui oli ühe mõiste väljendamiseks mitu vormi, valiti neist otsustarbekam.

Läbivaadatud materjali (u. 500 sõna) avaldas Antik 1931.a. trükkis eraldi raamatuna pealkirja all „Oskussõnastik raamatukogunduse ja bibliograafia alalt“. Sõnastikul on kolm osa: eesti-, saksa- ja venekeelne, saksa-eestikeelne ja vene-eestikeelne. Enamik siin antud sõnadest on leidnud kasutamist raamatukogunduse alal töötajate seas. Mitmed on saanud ka üldkeelseiks.

Veski poolt moodustatud sõnadest leidub sel alal järgmisi:

I

h u n n i t u (Lä) - prächtig, роскошный

II

a i n a n e , a i n a s - - einzig, единственный
a j a l e h e s ä i l m i k - Zeitungshalter,
газетодержатель

a r v u s t i s - Rezension, рецензия, критика
e h i s - Illustration, иллюстрация

h a r u l d i s - Seltenheit, Rarität, редкость
h o i u l d a m a - deponieren, отдавать на
хранение

h o i u s t u - Depositorium, депозиторий

h o i u t ä h i k - Depositschein, депозитный
билет

h u n d k ö i d e - Prachtband, роскошный
переплет

i l u s t i s - Illustration, иллюстрация

j u h e n d a m a - instruieren, instruировать

j ä r j e s t i s - Folgeordnung, порядок

k a a n e s t a m a - deckeln, снабжать крышкой

k a a r d i s t i k - Atlas, собрание карт

k a s u s t u s - Benützung, Benutzung,
пользование

k i r i t ö e n d - Dokument, документ

k i r j a s t i k - Brieflade, сборник документов,
писем, рукописей

k o h a v i i t - Standnummer, Platznummer,
Signatur, Klassifikationsvermerk, шифр,
сигнатура

k o o s k o n d - Komplex, собрание, комплекс
k u l l a s t i s - Filet, тиснение на корешке
книги

k ä s i k i r j a s t u - Handschriftenraum,
помещение для рукописей

l a e n u t a m a - verleihen, ausleihen,
выдавать

l ä b i v n u m e r a t s i o o n - fortlaufen-
de Numerierung od. Numeration, сплошная
нумерация

m i t m i k n i m i - mehrfacher Name, автор с
несколькими именами

m ä r g i s t a m a - etikettieren, снабжать
этикеткой или ярлыком

n i m e v i i t /-viida/ - Namenverweisung,
ссылка на название

n i m i s t a m a - katalogisieren, катало-
гизировать

r a a m a t k o n d - Bibliotheksbestand, Büche-
reibestand, наличность книг

r a a m a t u k o g u n d u s , kirj. - Biblio-
thekswesen, библиотечное дело

г а а ш а т у в и и т /-viida/ - Exlibris, Buch-
zeichen, экслибрис, книжный знак

г а а ш а т у в о о м /-vooma/ - Bibliomanie,
библиомания

г а а ш а т у в о о м л а н е - Bibliomane,
библиоман

с и и р д е в и и т /-viida/ - Kustos, предречие

с и с а л о е н д - Index, индекс

т а а н д р и д а - Absatz, Alinea, абзац,
красная строка

т а а с т у с т р ü к к - anastatischer Druck,
анастатическая печать

т а а т л е м а - kollationieren, проверять
порядок страниц

т р ü к и о с у т и - Auflagebezeichnung,
которое издание

т ä h e s t i k u s t а м а - alphabetisieren,
приводить в алфавитный порядок

т ä i e n d - Supplement, Ergänzung, дополнение

в и и д а с т а м а - benummern, numerieren, signie-
ren, beziffern, снабжать номером, сигнатурой

ü h i k - Exemplar, Stück, экземпляр

ü l l i k - Publikation, издание, публикация

ü l l i t i s - amtliche Veröffentlichung, Aus-
gabe, правительственное издание, официальное
издание

ü m b r i s t i i t e l - Umschlagtitel,
обложечное заглавие

9. M a j a n d u s e o s k u s s õ n a d

Kui 1920.a. alustati juriidiliste oskussõnade loomist, siis fikseeriti seal samaaegselt ka riida majanduslikke termineid, sest mõlemad alad on lähedased ja teineteisega seotud. Hiljem koondas Eesti Tarvitajateühisuste Keskühisus nimetatud komisjonis valminud majandusalased väljendid omaette käsikirjaks, varustas need pikemate seletustega ja avaldas selle 1935.a. trükis pealkirja all „Valimik majanduslikke oskussõnu“. Et mainitud väljaanne sisaldab peale majanduslikkude sõnade paljudel juhtudel ka juriidilisi mõisteid, mis esinesid aasta varem ilmunud õigusteaduse oskussõnastikus, siis ei pakkunud see väljaanne kuigi palju uut.

Veski poolt moodustatud sõnadest leiduvad siin järgmised:

I

- a r p /arbu/ (Sa) - Landanteil, Landparzelle,
надел
- j ä ä b i m a (Wied.) - abstehen, verderben,
перестаивать
- j ä ä t m e d (Wied.) - Abfälle, Abgänge,
остатки, отходы
- k a n n i s a d u l (Wied.), aj. - Saumsattel,
вьючное седло
- k a u b a n d a m a (Wied.), aj. - Handel trei-
ben, заниматься торговлей
- k e s k u s (Wied.) - Zentrum, центр
- k i k s /kiksi/ (Pal) - Kartoffelhacke,
картофельная мотыга
- k i n n i s t a m a (Wied.), aj. - ingrossieren,
ингроссировать, записывать в ипотечную книгу
- k o h a l d a n e (Wied.) - adäquat, адекватный
- k o h r /kohru/ (Vil, Ta), kok. - Auflauf,
soufflé, пирожное вздутое
- k o s t u t a m a (Ha, Jä, Lä, Pä), biol. -
mazerieren, мацерировать, размачивать
- k u k s /kuksi/ (Ksi) - Kanister, Blechflasche
- k ä i b i m a (Sa), tehn. - im Gange sein,
быть в ходу, быть в действии

- k ü s i (Wied.) - Nachfrage, спрос
- k ü t u s (Wied.) - Heizmaterial, топливо
- l a a m /лаама/ (maaki, sütt) (Wied.), mäend. -
Flöz, флөц, горный пласт
- l a e v a n d a m a (Wied.), laev. - Schifffahrt
treiben, заниматься судоходством
- l o g e m a j a n d u s l i k k u s ^(Su) - беско-
зьяйственность
- l o o n d /лоону/ (Wied.) - G), jur. - natura,
натура
- l u n a (Wied.) - Entgelt, плата
- l õ i v (Wied. - G), aj. - Gebühr, пошлина
- m a k s e (Wied.) - Zahlung, платёж
- m e s t e (Kuu, Hlj) - Risiko, Wagnis, риск,
страх
- n ä i t /näidu/ (Wied.) - Index, указатель
- o o d u s (Wied.) - sconto, escompte, Diskont,
Abzug, дисконт, учёт
- p a n d i t a m a (Wied.) - verpfänden,
закладывать
- p ä r a n i k (Wied.), mer. - Steuermann,
штурман, кормчий
- r a a m /раама/ (Kuu) - Zerrüttung,
расстройство
- r a h v a s t a m a (Wied.) - bevölkern,
населять

- s a a g i s (Wied.), mäend. - Ausbeute, добыча
- s i m a j a h u (Lä), biol. - faecula, Satzmehl
- s ä r b a (Lä) - Lake, рассол
- t u h u d (Wied.) - Sporteln, Nebeneinkünfte,
посторонние доходы
- t u h u t ö ö (Wied.) - Nebenarbeit, посторон-
няя работа
- t ä h i s (Wied.), liikl. - Wegzeichen, вежа
- t ä ä r /täära/ (Wied.) - Aufgespeichertes,
Reserve, накопленное, запас
- t ä ä r a m a (Wied.) - aufspeichern, накапливать
- v a d a k (Wied.) - Käsemilch, Molke, молочная
сыворотка
- v a h e n d a m a (Wied.) - vermitteln, быть
посредником
- v a j a k (Lä) - Defizit, Unterschuss, дефицит
- v ä l p /välpa/ (Hii) - Strecke, прогон

II

- a r e t u s ü h i s t u , ühist. - Zuchtgenos-
senschaft
- a s j a s t a t u d t ö ö , jur. - овест-
вленный труд
- e l a m u , jur. - Wohnung, жилище

- e n a m s o o d u s t u s - Meistbegünstigung,
наибольшее благоприятствование
- h a l d u s n õ u k o g u , ühist. - Verwaltungs-
rat, совет управления
- h a n g e , jur. - Lieferung, доставка
- h a n k e l e r i n g - Lieferungsvertrag, подряд
- h a n k i j a , jur. - Lieferant, поставщик
- h i n d a m , jur. - Taxe, такса
- h i n n a l o e n d , jur. - Tarif, тариф
- h i n n a l o o d u m i n e - Preisbildung,
образование цены
- h i n n a s t i k - Preisliste, прейскурант
- h i n n a v ä h e n d - Rabatt, Abschlag, Nach-
lass, уступка, скидка
- h o i d m i k - Aufbewahrungsort, сохрaнное
место
- h o i u s , bibl. - Depositum, hinterlegtes Ver-
mögen, депозит, вклад
- h o i u s t i k , bibl. - Depositensammlung,
собрание депозитов
- h u l g i - en gros, оптом
- h u l g i m ü ü k - Engrosverkauf, оптовая
продажа, продажа оптом
- h ü v e - das Wohl, благо
- h ü v i s t a m a - kreditieren, кредитовать

- h ü v i s t i k - Güterbestand, состав благ
- h ü v i s t u - Aktiva, актив
- h ü v i t u s - Vergütung, возмещение
- j a e - en détail, в розницу
- j a e k a u b a n d u s - Detailhandel, Einzelhandel, Minuthandel, розничная торговля
- j a e m ü ü k - Detailverkauf, Verkauf en détail, розничная продажа, розница
- j u h e n d - Instruktion, Anweisung, инструкция, наказ
- j ö u d l e m a , agr. - leisten, производить
- j ö u d l e v u s - Leistungsfähigkeit, производительность, мощность
- j ö u d l u s ü h i s t u , ühist. - Leistungs-genossenschaft
- k a a l u v ä h e n d - Abschlag, Gutgewicht
- k a d u m - Verlust, Abgang, убыль
- k a e v a n d i k ä i t i s - Bergbetrieb, горное производство
- k a e v u s , mäend. - Schacht, шахта
- k a h j u m - Verlust, убыток
- k a i t s e t o l l l a n e - Schutzzöllner, протекционист
- k a r u s n a h a d - Pelzwerk, Rauchwerk, пушнина, пушной товар

кассама, jur. - erheben, betreiben,

взыскивать

кассандус - Kassenwesen

касам - Gewinn, Vorteil, прибыль, барыш

касамликкус - Vorteilhaftigkeit, Ein-
träglichkeit, прибыльность

касундама - Gewinn erzielen, извлекать

прибыль

касвитамма - verzinsen, gegen Zinsen aus-
leihen, отдавать в рост, отдавать на процент

катенд - Guthaben, Beschlag

катевара - Deckung, покрытие

каугкаубандус - Fernhandel

кауглиiklemine - Fernverkehr,

дальнее сообщение

каугминем - Fernabsatz

кескустамма - konzentrieren,

сосредоточивать

кирже - Posten, Buchung, статья

кирженд - Buchung, запись бухгалтерская

киржестамма - buchen, записывать

кивитис - Pflaster, мостовая

кохустис, jur. - Verpflichtung, Verbind-
lichkeit, Leistung, обязательство, повинность

коормис, коормус - Belastung,

нагрузка

k o o r m i s t a m a , jur. - belasten, нагру-
жать, облагать

k o r r a s t i s - Geordnetes, Organisiertes

k o r r a s t u m a - приводиться в порядок

k r e d i i d i n d u s - Kreditwesen

k u i v e n d u s ü h i s t u , ühist. - Entwäs-
serungsgenossenschaft, Drainagegenossenschaft

k u l d v ä ä r i n g - Goldwährung, золотая
валюта

k u s t u n d - Amortisation, амортизация

k u s t u n d a m a - amortisieren,
амортизировать

k u s t u n d u s - Amortisation, Tilgung,
амортизация

k ä e n d u s k o h u s t u s , ühist. - Haft-
pflicht, ответственность

k ä i m l a - Abort, Abtritt, отхожее место

k ä i t i s - Betrieb, предприятие

k ä i v e , agr. - Umsatz, оборот

k ü l m u t u s h o o n e - Kühlhaus, холодильник,
холодильное сооружение

k ü s e l d a v k a u p - gangbare Ware,
ходовой товар

l a e g a s t a m a - einkassieren,
инкассировать

- l a e k a m a - zu Gunsten der Staatskasse er-
heben, **взимать в пользу казны**
- l a e k u m - Einkommen, **поступление**
- l a e k u m a - in die Staatskasse gezahlt werden,
поступать в пользу казны
- l a e v a t a v j ö g i , laev. - schiffbarer
Fluss, судоходная река
- l a i a r ö ö r m e l i n e - breitspurig,
ширококолейный
- l a s t i m a - beladen, **нагружать**
- l a s t i s - Frachtgeld, **фрахтовые деньги**
- l i i k l e m a , geogr. - verkehren, **сообщаться**
- l i i k l e m i n e , l i i k l u s - Verkehr,
Kommunikation, коммуникация, сообщение, связь
- l o e k /loeku/ - Herzählung, **перечисление**
- l o e n d a m a v a r a - inventieren, Bestand
aufnehmen, составлять опись имущества
- l o o d e /lootme/, aj. - chance, Aussicht,
шанс, возможность, надежда
- l o o n u s , jur. - in natura, **натурой, в натуре**
- l o o n u s r a l k , jur. - Naturallöhnung, Na-
turallohn, заработная плата натурой, жалование
натурой
- l o o n u s t a s u - Naturallöhnung, **заработная**
плата натурой

- l o o t m e t o i m i n g - Differenzgeschäft,
сделка на разность
- l u m e r u h a s t i - Schneepflug, снего-
очиститель
- l ö i k /löigu/, mat. - Abschnitt, отрезок
- l ö i v a m a , aj. - Gebühren zahlen, платить
пошлину
- l ö i v u t a m a , aj. - Gebühren erheben,
взимать пошлину
- l ö r r a m a , jur. - liquidieren, ликвидировать,
прекращать
- l ä b i m a - durchgehen, проходить
- m a a k , mäend. - Erz, руда
- m a a n d i k - Landgut, земское имение
- m a a o m a n d - Grundeigentum, земельная
собственность
- m a a v i l j u s , agr. - Landbau, Agrikultur,
Ackerbau, земледелие, агрокультура
- m a h a h i n d a m , jur. - Rabatt, Preisnach-
lass, Abzug, скидка
- m a h u t i , bot. - Behälter, вместилище
- m a i u s t i s , kok. - Naschwerk, лакомство,
сласти
- m a j a n d - Haushalt, Wirtschaft, хозяйство
- m a j a n d a m i n e , jur. - Haushaltung,
хозяйствование, домоводство, домохозяйство

ш а ж а с к е л у - Haushalt, домоводство,
хозяйство

ш а ж а с к л е м а - Haushalten, управлять
хозяйством

ш а ж у с - Wirtschaft, хозяйство

ш а к с к о н д , aj. - Besteuerungseinheit

ш а к с м а т и с , jur. - Rückstände, Restanz,
недоимка, невзнос

ш а к с н и к , aj. - Zahler, плательщик

ш а к с у с - Wert, стоимость

ш а н у с т а в е т т е в ö t e - смежное
предприятие

ш а т к и с - Nachahmung, подражание, бутафория

ш е р и к а н ж у - Havarie, Seeschaden, авария

ш и н е ш - Absatz, сбыт

ш и н е ш и ü h i s t u , ihist. - Absatzgenos-
senschaft, Vertriebsgenossenschaft, товарище-
ство для сбыта продуктов

ш и н у с к а у р - gangbare Ware, ходкий товар

ш ö ö t e m , münd. - Standard, стандарт

ш ä r g i s - Zeichen, Abzeichen, Etiketete,
отметка, ярлык, этикет, разметка

ш ä ä r i k , aj. - Etat, штат, оклад

ш ü ü b i m a - verkauft werden, продаваться

ш и м е ш и н д - Nominalpreis, номинальная
цена

- n i m e s v ä ä r t u s - Nominalwert,
номинальная ценность
- n õ v a s t i k - Kanalisation, канализация
- n ä i t /näidu/ - Indiz, указание, примета,
показатель
- o l e m , jur. - Barschaft, Aktivstand, Effektiv-
bestand, наличность
- o m a n d - Eigentum, Besitztum, собственность
- o o d u s t u s t o i m i n g - Diskontgeschäft,
дисконтная сделка
- o s a k , ühist. - Anteil, пай
- o s a m , ühist. - Dividende, дивиденд
- p a k i s - Tara, Packgut, Packung, Packzeug,
Leergut, Abgang, тара, упаковка
- p a l g a s t a m a , aj. - besolden, платить
жалованье
- p e a l d a m a , jur. - überschreiben,
надписывать
- p i i m a n d u s - Milchwirtschaft, молочное
хозяйство
- p u i d u k a a l , jur. - Untergewicht, недовес
- p u i d u m õ õ t , jur. - Untermass, недомер
- p u i d u v õ e t i s , jur. - Rückstand,
недобор
- p õ h i m i k , aj. - Grund und Boden, поземельная
площадь

- р õ i m i s , aj. - Erntelohn, плата за жатву
- р ä r a n d , jur. - hereditas, Nachlass, Hinterlassenschaft, Erbschaft, наследство, наследие
- р ü s i p a i k s u s - Sesshaftigkeit, оседлость
- г а н а м а - finanzieren, финансировать
- г а н а м и д , pol. - Finanzen, финансы
- г а н а с т а м а - realisieren, реализовать
- г а н в а л о е n d u s - Volkszählung, перепись населения
- г а н в а с т и k - Bevölkerung, население
- г а н в а с т u s - Bevölkerung, заселение
- г а к е n d - Anspann, Gespann, упряжка, запряжка
- г е n d i s - Rente, рента
- г е n d и т а м а , jur., aj. - verpachten, verarrendieren, отдавать в аренду
- г е n d и т а м и с ü h i s t u , ühist. - Pachtgenossenschaft
- г е о в е с и , tehn. - Abwasser, отработанная вода, отходящая вода
- г ö ö р в ä ä r i n g , aj. - Parallelwährung.
- з а а д а n g - Abfertigung, отправление, отправка
- з а м а в ö r s /-vörra/, tehn. - Äquivalent, Gegenwert, эквивалент

- s a m m a v u s - Leistungsfähigkeit,
работоспособность
- s e a d m e d - Installation, Einrichtung,
оборудование
- s e a d m e s t a m a - installieren, einrichten,
обставлять, оборудовать
- s e a d m e s t u - Einrichtung, обстановка,
оборудование
- s e i s u k a s - stabil, стабильный, устойчивый,
стойкий
- s e i s u n d , sōj. - Zustand, Umstand,
состояние, положение, обстоятельство
- s e l t s i n g , ũhist. - société, Sozietät, Ge-
sellschaft, общество, товарищество, компания
- s i h u s , kunst. - Nachbild, Nachgeahmtes,
имитация, подражание
- s i h u s t a m a , kunst. - nachahmen, nachbil-
den, imitieren, имитировать, подражать
- s i i r d a v u s , aj. - Transportfähigkeit,
перевозимость
- s i i r i k - Transfert, трансфер/т/, перевод
- s u r e m u s - Mortalität, смертность
- s ä i l i s - Konserve, консервы
- s ä i l i s t a m a - konservieren, консервиро-
вать, сохранять

- s ä o t ö ö , jur. - Terminarbeit, урочная
работа
- s ü n d i m u s - Natalität, Geburtenziffer,
рождаемость
- t a a s k a s v i k u d - Zinseszinsen,
сложные проценты
- t a a s v ä ä r t u s t a m a , pol. - aufwerten,
valorisieren, валоризировать
- t a g a s i m a k s e - Rückvergütung, возмещение
- t a l l e t a m a - aufbewahren, хранить
- t a l u n d , agr. - Landgut, земское имение,
крестьянское хозяйство
- t a r b e k a u r - Bedarf an Ware, нужный
товар
- t a r b i j a - Konsument, потребитель
- t a r b i j a t e ü h i s t u - Konsumverein,
потребительское общество
- t a r b i m a - konsumieren, потреблять
- t a r b i m i s ü h i s t u , ühist. - Konsum-
/wirtschaften/ genossenschaft
- t a r b v a r a - Inventar, инвентарь
- t a s u n d - Belohnung, награда
- t a s u n d a m a - belohnen, /воз/наградить
- t e a s , jur. - Deklaration, декларация
- t e a s t a m a , jur. - deklarieren,
декларировать

- t o o k /toogi/ - Erlös, выручка
- t o o t s u s - Produktivität, Förderleistung,
продуктивность, производительность
- t o o t u s /tootsa/ - produktiv, продуктивный,
производительный
- t o o t v u s - Produktivität, продуктивность,
производительность
- t u l e m i d - Einkünfte, Gefälle, доходы
- t u l e t ö r j e n d u s - Feuerlöschwesen,
пожарное дело
- t u l m /tulma/ - Fazit, Totalsumme, Endsumme,
итог
- t u l u n d u s , fütopat. - Einkommenwesen
- t u r u n d - Börse, биржа
- t u r u n d a m a - kotieren, bewerten, котировать,
оценивать
- t ö i n e - durch Arbeit erworben, wohl erworben,
трудоустроенной
- t ö ö t i s - Arbeitsprodukt, произведение труда
- t ö ö t o o k /-toogi/ - Arbeitsertragnis
- u l g t ö ö - отходная работа, отхожий промысел
- v a e g k a a l - nicht volles Gewicht, недвес
- v a e s u m a - verarmen, беднеть
- v a h e n d l e j a - Kommissionär, Faktor,
комиссионер

- v a h e n d l e m a - Einkauf und Verkauf ver-
mitteln, посредничать куплю-продажу
- v a h e n d l u s - Kommission, комиссия
- v a h e n d l u s t a s u - Provision,
комиссионные /деньги/
- v a l l a k - res mobilis, bewegliche Sache,
движимая вещь
- v a l l a s t u - Mobiliar, Fahrnis, движимость
- v a l l a s v a r a - Mobilien, bewegliches Ver-
mögen, fahrende Habe, Mobiliarvermögen движи-
мое имущество
- v e o s - Fracht, Frachtgut, груз, кладь
- v e o s t a m a - transportieren, транспортировать
- v e o s t u , fütopat. - Fahrgestell
- v i i v i s , jur. - Verspätungszahlung, Pön/zah-
lung/, плата за промедление, пеня
- v i r g e /virke/ - Alarm, Alarmierung, Alarmschla-
gen, набат, тревога, сполох
- v i r k e s i g n a a l , tehn. - Alarmsignal,
сигнал тревоги
- v ö l a s t u - Passiva, Schulden, пассив
- v ö l t s i m - Fälschung, Falsifikat, фальсифи-
кат, подделка
- v ö r d s u s t a m i n e - Ausgleichung, уравни-
ловка, уравнение

v ä g i s v ö i m - vis major, force majeure,
höhere Gewalt, непреодолимая сила, стихийная
сила

v ä r b a m a , aj. - werben, вербовать

v ä r d ü h i s t u , ühist. - unechte Genossen-
schaft

v ä r r a s t u m i n e , ühist. - Entartung,
вырождение

v ä ä r i n d a m a - höher bewerten

v ä ä r i n g , pol. - Währung, Valuta, валюта

v ä ä r i s t i k k u - al pari, альпари

v ä ä r t a m a - bewerten, оценивать

v ä ä r t u s e m ö ö d i k - mensura, Wertmass,
мерило ценности

v ä ä r t u s t a m a - werten, bewerten,
оценивать

v ä ä r t ä r a m a - entwerten, обесценивать

ä r i m a - ein Geschäft betreiben, промышлять

ä r i m u , aj. - Handelsniederlassung, торговое
селение

ä r i n d u s - Geschäftswesen, торговое дело

ü h e n d - Verbindung, соединение

ü h i k - Einheit, единица

ü h i s t u , ühist. - Genossenschaft,
кооперативное товарищество, кооператив

ü h i s t u l a n e , ühist. - Genosse, член
кооператива

ü l e r i b a s u s - Schnurländereien,
чересполосица

Ühenduses nõukogude korra kehtestamisega Ees-
tis tekkis vajadus uute, ajakohaste majanduslike
terminite järele. Nende loomisele asus Eesti NSV
TA Keele ja Kirjanduse Instituudi sõnaraamatute
sektor tihedas kontaktis Majanduse ja Õiguse Ins-
tituudiga juba järgmisel aastal pärast TA asuta-
mist.

Kollektiiv, kes sellele tööle asus, oli arvu-
kas ja muutuva koosseisuga, sest sageli sõitsid
vastavad eriteadlased Tallinnast Tartusse, et nime-
tatud komisjoniga üheskoos fikseerida mitmesuguseid
poliitilisi või majanduslikke mõisteid. Kollektiivis
pikemat aega töötavatest liikmetest võiks ni-
metada peale J. V. Veski ja E. Nürme
veel järgmisi: R. Antons, K. Juhever,
A. Kadak, J. Koppel, J. Rebane,
K. F. Sauks, L. Tiik, A. Uibo,
E. Vint jt. Komisjoni poolt töötati läbi ka
hulk majanduse eriharusid, nagu: tööstus, põlluma-

jandus, transport, rahandus, statistika, raamatupidamine jne. Töö toimus ajavahemikul 1947 - 1949, mil peeti ligi 170 koosolekut kogukestusega umbes 700 tundi. Siinjuures kulusid aastad 1947 - 1948 materjali kogumiseks, kuna hiljem piirdus töö selle läbitöötamisega keelesektori töötajate poolt.

Sõnade fikseerimisel lähtuti venekeelseist termineist, mis varustati kas eestikeelsete või rahvusvaheliste vastetega, mõnikord ka mõlemaga. 1951.a. maketeeriti käsikiri pealkirjaga „Poliitiliste ja majandusalaste oskussõnade sõnastik“ ja saadeti asjahuvilistele kritiseerimiseks. Saadud märkmeid arvestades täiendasid sõnaraamatute sektori liikmed M. K i n d l a m , E. N u r m ja E. R a i e t seda maketti peamiselt sel teel, et lisandati rohkesti uusi täiendsõnu juba maketis sisalduvaile põhisõnadele (näit. sõnadele зарплата, производство, промышленность, работа, хозяйство, цена); üldiselt aga jäeti terveni püsima maketi vene-eestikeelne sõnastus, millest vahel harva on mõni uudislikum eesti sõna välja jäetud. Selle sisustisega ilmus see terminoloogiline sõnavara 1955.a. pealkirja all „Poliitika ja majanduse oskussõnastik“, mille olevat „koostanud E. Nurm, E. Raiet ja M. Kindlam“, nagu seda võib näha kõnealu-

se teose tiitellehelt. Eespoolsest lühitulevaatest nähtub aga, et sõnastiku koostajate koosseisu kuulusid hoopis teised töötajad, mitte aga praegumainitud kollektiiv.

Et teiste seas ka Veski on selle sõnastiku koostamisel pika aja jooksul tulemusrikkalt töötanud, sellest annavad tunnistust alljärgnevad tema poolt poliitilis-majandusliku ala jaoks soetatud sõnad:

II

- a j a s t a m i n e - хронометраж
a l d i s k o n d - отвод
a l d i s t a m i n e - отвод
a l l a h i n d a m - уценка
a r e t a m i n e - Züchtung, разведение
a r t i k l i t i n e - artikelweise, постатейный
a r v e s t i - Zähler, счётчик
a r v u t a m a j u u r d e - anrechnen,
начислять
a r v u t i , k i r j u t a v - счётно-пишущая
машина
a r v u t u s l ü k a t i - счетная линейка
a s j a s t a m i n e - овеществление
b i l a n s i k i r j e - балансовая статья,
статья баланса

- e d u t a m i n e - Avancement, Beförderung,
повышение в должности
- e e l a r v a m u s - Vorurteil, предрассудок
- e e l i s ö i g u s - Prærogative, прерогатива
- e l a m i k - уклад
- e l e m e n d i t i n e - поэлементный
- e l u k o n d l i k - бытовой
- e r g u t i s - поощрение
- e s i m u s - Priorität, приоритет
- e s m a n e - primär, первичный
- h a a k u m u s - сцеп, сцепка
- h a l d u s k u l u d - управленческие расходы
- h i n g i m - усышка
- h i n n a a l a n d - Rabatt, скидка
- h i n n a k ö r g e n d - наценка
- h i n n a s t u - Preiskurant, Preisliste,
прейскурант
- h o o g u s t a m i n e - развертывание
- h ü v e n d a m i n e - Anreicherung, обогащение
- h ü v e n d a m i s v a b r i k - обогатительная
фабрика
- i g a n d - Überbleibsel, Überlebsel, пережиток
- i m b u m - Leckage, утечка, leak
- i s e h a a k u m i n e , i s e h a a k u m u s -
автоматическая сцепка, автосцепка

- i s i k k o n d - Personal, личный состав
- j a o t i s - раздел
- j u h e n d a m i n e - Instruierung, Anweisung,
инструктаж
- j u u r d e h i n d a m - накидка
- j u u r u t a m a - вкоренять, внедрять
- k a a l u i i v e - привес
- k a a s a m i n e - Hinzuziehung, привлечение
- k a e v i s e d - ископаемые
- k a h e r ö ö r m e l i n e - zweigleisig,
двухколейный
- k a h j u m l i k k u s - Nachteiligkeit,
убыточность
- k a o s t a m i n e - Entziehung, лишение
- k a r e t i s - Neubruch, целина
- k a r i l o o m a s t i k - поголовье скота
- k a r u s n a h a t ö ö s t u s - Rauchwaren-
industrie, меховая промышленность
- k a t s e n d u s - опытничество, опытное дело
- k a u b u t i n e - warenweise, потоварный
- k e s k k o n d - Milieu, среда
- k e s k m i k u s t u m i n e - осереднячение
- k i i r u s m ö ö t e l - Speedometer, спидометр
- k i l l u s t u m u s - раздроблённость
- k i r j e n d a m i n e - Buchung, бухгалтерское
записывание

- k i r j e t i n e - postenweise, постатейный
- k o g u s - Quantum, количество
- k o o n d - Resümee, Zusammenfassung, сводка
- k o o n d i s - Einigung, объединение
- k o r i s t i - подборщик
- k u d u m - Gewebe, ткань
- k u h j e t ö ö - накопленный труд
- k u h j u m i n e - Akkumulation, аккумуляция,
накопление
- k u h j u m u s - Ansammlung, накоплённость
- k u r i t e g e m u s - Frevelhaftigkeit,
преступность
- k ö l u m a a k , mäend. - taubes Erz. бедная
руда
- k ö r v u t i s u s - смежность
- k ä s u n d - Auftrag, поручение, наказ, наряд
- k ü l l a s t u m u s - Gesättigtsein,
насыщённость
- l a b u s u s - слаженность
- l a h k l a n e , aj. - Raskolnik, раскольник
- l a h k t a l u - отруб
- l a h u s u s - Getrenntheit, отдельность,
разобщённость
- l a o s - разруха
- l e i u t i s , l e i u t u s - Erfindung,
изобретение

- lennundus - Aviatik, авиация
lerituslane - примиренец
lerplus - примиренчество
levimus - Ausgedehntheit,
распространённость
lihakus - мясность
liigendus - Zergliederung, расчленение,
разложение
liigerigid - Gliedstaaten
liiklusamet - Verkehrsamt, служба
движения
liiklusvahend - Verkehrsmittel,
средство передвижения, средство сообщения
lisam - Zugabe, наддача, надбавка
lisandama - zugeben, надбавлять
loas - Urlaub, отпуск
loastamine - Beurlaubung, предоставле-
ние отпуска
loastuja - Beurlaubter, отпускник
loastumine - Abdankung, уход в отпуск
loendus - Zählung, перепись
lähikaudne - укрупнённый
lööklus - ударничество
maakkaeviseid - рудные ископаемые
maatustamine - обезземеление

- ma h a j ä ä m u s - Nachstehen, отсталость
- ma h u t i s - Einlage, вложение
- ma k s u m a k s e - Steuerzahlung, налоговый
платёж
- ma k s u s t a m i n e - Besteuerung, налоговое
обложение, обложение налогом, налогообложение
- ma s s i k e s k i n e - массовый
- ma s s i k e s k i n e a g i t a t s i o o n -
агитмассовая работа
- ma s s i k e s k i n e k u l t u u r i t ö ö -
культурно-массовая работа
- me t s a k u s - Waldreichtum, лесистость
- me t s a n d u s - Forstwesen, лесное дело
- me t s u m u s - лесистость
- mi t m e s t a m i n e - разукрупнение
- mi t t e s ä o l i n e - неурочный
- mi t t e t ö i n e - нетрудовой
- mu r e m e d - Zerkrümeltes, Zerbröckeltes,
раскрошка
- m ä r g e n d - Vermerk, заметка
- m ä r g i s t a m i n e - Etikettierung,
снабжение ярлыком
- m ä ä r i s - Schmierfleck, помарка
- m ä ä r k o n d - Etat, штат
- n u r j a m i n e - Vereitelung, срыв

o d a v d a m i n e - Herabsetzung der Preise,
удешевление

o i v i k - отличник

o l e m i s v ö i t l u s - Daseinskampf,
борьба за существование

o l e m k o n d - Barschaft, наличный состав

o m a m u s - собственность, принадлежность
чего-н. с правом полного распоряжения

o r j a n d u s - Sklaverei, Knechtschaft,
рабство

o s a s t a m i n e - Zuteilung, наделение

o s i t u s m a k s - раскладочный налог

p a n e m p r o o l i t s e v - левацкий

p a k i n g - Verpackung, паковка

p a s s i s t a m i n e - паспортизация

p e a l i s e h i t i s - Überbau, надстройка

p i i m a k u s - Milchergiebigkeit, молочность

p i i r i m i n e - Bestimmen, Definieren,
определение

p i i r i n g - Bestimmung, Definition,
определение

p i i r i s t a m i n e - Abgrenzung, Demarkie-
rung, отграничение, разграничение, демаркация

p i i r l a n e - предельщик

p i i r l u s - предельчество

- p i s t i m i n e** - Bestechung, подкуп
- p l a n e e r i n g** - распланировка
- p o l i t i t s e m i n e** - политиканство
- p u i d u t ö ö s t u s** - Holzindustrie, лесопромышленность
- p u i s t** - Streu, подстилка
- p u i s t k a u p** - Schüttware, сыпучий товар, сыпной товар
- p u r d /purru/** - Scherben, бой
- p ä l v i s** - Arbeitslohn, заработок
- p ä r i s o r i s u s** - Leibeigenschaft, крепостничество
- p ü s i k i n d e l** - stabil, стабильный
- r a k e s t a j a** - установщик
- r a k e s t u** - Anlage, сооружение
- r a k e s t u s** - Montierung, сборка, монтаж
- r e l v i t u s t a m i n e** - Entwaffnung, Desarmierung, разоружение
- r e n d i t a j a** - Verpächter, арендодатель
- r i n g e** - Umsatz, оборот
- r i n g i m a , r i n g l e m a** - im Umsatze sein, оборачиваться
- r i n g l e v u s** - оборачиваемость
- r i s t m i k** - шахматка
- s a a g i k u s** - урожайность

seadmes tik - Installation, оборудование

seadustamine - Legalisierung,

легализация

seeriatine - serienweise, серийный

segadik - Gemenge, Mischfutter, смешанный
корм

seiskunud /kaup/ - verlegen, лежалый

seiskus - Stagnation, Stillstand, Stockung,

стагнация

seostumus - сопряженность

siehtlaekumine - целевое поступление

siirang - отчисление

sobitlus - соглашательство

soetis - Erwerb, Akquisition, приобретение

soreldaja - отборщик

soreldis - оборыш

soodustatud - begünstigt, благо-

приветствованный

sulus - Blockade, блокада

sulustus - Blockierung, блокирование

suresusenäitaja - показатель

смертности

suundumus - направленность

sõltuma - abhängen, зависеть

sõltumus - Abhängigsein, зависимость

- s ä i l i m u s - сохранность
- t a l u t i n e /maksustamine/ - подворный
- t a r b e k a r i - пользовательное стадо
- t a r b i m i n e - Konsumtion, потребление
- t a r b i t a v - konsumierbar, потребимый
- t a r i n d u s - Konstruierung, конструкция
- t a r i t a b e l - Staffel, штаффель
- t a s u s t a m a - bezahlen, оплачивать
- t e a d l i k u s t a m i n e - осознание
- t e e n i s m õ i s , a j . - Gnadengut, поместье
- t e h i s k i u d - искусственное волокно
- t e h i s k i v i - Kunststein, искусственный
камень
- t e i s a l d a m a - перебазировать
- t e l j e s u s - оcnость
- t o e t i s - Subsidium, субсидия, пособие
- t o l m a m - распыл
- t o o r m e d - Rohware, сырьё, сырьевой товар
- t o o t m i s l i k - производственный
- t u n n i t i n e - stundenweise, почасный
- t u r v i k - Harnisch, Panzer, броня
- t õ e n d - Bescheinigung, удостоверение
- t õ u a r e t u s - Züchtung, племенная работа,
племенное дело
- u l e n d a t u d - отвлечённый

- u l g t a l u - хутор
- u l g t ö ö l i n e - отходник
- u r i m u s - Untersuchung, исследовательская
работа
- v a e g t ö ö - недодел, недоделка
- v a e s u m i n e - Verarmung, обеднение
- v a h e n d u n u d - опосредствованный
- v a h e s - разделитель /в картотеке/
- v a h e t u s e t i n e - schichtweise, посменный
- v a i d e k o m i s j o n - конфликтная комиссия
- v a i d l u s t a m a - anfechten, bestreiten,
оспаривать
- v a i e l d a m a t u - unbestreitbar,
неоспоримый
- v a l l a s e m a - ledige Mutter, одинокая мать
- v a s t a s t a m i n e - Nebeneinanderstellen,
сопоставление
- v a s t a s t a t a m a t u s - несопоставимость
- v a s t i v a i e l d a m a t u - unbestreitbar,
бесспорный
- v e e r e m i d - Betriebsmittel, подвижной
состав
- v e e s t a m i n e - обводнение
- v e s i t a m i n e - Berieselung, Irrigation,
орошение

- v i l j a s t a m i n e - Befruchtung, оплодотворение
- v i l l a k u s - шерстность
- v ö l a n d - Rückstand, недоимка
- v ö l a s t u m u s , v ö l g u s - Verschuldung, задолженность
- v ö r g r e l d a m a t u - unvergleichlich, несравнимый
- v ö r g r u t a m a - angleichen, gleichmachen, приравнивать
- v ä r b a m i n e - Werbung, набор
- v ä ä r i n d a t u d /seeme/ - veredelt, улучшенный
- v ä ä r i t u s t a m i n e - Entwertung, обесценение
- v ö ö t m e l i n e /tariif/ - поясной
- ö p i l u s - ученичество
- ä r a s t a m i n e - Beseitigung, изъятие
- ü h e r ö ö r m e l i n e - einspurig, одноколейный
- ü h i s k o n n a s t a m i n e - Vergesellschaftung, обобществление
- ü h i s t a m a - kollektivieren, коллективизировать
- ü h i t a m a - vereinbaren, совмещать

ühitamatatus - Unvereinbarkeit,

несовместимость

ülekulutis - перерасход

ülerahvastumine - Übervölkerung,

перенаселённость

B. LOODUSTEADUSEALASED

OSKUSSÕNAD

1. F ü ü s i k a o s k u s s õ n a d

Süsteemaatiline füüsika sõnade fikseerimine algas 1914.a. peaaegu üheaegselt nii Tartu kui Peterburi Eesti Üliõpilaste Seltsis. Sõnade ühtlustamiseks valiti 1917.a. Tartus peetud matemaatikakongressi puhul vastav komisjon, mille töö jäi aga poliitiliste sündmuste tõttu pooleli.

Füüsika õpetajate J. L a n g 'u ja O. S u l l a algatusel töötati mõni aeg hiljem siiski kõik kättesaadav materjal läbi ja valmistati mõnede Tartu matemaatika- ja füüsikaõpetajatega koos trükiks ette. Keeleliselt vaatas käsikirja läbi Veski. Töö, mis sisaldas peamiselt keskkoolis tarvitatavaid termineid, osalt ka ülikooli kursusest, ilmus 1919.a. pealkirja all „Füüsika sõnastik“. Viimast täiendati umbes 70 uue sõnaga, mille hankimi-

seks peeti 1925. - 1926.a. 5 koosolekut, Täiendatud materjal ilmus trükist 1927.a. brošüüris „Füüsika sümboolika“.

Hiljem on füüsika sõnu tekkinud vähesel määral. Mõningaid neist valmis näit. keemia sõnade väljatöötamisel, sest mainitud ala komisjon käsitles ka keemia naaberteadusi.

Veski osa nende loomisel ei ole eriti mainimisväärne; võiks nimetada vaid võrdlemisi vähest hulka termineid.

I

- h u u m a m a (Sa, Lä) - glimmen, тлеть
k e r k /kergi/ (Wied.) - Auftrieb, подъёмная
сила, пловучесть
k e r k n e (Wied.) - elastisch, эластичный
k u h t u m i n e (Vil) - Extinktion, погасание
k u m u (Wied.), med. - Resonanz, резонанс
l o i m a m a (Wied.) - kriechen, вползать
m ä r g a m a (Wied.) - benetzen, смачивать
o s a n d u s (Wied.) - Dissoziation,
диссоциация
p a i n u s /painsa/ (Ta) - Flexibel, гибкий
p i d e l /-a/ (Wied.) - Halter

- p u r g i m a (Wied.) - entladen, разряжать
t a h k e (Wied.) - fest, твёрдый
t a h k u m a (Wied.) - fest werden,
затвердевать
t ö s t /töstu/ (Wied.) - Hub, поджём
t ü h e /-me/ (Wied.) - Luftleere, Vakuum,
вакуум
v e n i s /-a/ (Wied.) - dehnbar, duktil,
streckbar, zäh, тягучий
v e n i s u s (Wied.) - Zähigkeit, тягучесть
v i i p u m a (Wied.) - pendeln, качаться
v ä ä s /vääsa/ (Ta) - Aräometer, Senkwaage,
Spindel, ареометр
ü h t l i k (Wied.), keem. - homogen, gleich-
artig, гомогенный, однородный

II

- a l a l d a j a - Gleichrichter, выпрямитель
/тока/
a u r d u m a - verdunsten, испаряться
h u u m l a m p - Glimmlampe
h ä l v e /hälbe/ - Ausschlag, отклонение
k e e r d e n u r k - Torsionswinkel, угол
кручения

- k i i n l ü l i t i - Hebelschalter, рычажной
выключатель
- k ä g i r o o l /-pooli/ - Drosselspule,
дроссельная катушка
- k ä i v a k , mat. - Amplitude, амплитуда
- k ä i v i t a j a , k ä i v i t i , tehn. -
Anlasser, пусковой реостат
- k ü l g u m a - adhärieren, anhaften, прилипать
- k ü l g u m i n e - Adhäsion, прилипание
- k ü l m a m ö ö t e l - Kältemesser
- l i i k a m i s j ö u d - bewegende Kraft,
движущая сила
- l i i k u m u s - Fahrzustand
- l u g e m - Ablesung
- l u g i - m i k r o s k o o p - Ablsemikroskop,
отсчётный микроскоп
- l ö h m a - dissoziieren, диссоциировать
- l ä b i t a m a t u , geol. - undurchlässig,
непроницаемый
- l ä b i t a v u s , geol. - Durchlässigkeit,
проницаемость
- l ü k a t i - Schieber, золотник
- l ü l i t i - Kontaktvorrichtung, контактное
приспособление
- m a g n e t ä r a m a - entmagnetisieren,
размагничивать

- мурдуvus** - Brechungsvermögen,
щяя способность преломляю-
- мöödik, mat.** - Massstab, масштаб
- мöötesädemik** - Funkenmikrometer,
искромер
- mähistatud (traat)** - besponnen,
нидус /-а/ - kohäsiv, ОБВИТЫЙ
СВЯЗНЫЙ
- otsevaate - prisma** - geradsichtiges
Prisma
- peetur** - Hemmer, тормоз
- rimendi** - Blende, диафрагма
- pinäpinevus** - Oberflächenspannung,
поверхностное натяжение
- pitsiti** - Klemme, зажим, клемма
- puhur, metall.** - Gebläse, Blasewerk
воздуходувка
- purgeringe** - Entladespannung,
ное напряжение разряд-
- pökk /pöku/, tehn.** - Anschlag, стык
- pörkenurk** - Anprallwinkel
выпрямитель /тока/
- püsiiti** - Gleichrichter,
выпрямлять
- sirgestama** - gleichrichten,
/ток/
- sirgesti** - Gleichrichter,
/тока/ выпрямитель

- s u m i s t i - Summer, зуммер
- s ä d e m e k u s t u t i - Funkenlöscher
- s ä d e m i k - Funkenstrecke, искровой
промежуток
- t a a s s i d e n d u s - Rückkoppelung,
- t a a t e l /taatla/ - Aichmass, указная мера
- t a a t l e m a , t a a t m a - aichen,
калибровать, проверять
- t a h i k - fester Körper, Festkörper, твёрдое
тело
- t a h k u m i n e - Erstarren, затвердевание,
застывание
- t i h k e s t a m a - komprimieren, комприми-
ровать, сжимать
- t i h k e s t i , t e h n . - Kompressor, компрессор
- t i r u s u s - Kapillarität, капиллярность,
волосность
- t u n d l i k u s t a m a - empfindlich machen,
делать чувствительным
- t u r k e s ü g a v u s - Eintauchtiefe
- t ä ä r a n d a m a (akumulaatoriplaate) - for-
mieren
- t ü h i m i k - Leere, пустота
- u r b e l i n e , bot., anat. - porös, пористый
- u r v e , bot., anat. - porus, Pore, пора

v a i g u m i n e - Abklingung, затухание

v a l e n d i k , mat., anat. - lumen, просвет

v a s a r k a t k e s t i - Hammerunterbrecher,

Wagnerscher Hammer

v e e l d u m a - sich verflüssigen, разжижаться

v e n i , keem. - Dehnung, растяжение

v e t r u v a r n a m i n e , - v a r n e -

Federaufhängung

v ö r e k o n d - Gittersystem

v ä ä n e s t a m a - tordieren, drehen, крутить

v ö ö t s p e k t e r - Bandenspektrum

2. M a t e m a a t i k a o s k u s s ö n a d

Matemaatika oskussõnade väljatöötamisele asuti EKS-i algatusel juba 1908.a. Töö tulemused avaldati trükis 1910.a. pealkirja all „Matemaatika sõnastik“.

Et olemasolev sõnastik ei suutnud pikapeale enam nõudeid rahuldada, töötati ta 1920. - 1921.a. täiendavalt läbi kollektiivi poolt, kuhu kuulusid: H. J a a k s o n , D. R o o t s m a n n , G. R ä g o , J. S a r v , J. V. V e s k i , K. V ä i s ä l ä (juhataja). Mainitud komisjon pidas

sel ajavahemikul 64 koosolekut kokku ligi 160 tunni kestusega ning täiendas olemasolevat materjali eriti kõrgema matemaatika terminitega, mida vajati ülikoolitöös. Sõnad töötati välja põhimõtteil, et nad väljendaksid mõisteid täpselt ning tabavalt, ühtlasi arvestati kõlavuse-, lühiduse-, lihtsuse- ja hõlpsusenõudeid. Sõnastik, mis sisaldab 1 372 sõna, pääses trükki 1922.a. nimetuse all „Matemaatika sõnastik“.

Nõukogude korra ajal jätkati matemaatika terminoloogia täiendamist. Komisjon, kuhu kuulusid TRÜ õppejõud: E. E t v e r k , J. G a b o - v i t š , H. J a a k s o n , G. K a n g r o , H. K e r e s , S. R i i v e s , J. S a r v (juhataja), J. V. V e s k i jt., käis koos mitme aasta jooksul, kuid mitte järjekindlalt, koosolekud toimusid sageli pikkade vaheaegade järel, ja kui toimkonna juhataja J. Sarv haigestus, katkeski töö käsikirja teisel lugemisel p-tähe piirkonnas.

Veski poolt on „Matemaatika sõnastikus“ tarvitusele toodud järgmised oskussõnad:

I

h a a r /haara (Ta), foto. - Schenkel,

сторона

- j a d a** (Lä, Pā, eR) - Folge, **последовательность**
- k a h a n u s** (Wied.) - Abnahme, **уменьшение**
- k i i v a s** (Ha), tehn. - windschief, **косой**
- m u u t** /muudu/ (Wied.) - Wechsel, **перемена**
- m ü h k** /mühi/ (Ta) - Bündel, **связка**
- s e o s** (Wied.) - Relation, **соотношение**
- t a r a** (Wied.), astr. - Halo, **кольцо, светлый**
круг
- t ü h i t a m a** (Wied.) - ausschöpfen,
исчерпывать
- u l a t u m a** (Ta) - sich erstrecken,
распространяться, достигать
- ü h t i m a** (Kađ) - sich decken, kongruieren,
совмещаться, совпадать
- ü h t j a s** (Pā), biol. - simultan, **совместный**

II

- a r v k o n d** - Zahlkörper, **числовой корпус**
- a r v u t a m a** - rechnen, **вычислять, исчислять**
- a s t a k** - Rang, **ранг**
- a s t e n d a m a** (millegagi) - potenzieren,
возвышать в степень
- e e l d a m a** - voraussetzen, **предполагать**
- e r a l d a m a** - absondern, **отделять, уединять**

- e r i t i n e - partikulär, частный
- j a g a t i s - Quotient, частное
- j a g u m a - sich teilen, делиться
- j a o t u v u s - Distributivität, дистрибутив-
ность, распределительное свойство
- k a h e k s a t a h u k a s - Oktaeder, октаэдр,
восьмигранник
- k a k s k ü m m e n d t a h u k a s - Ikosaeder,
икосаэдр, двадцатигранник
- k a k s t e i s t t a h u k a s - Dodekaeder,
додекаэдр, двенадцатигранник
- k a l d e n u r k - Neigungswinkel, угол наклона
- k a l l e - Neigung, наклон
- k o h t u m a - sich treffen, встречаться
- k o o l d u m i s l a u s e - Anschmiegungssatz
- k o o l d u m u s - Oskulation, соприкасание
- k o r d n e - Vielfaches, Multiplum, кратное
- k o r r u t a m a (millegagi) - multiplizieren,
умножать
- k o r r u t i s - Produkt, произведение
- k u j u n d - Gebilde, образование, форма
- k u j u t i s - Abbildung, изображение,
отображение
- k u i p i m i n e - Kubatur, кубатура
- k u u s t a h u k a s - Hexaeder, гексаэдр,
шестигранник

- k õ õ l /kõõlu/ - Sehne, хорда
- k ü m m e t a h u k a s , min. - Dekaeder, Zehn-
flächner, декаэдр, десятигранник
- l i i k m e t i - gliedweise, почленно
- l ä h e n d a t u d (väärtus) - angenähert,
приближённый
- l ä h e t i s - Ansatz, предположение /задачи/
- l ä h i s - - anliegend, anstossend, прилежащий,
прилегающий
- m õ õ d e /mõõdme/, füüs. - Dimension,
измерение, размер
- m ä r g i p ü s i - Zeichenfolge
- n u m m e r d u v u s - Abzählbarkeit, исчислимость
- r a i n d u m u s - Biegung, изгибание
- r e a l i s t a m a - belegen, покрывать
- r i n d a l a - Areal, Flächeninhalt, площадь
- r õ i g i t i n e - transversal, поперечный,
трансверсальный
- r õ i k u m a - abweichen, отклоняться
- r ü s t k ü l i k - Rechteck, прямоугольник
- r i s t - t e l g m i k - Achsenkreuz
- r u u t i m a - quadrieren, возвышать в квадрат
- r õ h t j o o n - Horizontale, горизонтальная
линия, горизонталь
- r õ h t u s /rõhtsa/ - waagerecht, horizontal,
горизонтальный

r ö ö b i k , füüs. - parallel, gleichlaufend,
параллельный

r ö ö b i k u s - Parallelismus, параллельность

r ö ö b i t i - parallel, параллельно

r ö ö r j o o n - Parallele, параллель, пара-
лельная прямая

r ö ö r k ü l i k - Parallelogramm, параллело-
грамм

r ö ö r t a h u k a s - Parallelepipedon,
параллелепипед

s e a n g - Ansatz, предположение /задачи/

s i d u s /-a/ - zusammenhängend, связный

s i s e t a m a - einschachteln, включать

t a a n d u m a t u - irreduzibel, неприводимый

t a a n d u v u s - Reduzibilität, приводимость

t a s a n d u v - developpabel, развёртывающийся

t e i s e n d l e m a - variieren, варьировать,
видоизменять

t e l j e s t i k - Achsensystem, система осей

t u l e t i s - Ableitung, производная, вывод

t ä r p r i s /tärsa/ - exakt, точный

u l a t u s k o n d - Bereich, область

u l g k e s k m i k , tehn. - Exzentrizität,

эксцентриситет

v a h e m i k - Intervall, интервал, промежуток

- v a h e t l e m a - permutieren, переставлять
- v a h e t u v u s - Kommutativität, переместительное свойство, коммутативность
- v ö r d h a a r n e - gleichschenklig, равнобедренный
- v ö r d k ü l g n e (kolmnurk) - gleichseitig, равнобоочный, равносторонний
- v ö r d n u r k n e - gleichwinklig, равноугольный
- v ö r d p r i n d n e - flächengleich, равной площади
- v ö r d u s - Gleichheit, равенство
- v ö r g e - Proportion, пропорция
- ü h e n d l e m a - kombinieren, сочетать
- ü h e n d l u s - Kombination, комбинация
- ü h e n d u v u s - Assoziativität, сочетательное свойство, ассоциативность
- ü h i s k e s k e n e - konzentrisch, концентрический
- ü h t i v u s - Kongruenz, равенство, сравнение /в теории чисел/
- ü m m a r u s p u n k t - Nabelpunkt, точка округления

3. Geograafia oskussõnad

Geograafia alal ei olnud möödunud sajandil muud ilmunud, kui B. G i l d e n m a n n i „Maailma made õppetud" (1849). Alles käesoleva sajandi algul hakati EKS-is J. T a m m e m ä e juhtimisel töötavas komisjonis koguma vastavasisulist materjali. See töötati läbi samadel põhimõtetel kui matemaatika terminoloogiagi ning avaldati 1911.a. trükis pealkirja all „Maadeteaduse sõnastik". Nimetatud kogusse saatis mõnesugust täiendusmaterjali ka Veski.

Et aga ülikoolitöö esitas järjest suuremaid nõudmisi, siis tuli 1920.a. oktoobris prof. J.G. G r a n ö juhtimisel kokku uus eriteadlaste komisjon, kuhu kuulusid liikmetena A. M i e l e r , J. P i i p e r , D. R o o t s m a n n , J. R u m m a (hiljem komisjoni juhataja) ja keeleteadlasena J. V. V e s k i . Koos käidi 2 korra nädalas à 2 tundi.

Toimikond töötas kuni 1926.a. I semestri lõpuni enam-vähem pidevalt, hiljem (1930.a.) aga

peeti ainult üksikuid koosolekuid A. T a m -
m e k a n n u suunamisel. Komisjonil oli kogu
oma töötamisaja jooksul ligi 200 koosolekut, kok-
ku umbes 470 tundi. Töötati läbi ja rikastati
võrdlemisi rohkesti ka murdesõnadega nii üldgeo-
graafilist kui astronoomia, geoloogia, meteorolo-
ogia, mineraloogia jm. terminoloogiat. Töö tule-
musi tervikuna trükkis ei avaldatud. Ülikooli õp-
pejõud A. H. L u h a valis üldisest käsikir-
jast välja geoloogilised terminid ja korraldas
need trükivalmis. Nimetatud valimik (1100 sõna)
ilmus 1929.a. trükist Geoloogia Instituudi välja-
andel pealkirjaga „Valik saksa- ja eestikeelseid
geoloogilisi oskussõnu“. Komisjonis valminud väl-
jendeid on rohkesti tarvitatud tookordses kui ka
hilisemas geograafilises kirjanduses. Need sõnad on
koondatud „Eesti õigekeelsuse-sõnaraamatusse“
(1925 - 1937). Mainitud termineist on kogukas va-
limik saanud üldkeelseiks.

Veski poolt on hangitud järgmised:

I

h i i b /hiiva/ (Lä) - detritus, Schlick
h ä i l /häilu/ (Ha), geol. - Kessel, котловина
i g e r i k (Lä) - altersschwach, hinfällig,
дряхлый

- j o o m /joome/ (Lä) - Strömung, Strom
- j ä r g e /järkme/ (Wied.), geol. - Absatz,
уступ
- j ä r s a n d i k (Wied.), geol. - Absturz, Ab-
bruch, Kliff, крутизна, обрыв
- j ä ä d i n g (Wied.) - припай
- j ä ä r a k (Wied.) - tiefe Schlucht, овраг
- k a a p s /kaapsu/ (Wied.), geol., miner. -
dicker Strich
- k e h v e l (Ha, eR) - Bank, мель
- k e r k /kerki/ (Wied.) - Hebung, подъём
- k i l t /kilda/, k i l t k i v i (Wied.) -
Schiefer, шифр, сланец
- k i r s /kirre/ (Ta) - Bodeneis
- k i t s a n d i k (Wied.) - Enge, теснина
- k i t s u s t i k (Wied.) - Defilé, Engpass,
дефиле, теснина
- k o h r /kohru/ (Vil, Ta) - Antiklinale,
Faltensattel, седловина
- k o s t u m a (Ha, Jä, Lä, Pä) - auftauen,
оттаивать
- k u l b a s /kulpa/ (Kuu) - unterhöhltes Ufer
- k u r d /kurru/ (Wied.), geol., med. - Falte,
складка
- k u r i s (Wied.) - Kluft, расщелина

k u r r u t a m a (Wied.) - falten, образовать
складки

k ö n d , k ö n n u m a a (Se) - Einöde,
Ödland, пустошь

k ä g a r i k (Urv), geol., med. - Konglomerat,
конгломерат

k ä m m l a a v a (Pä), geol. - Fladenlava,
Stricklava

l a a m j ä ä (Wied.) - Feldeis

l a m m /lammi/ (eL) - Sohle, дно, подошва

l e e p r i k i v i (Wied.) - Schwefelkies,

Pyrit, серный колчедан, пирит

l e e s k /leese/ (Wied.) - Sandr

l i h k u m i n e (Wied.) - Rutschung, обвал,
сползание /земли/

l o d u (Ha, Jä, Vig, Ta) - Bruch, Bruchboden,
тонкое место

l o i m /loimu/ (Pä, Ta) - verwachsener Bach-
mäander

l o o d /loo/ (Wied.) - Alvar

l o o p s i k (Sa, Lä, Pä) - schmale Niederung,
узкая низина

l o o s /loosu/ (Puh) - Sohlensenke

l ö h a n g (I) - Fjord, фьорд

l ä h k /lähu/ (Wied.) - Ausflussstelle

м а а г е /maake/ (Wied.) - Sumpferz, болот-
ная руда

м а а р о о м /-rooma/ (Wied.) - Erdgekriech

м а а в ä r i n g (Wied.) - Erdbeben, земле-
трясение

м а н к j а s (MMg) - süsslich, сладковатый

м ö h n /möhna/ (Ta) - Kame

н а s i /nase/ (Wied.) - Riedel

н а s v /nasva/ (Pä, Lä, Khn, Sa), mer. - Sand-
bank, отмель

н i v e n d u s (Wied.) - Knick, надлом, загиб

н ö t k /nötku/ (Wied.) - Senke, ложбина

о i s м а а (Wied.) - nasses, weiches Buschland

о l м /olma/ (Wied.) - Teich, пруд

р а d u (Rei) - Muldental, котлообразная долина

р а d u r (Wied.) - die Marsch, Marschland,

болотистая плодородная почва, наносная земля

р а d u v i h m (Sa) - Platzregen, проливной
дождь, ливень

р а н т /pana/ (Wied.), geol. - Lager, пласт

р а н г а s /panka/ (Pä) - Bank, мель

р е н г е r (eR) - Terrasse, терраса, уступ

р i l d а (Wied.) - Zauber-, Wünschelrute,

волшебный жезл

р о r s u м а (Lä), geol. - sich zersetzen, che-
misch verwittern, выветриваться

шааге /maake/ (Wied.) - Sumpferz, болот-
ная руда

шаагоом /-rooma/ (Wied.) - Erdgekriech

шаавяring (Wied.) - Erdbeben, земле-
трясение

шаhkjas (MMg) - süsslich, сладковатый

мõhn /mõhna/ (Ta) - Kame

наси /nase/ (Wied.) - Riedel

наsv /nasva/ (Pä, Lä, Khn, Sa), mer. - Sand-
bank, отмель

ниvendus (Wied.) - Knick, надлом, загиб

нõtk /nõtku/ (Wied.) - Senke, ложбина

оизмаа (Wied.) - nasses, weiches Buschland

олм /olma/ (Wied.) - Teich, пруд

раду (Rei) - Muldental, котлообразная долина

радур (Wied.) - die Marsch, Marschland,

болотистая плодородная почва, наносная земля

радувihm (Sa) - Platzregen, проливной
дождь, ливень

раht /raha/ (Wied.), geol. - Lager, пласт

рангас /panka/ (Pä) - Bank, мель

ренгер (eR) - Terrasse, терраса, уступ

пилда (Wied.) - Zauber-, Wünschelrute,

волшебный жезл

поршума (Lä), geol. - sich zersetzen, che-
misch verwittern, выветриваться

р и д е ш е д (Wied.), geol., mäend. - Seifen,
россыпи

р и н а н д у с (Wied.), med. - Durchbruch,
прорыв

р и р д и м а (Wied.), med. - sich abbröckeln,
крошиться

р ö h j a k i u r /-kiuru/ (eR) - Nunatak

г а н к j а s (Lä) - hart, твердый

г а i d e d (Wied.) - Kjökkenmöddinger,
кьёкенмёддинги

г а i t /raidu/ (Lä) - Koloss, колосс

г и н к /riha/ (Pä, Lä) - Richk

г и н в /rihva/ (Wied.) - Strandschotter

г о i d /roiu/ (Wied.), geol. - Kies, гравий

г о о м /rooma/, м а а р о о м (Wied.) - Ge-
kriech

г у н и о р г (I) - Trogtal

г ö ö н е (Ta) - Strandwall

г ö ö н т /rööndu/ (Wied.) - Anhöhe, **возвышение**

г ä н к /räha/ (Ta) - Kies, Grus, Schotter,
гравий, хряц, цебень

г ü н к /rüha/ (Wied.), geol. - Geschiebe,
галька, галуны

с а к а s /sakka/ (Phl) - Waldstubbe, Stubbe,
пень

s a u /saue/ (Wied.) - argilla, Ton, Pelit,
глина, пелит

s e e r e /seerme/ (Ta) - Trockenstreifen im
Morast

s o i d e r /soidra/ (Sa) - Wune, прорубь

s o o t /soodi/ (Vil) - alveus, derelictus,
Altwasser, покинутое русло

s u u e /suudme/ (Wied.) - Mündung, устье

t a a r n /taarna/ (Wied. - G) - Klamm,
ущелье, теснина

t a i b u m i n e (eR), geol. - Torsion,
кручение, скручивание

t i h n a s (Wied.) - feinkörnig, мелкозернистый

t õ s t a n d u s (Wied.) - Hufe, Hube, гуфа

u h e t (Wied.), geol. - Alluvium, Schwemmland,
Angeschwemmtes, аллювий, нанос, наносная земля

u h e t a m a (Wied.) - schlämmen, abschlämmen,
abschwemmen, отмучивать, смывать

u h k a m a (Wied.) - hervorsprudeln, хлынуть

u r g a s t a m a (Wied.) - zerklüften, расщелять

v a a r /vaara/ (Ta) - возвышение в 25 - 50
метров

v i n u (Ha, Kos) - Brise, бриз

v i r g /vire/ (Wied.) - Wellenfurche, Rippel-
marke

v i r n /virna/ (Wied.) - Lavaasche, вулкани-
ческий пепел

v i r u (Ta) - Wasserwirbel, Strudel, крутень,
водоворот

ä t e l /ätla/ (Ha) - Kolk, Auskolkung

ü b a j ö g i (Wied.) - Wildbach

ü b a r u s u (Wied.) - Mur/e/, горный обвал

ü ü r a m a (Wied.) - schleppen, тащить,
волочиться

II

a e g k o n d , geol. - Ära, эра

a j a n d u s , astr. - Zeitdienst

a j a s t u , geol. - Periode, период

a l a m i k , geol. - Depression, тектоническая
депрессия

a l a n g , geol. - Graben, Bruchsenke, грабен

a s t a n g - Terrasse, уступ, терраса

a s t e n d u s - Abstufung, градация

a s t m i k m a a - Stufenland

a s u n d - Ansiedelung, Niederlassung, поселе-
ние, колония

a s u s t a m a - besiedeln, заселять

a u r k o n d - Hydrosphäre, гидросфера

- a v a l o h k - offene Hohlform
- a v a m u s , geol. - Aufschluss, Anstehendes von
Schichten
- a v a s t a m a - entdecken, открывать
- e e s m ä e s t i k - Vorgebirge, предгорье
- e l u k o n d , geol. - Biosphäre, биосфера
- e l u l a - Wohnsitz, Wohnort, местожительство
- e l u v e r m e , geol. - Lebensspur
- e r a l d i s v o r m - Absonderungsform
- h a a v i s t u - Reinbestand von Espen
- h a j a j ä r v - Streusee
- h a j a k ü l a , aj. - Streudorf
- h a p i k , geol. - Säuerling, кислые минераль-
ные воды.
- h a r g s o o n , geol. - Apophyse, апофиз
- h a r g u s (jöel) - Gabelung, раздвоение,
бифуркация
- h a r g u s , geol. - Virgation, виргация
- h a r i m ä g i - Kammberg
- h a u d m i k , geol. - Graben, грабен
- h e i d i s , geol. - Auswürfling
- h e l m e s k i v i , geol. - Oolith, Rogenstein,
оолит
- h i i d k r a a t e r - Kesseltal, Caldera
- h i i d v a o n d , geol. - Geosynklinale,
геосинклиналь

- h i i u k i r n , geol. - Riesentopf
- h ö r m u m i n e , h ö r m u s , geol. -
Schrumpfung, Kontraktion, сморщивание
- h ä i l m u r r a n g , geol. - Kesselbruch
- i h e /ihke/, geol. - Schliff, огранка, гранка
- i h k e l a u g - Schliffbord
- i h k e ö n a r , geol. - Schliffkehle
- i l m a s t i k - Witterung, погода
- j a l g p u n k t - Nadir, надир
- j ö g i k o n d - Stromgebiet, Flussgebiet,
бассейн реки
- j ö g i l ö u g a s - Liman, лиман
- j ä r s a k , geol. - Absturz, Abbruch, Kliff,
крутизна, обрыв
- j ä r v e l a u g /-lau/ - Schelf, шельф
- j ä r v i t u s l a h t - Förde
- j ä ä j o a s t i k - Eisfall
- j ä ä k ü n n e , geol. - Exaration, экзарация
- j ä ä s t u m i n e , j ä ä s t u s , geol. -
Vereisung, леденение, оледенение
- j ä ä t m a i s t u - Wüstung, пустошь, пустыня
- k a a r d i s t a m a , geol. - kartieren,
чертить карту
- k a a r l u i d e , geol. - Bogendüne, Barchan,
бархан

- k a a s i s t u** - Reinbestand von Birken
- k a e v a m**, geol. - Schurf, шурф
- k a l d l a m m** - Böschungsschle
- k a t e r ä h k** /-räha/ - Deckenschotter
- k a t e t u s t a m i n e** - Abdeckung
- k a u g** /kau/ - Ferne, Weite
- k a u g m i n e**, geol. - distal, дистальный
- k a u i k** - Fernling
- k e r a n d** - Geoid, геоид
- k e r a s** - Globus, глобус
- k e r g e** /kerke/, geol. - Emersion, выхождение
- k e r k m u r g a n g**, geol. - Aufschiebung,
надвиг
- k i d u l u m i** - Treibschnee
- k i h i j o o m** /-jooma/ - Flöz, флэц, горный
пласт
- k i h t k o n d**, geol. - Schichtenfolge
- k i i l d u m a**, geol. - auskeilen,
выклиниваться
- k i i r i t a m a** - insolieren, инсолировать
- k i l t n e**, geol. - schieferig, сланцевый,
шиферный
- k i l t s u s**, geol. - Schieferung, кливаж,
сланцеватость
- k i n g u s t i k** - Hügelland, холмистая мест-
ность

- k i p r u m i n e , k i p r u s , geol. - Fäl-
telung, ptygmatische Faltung, слоение, слойка
- k i v i k o n d , geol. - Lithosphäre, литосфера
- k i v i m , geol. - Gestein, горная порода
- k i v i m i k , geol. - Steinfeld
- k i v i n ö r g /-nöru/ - Sinter, сталактит
- k i v i s , geol. - Mineral, минерал
- k i v i s t i s , geol. - Versteinerung, Petre-
fakt, Fossil, окаменелость
- k i v i s t u , geol. - Steinfeld
- k i v i t i s - Geröllpanzer
- k o b e k i v i , miner. - Tuff, туф
- k o o l d u s , geol. - Flexur, флексура
- k o o r d u s , geol. - Inkrustation, инкрустация
- k o r d m i k , geol. - Schichtenfolge
- k o r i s t i s , geol., münd. - Abraum
- k u h j e , geol. - Aufschüttung, насыпь
- k u h j u m u s , geol., aj. - Kumulation, An-
häufung, Akkumulation, накопление,
аккумуляция
- k u m e n d - Widerschein, Abglanz, отблеск
- k u r i s t i , geol. - Doline, Einsturztrichter,
Erdfall, провалина
- k u r i s t i s , k u r i s t u m i n e , geol. -
Klüftung

k u r m i k - suuresti sissepoole ulatuva seinte-
osaga hoone

k u r r u t i s , geol. - Faltung, складка

k u r u o r g , geol. - Cañon, каньон

k u u s i s t u - Reinbestand von Tannen

k õ n n u m a i s t u - Ödländerei, пустынная
местность

k õ r g m i k , geol. - Hochland

k õ r i s t i a u k , geol. - Riesentopf

k õ v i k , geol. - Härtling, Monadnock

k ä n g u s k o n d - Verkümmungsgebiet

k ä r g i k , k ä r k h o o n e - suuresti väl-
japoole ulatuva seinteosaga hoone

k ä s i s p a l a - Handstück

k ü l g n e m a , aj. - angrenzen, граничить

k ü l m a s k õ r b - Kältewüste, хладопустыня

l a a s m a i s t u - inimeste tegevusest alles
puutumata maa-ala

l a d e k o n d , geol. - Gruppe, группа

l a d e s t u , geol. - Formation, формация

l a g u m i n e , geol. - Zersetzung, разложение

l a h u s t u s , geol. - Auslaugung,

выщелачивание

l a i u m i n e , geol. - Expansion, расширение,
распространение, экспансия

- l a m a k u r d - liegende Falte
- l a m a m , geol. - Liegendes
- l a m b i k - hoone, mille kõrgus on alla pikkuse
- l a m p r u u d i k - ruudik, mille kõrgus on
alla ta pikkuse
- l a n g a l l i k a s - absteigende Quelle
- l a n g a t u s , geol. - Einsturz, провалина
- l a n g a t u s l e h t e r , geol. - Doline,
Einsturztrichter, Erdfall, провалина
- l a s u m , geol. - Hangendes
- l a u s k õ r b - Flachwüste
- l e e d i s , geol. - Alluvium, Schwemmland, Ange-
schwemmtes, аллювий, нанос, наносная земля
- l e e d i s t a m a , geol. - anspülen, anschwem-
men, antreiben, наносить, примывать
- l e e t m i k - Ortstein, орштейн, рудяк
- l i h e /lihke/, geol. - Abrutschung,
скольжение, сползание
- l i h k e a l a , geol. - Abrissgebiet, Rutschbahn
- l i h k e r i n d , geol. - Rutschfläche,
поверхность сползания
- l i i g e n d a m a , lgv. - gliedern, расчленять
- l i i v a s t u - Zandr, зандр
- l i n k o n d , aj. - Weichbild, Stadtgebiet,
территория города

l i s a n d k i v i n d - akzessorische Konkretion

l i u d l o h k - schüsselförmige Hohlform

l i u s t i k , geol. - Gletscher, ледник,
глетчер

l o e t i s , geol. - Verzeichnis, опись, список

l o h k v o r m - Hohlform, понижение

l o o d e k e r k /-kergi/, geol. - Gezeitenhub

l o o k s e l j a k - kreisförmige Erhebung

l o o m k o n d - Fauna, фауна

l ö h e s t i s , geol. - Klüftung, расселина

l ö h e v u s , geol., miner. - Spaltbarkeit,
спайность

l ä h e s t i k - nahe Umgebung

m a a l i h e /-linke/, geol. - Erdfallrutsch,
оползень

m a a v o o l e , geol. - Erdfallfliessen

m a d a l m i k - Tiefland

m a i s l i n n , aj. - Landstadt, континенталь-
ный город

m e r e l a u g /-lau/, geol. - Schelf, шельф

m u r e n d , m u r e n d m a a , geol. - Ver-
witterungsprodukt, Erdfallkrume, рухляк

m u r d l u s v ö ö d e - Brandungsgürtel

m u r r i k , m u r r i k l a i n e - Brecher,
Sturzsee, бурун

m u r r u t u s - Brandung, прибой

m u r r u t u s k u l b a s , geol. - Brandungs-
kehle

m u u t i l m e n d u s , biol. - Phänologie,
Фенология

m ö j u v ä r i n - Relaisbeben

m ö r a v - klastisch, обломочный

m ö r d l u i d e - Parabeldüne, параболическая
дюна

m ö ö t k a v a - Massstab, масштаб

m ä e l i h e /-lihke/, geol. - Bergrutsch,
горный обвал

m ä e r ü b i /-rübja/ - Bergsattel, седловина

m ä e s t i k - Gebirge, горы

m ä e s ö ö s t /-söösti/, geol. - Bergsturz,
горный обвал

m ä n n i s t u - Reinbestand von Kiefern

m ä r g i s t u - Signatur

m ä t a s l o d u - Bruch, топь

m ü g i j a s , geol. - grandig, хрящевой

n a a b e r h a u d m i k , geol. - Vortiefe

n e e l p ö ö r i s - Saugwirbel

n e l j a n d a n e , geol. - quartär,

четвертичный

n i r g a l l i k a s - Sickerquelle

- n i v e n d , geol. - Auslenkung
n o o k l u i d e - Hakendüne
n u g i v u l k a a n - Schmarotzervulkan
n ö g u k u r u - Lückenpass
n ö j a s a d a m - Anlegehafen
n ö r e n d - Sekret, секрет
n ö r g k i v i , geol. - Sinter, сталактит
n ö r u a s t a n g - Sinterterrasse
n ä h t /nähu/ - Fazies, фация
n ü ü d i s v o r m - Jetztzeitform
o h e r d u s j ä r v - Evorsionssee
o r u n d - Talung
o r u n e e m i k - Talsporn
o r u n i v e n d - Talkante
o r u t i h u - Taltextur
o r u - u m b /-umme/ - Talschluss
o r v a n d , geol. - Kar, Botner, горная
котловина
r a d u m a i s t u - Marschländerei, наносная
земля
r a d u m e r i - Wattenmeer, отмель
r a h t l a p u d e /-pudeme/ - eluviale Seife
r a i k k o n d - Ortschaft, местность
r a i k u r - Insasse
r a i n d v a o n d - Verbiegungssenke

- p a i s p u h a n d u s** - Überflussthroughbruch
- p a i s v e s i t u s** - Einzelberieselung
- p a l j a n d**, geol. - freigelegte Stelle, Entblössung, Aufschluss, **обнажение**
- p a n e m l a e v** - Auslegerboot, судно с **боканцами**
- p e l j u s a d a m** - Zufluchtshafen, гавань для **убежища судов**
- p i g a z a a r** - Fastinsel
- p i g a t a s a n d i k** - Fastebene, Peneplain, **пенеплен**
- p i k e** /pikme/ - Längengebilde
- p i k i v ö n k l e m i n e**, füüs. - Longitudinalschwungung, **продольное колебание**
- p i n d m i k** - terrain, Gelände, **грунт, грунтовая земля**
- p i n n a k** - Flächengebilde
- p i r k a l l i k a s** - Überfallsquelle
- p i s i m ö g r a v** - mikroklastisch
- p l a a n i s t u s** - Aufnahme, Aufnehmen, **с ёмка**
- p l a a t j a s**, geol. - plattenförmig, **пластинчатый**
- p l a h v a t u s l ö ö r**, geol. - Diatrema, **диатрема, трубка взрыва**
- p u g e m** - Katavothre, Saugloch, Schlundloch

- puhanda, puhandus, med. - Durchbruch, прорва, прорыв
- puhmik-kivis, miner. - Dendrit, дендрит
- puistang - Aufschüttung, насыпь
- purakivi, geol. - Trümmergestein, klastisches Gestein, обломочная горная порода
- purdsoon, geol. - Sedimentärgang
- pure /-da/ (kivi) - verwittert, morsch, porös, рыхлый
- purse, geol. - Ausbruch, Eruption, извержение
- purскеaines, geol. - Auswurfsmasse
- purскекivi, geol. - Eruptivgestein, Ergussgestein, Effusionsgestein, изверженная горная порода
- purскекännik - Eruptivstock
- puude, geol. - Kontakt, контакт, соприкосновение
- puundkivi - Dendrolith, дендролит
- põhjaelustik, geol. - Benthos, бентос
- põikkaevam, münd. - Stollen, штольня
- põikne (asetus), geol. - diskordant
- põikuma, geol. - abweichen, отклоняться
- põrkeveer /-veeru/ - Prallstelle
- põõsla, bot. - Xerophorbium, Trift

- p ä i k e s t a m i n e , geol. - Insolation
- p ä r a s t - t e k k e n e , geol. - epigene-
tisch, **эпигенетический**
- p ü s i m - Unveränderliches
- p ü s t i k - hoone, mille kõrgus on pikkusest
1-3 korda suurem
- p ü s t i s - Aufriss, **чертеж вертикальной
плоскости**
- p ü s t j ä s s i k - väike hoone, mille kõrgus
on 1-3 pikkust
- p ü s t k u r m i k - suuresti sissepoole ulatu-
va seinteosaga püstik
- p ü s t r u u d i k - hoone, mille pikkus on
 $1-1\frac{1}{2}$ laiust, kõrgus aga 1-3 pikkust
- p ü s t t i i v i k - 12 küljega ehitis
- p ü s t u l i k - ulik, mille kõrgus on 1-3
pikkust
- p ü s t v i l a k - ehitis, mille pikkus on üle
3 korra suurem laiusest, kõrgus aga on 1-3
pikkusest
- r a a m l a - vernachlässigtes Landstück, **запущен-
ный участок земли**
- r a a s u m i n e , geol. - Abbröckelung, крошение
- r a h k r a a s , miner. - Dolomit, **доломит**
- r a h n h o o n e , r a h n i k , sõj. - Block-
haus, **блокгауз**

- r a h n m ä e s t i k - Schollengebirge, Block-
gebirge
- r a i t l i n n - enam kui 5 miljoni elanikuga
linn
- r a i t s i l m u s - pindala üle 5 000 km² maa
teestik
- r a n n a r ö ö n e , geol. - Strandwall
- r a n n i k - Küste, Gestade, морской берег,
побережье
- r a n n i k v ö ö d e - Litoralzone, прибрежная
зона
- r a s k k o n d , geol. - Barysphäre, барисфера
- r a v i s t u - Kurort, курорт
- r e b i n g - Zerrung, дёрание
- r e i s k o n d , r e t k k o n d - Expedition,
Tour, экспедиция, поездка
- r i d a k ü l a - Reihendorf, Zeilendorf
- r i h a s , geol. - Brekzie, брекчия
- r i n g k ö r g e n d i k - kreisförmige Erhebung
- r i p p o r g - Hängetal
- r i s t m i k - Kettung
- r o e k i v i s t i s . - Koprolith, копролит
- r o i e t e e s t i k - Rippenstrassennetz
- r o m b i k - rombilise põhisega hoone
- r o o d r a n n i k - Cuesta, куэста

- r u s u r i h a s - Schuttbrekzie, **осадочная
брекчия**
- r u u d i k - ruudutaolise põhiseega hoone
- r u u m i k - Raumbilde
- r u u m k o n d - Raum, **пространство**
- r u u m l a - Rauminhalt, **объём**
- r u u t l a m b i k - ruudik, mille kõrgus on
alla ta pikkuse
- r u u t p ü s t i k - hoone, mille pikkus on
 $1-1\frac{1}{2}$ laiust, kõrgus aga 1-3 pikkust
- r u u t s e r v i k - ruudutaolise servana mingi
platsi ümber ehitatud hoone
- r u u t t o r n i k - ruudutaolise põhiseega
tornehitis
- r u u t t ö m b i k - ruudik, mille mõõtmed on
umbes võrdsed
- r õ h k - k i l t u m i n e , geol. - Druckschie-
ferung
- r õ h k k o n d , r õ h k m i k - Druckgebiet,
- r õ h t l a m m /-lammi/ - Horizontalschle
- r õ õ n i k , geol. - Saumriff, Wallriff, Barriere,
барьер
- r ä n i s t u m i n e , bot., miner. - Einkiese-
lung, Silizifikation, **окремнение**
- r ä p p v i i r - Schmutzband

- r ö ö p k e r a - sphaera parallela
- r ö ö p n e (asetus), geol. - konkordant,
gleichförmig
- r ü b i k u r u - Sattelpass
- r ü h i s , geol. - Geschiebe, галька
- r ü n k ü l a n g - Rumpfhorst
- s a a r i s t u - Inselflur
- s a a r k o n d - Inselmeer, Inselgruppe, Archi-
pel/agus/, архипелаг
- s a h k a m i n e - Exaration, экзарация
- s a k k a k i h t - Waldstubbenschicht
- s a m a k ü l m a j o o n - Isokryme, изокрима
- s a m a s u v e j o o n - Isothere, изотера
- s a m a t a l v e j o o n - Isochimene, изохимена
- s e i n a m - Wandung, стена
- s e i s a m - maastikus: Unbewegliches
- s e r v i k - mingit platsi servav hoone
- s i i r d m ä e s t i k - Dislokationsgebirge
- s i i r d u s , geol. - Dislokation, дислокация
- s i i r m i k - Dislokationsgebiet
- s i l m i s k o e t i s - Augenstruktur
- s i l m u s k l e m a - mäandrieren
- s i r u k - püstkülikulise põhisega hoone, mille
pikkus on 1,5 - 3 korda suurem ta laiuusest
- s i s e l ä h e s t i k - nahe Umgebung

- s o o j a v ö ö d e - Wärmegürtel
- s o o l a k - Salzboden, солончак
- s o o l s u s , geol. - Salzgehalt, солесодер-
жание, солёность
- s o o s t u m a , geol. - versumpfen,
заболачиваться
- s u i d u m a , geol. - auskeilen, выклиниваться
- s u l e t i s , geol. - Einschluss, включение
- s u l g a s t a n g - Abdämmungsstufe
- s u l g l o h k - geschlossene Hohlform
- s u l g n ä h i s t i k - geschlossene Sicht
- s u l g s a r g /-sara/ - sarg, mille tänava-
külgedel on hooned tihedasti üksteise küljes
- s u l u s t a m a , geol. - einschliessen,
включать
- s u m b k ü l a - Haufendorf
- s u n d h o o v u s - gezwungene Strömung
- s u r v i s , geol. - Intrusion, интрузия
- s u r v i s k i v i m , geol. - intrusives Ge-
stein, интрузивная порода, глубинная порода
- s u r v i s t u m i n e , geol. - Intrusion,
интрузия, внедрение
- s u u d m e a l a , geol. - Delta, дельта
- s u u r k o h r - Geoantiklinale, геоантиклиналь
- s õ m e r l u m i , geol. - Firn, фирн

- s õ õ r k a l d e n e (kihitus) - periklinal,
периклинальный
- s ä l k k u r u - Schartenpass
- s ä ä r l õ u g a s - Haff, гаф
- s õ õ s t e r a d a , geol. - Sturzbahn
- s õ õ v i t a m a , geol., med. - korrodieren,
zerfressen, разъедать
- s õ õ v i t u s , geol. - Korrosion, коррозия
- s ü v a m e r i - Tiefsee, открытое глубокое море
- t a a n d a l a , t a a n d k o n d - Rückzugs-
gebiet
- t a a s j ä r g n e - resequent
- t a g i l u m i , geol. - Büsserschnee
- t a h k j a s , geol. - quaderförmig, плитняковый
- t a h k r ü h k /-rüha/ - Facettengeschiebe
- t a i m k o n d - Flora, флора
- t a l b p a n g a s /-panka/ - Keilscholle
- t a m m i s t u - Reinbestand von Eschen
- t a r d k i v i m , geol., miner. - massiges Ge-
stein, Massengestein, Erstarrungsgestein,
вулканическая горная порода
- t a r u k ü l a - 50 - 200 elanikuga küla
- t a s e , geol. - Niveau, уровень
- t e m b i s s a a r - Auftauchungsinsel
- t e m b i s t u s n u r k , geol. - Emergenzwinkel

- t o r n r u u d i k - ruudutaolise põhiseega
tornehitis
- t u b i k - ühetoaline korter
- t u l i k o n d , geol. - Pyrosphäre, пиросфера
- t u u l e h ä i l e /-hällme/ - Windschliff
- t u u l e i h e /-ihke/, geol. - Korrasion,
корразия
- t u u l e t e k k e n e , geol. - anemogen
- t u u l t a h u k a s , geol. - Sandschliff,
Windschliff
- t ö u g e s t u s , geol. - Auslösung
- t ä i d i s , geol. - Füllmasse
- t ä k i s k u r d - Zickzackfalte
- t ä n a v a s t i k - k ü l a - Strassennetzdorf
- t ä n a v k ü l a - Strassendorf
- t ö m b i k - hoone, mille kõrgus on kuni 1,5
korda suurem laiusest
- t ö m p r u u d i k - ruudik, mille mõõtmed on
umbes võrdsed
- t ö m p s i r u k - siruk, mille kõrgus on kuni
1,5 korda suurem laiusest
- t ö ö l a - Industriegebiet
- u h e t j o o m /-joome/, geol. - Barre, бар, отмель
- u h k v e s i , geol. - Auftriebwasser, под-
ёмная вода

u h t l a m m , bot. - Aue, заливная долина

u h t m ä e s t i k - Schwemmgebirge

u l i k , u l j e s h o o n e - hoone, millel
on palju uljeid

u m b /umme/ - Schluss

u m b k o o l d , geol. - Altwasser, Mäandersee,
старица

u m b o r g - blindes Tal

u p p k u r d , geol. - überkippte Falte

u r k m i k , geol. - Orgel, ряд известняковых
стоек

u u l i s t i k - Strassennetz, сеть улиц

v a g u m i n e , geol. - Ausfurchung,
изборождение

v a g u m u s , geol. - Ausfurchung, изборожден-
ная долина

v a j u m i k - Einsenkung, впадина

v a j u s a a r - sinkende Insel

v a j u t i s , geol. - Abdruck, отпечаток,
оттиск

v a k l a - Kleinraum

v a l g a l a - Abflussgebiet

v a l l s e l j a k , geol. - Äs, оз

v a o n d , geol. - Synklinale, Mulde, Senke,
синклиналь

- v a s t a s r ö ö p l a n e - Perioke, периок
- v e e r k i v i , geol. - Gerölle, галька
- v e e s t i k - Gewässer, воды
- v e s i k o n d , geol. - Hydrosphäre, гидросфера
- v e s i s t u - Bassin, бассейн
- v i i r d u m i n e , geol. - Streichen
- v i i r l u i d e , geol. - Streichdüne
- v i i r n e , geol. - gebändert
- v i i r s a u , geol. - Bänderton
- v i i r s u s , geol. - Bänderung
- v i l a k - püstkülikhoone, mille kõrgus on vähe-
malt 3 korda suurem laiusest
- v i r u s t a m i n e , v i r u s t u s , geol. -
Ausstrudlung, Auskolken, Evorsion
- v o o l e n õ v a - Talweg, талвер
- v ä i l /väila/ - Durchfahrt
- v ä i n a n d - Meerestor
- v ä l i s m a a - Ausland, зарубежная страна,
заграница
- v ä l j a k - Platz, площадь
- v ä l j a k k ü l a - Platzdorf
- v ö ö d e - Gürtel, пояс
- v ö ö n d - Zone, зона
- õ g u r a n n i k - gerade Küste
- õ h i k , geol. - Dünnschliff

- õ i g e p i k k u n e - äquidistant
õ i g e p i n d n e - äquivalent, эквивалентный
ä ä r i s m e r i - Randmeer
ä ä r m i k - Platzrand
ü h e n d r i i g i d - vereinigte Staaten,
соединенные штаты
ü h i k r i i k - Einheitsstaat
ü h t l a - einheitliches Gebiet
ü k s i k õ u e k ü l a - Einhöfnerdorf
ü l a n g , geol. - Horst, горст
ü r g k i v i m - Urgestein, первичная горная
порода
ü r g o r g - Urtal
ü ü r i k - Miethaus, наёмный дом

4. Z o o l o o g i a o s k u s s õ n a d

Pikema-ajaline ulatuslik töö toimus mitmesuguste erinevate koosseisudega komisjonides zooloogia terminoloogia rikastamiseks. See on ala, kus võrdlemisi varakult hakati vastavaid eeltöid tegema; nii näit. oli juba 1918.a. lõpul peetud mõningad koosolekud EÜS-i ja Veski ühisel organiseerimisel, kus K. Z o l k 'i poolt kogutud

putukanimesid ja G. Vilberg'i poolt kogutud kalanimesid fikseeriti ja täpsustati.

Alates 7. jaanuarist 1920.a. asuti aga J. Piiperi juhtimisel juba regulaarselt hankima üldzooloogilistele mõistetele eestikeelseid vasteid ning koostama loomade nimestikku. Komisjon, kuhu kuulusid peale Piiperi veel liikmetena A. Audova, H. Männik, L. Poska, H. Reichenbach, K. Saral, K. Zolk ja keeleteadlasena J. V. Veski, töötas 3 semestrit (1920.a. jaanuarist 1921.a. maini). Selle aja jooksul suudeti koostada esialgseid vajadusi rahuldav zooloogiline sõnastik, ka selgrooliste loomade süstemaatika osas. See käsikiri kui mitte lõplik ei pääsenud trükki. Pärast täiendavat läbitöötamist trükiti ainult mõned väikesed osad kuukirjas „Loodus“. Mainimist väärib siit saadud materjali alusel M. Härms'i redaktsioonis 1922.a. eespoolnimetatud kuukirjas avaldatud eesti lindude nimestik, millele oli Vilberg lisamaterjali kogunud rahvapäraste linnunimete seast. Kogu ilmus täiendatult 1927.a. eri raamatuna „Eesti linnustik“, sisaldades 272 Eestis elutseva linnu nime. Selles sisalduvaid Veski tuletatud termineid leidub Härmsi „Eesti linnus-

tikus" (1927.a.). Sealt on E. K u m a r i neid hiljemini ka oma teosesse „Eesti NSV linnud“ (1954) hankinud.

Kõnealuses komisjonis fikseeritud oskussõnu on Piiper rakendanud oma loenguil ja avaldanud neid mitmes oma teoses, nagu „Üldised zooloogia põhi-
alused“ (1920), O. S c h m e i l i järgi tõl-
gitud „Zooloogia käsiraamat“ (1920), „Zooloogia
õpperaamat keskkoolidele“ (1932) ja „Sissejuha-
tus üldzooloogiasse“ I osa (1938) jt., millede
koostamise kestel on Veski autorile oskussõnu soeta-
vaks kaaslaseks olnud. Selle ühise töötamise jook-
sul on ms. valminud ka selgroogsete loomade eesti-
keelne süstemaatika (seltsid, sugukonnad), mis on
üldkasutusel kirjanduses. Näiteid sellest süstema-
tikast kui ka muudest Piiperi töödes rakendatud ter-
minitest on käesolevas töös toodud üldzooloogia-
alaste terminite seas.

1922.a. alustas zooloogia oskussõnade fiksee-
rimist uus komisjon, seekord ainult kaheliikmelises
koosseisus: H. R e i c h e n b a c h ja J. V.
V e s k i . Asuti selgrootute loomade süstemaati-
lise nimestiku koostamisele. Eelkõige määrati kind-
laks süsteem, mille järgi tööle asuti. Nii valiti
suuremate süstemaatiliste rühmitiste (näit. hõim-

kond, klass) nimetusteks kas lihtsõnad, nominaatiivselt liidetud nimisõnad või ne-liite varal moodustatud tuletised. Vähemate rühmitiste (näit. selts, rühm) nimed tuletati line-liite abil ja sugukondade nimed lane-liitega.

Töö tulemused avaldati 1924.a. trükis pealkirjaga „Selgrootute loomade süstemaatiline nimestik“, mis sisaldab umbes 2 500 selgrootute loomade nimetust.

Veski poolt esitatuid on seal järgmised:

I

h ü p i k (Kuu) - Orchestia, Hüpfer
i n g e r j a s (Ta) - Tylenchus, Älchen
j u l u - k ä g u v a a b l a s e d (Hii) - Braconidae, Schlupfwespenverwandte, бракониды
k i h a (Pä) - Sphinx, Schwärmer, бражник
k i r e s (Ta) - Zygaena, Widderchen, Blutstrofen, пестрянка
k o n u (Ta), fütopat. - Engerling, личинка /майского жука/
k u k k /kuke/ (tigu) (Ta), fütopat. - Lema
k u l l e s (Ta) - gyrinus, Kaulquappe, головастик

- k ö v a k o o r u k e (Wied.) - Tenebrio,
Schattenkäfer, хрушак
- l i i d r i k (Wied.) - Agrion, Schlankjungfer
- m e r i p u r a (Wied.) - Holothuria, Seewalze
- m ö n s s k ä p p (Sa) - Embia
- m ä d a m a i l a n e (Wied.) - Cossus cossus,
Weidenbohrer, древоточец пахучий
- n a a r h ä n d (Hlj, Kuu, Vai) - Jaryx
- n a h a n ä k k /-näki/ (Wied.) - Dermestes,
Speckkäfer
- n u g i l i n e (Hii), biol. - Parasit, паразит
- n ö l k /nölgi/ (Wied.) - Qualle, Meduse,
морской кисель
- n ä k k /näki/ (Wied.), fütopat. - Anthrenus,
Kabinettkäfer
- n ä l k j a s (eP) - Limax, Egelschnecke
- p i n e k e h a l i s e d (Muh) - Apocrita
- p o i /poia/ (Wied.) - Chrysomela, Blattkäfer,
листоед
- p o r b u l a n e (Vai) - Geotrupes, Mist-,
Rosskäfer, навозный жук
- p u t a k a s (Wied.) - Eurytemora
- r o n i (Pä) - Bandwurm der Fische
- r ä d i ü r a s k (Sa), fütopat. - Orthotomicus
- s i k k /siku/ (Wied.), fütopat. - Saperda,
Pappelbock

- u j u p u r a (Wied.) - Pelagothuria
v a g e l l e s t /-lesta/ (Ta), med. - Demo-
dex, Balgmilbe, железница
v a g e l p u r a (Wied.) - Synapta
v i i k /viigi/ (Hlj) - Dipylidium, цепень
v ä i v /väivi/ (Wied.) - Tierlaus

II

- a d r u l a n e - Flustra
a e r k e r i l a n e - Polyarthra
a h a s k a a n - Herpobdella octoculata
a h e l l a n e - Catenula
a i n u r a k s e d - Protozoa, Urtiere,
простейшие
a n d u r l a n e - Carinaria, Kielschnecke
a n g e r u s l a s e d , fütopat. - Anguillulidae,
Aaltierchen, угрицы
a n g e r u s s - Anguillula, настоящая угрица
a n k u r l a s e d - Stellettidae
a v a k a r p - Galeomma
e h m e s t i i v a l i s e d - Trichoptera,
Pelzflügler, ручейники, власокрылые
e i s t e k e d r i k , fütopat. - Nepialus,
Wurzelbohrer, тонкопрядь
e l a m u l e s t , fütopat. - Wohnungsmilbe

e o s l o o m a d - Sporozoa, Sporentierchen,
СПОРОВИКИ

e r a k v ä h k - Euragurus, Einsiedlerkrebs,
Eremit, рак-отшельник

h a i g u k a r p - Chama, Lappenmuschel

h a l l a v a k s i k - Erannis defoliaria

h a r j a s j a l g s e d - Chaetopoda, Borsten-
würmer, щетинконогие кольчецы

h a r j a s l a n e - Stylonychia

h a r k h ä n d - Campodea staphylinus

h a r k v ä i v /-väivi/ - Hemimerus

h a r v j a l g - Pauropus

h e r i l k ä r b e s - Conops, Augenfliege

h e r n e m ä h k u r , fütopat. - Laspeyresia
nigricana

h i i d s i l m - Alciopa

h i i g e l ü r a s k , fütopat. - Dendroctonus
micans

h i i l a k a r p - Cyprina

h i i l a m a r d i k a s , fütopat. - Meligethes

h i i l a m a r d i k l a s e d , fütopat. -
Nitidulidae

h o o g h ä n d - Podura, Springschwanz,
НОГОХВОСТ

h o o g h ä n n a l i s e d , fütopat. - Collem-
bula, хвостоножки, подуры

- h o r m i k - Calanus
- h u l k r a k s e d - Metazoa, vielzellige Tiere,
Gewebetiere, Darmtiere, многоклеточные животные
- h u n d l a n e , fütopat. - Chalcophora
- h u n d m a r d i k a s - Buprestis, Prachtkäfer,
медянка, короткошея
- h u n d m a r d i k l a s e d , fütopat. - Bup-
restidae
- h ö d e r l ö u g - Pygastrides
- h ä b e k k r a b i - Calappa granulata, Scham-
krabbe
- h ä m a r l a n e - Amaurobius, Finsterspinne
- h ä m b l a n e - Solpuga
- h ä m m a l i s e d - Solifugae, Walzenspinnen,
сольпуги
- h ä n d p u r a - Caudina
- h ä n d v i b u r l a n e - Cercomonas
- h ä r m t i i b l a n e - Hemerobius, Florfliege,
Blattlauslöwe
- h ü ü v e l a n e - Alcyonidium gelatinosum
- i i l l a s e d - Glossosiphonia, Plattegel
- i m i k ä r s s - Saugrüssel
- j a h u l e e d i k , fütopat. - Pyralis farina-
lis, Mehlzünsler, мучная огнёвка
- j a l g h ä n d - Sminthurus, Kugelspringschwanz

j o o k s i k l a s e d , fütopat. - Carabidae,

Laufkäfer

j u u r l a n e - Archirhiza

j u u r v ä h k - Peltogaster

j õ h v l a n e - Trichosomum

j ä d e k e d i l a s e d - Holometopa

j ä d e k o d a l a s e d - Janellidae

j ä s s a k - k ä g u v a a b l a s e d - Evaniidae, Hungerwespen

k a a r õ m b e l i s e d - Cyclorhapha, круглошовные короткоусые

k a e l u s u s s - Serpula

k a e v a n d i k o i , fütopat. - Ornix

k a e v u r h e r i l a s e d - Sphegidae, Grabwespen, песочные осы

k a k s i k l a n e - Diplozoon, Doppeltier, спайщик

k a k s u u l a n e - Fasciola, двуустка

k a l j u - u u r i k - Saxicava, Felsenbohrer

k a m a r l a n e - Membranipora

k a m m j a l g - Sida

k a n n e l k o d a l a n e - Harpa, Harfenschnecke

k a p s a l e e d i k , fütopat. - Pionea forficatis, Kohlzünsler

- karbelased - Lithosiidae, Flechten-
spinner, лишайницы
- karbik - Thecidium
- karbuslased - Trogulidae
- kari-eoselised - Gregarinida, Gre-
garinen, грегарины
- kariilased, fütopat. - Aleurodidae
- karpvähk - Cypris
- karusmarja-vaksik, fütopat. -
Abraxas grossulariata
- kasemähkur, fütopat. - Acalla
- kaunkarp - Solen, Messerscheide
- kedrik, fütopat. - Lasiocampa, Glucke
- kedrikulised - Bombycimorpha
- keelised (putukail) - glossae
- keelus - Linguatula, Zungenwurm,
пятиустка
- keerdviburlane - Trypanosoma,
трипанозома
- keeriskodalane - Turbo, Kreisel-
schnecke, Mondschncke
- keeriskukk - Bythinia
- keeritslane - Spirula, Posthörnchen
- keeritsuss - Trichinella, Trichine,
трихина

keerukoi, fütopat. - Gelechia, Palpen-
motte

keerukärsakas, fütopat. - Byctiscus

kerp-risik, med. - Bazille, бацилла,
палочковидная бактерия

keraskakand - Sphaeroma, Kugelassel

keraskarp - Sphaerium, Kugelmuschel

keraslane - Globigerina.

kerasviburlane - Volvox, Kugel-
tierchen, вольвокс

kerilised - Rotatoria, Rädertiere,
коловратки, круговёртки

ketasjalg - Siphonodentalium

ketaslane - Porpita

ketaspealane - Cephalodiscus

ketasuss - Myzostoma

kevik - Perla, Uferbold, веснянка

kidakeras - oncosphaera, Onkosphäre

kidalane - Echiurus

kidauss - Ancylostoma duodenale, Hakenwurm,
голова двенадцатиперстной кишки

kidu-uss, fütopat. - Heterodera Schach-
tii, Rübenälchen, свекловичная нематода

kiha - Sphinx, Schwärmer, бражник

kihvlane - Crisia

k i i l a s s i l m - Chrysopa, Perlensauge,

цветочница

k i i r i k - Actinophrys

k i i v k a r p - Avicula, Vogelmuschel

k i l b i k - Apus, krebstartiger Kiefenfuss

k i l p l i m u l a n e - Umbrella, Schirm-
schnecke

k i l p s i i l i k - Clypeaster

k i m a r s u u l a n e - Pilema

k i n g l o o m - Paramaecium, Pantoffeltierchen,
туфелька

k i r e s l a n e - Ino

k i r p v ä h k - Gammarus, Flohkrebs, бокоплав

k i r s i v a k s i k , fütopat. - Biston hirta-
ria

k i v i h a r k - Lithobius

k l a a s i k - Leptodora kindti

k l a a s k e r i l a n e - Asplanchna

k l a a s t i i b - Sesia, Glasflügler

k o i v i k l a n e - Pycnogonum

k o j u s l a s e d - Phasmatidae, Gespenst-
heuschrecken

k o m b i t s a l i s e d - Tentaculata,

щупальцевые ребровики

k o n n k r a b i - Ranina, Froschkralbe

- k o n u v a g l a d - Sipunculoidea, echte Ge-
phyreen, бесщетинковые гефиреи
- k o o n l a n e - Panorpa, Skorpionfliege,
Schnabelfliege, скорпионница
- k o o r e n a k s u r , fütopat. - Corymbites
- k o o r e ü r a s k , fütopat. - Ips, Borken-
käfer, короед
- k o o t v ä h k - Corophium
- k o r e l a s e d - Chalarothoraca
- k o r r u t i (ämblikuil) - calamistrum
- k o t t k a k a n d - Cryptoniscus
- k o t t v ä h k - Sacculina
- k o t t ä m b l i k - Clubiona
- k r o o k l e h t e r l a n e - Gyrocotyle
- k u b a l a n e - Trochosphaera, aequatorialis
- k u b l a t ä i , fütopat. - Capitophorus, Cryp-
tomyzus
- k u h i k k e r i l a s e d - Epiphanidae
- k u h i k l a n e - Halteria
- k u h i k s i i l i k - Arbacia
- k u k i s t ä h t - Ophiothrix
- k u l e n d - pseudopodium
- k u p l a n e - Actaeon
- k u r d k o d a l a n e - Voluta, Rollschnecke,
Faltenschnecke

- k u r d k o m b i t s l a n e - Sipunculus
k u r d s ä ä s k l a s e d - Ptychopteridae,
Faltenmücken
k u u l m i k s a b a - Mysis
k ö d u h ä n n a l i s e d - Anomura, средне-
хвостые раки
k ö d u s i k k , fütopat. - Ergates
k ö h t j a l a l i s e d - Gastropoda, Bauch-
füsser, Schnecken, брюхоногие, улитки
k ö r r e i n g e r j a s - Tylenchus Dipsaci,
Roggenälchen, Stengelälchen
k ä p i k m a r d i k a s - Longitarsus
k ä r g l a n e - Arcella
k ä r g l e h t - Amphilina foliacea
k ä r s a k a s , mets. - Rüsselkäfer, долгоно-
сик, слоник
k ä r s a k l a s e d - Curculionidae, Rüssel-
käfer, долгоносики, слоники
k ä r s l a n e - Trachelius
k ä r s s k i d a l a n e - Bonellia
k ä r s s l i m u l a n e - Stilifer
k ä r s s u s s i d - Nemertini, Schnurwürmer,
немертины
k ä s i j a l g s e d - Brachiopoda, Armfüsser,
плеченогие, руконогие

- k ä s n a k e d r i k , fütopat. - Lymantria
dispar, Schwammspinner, Grosskopf
- k ä ä t s u s i k k , fütopat. - Acanthocinus
aedilis
- k ä ä v i k l a n e , fütopat. - Earias
- k ä ä v i k l a s e d , fütopat. - Cymbidae
- k ä ä v k o d a l a n e - Fasciolaria, Teppich-
schnecke
- k ö i t r a o l i s e d - Cirripedia, Ranken-
füsser, усонорге
- k ü d i t ä h t - Ophiacantha
- k ü h m i k l a n e - Chondracanthus
- k ü r b o k i s (üm-marussidel) - spicula
- k ü t t ä m b l i k - Salticus, Harlekinspinne
- k ü ü s h ä n d l a n e - Archigetes appendicu-
latus
- k ü ü s i k l a n e - Peripatus
- k ü ü s v ä i v - Menopon, Haftfuss, когтец
- l a e v u k l a s e d - Nautilidae, кораблики
- l a i n e l a n e , fütopat. - Euproctis
- l a m e l a n e - Planaria
- l a p i k l a n e - Caligus
- l e e d i k l a s e d , fütopat. - Pyralidae,
Zünsler, ОГНЁВКИ
- l e h e k a r i /-kari/ - Aleurodes, Motten-
schildlaus

- l e h e n a k s u r , fütopat. - Athous
l e h t e r l a s e d - Spirochonidae
l e h t s a r v - Idothea
l e h v i k l a s e d - Stylasteridae
l e s t i k - Chydorus
l i i v a n a k s u r , fütopat. - Lacon
l i i v a t ö l v - Arenicola piscatorum, Pier,
Sandpfer, Sandwurm, Köderwurm
l i i v i k a s - Cicindela, Sandkäfer
l i m u s e d - Mollusca, Weichtiere,
мягкотелне моллюски
l i n n u t a p i k - Avicularia avicularia,
Vogelspinne, Würgspinne, птицеяд
l i u d k o d a l a n e - Patella, Napfschnecke,
Schlüsselschnecke
l o i d t i i b l a n e - Sialis, Wasserflor-
fliege, вислокрылка
l o i d v ä h k - Scyllarus, Bärenkrebs
l o i m u r - Arctiscon
l o o t s i k l a n e - Cymbulia
l u k i s u s s - Balanoglossus, Eichelwurm
l u m i k - Limenitis, Eisvogel
l ö d v i k l a n e - Sarcocystis
l ö i t k o d a l a n e - Triton, Trompeten-
schnecke

- l ö p u s j a l g - Branchipus stagnalis, fisch-
förmiger Kiefenfuss, жаброног
- l ö p u s k a a n - Branchellion
- l ö u g j a l a l i s e d - Stomatopoda, Maul-
füsser, роконогие раки
- l ä t t e k u k k - Bythinella
- l ü h i t i i b l a n e - Staphylinus
- l ü l i j a l g s e d - Arthropoda, Gliederfüsser,
членистоногие, суставчатые
- l ü l i k v ä h k - Caprella
- l ü l i l a n e - Paludicella
- m a d u t ä h t - Ophiura
- m a r d i k l i m u l a n e - Chiton, хитон,
байдарка
- m e r i k a k a r - Zoanthus
- m e r i k e e l - Lingula
- m e r i k e l l - Pelagia
- m e r i k i h v - Dentalium, Meerzahn, Zahn-
schnecke, морской зуб
- m e r i k i l k - Glyptonotus
- m e r i l a s e d - Pontellidae
- m e r i p ö i s - Physalia
- m e r i p ä i k e - Solaster
- m e r i r i s t - Aurelia
- m e r i s e e n - Cyanea

- merisiilik - Echinus, Seeigel,
морской ёж
- meritäh t - Asterias
- meriämblik - Moschites, Moschuspolyp
- mitusuulane - Polystomum, многоустка
- muhkürask, fütopat. - Cryphalus
- mulkkodalane - Fissurella, Schlitz-
schnecke
- munakerilane - Euchlanis
- munakodalane - Oliva, Olive, Dattel,
Walze
- munetilised - Terebrantia, сверлоносные
- mõhk karp - Macra, Trogmuschel
- mõhk kodalane - Cassis, Sturmhaube
- mädama ilased, fütopat. - Cossidae,
Holzbohrer, древоточцы
- mähkur - Tortrix, Wickler
- mähkurlased, fütopat. - Tortricidae,
Wickler, листовертки
- männisuru, fütopat. - Sphinx pinastri,
Föhrenschwärmer, сосновый бражник
- männivaksik, fütopat. - Bupalus pinia-
rius
- märslane - Psyche, Sackspinner
- naarlane - Ergasilus

- n a a s t j u u r l a n e - Cotylorhiza
- n a g a j a l g - Clione limacina, Walfischaas,
Walfischspeise
- n a g a l a n e - Enchelys
- n a h k t i i v a l i s e d , fütopat. - Dermap-
tera, кожистокрылые
- n a k s u r - Elater, Schnellkäfer, щелкун
- n a k s u r l a s e d , fütopat. - Elateridae,
Schnellkäfer, Schmiede, щелкуны
- n a p l a n e - Gromia
- n a p p t i g u - Ancyclus, Flussnapfschnecke
- n a s t i k t ä h t - Amphiura
- n a v a r l a n e - Bipalium
- n e e l h i n g s e d - Enteropneusta, Schlund-
atmer, Darmatmer, кишечнодышащие
- n e l k l a n e - Caryophyllia
- n e l k u s s - Caryophyllaeus mutabilis, Nelken-
wurm, гвоздичник
- n i b u k o d a l a n e - Nerita, Mondschncke,
Meer-Schwimmschnecke
- n i i d u l e e d i k , fütopat. - Phlyctaenodes
sticticalis
- n i i t s a b a - Thelyphonus, Fadenscorpion
- n i i t u s s - Filaria, Fadenwurm, нитчатка
- n i r k h ä m b l a n e - Galeodes, бихорх

n o k i k - Bosmina

n o k k - k a r b i k - Rhynchonella

n o k k - k a r p - Cuspidaria

n o o k - p a e l u s s - Taenia solium,

bewaffneter Bandwurm des Menschen,

человеческий вооружённый цепень

n o o l u s s - Sagitta

n u i v ä h k - Lepas, Entenmuschel, морская

уточка

n u k k - k a r b i k - Terebratula

n u k l a n e - Pupa, Puppenschnecke, Tönnchen-
schnecke

n ö e l h a r k - Ranatra linearis, Schweifwanze,

Nadel-Skorpionwanze

n ö e l i k l a n e - Chactas

n ä k k - v ä h k - Chelura

n ä s a l a n e - Cribrina

n ä s a l i m u l a n e - Aeolis, Fadenschnecke

n ä ä p s u l e s t , vet. - Acarus folliculorum,

Haarbalgmilbe

o d a s a b a - Limulus

o d a s i i l i k - Cidaris, Meerturban

o g a k o d a l a n e - Murex, Stachelschnecke

o g a s i i l i k - Strongylocentrotus

o h e r d l a n e - Echinorhynchus, Kratzer,

скребень

- o k a s l a s e d - Chaetonotidae
- o k a s k e r a - Toxopneustes
- o k i s (käsna del, kiirelistel) - spicula
- o r a s e - ö ö l a n e , fütopat. - Agrotis
segetum, Saateule
- p a a b u s i l m - Saturnia, Nachtpfauenauge,
павлиный глаз
- p a b e r l a e v u k e - Argonauta, Papiernau-
tilus, ботик
- p a h k l a s e d - Cecidomyidae, Gallenmücken,
галлицы
- p a h k l e s t , fütopat. - Eriophyes, Gallmilbe
- p a h k s ä ä s k , fütopat. - Contarinia,
Lasioptera
- p a h k s ä ä s k l a s e d , fütopat. - Cecido-
myidae, Gallmücken, галлицы
- p a h k t ä i , fütopat. - Chermes, Dreyfusia,
Gallaus
- p a h k v a a b l a s e d , fütopat. - Cynipidae,
Gallwespen, орехотворки
- p a r v i k l a n e - Janthina, Veilchenschnecke
- p e a k a l i s e d - Eucephala
- p i h i k l a n e - Dichelestium
- p i h k l a n e , fütopat. - Pissodes, Kiefern-
rüsselkäfer

- p i h t l a n e - Strongylus, собственно свайник
- p i i l a s e d - Amphictenidae
- p i k k j a l g - Phalangium, Weberknecht, Kanker
- p i k k - k ä r s s - Asterocheres
- p i s i l e s t - Tyroglyphus, Käsemilbe
- p i s i t i i b - Micropteryx
- p i s t k ä r b e s , vet. - Stomoxys calcitrans,
Stechfliege, жалица
- p i u g l a n e - Trichocephalus, хлыстовик
- p i u g l o o m a d , fütopat. - Flagellata,
биценоксы
- p u i d u s i k k , fütopat. - Monochamus
- p u i d u ü r a s k , fütopat. - Xyloterus domes-
ticus, Buchen-Nutzholzborkenkäfer
- p u i t l a n e , fütopat. - Anisandrus dispar
- p u n a s a b a - l a i n e l a n e , fütopat. -
Dasychira pudibunda, Rotschwanz, краснохвост
- p u n g u m i n e , fütopat. - gemmatio, Spros-
sung, почкование
- p u r i l a n e - Velella
- p u r p u r l a n e - Purpura, Purpurschnecke,
пурпурница
- p u s a r l a n e - Charybdea
- p u t k e l i s e d - Siphonophora, Röhrenqual-
len, сифонофоры

- põisjalg, fütopat. - Thrips, трина
põislane - Vesicularia
põnguskilbilised - Cumacea,
Kumazeen
põõsaslased - Bicellariidae
pähikulised - Crevettina
pähkelkarp - Nucula, Nussmuschel
pähklikärsakas, fütopat. - Balani-
nus nucum
päikeloom - Actinosphaerium
pärigus - Phoronis
raagritsikas - Bacillus, Stabheu-
schrecke
ranniklane - Littorina, Uferschnecke
rataslased - Philodinidae
ratsulibliklased - Papilionidae,
Edelfalter, Ritter, Schwarzfalter, кавалеры
ringvagulased - Peridiniidae
ripstiivalised - Thysanoptera,
Blasenfüsser, Fransenflügler
ristikukärsakas, fütopat. - Apion
apricans, Kleespitzmäuschen
ritsikvähk - Squilla
rivilane - Textularia
rohiverilased - Chlorhaemidae

- r o h u s i k l a s e d - Jassidae, кобылки,
цикадки
- r o i s k l a n e , fütopat. - Saprophyt.
- r u l l i k l a n e - Harpacticus
- r ö n g a k e d r i k , fütopat. - Malacosoma
neustria
- r ö ö n e s k a r p - Tridacna, Riesenmuschel
- r ä n i k e r a l a n e - Geodia
- r ü s a k o d a l a n e - Nassa, Fischreuse
- r ü s a l a s e d - Chlamydodontidae
- s a l v u r - Buthus
- s a m b l i k l a s e d - Escharidae
- s a m m a l l a n e - Plumatella
- s a r i l a n e - Polystomella
- s a r v i k l i m u l a n e - Polycera, Hörnchen-
schnecke
- s a r v i k v i b u r l a n e - Ceratium
- s a r v k o d a l a n e - Cerithium
- s e e n e k ä r b l a s e d - Platypezidae,
Pilzfliegen
- s e e n e s ä ä s k l a s e d - Mycetophilidae,
Pilzmücken, грибные мушки
- s e e n k o r a l l a s e d - Fungiidae, Pilz-
korallen
- s e l g j a l a l i s e d - Notopoda, Rückenfüßer

- s e l g u j u r - Notonecta, Rückenschwimmer
- s i i l k a k a n d - Armadillidium, Rollassel
- s i i l u s s - Echinoderes
- s i k l a s e d , fütopat. - Cerambycidae, Bock-
käfer, Böcke, дровосеки, усачи
- s i l m i k - Polyphemus pediculus
- s i l m i k l a n e - Satyrus, Augenfalter,
сатир
- s i l m v i b u r l a n e - Euglena, эвглена
- s i n i s i k k , fütopat. - Callidium violaceum
- s i r e l a n e - Syrphus, Schwebfliege, Blatt-
lausfliege, Schwirrflye
- s i r e l a s e d , fütopat. - Syrphidae,
Schwirrflyen, цветочные мухи
- s i r g ö m b e l i s e d - Orthorhapha,
прямошовные
- s i r i s t i l a s e d , fütopat. - Cicadidae
- s i r i s t i l i s e d - Auchenorhyncha, Zika-
den, Zirpen, цикадовые
- s i u g t ä h t - Ophioderma
- s o l g e l i m u l a n e - Entoconcha
- s o o m u k l a n e - Lepisma, Silberfischchen,
чешуйница
- s o o m u s l a s e d - Ichthyidiidae
- s o o m u s v i b u r l a n e - Coccolithophora

- s o o n i k ü r a s k , fütopat. - Xylechinus
pilosus
- s u d i l a n e - Polyxenus, Pinselassel
- s u l g k o r a l l i l i s e d - Octactiniaria,
Fiederkorallen, **восьмищупальцевые коралловые
полипы**
- s u l g l a s e d - Plumulariidae
- s u l g s u u l a n e - Clausilia, Schliessmund-
schnecke
- s u l g t i i b - Pterophorus, Federmotte
- s u r u l a s e d , fütopat. - Sphingidae,
Schwärmer, **бражники**
- s u r u s ä ä s k l a s e d - Chironomidae,
Zuckmücken, **комары-дергуны, толкунчики**
- s ö m e r k a r p - Anatina, Entenklaffmuschel
- s ö m e r l a n e - Diptera, Fliegen
- s ö r g l a n e - Chelifer
- s ö r g l e s t - Gamasus
- s ö r m i k k e t a s l a n e - Gyrodactylus
- s ö u d i k l a n e - Cyclops, Hüpferling
- s ö u d u r - Corixa, Ruderwanze
- s ö ö r k a r p - Lucina
- s ä s i ü r a s k , fütopat. - Myelophilus
- s ä ä s k k o o n l a n e - Bittacus
- s ü d a k a r p - Cardium, Herzmuschel,
сердцевик

- s ü d a s i i l i k - Spatangus
s ü s i k l a s e d , fütopat. - Tenebrionidae,
Schwarzkäfer, чернотелки
s ü s t k o d a l a n e - Pleurotoma, Turmschnecke
s ü v a t ä h t - Zoroaster
t a l d l i i l i a - Holopus
t a m m e m ä h k u r , fütopat. - Tortrix viri-
dana, Eichenwickler, дубовая листовёртка
t a n u l a n e - Berce, морской огурец
t a r a m ä h k u r , fütopat. - Cacoecia rosana
t e e s k l a n e , fütopat. - Ptinus, Kräuter-
dieb
t e r a k ä r s a k a s , fütopat. - Calandra
granaria, Kornkäfer
t i i b k o d a l a n e - Strombus, Flügelschnecke
t i i b l i m u l a n e - Limacina
t i i r l a n e - Gyrauxis
t i k k e l l a s e d - Aspidiscidae
t i p p s u u l a n e - Prorhynchus
t o n d i h o b u - Aeschna, Schmaljungfer,
Feldjungfer, коромысло
t o n n v ä h k - Phronima sedentaria
t o r e l a n e , fütopat. - Agrilus viridis
t o r n k o d a l a n e - Turritella
t o r u l a n e - Tubulipora

- t u h a t - u r b - Millepora
t u p e k e d r i k - Lasiocampa, Glucke
t u p i k l a n e - Floscularia
t u p s l a n e , fütopat. - Orgyia antiqua
t u t l a n e - Cristatella
t ö l v i k - Cordylophora
t ö l v k a r p - Clavagella
t ö l v l a s e d - Clavidae
t ö r i k o d a l a n e - Buccinum, Kinkhorn,
труборог
t ö r i l a n e - Stentor, Trompetentierchen,
трубай
t ö r s k o d a l a n e - Dolium, Tonnenschnecke,
Fassschnecke
t ö r u - u s s - Glandiceps
t ö r u v ä h k - Balanus, Seepocken, морской
желудь
t ö u k j a l i s e d - Protura
t ö u k l a s e d - Eosentomidae
t ö u k v ä h k - Proteolepas
t ä h t l i m u l a n e - Doris, Sternschnecke
t ä k e s k o d a l a n e - Emarginula, Spalt-
schnecke
t ö l p s a b a l a s e d - Schizonotidae
t ö m p m a r d i k a s - Hister, Stutzkäfer

- t ü m l a s e d - Chironomidae
- t ü ü s i l m a l i s e d - Basommatophora,
сидячеглазые
- u d a l v ö r k l a n e - Theridium, Wildspinne
- u i m t ä h t - Pteraster
- u j u h ä n n a k u l i s e d - Macrura natantia
- u j u k e l l u k a l i s e d - Calycophorae
- u j u p o l ü ü b i l i s e d - Siphonophora,
Schwimmpolypen
- u j u r - Dytiscus, Schwimmkäfer, Tauchkäfer,
водяной хрущ
- u m b e l i s e d - Acoela, бескишечные планарии
- u r b e l i s e d - Periphyllaria
- u r b k o r a l l i l i s e d - Madreporaria,
Steinkorallen, мадрепоровые кораллы
- u r v e s t ä h t - Cribrella
- u s s k e r i l i s e d - Bdelloidea
- u u r i k k a k a n d - Limnoria terebrans,
Bohrassel
- u u r i k k a r p - Mya, Klaffmuschel
- u u r i k t i g u - Natica, Nabelschnecke
- v a g e l t ä h t - Ophiomyxa
- v a g e l v ä h k - Lernaea
- v a h t l a s e d , fütopat. - Cercopidae,
Schaumzirpen

- v a h u s t a j a , fütopat. - Aphrophora spuma-
ria, Schaumzikade
- v a k s i k , mets. - Spanner, пяденица
- v a k s i k l a s e d , fütopat. - Geometridae,
Spanner, пяденицы
- v a p p k e r i l a n e - Brachionus, Wappen-
tierchen
- v a r a k i h a j a , fütopat. - Frühschwärmer
- v a r s l a n e - Pedicellina
- v a s a r k a r p - Malleus, Hammermuschel
- v e r e i m i l a n e - Schistosomum, двуустка
кровяная
- v e r i k i r e s l a n e - Zygaena, Widderchen,
Blutstropfen, пестрянка
- v e s i h a r k - Nepa, Fangwanze
- v e s i k a k a n d - Asellus, Wasserassel,
водная мокрица
- v e s i k e l l u k e - Vorticella, Glocken-
tierchen, сувойка
- v e s i k i n g - Neritina, Fluss-Schwimmschnecke
- v e s i k u k k - Hydrobia
- v e s i l e s t - Hydrachna
- v e s i l u t i k a s - Nepa, Fangwanze
- v e s i m a r d i k a s - Hydrophilus, Wasser-
käfer, водолюб

- v e s i ä m b l i k - *Argyroneta aquatica*,
Wasserspinnne, водяной паук
- v i b u r h ä n n a k - *Penaeus*
- v i b u r l o o m a d , fütopat. - *Flagellata*,
Geisseltierchen, флагеллаты, жгутиковые
биченосцы
- v i i l k a r p - *Lima*, Feilenmuschel
- v i l a s k j a l g - *Oxynoë*
- v i l j a n a k s u r , fütopat. - *Agriotes*,
Saatschnellkäfer
- v i l j a p u u - k a e v a n d i k o i , fütopat. -
Cemiostoma scitella
- v i l j a p u u k e d r i k - *Gastropacha quercifolia*,
Kupferglucke
- v i n u s i k k , fütopat. - *Aromia moschata*,
Moschusbock, Bisambock
- v i r v e k o i , fütopat. - *Incurvaria*
- v i r v e m ä h k u r , fütopat. - *Evetria*
- v o o d r i k - ä m b l i k - *Cteniza*, Tapezier-
spinnne
- v ö r e l a n e - *Clathrulina*
- v ö r g e n d , fütopat. - Gespinst, паутина
- v ö r g e n d i k e d r i k , fütopat. - *Eriogaster*
- v ö r g e n d i k o i , fütopat. - *Hyponomeuta*,
Gespinstmotte

- v ö r g e n d i l e s t - Paratetranychus
v ö r g e n d i m ä h k u r , fütopat. - Epiblema
v ö r k t ä h t - Echinaster
v ö r k u r l a s e d - Argiopidae
v ä h i k / v a s t n e / - nauplius
v ä i v l a n e - Achtheres
v ö ö d i k v ä h k - Galathea
v ö ö t k i r e s l a n e - Syntomis, Ringel-
widderchen
v ö ö t l a n e - Rhopalura
v ö ö t t i g u - Helix, Schnirkelschnecke,
улитка
ö h i k k e t a s - Leptodiscus
ö u n a m ä h k u r , fütopat. - Carposapsa
pomonella
ö ö s u s s i d - Aschelminthes
ä ä r i s p u u k - Argas, Saumzecke
ö ö h i l g u r - Noctiluca, Leuchttierchen,
Meerleuchte, ночесветка, морская свечка
ö ö l a n e - Acronycta
ö ö l a s e d , fütopat. - Noctuidae, Eulen,
НОЧНИЦЫ, СОВКИ
ü h e r ä e v i k - Ephemera, Eintagsfliege,
Haft, подёнка
ü m m a r l a s e d - Cydippidae

ü r a s k - Ips, Borkenkäfer, короед

ü r a s k i l i s e d - Corrodentia

ü r a s k l a s e d , fütopat. - Ipidae, Borken-
käfer, короеды

ü r g t ä h t - Archaster

Pärast selgrootute loomade süstemaatilise nimestiku valmimist jätkas sama komisjon juba 1923.a. üldzooloogiliste terminite fikseerimist. Viimaste kõrvale võeti ka erilisemaid võrdlev-anatoomilisi, embrüoloogilisi, ökoloogilisi jt. zooloogia eriharude ning isegi loodusteaduse naaberharude oskussõnu, milledega üldzooloogia kursusel kokku puututi. Töö kujunes ulatuslikuks ja kestis 1929. aastani, missuguseks ajaks kujunes mahukas käsikiri. Viimase valmimise lõppjärgus, mil zooloogia oskussõnu ühtlustati arstiteaduse omadega, võttis komisjoni tööst osa ka A. V a l d e s .

Kõne all oleva oskussõnastiku koostamisel tölgiti sobivate eestikeelsete zooloogiliste väljendite saamiseks võrdlemisi suurel määral vastavaid ladinakeelseid, harvemini saksa- või venekeelseid termineid. Selle kõrval kasutati võimaluse korral rahvakeelset ainet, tuletamist ja liitmist, silmas

pidades seejuures selgust ja ka sõna ilu ning kõlavust. Üldiselt peeti kinni põhimõttest: anda igale sõnale eestikeelne vaste ja, kui võimalik, ka muukeelne. Neil kordadel, kus peaesmärgiks oli täpsus eelistati siiski ladinakeelseid või ladina keelest eestistatud vorme. Üksikutel kordadel jäeti ka mõned juba tarvitusel olnud, kuid vähemsobivad sõnad kõrvale ja soetati nende asemele uued, sobivamad.

Sel kombel fikseeritud sõnavara ilmus 1930.a. trükist teosena „Eestikeelseid zooloogilisi oskussõnu“. Sõnastik sisaldab umbes 10 000 oskussõna ja on seega meil üks suuremaid.

Kuigi zooloogia-alaste oskussõnade loomiseks ja fikseerimiseks on aastate jooksul (1920 - 1929) peetud üle 200 koosoleku kestusega umbes 560 tundi, on siin veel mõndagi teha. Eriti vajalik oleks selgrooliste loomade süstemaatilise nimestiku avaldamine trükis, sest viimaseid komisjonis valminud termineid võib praegu leida vaid laialipillatult mitmes teoses või loengulises materjalis.

Üldzooloogilistest sõnadest on Veski poolt moodustatud järgmised:

I

- a s t r i k (Lä), bot. - scala, Treppe, лестница
- e e t s i (Sa, eR) - rostrad
- h o r m /horma/ (Ta), vet. - filamentum
- h ö ö t s i k (Ta) - ingluvies, Kropf, зоб
- i h e r d u s v ö i m e t u + (Wied.) - azemisch
- j u h a (Wied.) - ductus, Gang, Kanal, проток
- j ä d e /-me/ (Wied.), vet. - Rudiment,
рудимент, рудиментарный орган
- k e s k m e d (Wied.) - mesenterium, Gekröse,
брыжейка
- k i b u n a d (Lä), miner. - Rosen
- k i d e m e d (Wied.) - radii branchiostegi,
Branchiostegalstrahlen, костные лучи
- k i u s e d (Wied.) - byssi, Barten, китовые усы
- k o e l m u (Ta) - Laichplatz, нерестилище
- k o l j u (Sa, Pā) - cranium, Schädel, череп
- k u h m /kuhmu/ (Mus) - glabella
- k u k u t i (Wied.) - scrotum, Hodensack,
мошонка
- k ö h r (Ta), anat. - cartilago, Knorpel, хрящ
- k ö l d /kölla/ (Wied.) - chorion, хорион
- k ö l g u t i (Sa) - Aufhängeapparat,
подвесочный аппарат

k ö l k /kölgu/ (Wied.) - manubrium, хоботок

k ö ö l u s (Wied.), anat. - tendo, Sehne,
сухожилие

k ä n d /känni/ (Saa) - Haufen

k ä ä v /käävi/ (Ta, Hii) - fusus, Spindel,
веретено

k ö b e r /köbru/ (Ta), med. - tuber, Höcker,
бугорок

k ö ö n l u u (Wied.) - os coronoideum

k ü r b /kürva/ (Wied.) - penis, männliches
Glied, мужской член, уд

k ü ü d m u n a (Wied.), agr. - unbefruchtetes
Ei, бесплодное яйцо

k ü ü s i k u d (Lä) - appendices pyloricae,
пилорические придатки

l a e v i k (Wied.) - navicella

l a h i /lahi/ (Ta) - hiatus, Öffnung, Spalt

l a p a r d (Ta) - Lapphaut, лопасть лоскутная

l i i g e s (Hii) - articulatio, arthrosis,
Gelenk, сустав

l o h a v i b u r (Lä) - Schleppgeissel

l o i b /loiva/ (Hää) - Seehundsflosse

l u i t s n o k k - i i b i s (Ta) - Platalea
leucorodia leucorodia, Löffler, колпица

l u k k a m a (Wied.), med., vet. - verschliessen,
запирать

l ö k e /lökme/ (Wied.) - Kiemendeckel,

жаберная крышка

l ö r u s r u s a r (Hii) - Branchialsäckchen

m o e n d a m a (Wied.) - modifizieren,

модифицировать, видоизменять

m o o n e (Wied.) - Metamorphose, метаморфоз/a/

m ö h n /möhna/ (Ta), med. - callus, Schwieler.

m ä l v /mälvē/ (Ta) - sternum, Brustbein der

Vögel, грудная кость /у птиц/

m ä l v e h a r i (Ta) - Brustbeinkamm

n a s a r /-a/ (linnu nokal) (Wied.) - муха,

Dille, подклявье

n i d e /-me/ (Wied.) - commissura, Faserbündel

n i d u (Wied.) - innere Verbindung

n i n a k ö r g e /-körkme/ (Käi, Rei) - Nasen-

knorpel, носовой хрящ

n ä l p /nälpī/ (Wied.), vet. - clitoris,

Kitzler, похотник

n ä ä p s /nääpsu/ (Sa, eR), anat., bot. -

folliculus, Follikel, фолликул

p i i g e (Lä) - tarpetum, Häutchen, покрывало

p i l k /pilga/ (Plt, Se), anat. - arytaena,

Giessbecken, черпало

p o i s e d (Wied.) - Barteln, Bartfäden, усики

p u s a r i k (Kuu) - ascula

р õ i k u s (Wied.) - Anomalie, Abweichung,
аномалия

р õ i m e n d a m a (Wied.) - auswählen,
auslesen, отбирать

р õ l v i k (Wied.), anat. - geniculum, Knie

р õ r k /rõrga/ (eP), anat. - trabecula, Balken,
перекладина

р ä h i k (Wied.) - capitulum, Köpfchen, головка

р ä r i l i k k u s (Wied.) - Erblichkeit,
наследственность

р ä s m a s (Wied.) - glomus, Knäuel, клубок

г a i g /raia/ (Pä, Lä) - testiculus, testis,
Hode, семенник

г a s u (Vil, Ta) - sebum, Talg, сало

г i h v a l õ u g n e (Pä) - prognath

г i n n a k (Wied.) - sternum, Brustbein,
грудина

г o i e /roide/ (Wied.), anat. - costa,
Rippe, ребро

г o i s k u m a (Wied.) - /ver/modern, verwesen,
/ver/faulen, гнить

г ü b i /rübja/ (Pä, Lä) - sella, Sattel, седло

с a r n , с a r n a l u u (Ta) - Backenknochen,
скула, скуловая кость

с e e m n e s e b a (Wied.) - Spermator, Spermator,
Samenpakete, сперматофор

- s e i g r a k k (Wied.) - Gametozyte
- s i g i t i o s e (HMd) - Gonotom
- s i i l a k (vahelihasel) (Wied.), anat. - Zipfel, пучки
- s i l m i k (eR) - stemma, Punktauge, глазок
- s o e r d (Ta), med. - monstrum, Missgeburt, урод
- s o o l e v ä r i k u d (Wied.) - Darmforten
- s u u e /suudme/ (Wied.), med. - orificium, Mündung, отверстие
- s ä l k /sälgu/ (Ta), tehn. - incisura, Kerbe, Einschnitt, зарубка, нарезка
- s ö ö l a s (Wied.) - gefrässig, прожорливый
- t i k k e l /tikli/ (Wied.) - stylus, Griffel, Stift
- t o i t u s /toitsa/ (Ta) - nahrhaft, питательный
- t u u m a l a j u (Vi, Jä, Na, Lä) - chromosoma, хромосома
- t ö r i /törve/ (Käi) - tuba, Röhre, Trompete, труба
- t ä n k /tängu/ (Wied.) - ganglion, Nervenknotten, ганглий, нервный узел
- t ü l p l ü l i (Wied.) - Angelglied
- u i m /uime/ (Kuu) - pinna, Flosse, плавник

- u r g e** (Wied.), anat. - sinus, Bucht, Aus-
buchtung, пазуха
- v a e g j a l g / l a n e /** (Lä, Pä) - hydrops
- v a s t n e** (Vö) - Larve, личинка
- v i i s a m a** (eR) - belauern, подстергать
- v i n a m a** (Wied.) - übel riechen, вонять
- v i n n u d** (Wied.), keem. - Grammeln, Grieben,
вытопки, шкварки
- v i r g /vire/** (Wied.) - sulcus, Furche, Rinne,
борозд/к/а
- v i r v i t u s** (Wied.) - Undulation, вибрация
- v ö h n /vöhna/** (Vö) - Epimys norwegicus,
Wanderratte
- v ä r a t** (Wied.) - porta, hilus, Pforte,
ворота, вырезка
- v ä r d /värra/** (Wied.), bot. - Bastard, Hybride,
бастард, гибрид, помесь, ублюдок
- ö h i k** (Ta) - lamina, lamella, пластинка
- ü h e s t a m a** (Wied.) - kommunizieren,
сообщать

II

- a a s l a j u** - Chromatinschleife
- a h e l ü h i s t i k** - Katenalzönobium

a i n u p ä r g n e - monotroch

a i n u s t u u m i k u d - Monobien, Monozyten

a j u k ä b i - cornu pineale, шишковидная
железа

a l a k e r k /-kergi/ - hypopharynx

a l g i l i s e d - Alcae, Alken

a l l n o k k (linnul) - mandibula

a l u s t ö n g a s - Basalstumpf

a v a s h a u d u j a - Offenbrüter

a v a v e e - e l u s t i k - Pelagial, Hochsee-
fauna

e b a k - aberratio

e b a l a e v i k - Pseudonavizelle

e e l k o n d - Aszendenten, предки

e e s k ä b i - paraphysis

e e s m i k - Vorderteil, передняя часть,

передний отдел

e m a r i n n a s - matrix

e m a s t a v - gynäkogen

e n n a k m o o d u s t u s - t e o o r i a -

Prädelineationstheorie, Präformationstheorie

e o s i k - Sporozoit

e o s t a m i n e - Sporulation

e r i k l a j u d - Allosomen

e r i s e l g - interscapulium

- e r i s t o i t e l i n e - heterotroph,
гетеротрофный
- e r i s u g e l a n e , agr. - Heterozygote,
гетерозигота
- e r k k o n d , med. - Nervensystem, нервная
система
- e r k n i d e m e r i s t s u s - chiasmoneu-
ria, явление перекреста
- e s i k u a s t r i k - scala vestibuli, верхняя
лестница, лестница преддверья
- h a a k e l j a l a d - pedes adamantes,
прицепные ноги
- h a a k l e m a - klammern, прицепляться
- h a a r e l /haarla/ - pedicellaria, Greifzän-
gelchen
- h a b e r i b a - regio malaris, Bartstreifen,
усы
- h a i s t e k u l g l a - tractus olfactorius
- h a i s t e l /haistla/ - osphradium
- h a i s t m i k - Geruchsorgan, обонятельный
орган
- h a k u s k o l j u - Primordialkranium
- h a m b u s s i d e - ligamentum denticulatum
- h a m m a s k o n d , vet., anat. - Gebiss
- h a n e l i s e d - Anseres, Gänse, гуси

h a m m i k l u u - os dentale, зубная кость

h a r n i k u l e m b e n e - oxyphil

h a r i j a s (lihas) - pectinatus, kammförmig,
гребешковый

h a r i k ö b r u s e d h a m b a d - lophodon-
te Zähne

h a r j a s j a s - borstenförmig, щетинообразный

h a r k n ä ä r e - Brustdrüse, млочная железа,
зобная железа

h a u k a m i s s u i s e d - beissende Mund-
werkzeuge

h e l j u n d - Suspension, взвесь

h e l j u n d u v a d a i n e d - suspendierte
Stoffe, взвешенные вещества

h e l m e s l u u - os sesamoideum, Sesambein,
сезамовидная кость

h i g i u r v e , med. - porus sudoriferus

h i i d r a k k - Riesenzelle, гигантская клетка

h i l j u s e d - ambulacra

h i l j u s e k u p l a d - Ambulakralampullen

h i l j u s k o d a r i k - anthodium

h i n g a t s - spiraculum, Spritzloch (der
Walfische), брызгальце

h u l g a r u m i k u l i n e - multilocularis,
многокамерный

- h u l g i n e - multipel, множественный
- h u l g u l i n d - Strichvogel, кочующая птица
- h u u l j a s - lippenförmig, губовидный
- h ö l m i k l e s t - Lapphaut
- h ö ö l a s h a m b a l i n e (karbi) l u k k -
taxodontes Schloss
- h ö ö r e l /höörla/ - radula, тёрка
- h ä b e m i k - regio pudendalis, Schamgegend,
лонная область
- h ä n d l a n e - Zerkarie
- h ä n n i k t ö u k - Rattenschwanzlarve
- h ü v i k e e r d e n e - dexiotrop, вправозавитой
- h ü ü v i s t u - zoogloea
- i d u t s e m i s r a d a , agr. - Keimbahn
- i h u j a o s t u s - Anthropotemie, антропотомия
- i h u t i s - Schliff
- i i d e l o o m a t e a d u s - Paläozoologie,
палеозоология
- i i d i s s u u - palaeostoma
- i i v e , maj., astr. - Zunahme, прирост
- i m e t i - mammarium, Gesäuge
- i m e t i s v ä l i - Drüsenfeld, железистое поле
- i s a j a s - andromorph
- i s a s s u g u - männliches Geschlecht,
мужской пол

- i s a s t a v - androgen
- i s e n d , vet. - Individuum, индивид, особь
- i s t m i k u l u u - os ischii, ischium, Sitz-
bein, седалищная кость
- j a l a k ü l i s e d - Eripodien
- j o o k s m e l u u - tarsometatarsus, Laufkno-
chen, пяточно-плюсневая кость
- j õ h v j a s j u u s - straffes Haar
- j ä d e n d u m i n e , vet. - Reduktion, Rück-
bildung
- j ä r e l v ä h i k - metanauplius
- j ä r v i s - Binnenbecken
- j ä r v i s e a v a v e e - e l u s t i k -
Limnopelagial
- j ä s e n d - parapodium
- j ä ä n u k a s - Relikt
- k a a r j a s s o o m u s - Cycloidschuppe
- k a a s k ü l g n e , bot. - collateralis,
коллатеральный
- k a a v i k - Balg, чучело
- k a b e t a m a - putzen, чистить
- k a e v e j a l g - pes fossorius
- k a h e l i m u r d u v , bot., füüs. - aniso-
trop, анизотропный
- k a h e n d a m a - verdoppeln, удваивать
- k a h e n d h a r g u s - Bifurkation,
раздвоение

k a j a k a l i s e d - Lari, Möwen, чайки

k a k s i s v ä r d , agr. - Dihybrid

k a k s k i i r i k - bivium

k a k u l i s e d - Striges, Eulen

k a l d a e l u s t i k - Vadal

k a l d e s v ä r d - goneokliner Bastard

k a m j a s s o o m u s - Ktenoidschuppe

k a n a l i s e d - Galli, Hühner, куры

k a n d u r / l o o m i k / - Phorozoid,

носительница, воспитательница

k a r u k j a l g - pes braccatus

k a r i k - a i s t i m i d - sensillae,

кубковидные органы

k a r k l i n n u l i s e d - Gressores

k a r u s i n i m e n e - Naarmensch

k a r u s n a h a l o o m - Pelztier, пушной

зверь

k a r u s n a h k - Fell, мех

k a r v a n ä ä r s - folliculus pili,

волосная сумка

k a r v i k , vet. - Fell, кожа, шкура

k a t e k u d e - Deckgewebe, ткань покровная

k a t e l e h t - Ektoderm, эктодерма

k a t e n d (kehal) - tegumentum, Haut, покров

k a t e n d (ajusäärtel) - Haube

k a t e s u l g - tectrix, Deckfeder,

покрывальное перо

- k a t i k u d - Brakteen
- k a t i s , bot. - Periderm
- k a u d p o o l d u m i n e - Karyokinese,
Mitose, непрямоe деление, митоз
- k e e l i k v a s t n e - Chordalarve
- k e e r i t s j a s - spiral, спиральный
- k e r a j a s - globosus, knäueelförmig, шаровидный
- k e s k h a g e v , tehn. - zentripetal,
центростремительный
- k e s k r a g e v , tehn. - zentrifugal,
центробежный
- k e s t u m i d - Exuvien
- k i i r i k v a s t n e - actinula
- k i i r j a s , vet. - radial, strahlig, лучистый
- k i i r k o n d - Astrosphäre
- k i i r k u l e n d i d - Astropodien
- k i i r m i k - nucha, Genick, затылок
- k i l b e /kiipme/ - Schildpatt
- k i l e s - Membranelle
- k i n n i k u d - Bothridien, присасывательные
ямки или бороздки
- k i n n i s t a m a , vet. - fixieren, укреплять
- k i u s - s a r v i s - Fischbein, китовый ус
- k o b e v i k (peal luudel) - diploë
- k o b i j a - palpus, щупик
- k o d a r i k l u u - radiale

- k o l l a s k e h a , vet. - corpus luteum,
gelber Körper, жёлтое тело
- k o l l i k - Zooxanthelle
- k o l m i s v ä r d - Trihybrid
- k o m b i k - Taster, челюстное щупальце
- k o m b i t s - Fühler, щупальце
- k o m p r e l /kompla/ - palpus
- k o m p r i m i s e l u n d i d - organa tactus,
Gefühlsorgane, органы осязания
- k o o l d l i h a s - musculus ambiens,
обходящая мышца
- k o o n d u r l i h a s - musculus constrictor,
сжимающая мышца
- k o o s l a n e - Symbiont, симбионт
- k o o s t i s , vet. - compositio, Zusammen-
setzung, состав
- k o r g a s k e h a , vet. - corpus cavernosum,
Schwellkörper, пещеристое тело
- k o r k j a s - emboliformis, korkartig,
пробковидный
- k o r v i k - corbula
- k o t j a s , vet. - sackförmig, мешковидный
- k o t l a n e , vet. - Sporozyste
- k r o o n j a s - coronarius, kranzartig,
венечный

k r u v i k , med. - spirillum, спирилл

k u b l i k , vet. - Vakuole, вакуоль

k u d e m , vet. - Brut, приплод

k u d u r i i s t , k u d u t i - arachnidium,
Spinnapparat

k u j u k o n d , bot. - Konfiguration,

конфигурация

k u j u m u u d u s e d p u t u k a d - metabo-
le Insekten

k u l d n o k l a s e d - Sturnidae, Stare,
скворцы

k u l e n d u m i n e - amöboide Bewegung

k u l e t i - Motorium

k u l l i l i s e d - Accipitres

k u l m u r i b a (linnul) - supercilium,
Augenbraue

k u l m u ü l i n e (mõigas) - supraciliaris

k u m m i k (meduusidel) - Glocke, колокол,

зонтик

k u m m k ü ü s - Kuppennagel

k u r d u i m - Faltenflosse

k u r e l i s e d - Alectorides

k u r v i t s a l i s e d - Limicolae

k u u l m i k s a b a - v a s t n e - Mysislarve

k u u l m i s - t a j u l a - Hörsphäre

k ö d e /-me/, vet. - Verwesungsprodukt,
продукт тления

k ö d u s /-a/ - verweslich, тленный

k ö h r e s t i s - Verknorpelung, охрящевелость

k ö h r e s t u m a , vet. - sich verknorpeln,
охрящевеать

k ö h r j a s , vet. - knorpelartig, хрящевидный

k ö h r l i i d u s - synchondrosis, Knorpelfuge,
хрящевое соединение

k ö h t m i n e , med. - ventralis, вентральный,
брюшной

k ö l d j a s k e s t - chorioidea

k ö l l a h a t u d - choriomalli, ворсинки

k ö r v e r p ü l l i s e d - Pteroclididae, Flug-
hühner, Wüstenhühner

k ö r v e t i d - cnidae, стрекательные капсулы

k ö r v u s a r n i k u d - Antimeren, антимеры

k ö u g u r i d a - progonotaxis

k ä b i s - strobila

k ä b i s t u m i n e - Strobilation

k ä b l i k l a s e d - Troglodytidae, Zaunkö-
nige, Zaunschlüpfer, крапивниковые

k ä g u l a s e d - Cuculidae, Kuckucke, кукушки

k ä m p r u m a , med. - sich klumpen, комкаться

k ä n n i s , bot. - cormus, Stock

k ä n n i s t u m i n e - Kormogenie, cormosis

k ä o l i s e d - Cuculi, кукушкообразные

k ä r b s e n ä p l a s e d - Muscicapidae,

Fliegenfänger

k ä r g j a s - alveolär, ячийный

k ö i s i k - funiculus, канатик

k ö n d i s t u m a - sich verstümmeln,

искалечиваться

k ü l g k a e l (linnul) - perachenium, Hals-

seite

k ü l g m i n e , med. - lateralis, боковой

k ü l i s r o i e - Lateralrippe, верхнее ребро

k ü l i s t u p i k - Seitenkappe

k ü l l a t o i t e l i n e - polytroph

k ü r b j a l g - pterygopodium

k ü ü d s u s - Atokie

k ü ü d u s (tiival) - speculum, зеркальце

k ü ü n e k e s t u m (lootel) - eponychium

k ü ü n i s - falcula, unguis, Krallen, коготь

k ü ü t l e m a - schillern, отливать

l a a t r a k u s t i k , vet. - syncytium

l a h u t i d - Kathammen

l a n t s e t j a s - lanzettförmig,

ланцетовидный

l a p a r d l e s t - Lapphaut

- l a u g l a i n j a s (juus) - flachwellig
- l e e t h i i r , fütopat. - *Evotomys glareolus*
- l e h e n d u s l e n d - Flatterflug
- l e h t j a s - blattartig, листовидный
- l e i u t l e v - heuristisch, эвристический
- l e n n u s (nahkhiirtel) - patagium, Flughaut,
лётная перепонка
- l e s t e /lestme/, vet. - lamina, пластинка
- l e s t m e l i s e d t u n d l a d - antennae
flabellatae, пластинчатые усики
- l e p i s k a l a - Friedfisch, мирная рыба
- l i b a j a d s u u r i i s t a d - leckende
Mundwerkzeuge, лижущие ротовые органы
- l i h a s k o n d , vet. - Muskelsystem,
мышечная система
- l i h u m s a r d - Fleischpolygar
- l i i d i k - Amphiont
- l i i k e m u n a s - Ookinot
- l i i m j a s , vet. - colloidalis, kolloidal,
коллоидный
- l i m a s k e s t - Schleimhaut, слизистая
оболочка
- l i s a n d - Adnex, придаток
- l i s a r o o d - hyporhachis
- l i u g l e n d - Drachenflug

- l o d i a u k (kusitil) - fossa navicularis
urethrae
- l o d i l u u - (os) naviculare, Kahnbein,
ладьевидная кость
- l o d i v a s t n e - scaphularia
- l o o m h ö l j u m - Zooplankton, зоопланктон
- l o o m i k - Einzeltier
- l o o m n e , vet. - tierisch, animalisch,
животный
- l o o m r o i s k l a n e , vet. - sarcozoön
- l u b j a s t i s - Verkalkung, кальцинация
- l u b j a s t u m a - kalzifizieren,
обызвествляться
- l u u j a s , vet. - knochenartig, костеподобный
- l u u k o n d - Knochensystem, костная система
- l u u l i i d u s - synostosis, сращение костей
- l u u s t i s - Verknöcherung, окостенелость
- l u u s t u m a , vet. - ossifizieren,
окостеневать
- l u u ü m b r i s - periosteum, Knochenhaut,
надкостница
- l ö h k j a l g - Spaltfuss
- l ö h u s t u s ö ö n i s - Schizozöl
- l ö i g u s t u m i s ö ö s - Blastozöl,
первичная полость тела

l õ i g u s t u s (munarakul) - segmentatio,
дробление

l õ i k - k õ b r u n e (hammaskond) - sekodont

l õ i m e t u m i n e - Inkubation, инкубация

l õ o l a s e d - Alaudidae, Lerchen, жаворонки

l õ p p - o k s a s t i k - telodendrion,
концевое разветвление

l õ p u n d i d - Gliedmassen, Extremitäten,
оконечности

l õ p u s e ü m b r i n e r u u m - Peribranchialraum

l õ u a - k e e l e k a a r e l u u - hyomandibulare

l ü l i s t u s - articulatio, сочленение

l ü n g a s h a m m a s - Lückenzahn, вставной
зуб

m a i s e l u s t i k - Geobios

m a i t s m i s t a j u l a - Schmecksphäre

m a k s a - k a k s t e i s t s õ r m i k u s i -
d e - ligamentum hepato-duodenale

m a k s a - k o p s u s i d e - ligamentum
hepato-pulmonale

m a k s a - n a b a s i d e - ligamentum
hepato-umbilicale

m a k s a - ö ö n e s t ö m b s o o n e - k o p -
s u s i d e - ligamentum hepato-cavo-pul-
monale

m a n d - e l u n d i d - degenerierende Organe

m a n d u s m o o n e - regressive Metamorphose

m a n u l u s p ö i m e n d u s - Amikalselektion

m a o - s e i n a s i d e - Gastropariental-
band

m e e l e s e a d m e s t u - sensorium, Körper-
fühlsphäre, чувствилище

m e r e - e l u s t i k - Halobios

m e r i h ö l j u m - Haliplankton, Meeresplankton

m e s i l a s e n ä p i l i s e d - Meropidae,
Bienenfresser

m o o n d u m i n e - Metamorphose, метаморфоз,
превращение

m u l j a s , vet. - acinosus, azinös,
гроздевидный

m u n a j a s n ä ä r e - Paraxondrüse

m u n a n d - testis, testiculus, Hode, яичко

m u n a n e m i n e , agr. - Ovulation, Follikel-
sprung, овуляция

m u n a s , vet. - Oozyste

m u n a s t u , agr. - Brut, приплод

m u n a t e k i t i - Оотур

ш и н е т и - Legebohrer, Legeröhre, яйцеклад

ш и н е т и с , agr. - Brut

ш и н д е н д , vet. - Mutation, мутация

ш и н д у м и н е - Transformation,
трансформация, превращение

ш ö t t e r i i r s a l t - sensu stricto,
в узком смысле слова

ш ä l u m i k - mastax

ш ä l u r - musculus masseter, жевательная мышца

ш ä l u t i , vet. - Kaulade

ш ä l v e - r o i d e l u u - Sternokostal-
knochen

ш ä ä r a s , vet. - normal, нормальный

н а б а - к е с к м е т е в е е n - vena
omphalo-mesenterica

н а н а - а и с т и м - Dermalensille

н а н а - а л у с и - subkutan, подкожно

н а н к j а s - häutig

н а з а р а s e r v - gonuz, киль, подклевья

н е е r u ü l i n e - suprarenalis, надпочечный

н е и д и s , vet. - nympha, нимфа

н е л и к - к ü n g a s t i k - corpora quadri-
gemina, четверохолмие

н е о н д у м а - inserieren

н и г л а s p a r t l a s e d - Fuligulidae,
Tauchenten

- n i m e s t u s - Nomenklatur, номенклатура
- n i n a - n e e l u õ õ s - cavitas pharyngo-na-
sale
- n i n a s k i d (termiitlastel) - nasuti
- n o k a h a r j a s - vibrissa
- n o k a k ü l i k - paratonum
- n o k a l a h k - rictus, hiatus rostri
- n o k a s e l j a k - culmen
- n o k a t e r a - tomium, край клюва
- n o k i s l u u - /os/ rostrale
- n u k k u m a , vet. - vergruppen, окукляться
- n u r j u k e e r d n e - lae/v/otrop,
влевозавитой
- n õ e l p r a i s a t i d - Trichiten
- n ä g e l /-a/ - retina, Netzhaut, ретина
- n ä g e m i s k u l g l a - tractus opticus,
зрительный путь
- n ä g e m i s t a j u l a - Sehsphäre
- n ä r v i t o e n d / k u d e / - neuroglia,
Nervenkitt
- n ä ä r j a s - adenoid
- o g a j a s , vet. - stachelförmig, шиповидный
- o g a j ä t k e - processus spinosus, Dornfort-
satz, остистый отросток
- o k i k - v a s t n e - Zoëa

- o k i s t o e s - Spikularskelett
- o k s n e m a - sich verzweigen, разветвляться
- o l e l e m a , vet. - existieren, существовать
- o s i k - Merozoit
- p a a r d u s - Syzygie
- p a h l s a b a - p a r t - Anas acuta acuta,
Spiessente, шилохвост
- p a h u t i - Kondensator, конденсатор
- p a i g u s t a m a - lokalisieren,
локализовать
- p a i s a t i d - Trichozysten
- p a n u s r a k k - Belagzelle, обкладочная
клетка
- p e a l k a e l (linnul) - cervix, Oberhals
- p e a l n o k k (linnul) - maxilla, Oberschnabel
- p e a t u p i k - Kopfscheide
- p e i d i k u d , vet. - Krypten
- p e i t r a i g u s - Kryptorchismus
- p e o l e o l a s e d - Oriolidae, Pirole, Gold-
drosseln, Goldamseln, иволги
- p e r v l a n e - Riparier
- p e s a k o n d , mets. - Geheck
- p i h k m i n e - volaris
- p i i k l a n e - Spiesser
- p i i r p ä ä s u l i s e d - Cypseli, Segler,
стрижи

р и л к ж а с , vet. - arytaenoides,

черепаловидный

р и н д ш и к , vet. - Oberfläche, поверхность

р и н д ш и н е , vet. - oberflächlich,

поверхностный

р и у г л о о ш и к у д - vibracula, Vibrakula-

rien

р о е г к о н д - Wurf, помёт

р о л ü ü р ж а с - polypoid

р о о л к е р а ж а с - hemisphaericus

р о о л к у у ж а с , vet. - semilunaris,

полулунный

р о о л ш е д (karbil) - valvae, створки

р о р л а с е д - Certhiidae, Baumläufer

р у и у н с е л г - р ö ö с а л и н д - Sylvia

communis communis, Dorngrasmücke, славка серая

р у н а н д а м а - durchbrechen, прорывать

р у н е т и с , bot. - Ausstülpung, выпячивание

р у л с т и к , vet. - Bezoar, безоар

р у н а к у р к - к и у г - Anthus cervinus, rot-

kehliger Pieper, конёк краснозобый

р у н а л а м а м - Rotliegendes

р у н а р и н д - к а н е р и л и н д - Carduelis

cannabina cannabina, Hänfling, коноплянка

р у н г е л о о м - Blastozoit

p u n g u m i n e , vet. - gemmatio, Sprossung

p u n n u t u s k e h a - corpus cavernosum,

Schwellkörper

p u t k e s - Siphon, сифон

p u u k o r i s t a j a l a s e d - Sittidae,

Spechtmeisen

p u u s m i k - epimerum, Hüftblatt, задняя

/верхняя/ часть боковой пластинки

p ö h i k o n d - divisio

p ö i e n d l u u - bulla ossea

p ö i k u v - anomal, аномальный

p ö i m i k , vet. - plexus, Geflecht, сплетение

p ö i s i k t a n g , vet. - Zystizerkoid

p ö l v k o n d - Generation, поколение

p ö l v n e m i s l i k - phyletisch

p ä i s /päise/ , vet. - scolex, головка

p ä i s i s t a n g , vet. - coenurus

p ä r a j a l a l i s e d - Pygopodes, Steiss-

füßer

p ä r a n i p u - a l a - uropygium

p ä r j a k - trochophora

p ä ä s u l a s e d - Hirundinidae, Schwalben,

ласточки

p ö ö r d v a r v a s (linnul) - digitus versa-

tilis, Wendezeh

p ö ö r e l /pöörila/ , vet. - trochanter, Roll-
hügel, вертел

p ü s i k e s t e v , vet. - konstant, постоянный

p ü s i l a n e - Bion

p ü s i s o o j a s e d l o o m a d , vet. -
idiotherme Tiere, Warmblüter, теплокровные

животные

r a k j a s - cellularis, zellenförmig, клетчатый

r a k l a n e - Protist, протист

r a k u p i h u s t i k - Chondrioma

r a k u s a r d - Zellgerüst

r a k u s k u d e - tela cellulosa

r a k u ü h i s t i k - coenobium

r a n g k i l b i s - claviculare

r a n n a e l u s t i k - Litoralfauna,

литоральная фауна

r a s v a n d - Lipoid, липоид, жироподобное
вещество

r a s v a t u s t u m i n e - Entfettung,

обезжиривание

r a s v i k , anat. - omentum, Netz, сальник

r a s v r a d j a n d - panniculus adiposus, Fett-
haut, подкожная жировая клетчатка

r e b u l a - Dotterkeim

r i n d m i k - pereion, грудника

r i n g e - Zirkulation, циркуляция,
круговращение

r i p s k e h a - corpus ciliare, ресничное тело

r i p s l a n e , vet. - miracidium

r i s t m i k , anat. - chiasma, хиазма,
перекрест

r i v i s s a r n i k u d - Metameren, метамеры

r i v i s s a r n i k u s - Metamerie, метамерия

r o h i k - Zoochlorelle

r o i s u l e m b e n e - saprophil

r o n i j a l a d - pedes scansorii

r o n i j ä s e - scandomelos

r u u t j a s - quadratus, viereckig

r ö h t m e d - tabulae

r ä h n i l i s e d - Pici, Spechte, дятлы

r ä p p e r u l s t i k , r ä p p e t o m p -
Gewölle, погадки

r ü b i j a s , vet. - sattelförmig, седловидный

s a a b e l j a s - säbelförmig, саблевидный

s a a g j a s s o o m u s - Ktenoidschuppe

s a b a k i l b i s - Kaudalplatte, надхвостовая
пластинка

s a b a t u p i k - Schwanzkappe

s a l e n o k k - m ä n s a k - Nucifraga caryoca-
tactes macrorhynchus

- sallusmanulus - Synökie
samand - Homologon
samasiigiliste põlvkondade vaheldus - Heterogonie, гетерогония
samasugelane, agr. - Homozygote, гомозигота
samikseiglane - Isogamet
samus, biol. - Homologie, гомология
sapsukohht - Bug, Schulterblatt, лопатка
sarvestis - Verhornung, ороговелость
sarvtupp - rhamphotheca
sattsegumine - Panmixie
seenjas - pilzförmig, грибовидный
seiglane, agr. - Gamete, гамета
seigum, agr. - Zygote, зигота
seigumine - Kopulation, копуляция
seljakeelik - chorda dorsalis, Rücken-
saite, спинная струна
seljakilbis - Neuralplatte, спинная
пластинка
selja-kõhu sihis - dorsoventral
seltsing, biol. - Kolonie, колония
setekivind - Konkrement, конкремент
sibulik - Bulbille, луковичка
sidekirme, vet. - fascia, фасция

s i d e k u d e - Bindegewebe, соединительная
ткань

s i d e l i i d u s - syndesmosis, связочное
соединение

s i d e s t u - Zönosark

s i d e s t u m i s k i u d - Assoziationsfasern

s i g i l e h t - Germinativblatt

s i g i m - Monont

s i g i t i k u l g l a - tractus genitalis

s i g i t i ö h i k - Geschlechtsplatte

s i g i t i ö ö n i s - Gonozöl

s i r d i s t u t a m a - transplantieren,
пересаживать

s i l m a s e a d u v u s - Akkomodation des
Auges, приспособление глаза к расстоянию

s i n i r a a l i s e d - Coraciae, Raken,
сивоворонки

s i r i s t i - Stridulationsapparat

s i r u s t i - Spannbrett, расправилка

s i r u - u l a t u s - tensio alarum, размах
крыльев

s i s e n u g i l i n e - Binnenparasit

s i s e s i g i t i d - innere Genitalien,
внутренние половые органы

s i s e s t a m a , vet. - einbetten, заливать

s i s u s - viscera, Eingeweide, внутренности

s o o l e h a t u d - villi intestinales,
кишечные ворсинки

s o o l e ö ö n i s - Enterozöl

s o o l e ü l i n e t ä n k - ganglion supra-
intestinale

s o o l e ü m b r i n e u r g e - sinus intes-
tinalis

s o o n i s t i s - Einschnürung, перетяжка

s o o n i s t u m a - einschnüren, перетягиваться

s o o n k o n d - Gefässsystem, сосудистая
система

s o p i t i s - diverticulum, дивертикул

s u g u k a k s i k / l a n e / - Hermaphrodit,
Zwitter, гермафродит

s u g u m i s v ö i m e l ö r e - climacterium,
прекращение месячных

s u g u p ö l v e s t i k - Generationsfolge,
генерации, поколения

s u i s e d - Mundwerkzeuge, ротовые органы

s u i s t i k , vet. - ostium

s u l e k i ä a d - hamuli, Wimperchen, Härchen

s u l e t ü v i k - calamus plumae, Federkiel,
ствол пера

s u l e v ä l j a d - pterylae

- s u l g u r , vet. - /musculus/ sphincter,
Schliessmuskel, запирающая мышца, сфинктер
- s u l u n d - inclusio
- s u l u s h a u d u j a - Höhlenbrüter
- s u m a j a l a d - pedes vadantes, Watbeine
- s u m i s t i d - Halteren, жужжальца
- s u r m u t i - Tötungsglas, морилка
- s u u d m i k u h ö l j u m - Ästuarplankton
- s u u m i n e - adoral
- s u u r e n d - Vergrösserung, увеличение
- s u u r n o k k - v i n t - Coccothraustes
coccothraustes coccothraustes, Kirschenkern-
beisser, дубонос
- s ö e l i k - Madreporenplatte, ситовидная
пластинка
- s ö e l j a s , vet. - cribrosus, решетчатый
- s ö m e r a s t u n u d , vet. - granuliert
- s ö m e r j a s , vet. - granulosis, зернистый
- s ö u d j a l a l i s e ' d - Steganopodes, Ruder-
füsser
- s ö u d i k l a s e - a s t e - Zyklopsstadium
- s ö ö r ö m b e l i n e - Zyklorhaph
- s ü d a m e ü m b r i n e / u r g e / - peri-
cardialis
- s ü l e l i i d u s , anat. - Schossfuge,
лонное сращение

- s ü s i s t a m a - verkohlen, обугливать
- s ü v a j ä r v e - e l u s t i k - Profundal
- s ü v e n d , vet. - Vertiefung, углубление
- s ü v i k u - e l u s t i k - Abyssal, абиссаль
- š a g r ä ä n j a s - chagrinartig, шагреновый
- t a a n d a r e n d (asi) - Rückbildung,
обратное образование
- t a a n d a r e n g , vet. - involutio, Rückbil-
dung, обратное развитие
- t a a n d u r - musculus retractor
- t a a s t a r i n d u s - Rekonstruktion,
реконструкция
- t a a s u m i n e , biol. - Rekapitulation,
рекапитуляция
- t a a t s i - kaudal
- t a g a k i l b i s - Xiphoplastronplatte
- t a g a r i n d m i k - metathorax, заднегрудь
- t a g a s e l g (linnul) - tergum, metanotum,
Hinterrücken
- t a g a v a r v a s (linnul) - hallux, Hinter-
zehe, задний палец
- t a g u p ä r i n e - retrograd, ретроградный
- t a i m i s k a s v e - Vegetation, вегетация
- t a k e l j a l g - Haftfuss
- t a k k e l - Haftlappen, Pulville

- t a k l e m a , vet. - haften, цепляться
- t a l d m i n e - plantar
- t a l i t l e m a - funktionieren,
функционировать, действовать
- t a l i t l u s , vet., med. - Funktion, функция
- t a l v i t s e m i n e - Überwinterung,
перезимовка
- t a n g i s - forceps, Zange
- t a p j a l a s e d - Laniidae, Würger,
сорокопуты
- t a r d j a s - geleeartig
- t e i s e n e - sekundär, вторичный
- t e i s n e e r - mesonephros, вторичная почка
- t e k i s , vet. - Derivat, производное
- t e r a j a s - körnig, зернистый
- t i h a s l a s e d - Paridae, Meisen, синицы
- t i h e k i m a r (juus) - dicht kraus
- t i h e l a i n j a s (juus) - engwellig
- t i h k e o l l u s (luus) - substantia com-
pacta, плотное вещество
- t i h k e s t a m a , vet. - /ver/härten,
уплотнять
- t i i b j a s (jätke) - pterygoideus,
крыловидный
- t i k k e l j a s - styloideus, griffelartig

- t i k k e l j ä t k e - processus styleoideus,
шиловидный отросток
- t o e s , vet. - Skelett, скелет
- t o i d u s t i - Nutritorium
- t o i t m i k - trophosoma
- t o m p j a s - klumpig, plump, комоватый
- t o r p u r / l i h a s / - musculus obturator,
запирающая мышца
- t o r p u s , vet., med. - Obturation
- t o r u n d p u t k e s - Siphonalröhre
- t u g i m , vet. - Stützgerüst
- t u l i p e a - p ö i a l p o i s s - Regulus
ignicapillus ignicapillus, feuerköpfiges
Goldhähnchen
- t u l u k o o s l u s , > fütopat. - Mutualismus,
мутуализм
- t u n d e l - Fühler, усик, сенок
- t u n n u s t i k , bot. - Diagnose, диагноз
- t u u l s u u n d u s - Anemotropismus,
анемотропизм
- t u u m a s e i e /-seigme/ - Karyomite
- t u u m a v ä l i s - Aussenkern
- t u v i l i s e d - Columbae, Tauben, голуби
- t ö m b s o o n k o n d - Venensystem,
система вен

- tõrvemõigas - torus tubarius
tõsturihas - musculus levator,
поднимающая мышца
tõugats / jalg / - Nachschieber
täiend - complementum, дополнение
täisilõigustuslik muna - ho-
loblastisches Ei, яйцо с полным дроблением
tümmitu - phaeodium
tümmitus - Melanismus
tünjas, vet. - tonnenförmig, бочковидный
tünnikvastne - Doliolaria
tüsi - Komplikation, осложнение
tüürsulad - rectrices, рулевые перья
uimjalg - pterygopodium
uitlev - vagil
ujujalg - Schwimmfuss, лапчатая нога
ujum - Nekton, nekton
ujusklev - neritisch, неритовый
uluk, mets. - wildes Tier, зверь
umbnääre - endokrine Drüse
uuduma - regenerieren, возрождаться,
регенерироваться
vaag-elundid - statische Organe,
статические органы
vaalakiused - Barten, китовые усы

vaalavõidid - Spermazet, китовое сало

vabarnohasus - Frambösie, Erdbeer-
rosken

vaegmoon - unvollkommene Metamorphose,
неполное превращение

vahajas, vet. - wachstartig, восковидный

vahakorjel /-i/ (mesilastel) - forceps

vahanahk (linnu nokal) - cera

vahetiivend - mesogloea

vahemik, vet., biol. - interstitium,
Zwischenraum

vahestama - schalten, вставлять, включать

vahestis - Schaltstück

vainukõolised - Урурае, Wiedehopfe,
удоды

valgetäpp-sinikurguke -
Luscinia svecica cyanecula, weissterniges
Blaukehlchen, варакушка белопятнистая

valjasriba (linnu pea küljes) - lorum

varbvastne - pluteus

varslased - Corvidae, Rabenvögel,
вороновы

varikile - decidua, отпадающая оболочка
матки

varjutumus - Hypostase, гипостаз

v a r r i k (meduusidel) - manubrium, хоботок

v a s a r i k u d - malleoli, молоточки

v a s t a n d l a n e , anat. - Antagonist,

антагонист

v a s t a s s a r n i k u d - Parameren

v e e n k o n d - Venensystem, система вен

v e r e k i u d n i k - Blutfaserstoff, Fibrin,

волокнина, фибрин

v e r e n ä ä r e n d - Blutgefässdrüse

v i b r a t s i d - Vibranten, Vibratorien

v i b r i k - Vibrione, вибрион

v i b u r , vet. - flagellum, Geißel, бич,

хгутьик

v i i k l o o d e - olynthula

v i i s i k j ä s e - chiropterygium

v i n t l a s e d - Fringillidae, Finken,

върковне

v i n u k /-i/ - Viole, Violdrüse

v i r e s h a m m a s - Furchenzahn

v i r i s t a j a l a s e d - Bombycillidae,

Seidenschwänze, свиристели

v ö r k m i k , vet. - reticulum, Netzwerk

v ö r s i k - proles, Nachkomme, потомок

v ö s a r a a t l a s e d - Prunellidae,

завирушки

v ä l j a s o p i s t i s - Ausstülpung,

выпячивание

v ä l j e - prominentia, выступ

v ä r b l i n n u l i s e d - Passeres, Sperlings-

vögel, воробьиные

v ä r v u s t a m a , vet. - färben, окрашивать

v ä s t r i k l a s e d - Motacillidae, Stelzen,

трясогузки

v ä ä d i k , vet. - cirrus

v ä ä r a s t u m i n e , vet. - Degeneration,

Entartung, дегенерация, перерождение, вырождение

v ö ö j a s l u u - os en ceinture

ö g u l ö u g n e - orthognath

ö l a t s i d - patagia

ö l g m i k - episternum

ö n d r i k - pygidium

ä ä r i s - craspedon, парус

ö ö s o r r u l i s e d - Caprimulgi, Nacht-

schwalben, козодой

ü d i j a s , vet. - markartig

ü h e l i e r i t e l g n e - einfach heteraxon

ü h e n d - Kolonie, колония

ü k s i k h a i s t m i k k u s - Monorhinie

ü k s i k m u n a n d u s - Monorchismus

ü l a k e r k /-kergi/ - epipharynx

ü m m i s t u m a - enzyštieren
ü r g s o o l l a n e - gastraea
ü ü r i k - Inquilline

5. B o t a a n i k a o s k u s s õ n a d

1907.a. avaldas EÜS-i Loodusteaduse Osakond ajalehtedes üleskutse taimenimede korjamiseks rahva suust. Üleskutse leidis vastukaja eriti Põhja-Eestis. Sel viisil hangitud ainesele tuli veel lisa üliõpilaste poolt suvevaheajal kogutud ning kirjanduses esinevate taimenimede näol. Kõigi nende saadud materjalide alusel koostati kaartnimestik, mille järgi määrati 1915. - 1917.a. vastavas komisjonis taimenimed kindlaks. Sel puhul loodi rahvusvahelisele botaanilisele terminoloogiale vastav eesti nimede süsteem, mis oli alajaotuste ja rühmituste suhtes ühine zooloogias kehtivaga. Aluseks võeti 1912.a. Moskvas ilmunud M a j e v s k i "Флора Средней России". Igale taimele püüti anda võimalikult üksainus nimi, ainult erandjuhtudel kaks, kui mõlemad olid üldtuntud. Paljudele taimedele alles loodi nimed enamasti tuletamise või liitmise teel,

rakendades siin ülekaalukalt nominatiivset liitumist. Et kõnes olev materjal oli lähedaselt seotud värvidega, siis fikseeriti ühtlasi ka eestikeelsed värvide nimetused (50 värvi).

Töö tulemused (u. 1 000 oskussõna) avaldati üldiseks tutvumiseks ja hindamiseks 1917.a. „Eesti Kirjanduse“ 74.leheküljelise lisana pealkirja all „Kodumaa taimed“, kuhu oli koondatud ka väike valimik välismaa taimi. Pärast tehtud tähelepanekute ja kriitiliste märkuste arvessevõtmist ilmus see materjal Veski rohkete omaloominguliste sõnadega täiendatult 1918.a. trükist juba iseseisva raamatuna sama pealkirja all „Kodumaa taimed“ I.

Peagi asuti uue trüki ettevalmistamisele. Töö juhtimine usaldati loodusteadlasele Th. Neujukovile, kelle poolt redigeeritud käsikiri vaadati läbi komisjonis, kuhu kuulusid Tartu Ülikooli Botaanika-instituudi õppejõud: F. Bucholtz, H. Kaho, E. Spohr, G. Vilberg, üliõpilased A. Jürgenson ja J. Karuning keelealase spetsialistina J. V. Veski. Komisjon töötas ajavahemikus 1921. - 1924.a., hankides oskussõnu nii kooliõpikute kui ka ülikoolikursuse jaoks.

Uus trükk, millest jäeti välja välismaised

taimenimed, aga mida täiendati paljude uute nimetus-
tega, ilmus 1928.a. pealkirjaga „Eesti taimede ni-
mestik“. Kogu sisaldab Eestis metsikult kasvavad
õistaimed.

Eesti taimenimedest ja lisaks ka neist välis-
maiste õistaimede nimedest, mis on avaldatud „Tege-
liku aianduse ja mesinduse käsiraamatus“, on Veski
poolt loodud järgmised:

I

a l s s /alsi/ (Pä) - Heleocharis, Schlamm-
binse, ситняг

e n e l a s (Wied.) - Spierstrauch

h a t i k a s (Wied.) - Spergula, Spark, торница

l e m m e l /lemle/ (eR) - Lemna, Wasserlinse,
ряска

m a a k a b a r (Mih, Tõs) - Rubus arcticus,
nordische Himbeere, Mамurabeere, морошка
арктическая

m e r i l e n t s i d (Puh) - Zostera, Seegras,
зостера

p e r g e /perke/ (Vil) - Lemna, Wasserlinse,
ряска

p u i k /puigu/ (Wied.) - Carex, Segge, Ried-
gras, осока

г а и н ж а л г (Sa) - Asplenium, Milzfarn,

кочедыжник

з и н и в е р к ж а с (Wied.) - lividus, rotblau,

багровый

т а р г у м (Wied.), farn. - Estragon, эстрагон

т а р н /tarna/ (Lä, Muh, Sa) - Carex, Segge,

Riedgras, осока

в а р е с к о л д (Wied.) - Lycopodium, Selago,

Tannenbärlapp, плаун-баранец

ä r t s e (Lä, Sa) - Anthemis, Hundskamille,

пушавка

II

е л у л ö н г , aiand. - Clematis, Waldrebe,

ломонос

е ш а р у т к - Ostericum, Mutterwurz, маточник

h a i k l ö u g - Chaenorhinum, Klaffmund,

льнянка

h a n e v i t s - Lyonia, болотный мирт

h a n i р у т к - Berula, Berle, поручейник

h a r j a s р у т к - Torilis, Borstdolde,

пузырник

h e l m i k р ö ö r i s , aiand. - Heuchera

h i i l a k a s - Liparis, Glanzkraut, лосняк

- h ö b e l e h t , aiand. - Anaphalis, Katzen-
pfötchen
- i g i h a l i /-halja/ - Vinca, Singrün, Immer-
grün, барвиннок
- i h n i k u l i s e d - Loranthaceae, Mistelge-
wächse, ремнецветниковые
- j a a n i k a k a r - Chrysanthemum, Wucherblume,
поповник
- j ä n e s e k ä r r , aiand. - Leontopodium, Edel-
weiss, львиная лапка
- j ä n e s e s a b a , aiand. - Lagurus, Hasen-
schwanzgras
- k a k s i k h ö ö l a s - Diplotaxis, Doppelseme,
Mauersenf
- k a n n p r ö ö s a s , aiand. - Nepenthes, Kannen-
pflanze, кротовик
- k a r d h e i n - Ceratophyllum, Hornblatt,
роголистник
- k a r e p u t k - Laserpitium, Laserkraut,
гладиш
- k a r u l a u k - Allium ursinum, Bärenlauch,
лук медвежий
- k a r u l i l l , aiand. - Ursinia
- k a r u n ö g e s - Ballota, Ballote,
белокудренник

- k a s t i k - Calamagrostis, Reithgras, **вейник**
- k a u n i t a r , siand. - Eucharidium
- k e e r i s p e a - Phacelia, **фацелия**
- k e v a d i k - Draba, Hungerblümchen, **крунка**
- k i l b i r o h i - Alyssum, Steinkraut, **бурачок**
- k i n g l i l l , siand. - Calceolaria, Pantoffel-
blume, **кальцеолярня**
- k i r b u v a a k /-vaagi/ , siand. - Pulicaria,
Flohkraut
- k i t s e k a k a r - Doronicum, Gemswurz
- k i v i k t a i m l a , siand. - Alpinum
- k o e r a n a e r i s - Bryonia, Zaunrübe,
переступень
- k o r a l l j u u r - Coralliorrhiza, Korallen-
wurz, **ладьян**
- k o r a l l m a r i , siand. - Nertera, Korallen-
beere
- k r o o n o h a k a s - Onopordon, Eselsdistel,
татарник
- k u l d l i l l , siand. - Dimorphothesa
- k u l j u s l i l l - Adenophora, Schellenblume,
бубенчик
- k ö d r i k - Alliaria, Lauchkraut, **чесночная**
трава
- k ö r v e k ö ö m e n - Cnidium, Brenndolde,
жгун-корень

- k ö ö l u s l e h t - Sagittaria, Pfeilkraut,
стрелолист
- k ä n n a k - Valerianella, Rapünzchen, мауница
- k ä r b e s ö i s - Ophrys muscifera, Fliegen-Rag-
wurz, офрис мухообразный
- l a h n a r o h i - Isoëtes, Brachsenkraut,
полушник
- l a k k - o d e r , aiand. - Hordeum jubatum,
Mähnenegerste
- l a s n l e h t , aiand. - Cotyledon, Nabelkraut,
пупочная трава
- l e e t p ö ö s a s - Genista, Ginster, дрок
- l e h t e r t a r p /-tapu/, aiand. - Ipomoea,
Trichterwinde
- l i n a l e h i k - Thesium, Leinblatt, леолист
- l i n n u k a r s a s - Lamprana, Raikohl,
бородавник
- l i n n u p i i m - Ornithogalum, Vogelmilch,
птицемлечник
- l i n n u t u d e r - Neslia, Finkensame, круглец
- l o d j a p - e n e l a s , aiand. - Physocarpus
opulifolia
- l u m i m a r i , aiand. - Symphoricarpus, Schnee-
beere, снежнягодник
- l u r s s v i l j a d - Corispermum, Wanzensame,
верблюжья трава

- l õ h i s õ i s , aiand. - Schizanthus, Spalt-
blume, Schlitzblume
- m a a r j a o h a k a s , aiand. - Silybum marianum,
Mariendistel, остро-пестро
- m a d a r i k - Sherardia, Ackerröte, шерардия
- m e r i s i n e p - Cakile maritima, gemeiner
Meersenf, морская горчица
- m e s i o h a k a s - Echinops, Kugeldistel,
мордовник
- m e t s p u t k - Sanicula, Sanikel, подлесник
- m e t s t i l l , aiand. - Silaus, морковник
- m u g u l j u u r - Herminium, Herminie, бровник
- m u s k u s l i l l - Adoxa, Bisamkraut, адокса
- m õ r k j a s - Picris, Bitterich, горчак
- m õ r s j a l i l l , aiand. - Gaillardia
- m ü h k r u t k - Cenolophium, Hohlschopf,
пусторобрышник
- n a b a s e e m n i k - Omphalodes, Gedenkemein,
пупочник
- n e s t i k - Cinna, Zinne, цинна
- n o k k h e i n - Rhynchospora, Semde, очеретник
- n o o k l i l i a , aiand. - Crinum, Nakenlilie
- n u l g , aiand. - Abies, Weisstanne, пихта
- n ä k i r o h i - Najas, Nixkraut, наяда
- o g a p u t k - Eryngium, Mannstreu, синеголов-
ник

- о ж а к а р а а - Peplis, Afterquendel,
бутерлак
- о к а с р а ј у , aiand. - Hippophaë rhamnoides,
Sanddorn, облепиха
- р а р к ј у и р , aiand. - Statice, Grasnelke
- р е н и ш ђ и н т - Marrubium, Andorn, конская мята
- р е с а ј у и р - Neottia, Nestwurz, гнездовка
- р и ђ л - е н е л а с , aiand. - Sorbaria, Fieder-
spierstrauch, рябинник
- р и и ш и к а с - Mulgedium, Milchlattich,
молокан
- р и с и к а с - Centunculus minimus, Wiesen-
kleinling, низмянка
- р и п а н и р р - Sanguisorba, Wiesenknopf,
кровохлебка
- р и п а и б а , agr. - Dolichos lablab, Helmbohne
- р и т у к - ѓ и с - Ophrys, Ragwurz, офрис
- р и и в ѓ ѓ р и к - Viscum, Mistel, омела
- р ѓ р с а ш е и н - Hypochaeris, Ferkelkraut,
просенник
- р ѓ ѓ с а с е н е л а с - Spiraea, Spierstrauch,
спирея
- р ѓ ѓ с а з м а л т с - Kochia, Staudich, кохия
- р ѓ е в а к ѓ б а р - Rudbeckia, Sonnenhut,
рудбекия

p ä i k e s e s i l m , aiand. - Heliopsis

p ä r d i k l i l l - Mimulus, Gauklerblume,

МИМУЛУС

p ä s m a s l i l l , aiand. - Ageratum, Leber-

balsam, печёночный бальзам

p ü s i k - Staude

p ü s i k m a g u n , aiand. - Papaver bracteatum

r a b a k a s - Scheuchzeria, Blumenbinse,

СИТНИЦА

r a b a s a l a t - Montia, Montie, монция

r a n d p u n g - Samolus, Bunge, северница

r a n n i k a s - Glaux, Milchkraut, млечник

r a t s u r i t ä h t , aiand. - Hippeastrum,

Ritterstern

r a u d ü r t , aiand. - Verbena, Eisenkraut,

ВЕРБЕНА, ЖЕЛЕЗНЯК

r e o m ü n t - Elsholtzia, Elsholtzie, шандра

r ö n g a s l i l l - Lavatera, Erne, хатьма

s a l u l i l l , aiand. - Nemophila, Hainblume

s a m e t l i l l , aiand. - Godetia

s a r v m a g u n - Glaucium, Hornmohn,

ДЛИННОСТРУЧНИК

s e e b r a l i l l , aiand. - Zebrina pendula

s i n e r ö i g a s - Isatis tinctoria, Färber-

waid, Indigkraut, вайда красильная

s i n i h e l m i k a s - Molinia, Schmelche,

бесколенник

s i n i l a t v - Polemonium, Sperrkraut, сннюха

s i n i l i l i a , aiand. - Scilla, Blaustern,

Meerzwiebel, скилла

s i n i n u k k /-nuku/ - Jasione, буканник

s i n i p u t k , farn. - Siler, Bergkummel

s i r p p u t k - Falcaria, Sichelholde, резак

s o o d a h e i n - Suaeda, Sode, соган

s o o k ä p p - Malaxis, Weichkraut, мягчильник

s o o l a r o h i - Salicornia, Glasschmalz,

солерос

s o o v a l k /-valgu/ - Microstylis, Kleingrif-

fel, стагачка

s u g a p e a - Cynosurus, Kammgras, гребник

s ö l m h e i n - Spergularia, Spärkling,

торичник

s ö r m k ü b a r - Digitalis, Fingerhut,

наперстянка

t a r a l ö n g , aiand. - Lycium, Teufelszwirn,

изгородник

t a r i n ö g e s - Teucrium, Gamander, дубровник

t i i b p ä h k l i p u u , aiand. - Pterocarya

t i l g a n d i l i l l , aiand. - Escremocarpus,

Schönrebe, Hängefruchtranke

- t o b i v ä ä t , aiand. - Aristolochia, Oster-
luzei, кирказон
- t o l m p r e a - Cephalanthera, Orant,
пыльцеголовник
- t r o m p e t l i l l , aiand. - Salpiglossis,
Trompetenzunge
- t u h a l i l l , aiand. - Cineraria, Aschenkraut,
Aschenpflanze, цинерария
- t u l i a s t e l , aiand. - Pyracantha, Feuer-
dorn
- t u n g a l l i l l , aiand. - Cajophora lateritia
- t u r d l e h t , aiand. - Crassula lycopodioides
- t ö l v r u u , aiand. - Cordyline, Keulenbaum
- t ä h t p u t k - Astrantia, Sterndolde,
звездочка
- u b a p ö ö s a s - Cytisus, Bohnenstrauch, Boh-
nenbaum, ракитник
- u s s i p u j u , farm. - Artemisia cina,
полынь глистогонная
- v a n d e l i l l , aiand. - Verbena hybrida,
Gartenverbene, гибридная вербена
- v a n i k k u l j u s , aiand. - Cobaea scandens
- v e i s h e i n - Achyrophorus, Achelkopf, паэник
- v e s i k a t k - Helodea, Wasserpest, болотница
- v e s i k - Tillaea, Tilläe, тиллея

- v e s i k u u s k - Myriophyllum, Tausendblatt,
Federkraut, водоперница, копн водяной
- v e s i r i r a r - Elatine Hydropteris, Pfeffer-
tännel, повойничек подковосемянный
- v e s i r ä h k e l - Трапа, Wassernuss, чилим
- v e s i r a i g /-raia/ - Elatine, Tännel,
повойничек
- v e s i s u l g /-sule/ - Hottonia, Wasserfeder,
турча
- v e s i t ä h t - Callitriche, Wasserstern,
болотник
- v ö h i k k a k a r - Galinsoga, Knopfkrout,
галинсога
- v ö s a l i l l - Moehringia, Spelle, Nabelmiere,
мерингия
- v ö t m e h e i n - Botrychium, Mondraute,
гроздовик
- ö i s t u b a k a s , aiand. - Nicotiana glauca
- ö i s u b a , aiand. - Phaseolus multiflorus
- ö l g l i l l , aiand. - Xeranthemum annuum,
Strohblume, сухоцвет
- ö ö s k e e l - Coeloglossum, Hohlzüngel,
пололепестник
- ä i a v a r v a s , aiand. - Carlina acaulis,
stengellose Eberwurz, Silberdistel, слеза-трава

ä m b l i k ö i s - Ophrys aranifera, Spinnen-
ragwurz, офрис паукообразный

ö ö k a n n i k e - Hesperis matronalis, gemeine
Nachtviole, Frauenkilte, ночная фиалка

ö ö v i l g e /-vilke/ - Goodyera, Bögge,
ползучка

Enam-vähem sama koosseisuga komisjon fikseeris ka üldbotaanilised oskussõnad, võttes aluseks varemalt juba kooliraamatute tarbeks loodud terminid, mida täiendati vastavalt ülikooli loengute tarvidusele. Üldiselt oli seejuures põhimõtteks anda 1) mõisteväljendile tarviline täpsus ja 2) eesti keelele omane tuletamisviis. Eelistati eestikeelseid termineid, juhul aga, kui mingi rahvusvaheline kuju oli saanud juba üldtuntuks, jäeti see püsima paralleelselt eestikeelse terminiga.

Pärast materjali läbitöötamist avaldati töö 1929.a. pealkirjaga „Botaanika oskussõnu“, mis sisaldab vasteid 2 288 mõistele.

Veski poolt moodustatud sõnadest leidub selles järgmisi:

I

a n d u r (Wied.), zool., laev. - carina, Kiel,

киль

a s t e l (Hii) - spina, Dorn, колючка

e d e / - m e / (Wied.) - lodicula, Gras-

schüppchen, плевочка

h a u g a t u d (eL) - abgebissen

h ö ö l a s (Ta) - Zeile, ряд

i s t i k (Wied.), aiand. - Pflänzling,

сажанец

k i h n /kihnu/ (3a), zool. - capsula, Kapsel,

капсула, оболочка

k ä n n a s /kända/ (KJn) - corymbus, Dolden-

traube, щиток

k ä ä v /käävi/ (MMg, Hii) - fusus, rachis,

Spindel, веретено, стержень

k ü l m i s t u m a (Pä), fütopat. - Kälte lei-

den, холодать, страдать от холода

l i i g e s (Ta) - Gelenk, сочленение

l ö v i /löve/ (korgil) (Hii, Lä) - lenticella,

Lentizelle, чечевичка

l ü d i (Hii) - cupula, Fruchtbecher, плюска

m e s t (Wied.), agr. - Sippe, родня

- m u g u l (Jöh) - tuber, Knolle, клубень
m ö h k /möhu/ (Wied.) - venter, Bauch, брюхо
o g a (Wied.) - aculeus, Stachel, шип
o h e /ohte/ (Wied.) - arista, Granne, ость
p i h k /piha/, p i h k a i n e (Wied.) -
Harz, смола
p i h k a n e (Jõe) - viscosus, glutinosus,
klebrig, клейкий
p u s a (Wied.) - fasciculus, Büschel, пучок
r a a s i m a (Wied.) - entlauben, entblättern,
обезлиствить
s i n g a s /sinka/ (Wied.) - Koleoptil
s u i r /suira/ (Räp), zool. - pollen, Blüten-
staub, пыльца, цветень
s ä s i (Ta) - medulla, Mark, сердцевина
s ü d a m i k (seemnerungal) (Wied.) - nucellus,
сердцевина
t a r i /tarja/ (Wied.) - Traube, гроздь
t ö r i /törve/ (Phl) - ochrea, Tüte, раструб
t ü ü (Lä) - caudex, Stock, столпчатый стебель
v i r v e s (Sa), aiand., mets. - Holztrieb,
ростовой побег
v o o l j a s (Ha) - cuspidatus, остроконечный,
истонченный
v ö r a (Vil), mets. - Krone, крона

v ä ä n e l /väänla/ (Ta) - cirrus, Ranke,
усик

II

a h e l j a s - kettenförmig

a j a t a m a , aiand. - treiben, выгонять

a l a k ü n n i s e n e - unterschwellig

a l a p u i s t u - Unterholz, подлесок

a r e n d , zool. - Gebilde, образование

a s u n d - Siedlung, селение, поселение

a v a m u s (öhuöhedel) - Offensein, открытие

a v a s i g i s u s - Chasmogamie

e o s l a , fütopat. - Sporengeläuse

e o s l a v a , fütopat. - hymenium, гимений

e r i k - ü h t i m i n e - Heterogamie,

гетерогамия

h a r k j a s - furcatus, gabelästig, вильчатый

h o r k r o n i j a - Spreizklammer

h u l g i - copiose, in Menge

i d a n d - Keimling, проросток

i d u m ö i k , fütopat. - Keimschlauch

i d u - u r v e , fütopat. - Keimpore

i m i k , fütopat. - haustorium, Saugwarze, сосок

- j a o t u m a** - distributio, Verteilung,
распределение
- j u u r m i n e** - basilaris, grundständig,
низовой, основной, прикорневой
- j ä r g u s t a m a** - abstufen, разделять по
разрядам
- k a a r g o o d n e** - curvinervius, bogennervig,
дугонервный
- k a h e l i s a a g j a s** - duplicato-serratus,
doppeltgesägt, удвоеннопильчатый
- k a h e l i s u l g n e** - bipinnatus, doppelt-
gefiedert, двуперистый
- k a n d e o s**, fütopat. - Basidiospore,
базидиоспора
- k a n d u r** - Suspensor
- k a n n e l j a s** - lyratus, leierförmig,
лировидный
- k a r v j a s** - piliformis, haarförmig,
волосовидный
- k e l l u k j a s** - campanulatus, glockenförmig,
колокольчатый
- k i i v e r j a s** - galeiformis, helmförmig,
шлемовидный
- k i l e j a s** - membranaceus, häutig,
плёнчатый, перепончатый

k i l p j a s - scutatus, schildförmig,

щитковидный

k o b a r j a s - razemös, traubenförmig,

дроздевидный

k o d a r l e h i n e - rosulans, rosulatus,

rosettig, розеточный

k o l d j u u r , farm. - Hydrastis canadensis,

Gelbwurzel, золотая печать

k o l d u m u s - chlorosis, Chlorose, хлороз

k o l m e l i s u l g n e - tripinnatus, drei-

fachgefiedert, триждыперистый

k o m b i t s (huulheinal) - Tentakel

k r o o n j a s - corollinus, kronenartig,

венчиковидный

k u p j a s - urceolatus, krugförmig, кувшинчатый

k u r g j u u r - Stelzwurzel

k ö d u t a i m - Moderpflanze

k ö i g i l d a n e - Ubiquist, убиквист

k ä m m a l j a s - palmatus, handförmig,

лапчатый, дланевидный

k ä m m a l r o o d n e - palminervius, hand-

nervig, дланенервный

k ä p j a s - pedatus, fussförmig, стоповидный

k ä ä r d u n u d - involutus, involutivus, ein-

gerollt, ausgebuchtet, завернутый, вовнутрь

свернутый

- k ä ä v j a s - fusiformis, spindelförmig,
веретенообразный, веретенчатый
- k ö ö n d u n d - reflexus, zurückgebogen,
отогнутый
- k ü l m i s t u m i n e , fütopat. - Gefrieren,
подморожение
- l a e v j a s - navicularis, schifförmig,
кораблеобразный
- l a g u m u s - Abbau, распад
- l a i a l d u m i n e - Verbreitung,
распространение
- l a i u v - patens, abstehend, отклоненный,
оттопыренный, раскрытый
- l e h i s - Laub, листва
- l e h i s t u m i n e - foliatio, Belaubung,
олиствение
- l e h t e r j a s - infundibuliformis, trichter-
förmig, ворончатый
- l e h v i k j a s - fächerförmig, веерообразный
- l i b l i k j a s - papilionaceus, schmetterlings-
förmig, мотыльковый
- l i n n u l e m b e n e - ornithophil,
орнитофильный
- l i n t j a s - bandförmig, лентообразный
- l i s e /-me/ - appendix, Anhängsel,
придаток, подвесок

l i u d j a s - hyposcrateriformis, präsentier-
tellerförmig, блюдчатый, тарельчатый

l o o k j a s - arcuatus, bogenförmig,
дугообразный

ш u n a j a s - oviformis, eiförmig, яйцевидный

ш u n a k - Eiapparat

ш u r u s /-a/ - caespitosus, rasig, дернистый

ш ö i k /шöigu/, fütopat. - utriculus, Schlauch,
мешочек

ш ö l a j a s - spatulatus, spatelförmig,
лопатчатый

ш ö r k h e i n - Sauergras

ш ö ö k j a s - ensiformis, schwertförmig,
мечевидный

ш ä n n a s - verticillus, Quirl, мутовка

н a a s k e l j a s - subulatus, pfriemlich,
шиловидный

н a a s t j a s - peltatus, scutatus, schildförmig,
щитковидный

н a h k h i i r e l e m b e n e - chiropterophil

н e e r j a s - reniformis, nierenförmig,
почковидный

н i i s k u s e l e m b e n e - hygrophil,
гигрофильный

н i i t j a s - filiformis, fadenförmig, fädlich,
нитевидный

- o d a j a s - hastatus, spießförmig,
копьевидный
- o h e s t u n u d , o h t j a s - aristatus,
begrannt, остистый
- o k s i n e - ramosus, verästelt, ветвистый
- p a a r d u n u d - binatus, gepaart, однопарный
- p a i s l a j u - lodicula, Grasschüppchen,
плёночка
- p e a j a s - spiciformis, ährenförmig,
колосовидный
- p o o l e /poolme/ - valva, Klappe, створка
- p o o l m e n e - valvatus, klappig, створчатый
- p u i s n i i t /-niidu/ - Gehölzwiese
- p u i t u m a - verholzen, одеревенеть
- p u i t u m i n e , fütopat. - Verholzen,
одеревенение
- p u i t u n u d - lignosus, holzig, деревянистый
- p u l k j a s - stäbchenförmig
- p u n g u m i n e - Zellsprossung, Knospung,
почкование клетки
- p u s a j a s - fascicularis, fasciculatus, bü-
schelig, пучковатый
- p u t k j a s - tubulosus, fistulosus, röhrig,
трубчатый
- p u t u k a l e m b e n e - entomophil,
энтомофильный

- р у т к т о л м л е ж а , agr. - Insektenblüter
р у н д /-i/ - xylema, lignum, Holz, древесина
р у в ö ö р и к , fütopat. - Viscum album, Mis-
tel, омела
р ö н д у н у д - abortiert, недоразвивающийся
р е н ж а с - canaliculatus, rinnenförmig,
желобковатый, желобчатый
р и н г л е м а - kreisen, делать круговое
движение
р и р с ж а с - ciliatus, gewimpert, ресничатый
р о н т л а - Grassteppe, травянистая степь
р о и д е л и н е - gerippt, жилковатый
р о м б ж а с - rhomboidalis, rhombeus, rauten-
förmig, ромбический
р о о д ж а с - costatus, rippig, ребристый
р о о с т у с - nervatio, Berippung, жилкование
р у л ж а с - teres, stielrund, вальковатый
с а а г ж а с - serratus, gesägt, пильчатый
с а а т у р т а и м - Begleitpflanze
с а р и к ж а с - umbellatus, doldig, зонтичный
с е е м н и с - achaenium, achaena, Schliess-
frucht, семянка
с е г и в у с - frequentia, Frequenz
с е и н м и н е - wandständig, стенкоположный
с е о с - Mittelband, connectivum, связник

- s e r v i s - Saum, отгиб, оторочка
- s e r v i s t u n u d - gesäumt
- s i g i m i k - ovarium, Fruchtknoten, завязь
- s i i d j a s - seidig, шелковистый
- s i l m a - a h v a t i - Schauapparat
- s i s e s t u m i n e - Intussuszeption,
интуссусцепция
- s o o l a k u t a i m - Halophyt, галофит,
солелюб
- s o o m u s j a s - squamiformis, schuppenförmig,
чешуевидный
- s o o n d u m i n e - Einschnürung, перетяжка
- s o o n i k t a i m - planta vascularis, Gefäß-
pflanze, сосудистое растение
- s u g a j a s - pectinatus, cristaeformis, kamm-
förmig, гребенчатый
- s u l g j a s - fiederförmig
- s u u n d u s , biol. - tropismus, тропизм
- s ö r m j a s - fingerförmig, пальчатый
- s ä m p j a s , s ä m p u n u d - incisus, ein-
geschnitten, вырезной
- s ä s i j a s - pulposus, medullosus, markig,
сердцевинистый
- s ü d a j a s - cordatus, herzförmig,
сердцевидный

- s ü s t j a s - lanceolatus, lanzettlich,
ланцетовидный
- t a i m i k - Pflanzenbestand, насаждение
- t a i m i m a - hervorspriessen, произрастать
- t a i m i s t u - Formation, растительная
форма
- t a i m k o n d , geogr. - Vegetation,
растительность
- t a k e r k a r v a n e - villosus, zottig,
мохнатый
- t a k i s v i l i - Hakenfrucht
- t a l b j a s - cuneiformis, cuneatus, keil-
förmig, клиновидный
- t a l i t l u s l i k - funktionell,
функциональный
- t a l v i t u m a - überwintern, перезимовать
- t a r a s t a m i n e , siand., agr. - Umzäunen,
огораживание
- t e r a v s a a g j a s - acute serratus,
остропильчатый
- t e r i s - Grasfrucht, caryopsis, зерновка
- t i g u l e m b e n e - malakophil, малакофильный
- t i k j a s - rigidus, steif, твердый, негибкий
- t u g i k o n d - Gerüstwerk
- t u r d u s , zool. - turgor, тургор

- t u u l e l e m b e n e (taim) - anemophil,
анемофильный
- t ö l v i k - spadix, Kolben, початок
- t ö l v j a s - clavaeformis, keulenförmig,
булавовидный
- t ö r i j a s - ochreatus, tütenförmig,
с раструбом
- t ä h t a n i i s - Illicium anisatum, Sternanis,
бадьян
- t ä h t j a s - stellaris, stellatus, sternförmig,
звездчатый
- t ä i d i s ö i s - gefüllte Blüte, махровый
цветок
- t ä k i l i s s a a g j a s - crenatoserratus,
kerbiggesägt, городчатопильчатый
- t ö m b i t u d , t ö m p u n u d - obtusatus,
abgestumpft, притуплённый
- t ü ü k j a s - verruciformis, warzenförmig,
бородавковидный
- u d e j a s - pubescens, flaumig, пушистый
- u j u l e h t - Schwimmblatt, плавающий лист
- u m b s i g i n e (öis) - cleistogamus, kleis-
togam, клейстогамный
- u u r d j a s - canaliculatus, rinnenförmig,
желобковатый, желобчатый

- u u s l a n e - Neubürger
v e e l e m b e n e - hydrophil, гидрофильный
v i l i k o n d - Fruchtstand
v i l t j a s - tomentosus, filzig, войлочный
v õ n k - õ i s i k - cincinnus, Wickel, извилина
v õ r k j a s - reticulatus, retiformis, netz-
artig, сетчатый
v õ r s i k , aiand. - Ableger, Absenker,
отводок
v õ s u n d , aiand. - stolo, Ausläufer, плеть,
отпрыск
v ä ä r i s t a m i n e , aiand. - Veredelung,
прививка
õ h u s t a m i n e , agr. - aeratio, Durchlüf-
tung, аэрация
õ i s i k - inflorescentia, Blütenstand, соцветие
ä r a s p i d i - m u n a j a s - obovatus, ver-
kehrt-eiförmig, обратныйцевидный
ü h i s l a u d n e - Kommensalist, комменсал
ü m b e r l o o n d u m i n e - Umstimmung

Hiljemgi veel (1932.a. alates) on botaanika
oskussõnade komisjonid pidanud rea koosolekuid. Nii
näiteks määrati kindlaks ka eostaimede liike ja fik-

seeriti rida sõnu taimegeograafiliste mõistete väljendamiseks. Viimaste puhul hankis komisjon koosseisus K. Eichwald, T. Lippmaa (juhataja), A. Vaga ja J. V. Veski terve rea sobivaid oskussõnu, mis leidsid rakendamist küll õppejõudude poolt nende loengulises töös ja ka vastavas kirjanduses, kuid tervikuna trükki ei ole pääsenud.

Veski poolt on loodud sellel alal järgmised sõnad:

I

i h n l e h i k u d (Rei) - Cordaitinae
k i d a d (Wied.) - Articulatae
k ü n d r i k r a p i k (Hii) - Krummholz-
gestrüpp
r a p i k (Sa) - Gestrüpp

II

a s t e l p õ õ s a s - Dornstrauch, терновый
куст
a s t e l p õ õ s a s t i k - Dorngebüsch,
терновый кустарник

- a v a l u i d e - bewegliche Düne
- a v a p i n d m i k - offenes Gelände
- a v a ü h i s k o n d - offene Gesellschaft
- a v a ü h t u m - offene Pflanzengesellschaft
- e r i m i s - u l a t u s - Variationsbreite
- h e i n k a t e - Grasdecke
- h e i t l e h i n e , h e i t l e h i s e l i -
n e (puu, põssas) - laubwechselnd
- h u u m u s e l e m b e n e l i i k - humikole
Art
- h ö l j e t a i m k o n d - Schwebevegetation
- h ö l j u r ü h i s k o n d - Schwebergesell-
schaft
- h ö l m i k p u u d - Ginkgoinae
- i k k e s t a i m e d - Conjugatophyta
- i n i m l e v i n g - Anthropochorie
- j a o t u m u s - Verteilung, распределение
- j u u r r o n i j a d - Wurzelkletterer
- j u u s r o h e v e t i k a d - Ulotrichales
- j õ u g u t i - gregarie, herdenweise, haufenweise
- k a d a r i k - Wacholdertrift
- k a l j u k i d u r m u - Felsentrift
- k a l j u p r a o - t a i m k o n d - chasmophy-
tische Vegetation
- k a l j u - v e e t a i m - Nereide, nereida

- k a n a r m u - Calluna, Heide
k a n d s e e n e d - Basidiomycetes
k a t v u s - Deckungsgrad
k e e r d l e h i k u d - Filicinae
k i d u r m u - Trift
k i n n i s l u i d e - feststehende Düne
k l i b u k ö r b - Kieswüste, хрящеватая пустыня
k o d a r p ü s i k - Rosettenstaude
k o o r i k t a i m - Krustenpflanze
k o o s m i k - Siedlung, Vegetationsfleck
k o t t s e e n e d - Ascomycetes
k u i v u s a v a n e v u s - Xerochasiae
k ö i g i l d a n e - Ubiquist, убикивист
k ö r g p ü s i k - Hochstaude
k ö r g t a i m - Luftpflanze
k ö r s m u r u - Grasmatte
k ö r s t a i m k o n d - Grasvegetation
k ö v a l e h i s p ö ö s a s t i k - Hartlaub-
gebüsch
k ö v a l e h i s t a i m i s t u - Hartlaubforma-
tion, Sklerophytenformation
k ö v a l e h i s t a i m k o n d - Hartlaubvege-
tation
k ä ä b u s h ö l j u m - Nanoplankton
k ä ä b u s l u s - Nanismus, нанизм, карлико-
вость

- l a g u t a i m e d - Schizophyta
- l a u d j u u r - Bretterwurzel
- l a v a s a m b l i k u d - Hymenolichenes
- l e h t p ü s i k - Blattstaude
- l i h a k t a i m - Saftpflanze, сочное растение
- l i i t k o n d - Verband
- l i i t k o n d n e (liik) - verbandseigen
- l i i t k o n n a p ü s i - Verbandstreue
- l i i v a l e m b e n e - psammophil, sandliebend
- l i i v a t a i m i s t u - Psammophytenformation
- l i i v a v e t i k a s t u - Sandalgenformation
- l i m a t a i m e d - Myxophyta
- l i n d l e v i n g - Ornithochorie
- l i n n u l e m b e n e (õis) - ornithophil
- l o d u m e t s - Bruchwald
- l o o m l e v i n g - Zoochorie
- l o o t a i m k o n d - Alvarvegetation
- l u b j a m e e l i s /-meelsa/ (liik) - kalk-
hold
- l u b j a n õ r u - s e t e - Kalksinterablage-
rung
- l u b j a p e l g l i k - kalkmeidend
- l u m e h õ l j u m - Kryoplankton
- l u m e l e m b e n e - chionophil
- l u m e v e t i k a s - Schneealge

l ö p p n ä h e - Terminalphase

l ö p p - ü h i s k o n d - Schlussverein

l ü h i e a t a i m - Therophyt

m a a k e v e s i - eisenführendes Sumpfwasser

m a a i l m l a n e , zool. - Kosmopolit,

КОСМОПОЛИТ

m a a s t u m i s v ö ö d e - Verlandungszone

m a i s m a a - t a i m k o n d - Landvegetation

m a j u s e ö p r e t u s , biol. - Ökologie,

ЭКОЛОГИЯ

m a l t s - Schlenke

m i t m e r a i k n e (teke) - polytop

m u r g u t u s v ö ö d e - Brandungsgürtel

m ä n d - r o h e v e t i k a d - Charales

n i i s k u s e l e m b e n e - hygrophil,

ГИГРОФИЛЬНЫЙ

n i i s k u s a v a n e v u s - Hygrochasia

n ä r i t ö k e s t i (loomade vastu) - Tier-

frassschutzmittel

o g a s m u r u - Stachelrasen

o r b l e h t - Nischenblatt

p a d j a n d s a m m a l - Polstermoos

p a r v i t i k a s v - Herdenwuchs

p e a l t a i m - Überpflanze

p e i t t a i m - Kryptophyt, **криптофит**

pinnalõtv - bodenvag

pinnameelis /-meelsa/ - bodenhold

poolroisklane - Hemisaprophyt,
гемисапрофит

priitmevööde - Spritzzone

pruunvetikad - Phaeophyceae

puhtkogumik - Reinbestand

puitpüsik - Holzstaude

punavetikad - Rhodophyceae

puusõnajalg - Baumfarn

pärisrakistaimed - Euthallophyta

püsiiktaimistu - Staudenformation

püsiivalgusene - stenophotisch

raagpõõsas - Rutenstrauch

raagraikad - Psilotinae

rindelisuus - Schichtung

rinne - Schicht, ярус

rohevetiktaimed - Chlorophyceae

roiskveehõljum - Saproplankton,

сапропланктон

roisutaim - Saprophyt, сапрофит

ronipalm - Kletterpalme

rusukalle, geogr. - Schutthalde, Geröll-
halde

ränilembene - kieselhold

- r ä n i v e t i k a d - Diatomeae
s a m m a l j a s - muskoid, moosartig
s a m m a l r a i k a d - Psilophytinae
s a m m a l t a i m e d - Bryophyta
s e l t s i v a l t - socialiter, gesellig
s e l t s i v u s - Soziabilität
s e o s r i n n e - engverbundene Schicht
s e r v i t i a s e t u s (lehtedel) - Blätter-
profilstellung
s i d u s u s - Zusammenschluss
s i g i k e h a - Brutkörper
s i g i p u n g - Brutknospe
s i n i v e t i k a d - Schizophyceae
s i p e l g l e v i n g - Myrmekochorie,
мирмекохория
s o o l a k u t a i m i s t u - Salzformation
s o o l e m b e n e - helophil, гелофильный
s t e p i v e e r m i k - Steppenläufer
s u i r a t a i m - Pollenblume
s u n n i s e p i f ü ü t - obligater Epiphyt
s u v e h a l j a s (tüüp) - sommergrün
s õ l t u m i s k o o s l u s - Abhängigkeits-
verbindung
s õ m e r j a s (muldkond) - krümelig,
крупчатый

- s õ n n i k u l e m b e n e - koprophil,
копрофильный
- t a a s m e t s u m i n e - Wiederbewaldung
- t a i m h õ l j u m - Phytoplankton,
ФИТОПЛАНКТОН
- t a i m k o n n a s t i k - Vegetationskreis
- t a i m ü h t u m - Pflanzengesellschaft
- t a l v e h a l j a s (tüüp) - wintergrün,
ЗИМОЙ ЗЕЛЕНЕЮЩИЙ
- t i l k e o t s (lehel) - Träufelspitze
- t o r t - t a i m - Horstpflanze
- t u l n u k t a i m e s t i k - Adventivflora
- t u l u k o o s l u s , zool. - Symbiose, СИМБИОЗ
- t u t t v õ r a p u u - Schopfbaum
- t u u l e k i n d e l (taim) - windhart
- t u u l e p e l g l i k - windscheu,
БОЯЩИЙСЯ ВЕТРА
- t u u l l e v i n g - Anemochorie, анемохория
- t ä i s r o i s k l a n e - Holosaprophyt,
ГОЛОСАПРОФИТ
- t ü n n p u u - Tonnenbaum
- t ü v e n d - e o s t a i m e d - Archegonophyta
- u h t l a m m p u i s t u - Auengehölz
- u m b r o h u s t i k - Unkrautflora
- u u s l a n e - Neophyt, НЕОФИТ

- v a i b a n d v o r m - Teppichform
- v a r i l e h i s e l i n e (puistu) - laub-
wechselnd
- v a r j u l e m b e n e - ombrophil, омброфильный
- v a r j u p e l g l i k - ombrophob, омброфобный
- v a r s m u g u l - m u l l a t a i m - Stengel-
knollengeophyt
- v a s t a k l e h i k u d - Gnetinae
- v e s i l e v i n g - Hydrochorie, гидрохория
- v e t i k s e e n e d - Phycomycetes
- v i b u r v e t i k a d - Flagellatae
- v i h m a p e l g l i k (taim) - regenscheu
- v i l j a u m b r o h u s t i k - Segetalflora
- v ö s u v ä ä n e l r o n i j a - Sprossranker
- v ä ä n d t a i m - Windepflanze
- v ä ä n e l r o n i j a - Rankenkletterer
- v ö ö d i k - Querbinde, поперечная повязка
- v ö ö t m e l i s u s - Gürtelung
- ö i s m u r u - Blumenmatte
- ö ö t s s o o - Schwimmoor, Schwingmoor
- ä l v e - Schlammshlenke
- ö ö ö i s - Nachtblüte, ночной цвет
- ü h e ö i t s e n g u l i n e - pleiozyklisch
- ü h i s k o n n a - a l a t i s u s - Gesell-
schaftsstätigkeit
- ü h i s k o n n a l ö t v - gesellschaftsvag

ü h i s k o n n a m e e l i s /-meelsa/ - ge-
sellschaftshold

ü h i s k o n n a p õ i m - Gesellschaftsgefüge

ü h i s k o n n a p ü s i - Gesellschaftstreue

ü h i s k o n n a v õ õ r a s - gesellschafts-
fremd

ü h t i m u s - Konvergenz, схождение

ü l d p ü s i - allgemeine Treue

ü r g p a l m l e h i k u d - Benettitinae

ü r g s e e n e d - Archimycetes

Umbes samaaegselt töötas kaheliikmeline toim-
kond E. Lepik ja J. V. Veski välja
rea nimetusi meil esinevate seente kohta. Materjal
jäi tol korral käsikirja ja läks hiljem kaduma, see-
tõttu on praegu võimalik esitada vaid üksikuid Veski
poolt esitatud seenenimetusi:

I

k o g r i t s (Tõs, Aud) - Helvella, Gyromitra,
Lorchel

k õ r g e s /kõrke/ (seen) (Hii) - Collybia,
Rübling

l a j u r o o s t e (Vi, Jä, Ha, Lä) - Puccinia,
Rost, ржа

m a m p e l - Pholiota, Stockschwamm, Schuppen-
pilz

n a h k i s (Sa) - Stereum, Lederschwamm,
Schichtpilz

p i l v i k (Aud, Hls, Krk, Ote) - Russula,
Täubling, сыроежка

t o r i k () - Polyporus, Löcherpilz

II

h a h k h a l l i t u s , fütopat. - Botrytis,
Grauschimmel

h a r i k - Clavaria, Ziegenbart

h a r m i k - Cliptopilus

h e i n i k - Tricholoma, Ritterling

h e l v i k - Marchantia polymorpha,

маршанция изменчивая

h o b u h e i n i k - Tricholoma equestre

j ä m e j a l g - Inoloma, Dickfuss

k a s e p i i m i k - Lactarius torminosus,
Birkenreizker

k e e l - h a r i k - Clavaria ligula

k e v i s , fütopat. - acidium, Äzidium

- k i h a e o s , fütopat. - Zoospore, Schwärmer,
Schwärmospore, зооспора
- k i i r i k s e e n e d , fütopat. - Actinomycetes,
Strahlenpilze, актиномицеты, лучистые грибки
- k i m a r l e h t h a i g u s - Blattkräusel-
krankheit
- k i t s e m a m p e l - Rozites caperata
- k o l l a n u t t /-nuti/ - Hypholoma, Schwefel-
kopf
- k o m u s e e n , fütopat. - Nectria
- k o r a l l - h a r i k - Clavaria coralloides
- k u l d p i i m i k - Lactarius volemus, Milch-
reizker
- k ä h r i k - Sparassis ramosa, Feisterling,
krause Glucke
- k ä n n u h e i n i k - Tricholoma rutilans
- k ä n n u m a m p e l - Pholliota mutabilis
- l e h t e r n a h k i s - Thelephora
- l e h t r i k - Glytocybe
- l i i m i k - Gomphidius
- l i u d s e e n - Peziza, Becherling
- l o o r i k - Amanita, Wulstling
- l ü l i e o s , fütopat. - conidium, конидия
- m u n a s , fütopat. - oogonium, оогоний
- m u r u h a r i - Ramaria

- m ü g a r b a k t e r , agr. - bacterium radici-
cola, Knöllchenbakterie
- n a r m a s n u t t /-nuti/ - Inocybe
- n a r m i k - Hydnum, Stachelpilz
- n e i t s i s s i g i m i n e , biol. - partheno-
genesis, партеногенез, девственное размножение
- n u g i s e e n - Schmarotzerpilz, гриб-паразит
- n ö g i e o s , fütopat. - Brandpilzspore, Brand-
spore
- n ö ö p l e h i k - Marasmius scorodoni, Knob-
lauchpilz
- p i i m i k - Lactarius, Reizker, Milchling
- p u g a l h a i g u s , agr. - cercospora,
Schweifspore
- r a k i s , fütopat. - thallus, слоевище
- r a k i s t a i m - Thallophyt, таллофит
- r o i s k e s e e n - Fäulnispilz,
грибок-сапрофит
- r o i s k u m i n e - Verwesung, тление
- s a m e t k ö r g e s /-körke/ - Collybia velu-
tipes, Winterpilz
- s a m i k - ü h t i m i n e - Isogamie, изогамия
- s a p i s e e n - Tylopilus
- s e i g e o s , fütopat. - Zygospora,
зигоспора

s e i g s e e n e d , fütopat. - Zygomycetes,

Algenpilze

s e r v i k - Pleurotus, Seitling

s i n i v ä r v i k - Stropharia aeruginosa

s i r m i k - Lepiota procera, Schirmling

s o o m u s - t i n d i k - Coprinus comatus

s ö b a k e v i s , fütopat. - peridermium,

Blasenrost

t a i m r o i s k l a n e - Saprophyt, сапрофит

t a v a h a r m i k - Cliptopilus prunulus

t a v a v a h e l i k - Paxillus involutus

t i m p n a r m i k - Hydnum repandum, Stoppel-

schwamm

t i n d i k , fütopat. - Coprinus, Tintling, Tin-

tenpilz

t u p p l e h i k - Volvaria

t u p p l o o r i k - Amanitopsis vaginata

v a g l a h e i n i k - Tricholoma nudum

v a h e l i k - Paxillus, Krempling

v e s i n u t t /-nuti/ - Hygrophorus niveus

6. Agronoomia oskussõnad

Põllumajanduse ja loomakasvatuse alal on töötanud rida komisjone alates 1921. aastast. Kõik need ei tegelnud mitte ainult eespoolnimetatud erialadega, vaid siin fikseeriti ka naaberteaduste termineid, nagu aianduse, taimekasvatuse, taimekaitse ning eksterjööriilisi oskussõnu.

Agronoomia komisjon alustas Akadeemilise Põllumajanduse Seltsi organiseerimisel tööd 1921.a. kevadel põhimõtteil: 1) „koguda rahvakeeles tarvitusel olevaid oskussõnu ja 2) välja töötada vastavad oskussõnad vastavalt mõistetele ja võõrakeelsetele oskussõnadele”¹. Komisjoni kuulusid alatiste liikmetena: P. K õ p p (juhataja), A. O j a , J. V. V e s k i . Vähemal määral võtsid sellest tööst osa õppejõud A. N õ m m i k ja K. T e r ä s - v u o r i kui ka üliõpilased E i n b e r g , A. E s l a s , N. R o o s a , H. S i l d .

¹ Põllumajanduslikud oskussõnad I, äratrük „Agronoomiast” nr. 4, Tartu 1923, lk. 3.

Toimikond ei asunud nimetatud sõnu mitte süstemaatilisel viisil välja töötama, vaid lähtus puhtpraktilistest eesmärkidest, võttes kõne alla kõige tarvilikumad mõisted. Ühtlasi peeti kinni põhimõttest: mitte tarvitusele võtta liiga palju võõrkeelseid sõnu, eriti nimelt seal, kus on võimalik kasutada eestipärasemat väljendit.

Et rahvakeelne materjal oli vähene, asutigi kohe puuduvate sõnade väljatöötamisele. Tehti algust põllumajandusliku majandusteadusega. Kahe aasta jooksul töötati 31 koosolekul läbi ligi 350 mõistet. Töö tulemused avaldati 1923.a. ajakirjas „Agronomia“ ja sealt äratrükina pealkirjaga „Põllumajanduslikud oskussõnad I, maaviljustulundusteaduse oskussõnad“.

Veski poolt hangitud sõnad on siin:

I

a n n i k a s (Wied.), münd. - ergiebig,

обильный, богатый

h a s s a k t e r a (Flv, Urv) - After-, Hinter-,

Schmactkorn

k o r r u l i n e (vili, kasv) (Wied.), fütopat. -

zweiwüchsig

k õ l v i k (Wied.) - nutzbares Landstück,

угодье

n e s t e n e (Ta) - bereift

p õ i m /põimu/ (Wied.) - Ernte, жатва

p õ i m a m a (Wied.) - ernten, жать, пожинать

s a r d /sarra/ (Ta) - Gerüst

s a r g /sara/ (Kuu) - Grundstück,

поземельный участок

s i g u s /-a/ (Wied.) - fruchtbar, ergiebig,

плодоносный

v i l j a m a (maad) (Wied.) - bebauen, anbauen,

возделывать, обрабатывать

v o o s /voo/ (Wied.), maj. - Ernte, Jahreser-

trag, урожай

õ s u m a (Sa) - abernten, снимать урожай

II

a a s t a i n e - perennierend, многолетний

h ü v i s , maj. - das Gut, Schatzgut, добро

k a r j a m a a n d u s - Weidewirtschaft,

выгонное сельское хозяйство

k a s v i t i s , maj. - Verzinsung, проценты,

процентный деньги

k o o s t u - Bestand, состав

- k u l u m , k u l u t i s , maj. - Kosten,
Kostenaufwand, издержки
- k õ l v i k , maj., pol.-maj. - nutzbares Land-
stück, угодье
- k õ r r e s t i k - Stoppeln, стернь, стерня
- k õ r s u m i n e , maj. - стебление
- k ü l v i k e e r a n g , aj. - Rotation,
плодоперемежность
- k ü l v i s , maj. - Aussaat, посев, посевные
семена
- l a o n d u m i n e , maj. - Sichlagern (des Ge-
treides), полежка
- l o o n u s m a k s , maj. - Naturallohn,
плата натурой
- m a a n d u s õ i g u s , jur. - Agrarrecht,
landwirtschaftliches Recht
- m a a v i l j u r - Landmann, Ackermann,
земледелец
- m e e l i s h e i n - Süßgras
- m u l l a s - Humus, перегной
- m õ r k n i i t /-niidu/ - Sauerwiese
- n ü ü d i s v ä ä r t u s - Jetztwert
- p a i g u s t a m a - ansiedeln, поселять,
заселять
- p i i r u s - Umfangsgrenze

- puhtimine - Beizen, протравливание
talundus - Gesindewesen, усадебное дело
tagastama - einfriedigen, огораживать,
загораживать
tagvitlema - verwenden, применять
tulundama, tulusklema - ein-
träglich /be/wirtschaften, доходно хозяйничать
tulustus, maj. - Einträglichkeit,
Ergiebigkeit, доходность
õhtsus - Effektivität, efficace,
эффективность
õõndama, maj. - Gewerbe treiben,
заниматься промыслом
õõtlemine - Bearbeitung, отделка,
обработка
õõstama, õõstlema, tehn. -
Industrie treiben, промышлять
ulatus - Umfang, объём
voodustamine - Steigerung, подём
väetis - Dünger, удобрение
väärindama (loomi) - veredeln,
улучшать
väärissiga - Edelschwein
õhustumine, õhustus - Aeration,
аэрация, проветривание

õ õ t s k , õ õ t s u n i i t /-niidu/ - sump-
fige Wiese, зыбкий луг

Edasi jätkas APS-i oskussõnade toimkond koos-
seisus M. G r o s s , J. M e t s , A. M i l -
j a n , A. O j a , N. R o o s a , N. R o o t -
s i , J. V. V e s k i sordiaretuse sõnade fiksee-
rimist eelmainitud põhimõtetel. 1923. - 1924.a. tal-
vel peeti selleks 12 koosolekut, kus arutati läbi
550 sõna. Töö tulemused avaldati 1924.a. taas
„Agronoomias“ ja hiljem sealt äratrukina „Põlluma-
janduslikud oskussõnad II, sordiaretuse oskussõnad“.

Selles valimikus leiduvad Veski poolt toodud
sõnadest järgmised:

II

a l g m e d - Erbanlagen, Gene, гены
e r i m - Variant, Abart, Spielart, варианта
e r i m u s - Variation, вариация
i l m e t ü ü p - Phaenotypus, Erscheinungsform,
фенотип
k a s v a n d u s - Anbaustation, станция
разведения

- k o h a m o e n d - Standortsmo d i f i k a t i o n
- k o l d k ü p s - gelbreif
- k o o s t o i m l e m i n e - Assoziation,
ассоциация
- k u j u k o n d - Formenkreis
- k ö r g a r e t i s - Hochzucht
- k ü l m i s t u n u d - durch Frost beschädigt
- l a h k n e m i s s e a d u s - law of dichotomy
- l a h u s t o i m l e m i n e - Dissoziation,
диссоциация
- n e i t s i s s ü n d - parthenogenesis, Jungfern-
zeugung, партеногенез
- n i m e m ä r g i s - Etiket te, ярлык
- p e r e t i v a l i k - Auslese von Nachkommen-
schaften
- p i i r d e s k ü l v - Mantelsaat
- p u n k t i m i n e - Punktierung, пунктировка
- p ä i t i v a l i k - Auslese von Ähren
- s e e m e v i l l i - Ausle sesaatgut
- s e o s t u m i n e - Koppelung, соединение, связь
- s i i r d r i s t l u s - crossing over
- s i i r u t a m i n e - Übertragung, перенос
- t a a n d u m u s - Regression, Rückschlag,
регресс
- t a i m i m i s j ö u d - Triebkraft, раститель-
ная сила

t a s u m u s - Kompensation, компенсация
v i l j u t i v a l i k - Auslese von Pflanzen
ü h e l i a l g m e s t a t u d - einfach ver-
anlagt

1926.a. kevadel asus tööle aianduskomisjon:

J. Keermik, L. Kiisvek, P. Köpp,
A. Lange, T. Lippmaa, A. Mätlik,
N. Rootsi, J. V. Veski. Siin läbitöö-
tatud oskussõnad ilmusid samuti esmalt „Agronomias“
ja hiljem iseseisvalt „Põllumajanduslikud oskussõ-
nad III, aianduse oskussõnad“, kus Veski soovita-
tud sõnad on järgmised:

I

j a d a (Lä, Põ, eR), fütopat. - Beet, гряда
l a o s (Ta), fütopat. - Warmbeet
l i g i s t a m a (Wied.) - ablaktieren,
аблактировать, прививать сближением
m ä t a s t a m a (Wied.) - mit Rasen belegen,
покрывать дерном
n ä b r a l a i g u l i n e (puuvili) (Lä, Põ) -
faulfleckig, с гнилыми пятнами

- o g a (Sa) - Stachel, шип
p a m p e l (Ta) - Rubus suberectus, fast auf-
rechte Brombeere, ежевика
r ü h v e l d a m a (Wied.), aiand. - /be/hacken,
взрыхлять, разрыхлять
s ö ö r d u s (Wied.), aiand. - Einfriedigung,
огороженное место
t a r a (Wied.), aiand. - Zaun, Einfriedigung,
забор, ограда
t ü ü (Lä) - caudex, Stock
v i r v e s (Sa) - Holztrieb, ростовой побег

II

- a e d k ä i t i s - Gartenbetrieb
a i a t u l u n d u s - экономика садов
a i a v i l j u s - Gartenbau, садоводство
a j a t a m i n e - Treiberei, выгонка
e h i s a e d n i k - Gartengestalter,
садоустроитель
e h i s a i a n d u s - Parkgärtnerei,
садоустройство
e l u s t a r a , metz. - Hecke, живая изгородь
e n n a k ö i d u m i n e - Durchgehen

- e n n a k v ö r s e - frühzeitiger Trieb,
преждевременный побег
- e r i m - o k s - Sport, спорт
- e r i v u s - Variabilität, изменчивость
- h a r u s o k s a s t a m i n e - прививка
веточкой
- h o r g u t u s p u l k - Sperrholz, распорка
- h ä i l v ö r a - Vase, ваза
- h ä i l v ö r a l i n e p u u - Kesselbaum,
дерево с котлообразной кроной
- i l m a s t u m a - akklimatisieren,
акклиматизировать
- i s t u t i , agr. - Pflanzholz, садильный кол
- i s t u t i s - Anpflanzung, Bestand, насаждение
- k a h e l i s v ä ä r i s t u s - doppelte
Pfropfung, двойная прививка
- k a t m i k k u l t u r - cower-crops,
культура в защищенном грунту
- k a v a t i s - Anlage, насаждение
- k e r a v ö r a - Kugelbaum, шаровидная крона
- k e s k k a v a t i s - Zentralanlage
- k i i l p r o o k i m i n e , agr. - Keilpfropfung
- k i v i k - Steinpartie, скалистый участок
- k u u ö i s - луна-цвет

- k õ h r k i r s i r u u - Prunus avium var. duracina, Knorpelkirsche, хрящеватая черешня
- k ä r b u m i n e - Abstockung, отмирание
- k ü l i s p r o o k i m i n e - Seitenpfropfen, боковая прививка
- k ü l j u t a m a - anplatten, копулировать в приклад
- l a h t i v õ r e n d a m i n e - Losbinden, распалеровка
- l a n g o k s - Zweigabsprung
- l e h i s t u - Belaubung, листва
- l e h i t u s t u m a - abblatten, обезлистветь
- l e s t - t õ b i - Akariosis, акариоз
- l i g i s t a m i n e - Ablaktieren, сближение
- l i h t o k s a s t a m i n e - прививка черенком
- l õ i k l u s - Schnitt, обрезка
- l ä m m i s t u - Düngerumschlag, шинелька
- m a n n e /mande/ - Ausartung, вырождение
- m e e l i s õ u n - Delicious
- m o e n d u s - Modifikation, модификация
- m u d a m a - anschlämmen, наполнять илом
- m u r u l a - Rasen, газон
- m u r u v i h m u t i - Rasensprenger
- n e i t s i s v i l j a s u s - Parthenokarpie
- n e o s - Bukett, букет

- n i v e n d a m a (vörseid) - brechen,
надламывать
- n ð e l j a s - nadelförmig, игольчатый
- o k s a l ð i k u r - Astputzer
- o k s a s i i r /-siiru/ - Astring, кольцо
ветки
- o k s a - s i i r l ð i g e - Astringschnitt,
срезание на кольцо
- o k s a s t a m i n e - прививка
- r a n g a s t u s - Schollern
- r e s a s k ü l v - Dippelsaat, гнездовой посев
- r i i m a s v a l m / i d / u s (seemneil) -
Milchreife, молочная зрелость
- r i i s u t i - Spritze, шприц
- r i k i r o o k i m i n e - продольная прививка
- r i n n a k a t t /-katu/ - Bodenbedeckung,
покровка почвы
- r i s t i k - Steckling, черенок
- r u n g a t a m i n e - Okulieren, почкование
- r u t k e s t u m i n e - Etiolierung,
этиолирование
- r u t k r o o k i m i n e - прививка в трубку
- r ð ð s a s t a r a - Hecke, живая изгородь
- r ð n g a s k o o r i m i n e - Ringelschnitt,
кольцевание

- r ö ö v i k u r ö l e t i - Raupenfackel,
гусеничный факель
- s e e m i k - Sämling, сеянец
- s e r v a m i s r a u d - Kantenschneider,
кайморез
- s i d r u n p r u j u - Artemisia Abrotanum, Eber-
raute, божье дерево
- s i i r d v ä ä r i s t u s - Zwischenveredlung,
промежуточная прививка
- s i l m i s t a m i n e , s i l m i s t u s -
Okulieren, Äugeln, глазкование, окулировка
- s ö l m e v a h e m i k - internodium, Stengel-
glied, междоузлие
- t a r a s t u s - Einfriedigung, огораживание
- t o l m u t i - Bestäuber, опылитель,
опудриватель
- t o o m p r i h l a k a s - Amelanchier, ярга
- t ä k e s t u s - Einkerbten, нарубка, зарубка
- t ü v e r i n g /-pingu/ - Fruchtgürtel,
плодовой пояс
- u h t m a a - Alluvialgebiet, наносная почва
- v a b a v i l j u s - freie Wirtschaft,
бесплодосменное хозяйство
- v a l m / i d / u s - Reife, зрелость, спелость
- v a r j u s t a m a - beschatten, притенить

v i i r i k - Rabatte, рабатка

v i l j a o k s i s t u - Fruchtholz,
плодовая древесина

v i l j a p a u n - Fruchtkuchen, плодовая matka

v i r e t a m i n e - Längenschnitt, бороздование

v ä ä r i s t a m a - veredeln, облагораживать

Nii koostati kolmes osas kokku umbes 750 ag-
ronoomilist oskussõna, millede avaldamine oli eel-
kõige tingitud praktilisest vajadusest.

Hiljem on aianduse sõnu fikseeritud ühenduses
„Tegeliku aianduse ja mesinduse käsiraamatu“ välja-
andmisega (I - 1934, II, III - 1935.a.). Komisjon,
millesse kuulusid A. M ä t l i k , J. P o r t
(käsiraamatu peatoimetaja), K. Z o l k , J. V.
V e s k i , hankis eestikeelseid vasteid aedvilja
sortidele, ühtlasi leiti nimed aialindudele, -kahju-
reile ja seentele, samuti ka paljudele meie aedades
kasvavaile välismaise päritoluga puudele, põõsastele
ja lilledele. Seejuures on mainitud teoses eriti roh-
kesti rakendatud neid termineid, mis on välja tööta-
tud zoologia, õistaimede ja taimekaitse oskussõna-
de alal. Selle komisjoni poolt juurdehangitud sõna-
de valimik on paigutatud siin botaanika- (taimeni-

med) ja zooloogiterminite (kahjurloomad, linnud) ning seente loendisse.

1938.a. kevadel asus tööle komisjon koosseisus A. M ä t l i k , A. P r i i m a (juhataja), K. Z o l k , J. V. V e s k i jmt.), et koostada ulatuslikum aianduse oskussõnastik. Et mõned komisjoniliikmed elasid väljaspool Tartut, peeti koosolekuid iga kord mitu päeva järgemööda, suurelt jaolt suviti. Nii sai 1940.a. suveks mahukas käsikiri (u. 8 000 sõna) trükivalmis, kuid ta jäi avaldamata ja kadus sõjaolukorras.

Alles 1955.a. hakkas eespoolnimetatud komisjoni liige Mätlik omal algatusel asjahuviliste EPA üliõpilastega uuesti koguma aiandusalast sõnavara, millest võiks alles lähemal aastail kasvada kaotsiläinud terminoloogia asendaja.

Rööbiti eespoolsete toimkondadega töötas samaaegselt oskussõnade komisjon: K. L i i d e m a n n (juhataja), N. R o o t s i , J. V. V e s k i jt. Eesti Agronoomide Seltsi juures. Nimelt alustas toimkond 1924.a. kevadel tegevust taimekasvatuse alal. Töö tulemused avaldati 1926.a. „Agronoomias“ ja hiljem sellest äratrükina ka iseseisvalt peakirjaga „Valik sõnu taimekasvatuse alalt“. Kogu sisaldab umbes 1 500 oskussõna nii taimekasvatusest kui ka

selle naaberaladelt.

Veski poolt on neist loodud järgmised:

I

h e i d i k (Wied.), aj. - Unland, Lehde,
негодная /к обработке/ земля

II

a d r a k o r e s - Pflugsäule, стойка плуга
a l u s u s - Alkalität, щелочность
a v a j a s k o h a a s e n d - offene örtliche
Lage

h a j u k ü l v - Breitsaat
h a j u s u s - Dispersität, дисперсность
h a o s , sõj. - Faschine, фанина
h a p p e s u s - Azidität, кислотность
h e i n a s t u - Grasbestand
h e i n a t a r i - Heuschleife
h e i n i k - Grünland
h e i n l a - Grasland, сенокосная земля, луг
h e l b u m i n e - Flockung, Ausflockung
h e l j u n d a m a - suspendieren, взвешивать
h õ õ g u t u s k a o t u s - Glühverlust

- i d u t u s t a m a , bot. - abkeimen
- i l m a s t u , meteor. - Klima, климат
- i m i r a k k , bot. - Saugzelle
- j a h u s u s - Mehligkeit, мучнистость
- j u u r k o n d , bot. - Wurzelsystem,
система корней
- j ä t e l u b i - Abfallkalk
- k a h j u r , aiand. - Schädling, вредитель
- k a m b a r u r u s t i - Schollenbrecher,
глыбодроб
- k a n n a n g - Ertrag, ужин
- k a r v a s t u s , zool. - Behaarung,
обрастание волосами
- k a s v u k a s - wüchsig
- k a s v u s t u n u d - bewachsen, заросший
растительностью
- k a t e s t a m a - unterbringen
- k e s a t a m a (põldu) - brachliegen lassen,
парить, оставить в пару
- k e s e n d a m a , keem. - neutralisieren,
нейтрализовать
- k i d u m u s , bot. - Abbau
- k i h n a m a - einhüllen
- k i n n i s t u m i n e - Anwachsen, прирастание
- k l a p p - p i s t e l - Kahnstecher

- k o b e s t a m a (mulda) - auflockern,
разрыхлять
- k o h a s t a m i n e , bot. - Anpassung,
приспособление
- k o o n d i s - Konzentration, концентрация
- k o t i p i s t e l - Sackstecher
- k u i v a t i - Darre, сушильня
- k u i v a t u s t u g i m - Trockengestell,
-gerüst
- k u i v e n d a m i n e - Entwässerung, осушение
- k u k k i m i n e - Kammbau
- k u l u s /-a/ (põllumajandus), maj. - intensiv,
ИНТЕНСИВНЫЙ
- k u l u v ä h e n e (põllumajandus), maj. - ex-
tensiv, ЭКСТЕНСИВНЫЙ
- k u s i n i k , keem. - Harnstoff, мочеви́на
- k õ i k u m u s - Schwankung, колебание
- k õ l u t e r a - taubes Korn, Spelzenkorn
- k õ n n u d , geogr. - Deserta, пустоши
- k õ r s u m a - Halme bilden, выходить в трубку
- k ü b e n d a m a - zerkrümeln, распилять
- k ü l v i s - Saat, Saatgut
- k ü l v i t i - Säeapparat
- k ü p s e t u v u s , maj. - Backfähigkeit
- k ü t i s t a m a - Boden brennen

- l a m a n d u m a - sich lagern
- l a m a v i l i - Lagerkorn, слеглый хлеб
- l e e r h ö l m a d e r - Flachwender
- l e e t i m i n e - Auslaugung, выщелачивание
- l e e t m u l d , geogr. - Bleicherde,
подзолистая почва
- l i s a n d - Zusatz, Beimischung, примесь
- l i s e m e d , tehn. - Kleie, отруби
- l o o m i s t a m a - Boden brennen
- l o o n u s k a r j a m a a - Naturweide
- l u b j a t u s t a m a - entkalken,
удалять известь
- l ö i k m e d - Häcksel, Häckerling,
мелкая соломенная сечка
- m a a n d u s - Agrarwesen, Ackerwesen,
агрокультура
- m a a t u l u n d u s - einträgliche Landwirt-
schaft, доходное сельское хозяйство
- m a i s i t ö l v i k , bot. - Maiskolben,
кукурузный початок
- m a i s t u - Länderei, полевое угодье
- m a n u s t a m i n e - Zufuhr, привоз, подвоз
- m e r g e l d a m a - mergeln, удобрять мергелем
- m e s i s t u - Bienenweide
- m u l l a k o r e s - Bodengerüst

mullakorestik - Bodenskelett

mullalõimis - Bodengefüge,

механический состав почвы

mullapisiikkond - Edaphon

mullastik - Böden

murustumine - Selbstberasung,

самодернение

mõrutustama (lupine) - entbittern

märkur - Markör, маркёр

nakatavus, med. - Anfälligkeit,

заражаемость

neeldumine - Absorption, абсорбция,

поглощение

nidusus, füüs. - Kohäsion, Kohärenz,

сцепление

närvutama, bot. - anwelken, проявлять

ohustus - Begrannung

ohtetustama - entgrannen

omastamine - Aneignung, усвоение

paimus - Hutgang

parajuslembene - tropophil

peenes - Feinerde

positivlik - Staudenauslese

pinnas, geogr. - Erdboden, Boden, почва

p i n u s t a m a (peete) - einmieten,
кагатиловать

p r o o v i v ö t t e l /-vötla/ - Probezieher,
щуп

p u n d e k i h t - Quellschicht

p u t k u m i n e - Samenschiessen, Aufschuessen,
израстание

p ö l d a m a - ackern, пахать землю

p ö l e k u l t u u r - Brennkultur

r a s k p u n d u v u s - Schwerquellbarkeit

r a v i m i n e , med. - Pflege, присмотр, уход

r i b a s k ü n d - Beetpflügen, загонная
вспашка

r o i s k v e s i , maj. - Abwasser,
отработанная вода

r ö s k j a s - frisch, сыроватный

r ö ö v v i l j u s - Raubbau, хищническая
разработка полей

s a m m e , jur. - Leistung, повинность, платёж

s e e m n i s - u m b r o h i - Samenunkraut

s i d u s /-a/ - bindig

s i d u s u s - Bindigkeit

s o o n d u n u d - eingeschnürt

s u l g j a s k o h a a s e n d - eingeschlos-
sene örtliche Lage

- s u l u s t a m a (vett) - anstauen,
запруживать
- s õ b a s t a m a - unterbringen
- s õ n n i k u h o i d l a - Düngerstätte
- s ä i l i t u v - haltbar, прочный
- s ü v a v i l j u s - Tiefkultur
- t a a s t u m i n e - Retrogradation, возвращение
- t a i m e v i l j u s - Pflanzenbau,
растениеводство
- t a l i t i s - Kontor, Expedition, контора,
экспедиция
- t a l v e v õ e t u s - Auswinterung,
вымерзание зимой
- t a s a s t u s v i i s - Ausgleichverfahren
- t e i s e s j u u r e d , bot. - Adventiwurzeln,
вторичные корни
- t e r n e s t u m a - koagulieren, свертываться
- t i h t l a s p ä i n e - mitteldichtährig
- t i h u , metz. - Schluss, густота /леса/
- t o i t e l a h u s - Nährlösung
- t u h k a m i n e - Veraschung, опепеление
- t u r v a s t u m i n e - Vertorfung
- t ä i t s u s - Besatz
- u l u s t u s v ä l i - Wechschlag,
выводной клин

u m b r o h t u n u d - verunkrautet

u r b s u s , tehn., füüs. - Porosität,
скважность

v a g u t i s - Furchenstreifen, пласт

v a l l a s t a m a - aufschliessen

v a r j u s k ü p s u s - Schattengare

v a r u s u s (mulla kohta) - Reichtum,
богатство

v i h m u t a m a - beregnen, мочить дождём

v i i r k ü l v - Bandsaat

v i l j a j ä r g u s - Fruchtfolge,
плодоперемежность

v i l j e l e m a - kultivieren, культивировать

v o h a v u s , bot., med. - Schnellwüchsigkeit,
быстрый рост

v o o l j a s t e r a - Spitzkorn

v ä e t i s - Düngemittel, Dünger, удобрение

v ä r v i s k i h t - Pigmentschicht

v ä ä r t l e m a , jur. - beurteilen, обсуживать

õ h u s t a m a , tehn. - lüften, durchlüften,
проветривать, насмщать воздухом

õ h u s t u s - Durchlüftung, проветривание,
аэрация

õ l e k a s - strohreicht, соломястый

1927.a. töötas komisjon: L. Rinne (juhataja), E. Roger, J. V. Veski maaparanduse oskussõnavara rikastamiseks. Läbitöötatud materjal avaldati 1931.a. ilmunud L. Rinne „Maaparanduse aluste“ lisaosas pealkirjaga „Valik tarvitavamaid oskussõnu maaparanduse alalt“. Siin leidub umbes 450 oskussõna, milledest valdav enamik on tänapäevalgi rakendatav.

Veski poolt hangitud sõnadest esineb siin järgmisi:

I

a l e t a m a (Wied.) , aj. - roden,

очищать под пашню

j õ u d e m a a (Wied.) , aj. - unbearbeitetes

Ackerland, неводеланная пашня

k a r e t u m a (Ta) - vergrasen,

зарастать травой

k a r g e m a a (Wied.) - unaufgebrochenes Land,

невспаханная земля

k a r i m a (Wied.) - neues Land aufpflügen,

распахивать целину

k e e d e n i i t /-niidu/ (Wied.) - quellige

Wiese

l e e d e /leete/ (Wied.) , geogr. - подзол

l e n d l i k (маа) (Wied.) - flüchtig,
летучий

l i i v a s t u m i n e (Wied.) - Versandung,
занесение песком

l o o m i s t u s (Wied.) - Brandwirtschaft,
Brennkultur

m ä r g u s (Wied.) - Benetzung, Anfeuchtung,
смачивание

m ü g i (Wied.) - Grus, Grand, гравий, дресва,
хряц

p a r g r a b a (Wied.) - Flachmoor, Wiesenmoor,
Grünmoor

r o o d a m a (Wied.) - roden, reuten,
очищать под пашню

s a p p r a u /-saue/ (Wied.) , tehn. - Back-
steinton, Töpferton, горшечная глина

v e s i t a m a (Wied.) - bewässern, орошать

II

h u u m u s t u m i n e - Humifikation,
гумификация

k i n n i k a s v e - Verwachsung, срастание

k u l t u u r m a i s t u - Kulturländerei

l u b j a s t a m a - kalken, удобрять известью

m u l l a k o e t i s - Bodenstruktur

m ä t t a l õ i k u r - Bültenschneider

n i r g v e s i - Sickerwasser,

просачивающаяся вода

n õ g u j a s - muldenförmig, корытообразный

n õ l v u s - Böschung, откос, скат

p l a a n i k a v a s t u s - Planaufstellung

p ü s i m u s - Beharrungszustand

r o h u t u s t a m i n e - Krautung

s a u e l õ i k u r - Tonschneider, глинорез

s o o s t u m i n e - Sumpfbildung,

заболачивание

s õ m e r d u m i n e - Krümelbildung

u h t m a a s t u m i n e - Auflanden

v i i d a s t a m a - abstecken, отмечать

вехами, веховать

1928.a. kevadel organiseeriti Tartu Ülikooli Loomakasvatuse Kabineti poolt komisjon, kes fikseeris üle 1300 sõna loomade söötmise alalt. Kollektiivi kuulusid: A. A u d o v a , E. L i i v , A. M u u g a , J. M ä g i (juhataja), A. R a m m u l , J. S e m p e r , A. S t e i n b e r g ,

A. U s i n , J. V. V e s k i . Käsikiri valmis küllaltki lühikese aja jooksul, nii et juba 1930.a. avaldati materjal „Agronoomia“ kaasandena pealkirja all „Valik oskussõnu loomade söötmise alalt“.

Selles valimikus leidub järgmisi Veski poolt loodud sõnu:

I

r o i s k /roisu/ (Ta) - putror, Fäulnis, **гниль**
s ö ö t /sööda/ (Wied.) - Futter, корм
v a r b e /varpe/ (Pä, Vil) - Raufe, **ясли**

II

e l u n d i k - Organismus, **организм**
h a i g n e m a , h a i g u s t u m a - erkrank-
ken, **заболевать**
h a r e s t a m a - ansäuern, **закислять**
h ä r m h e r n e s - Peluschke
i s e n d i l i n e - individuell,
индивидуальный
k l e e b i s - Kleber, Gluten, **клейковина,**
глютен
k o r r e l ö h n - Muffiggeruch, **затхлость**

k o r e s ö ö t - Rauhfutter, объёмистый фураж,
сухой травяной корм

k u l u t i s - Aufwand, расход

l a d e s t a m a - ablagern

l e e l i s t a m i n e - Auslaugen, целочение

l i h i n g - Ausgleich, Kompensation,
возмещение, компенсация

l u u - u r b u s , vet. - Osteoporose,
остеопороз

l ö i g u s t a m a - verschnitzeln

l ä m b u s - Erstickung, задушение

l ä r p e l ö h n - Muffiggeruch, затхлость

m ä l u t i s - gekautes Futter, жевок

n ä l g l a n e , n ä l g u r - Hungertier

o l e l e m i n e - Dasein, Existenz,
существование

r a d u r k a r j a m a a - Marschweide

p i m a l e a j a t i - milchtreibendes Mittel

p i m a s l e h m - milchende Kuh, дойная
корова

p u h a s t i s - Ausputz

p u i t j a s - holzig, деревянистый

p ö l e h e i n - Brennheu

r a a s i l e h e d - Streichlaub

r e o v e e d - Abwässer, спускная вода,
сточная вода

- s e g a t i s - Mengkorn zu Heu
s õ m e r i k - Schrot
s õ õ t ü h i k - Futtereinheit
t a l e n d a i n e - Ansatzstoff
t a l e n d a m a - ansetzen
t o i d u m a n u s t u s - Nahrungszufuhr
t o i t u m u s - Ernährungszustand, Nährzustand
t o p p e n u u m - Stopfmast
t u h k s i s a l d i s - Aschengehalt,
 содержание золы
t ü ü k a r j a m a a - Stoppelweide,
 ПОЖИВНЫЙ ВЫГОН
u i t e v ä l j a k - Tummelplatz
v a l a t i s - Aufguss, **настой**
v a l g u m a n u s t u s - Eiweisszufuhr
v a l l a s t a m i n e - Erschliessung, Auf-
 schliessung, растворение
v i l j a s õ m e r i k - Getreideschrot
v ä l j u m a - sich ausscheiden, **выделяться**

Peaaregu sama koosseisuga komisjon: E. L i i v ,
A. M u u g a , J. M ä g i (juhataja), A. R ä n -
g e l , J. S e m p e r , A. S t e i n b e r g ,
J. V. V e s k i fikseeris üle 1700 oskussõna
ka loomade aretuse alalt. Käsikiri avaldati 1932.a.

Tartu Ülikooli Loomakasvatuse Kabineti väljaandena pealkirja all „Valik oskussõnu loomade aretuse alalt“.

Selles valimikus leidub järgmisi Veski poolt esitatud sõnu:

I

paakima (Wied.) - impfen, прививать
padurlammas (Wied.) - Marschschaft
söölas (Wied.) - gefrässig, прожорливый
upsama (Vil) - ausschlüpfen, вылупляться
vahetis (Wied.) - Ausgetauschtes

II

aretis - Zucht, разведенное животное
aretustalund - Zuchtwirtschaft
eellased - Ahnen, предки
ehislinnud - Ziergeflügel
eistik - Strähnchen
emastamine - Feminierung, феминизация
hobula - Pferdehof
hobundus - Pferdezucht, коневодство
hobuskond - Pferdebestand, поголовье
лошадей

h o b u s l a s e d - Equidae, Einhufer, Pferde,
лошади

h o b u s t i k - Pferdebestand

h u l g i s s e e m e n d u s - Polyspermie,
полиспермия

h u u r i k a t s , zool., vet. - Stichprobe,
проба на выдержку

i n d l e v - bockig, похотливый

j ä r e l k o n d , zool. - Deszendenten,
десценденты, потомки, потомство

k a n a n d u s - Hühnerzucht, куроводство

k a r i k o n d , vet. - Viehbestand

k a r i l a - Viehhof, скотный двор

k a r j a n d u s , vet. - Viehzucht, ското-
водство

k a r u s n a h a l o o m - Pelztier,
пушной зверь

k a u g m ö j u s t u s - Telegonie

k e h v v e r e s u s - anaemia, анемия

k i n n i s t a m i n e - Festlegung,
установление

k o l l a s t u m i n e - Flavismus

l a h k n e m i n e - Abspaltung, Aufspaltung

l a m b a n d u s - Schafzucht, овцеводство

l a m b l a - Schafhof

- l i n n u s - Geflügelzucht, разведение
домашней птицы
- l o k s u r / k a n a / - Glucke, Gluckhenne,
клохотунья
- l o o m k o n d - Tierbestand, поголовье
животных
- m a n d u s - Degeneration, дегенерация
- m i t m e s e m e n d u s - Polyspermie,
полиспермия
- m i t m i s v ä r d , zool. - Polyhybride
- m u l g u s t a m a , zool. - lochen, perforieren,
перфорировать
- m u n e l e j a - k a n a - Totleger
- m ä ä r a m , zool. - Determinant, детерминант
- n a k a t u s - Infektion, инфекция, заражение
- n e o s e j ä r k - Bukettstadium
- n u r i s ü n n i t a m a - verwerfen, von Kühen:
verkalben, von Stuten: verfohlen, выкидывать
- n ä i d i s t a m i n e - Musterung (der Tiere)
- o h e k a r v - Stichelhaar
- o k a s p u i s t - Nadelstreu
- o t s m i k u i k e , o t s m i k u k a t t
/-katu/ - Stirnjoch, лобная назуха
- p e e n d u m i n e - Verfeinerung, уточнение
- p e i t m u n a n d - l o s s - Kryptorchide

- p i i m a t a m i n e - Laktation, лактация
p i n n a s e t o i m e - Bodenwirkung
p u r s k /pursu/ - Ejakulat
p õ d u v i l l - Raufwolle, самая грубая шерсть
p õ h i m i k , zool. - basis, базис
p õ n d u m a - verkümmern, хиреть
p õ r s u t a m a - ferkeln, пороситься
p ü s i k e s t v u s - Konstanz, постоянство
r a s k t o i t u v - schwerfuttrig
r o h t l a k a r i - Steppenvieh, степной скот
r ü b j a r i p m e d - Sattelbehang
s a b a t õ s t u r - Schweifheber
s e o s t u m i n e , s e o s t u s - Koppelung,

связывание

- s i g a k o n d - Schweinebestand, поголовье
свиной
s i g a l a s e d - Suidae, Schweine, **свиньи**
s i g e /sigeme/ - Zuzucht, Nachzucht, Zuwachs,
приплод
s u l e s t u m i n e - Befiederung, оперение
s u u n d e k ä ä v - Richtungsspindel
s õ l m e n d , arheol. - Schleife
s ä u k /sängu/ - Stapel
t a a n d m o e n d u m a - ausarten,

вырождаться

- t a l l e r a e d - Auslauf
- t e i s u m i n e , zool., vet. - Mutation,
мутация
- v a r s a t a m a - fohlen, abfohlen, жеребиться
- v e i s e n d u s - Rinderzucht, разведение
рогатого скота
- v e i s k o n d - Rindviehbestand, поголовье
скота
- v e i s l a - Rindviehhof
- v i i r i k - gesperbert
- v i l j a s t u s , zool., jur. - Befruchtung,
оплодотворение, обременение
- v i l l a r ü g e m e d - Wollabfälle,
шерстяные вычески
- v o o l d a v u s - Krimpkraft
- v ö r d r o o l d u m i n e - Äquationsteilung
- v ä r v i s e t u s - Albinismus, альбинизм
- v ä r v u s , zool., vet. - Färbung, Farbenton,
окраска
- v ä ä r i s /väärsa/ - edel, благородный
- v ä ä r i s a r e t u s - Edelizeht
- ö g i l a s , zool. - gefrässig, прожорливый
- ü h t l i k k u s - Ausgeglichenheit,
выровненность
- t i l e r e e n d u m u s - Überfeinerung

Paralleelselt eespoolsete loomakasvatustlike komisjonidega töötas 1927. - 1933. aastani ka APS-i loomakasvatuse oskussõnade toimkond, mille koosseisu kuulusid: A. I r s , A. K a a l , L. L o k o , A. M u u g a , J. M ä g i , J. R e i t e l , A. R ä n g e l , A. S t e i n - b e r g , K. T a a g e p e r a (juhataja) , J. V. V e s k i jt.

Kuue aasta jooksul peeti 71 koosolekut, kokku 190 tundi. Selle aja kestel fikseeriti üle 2 000 oskussõna koduloomade eksterjööri- ja rakendusõpetuse alalt. Kinnistati muuseas ka mitmesuguseid eestikeelseid termineid, mis olid tegelikkuses juba tarvitusel ja kindla sisu omandanud. Lünki täideti aga uute oskussõnadega. Töötamisel peeti kontakti Loomakasvatuse Kabineti poolt moodustatud komisjoniga. Nii valmiski oskussõnastik, mis on kolmandaks sõnastikuks loomakasvatuse alalt. Trükist ilmus see 1934.a. pealkirja all „Koduloomade eksterjöörilisi oskussõnu“. See kogu on valimik läbitöötatud materjalist. Sellesse on võetud ainult tähtsamad, vajalikumad ja seni fikseerimata olnud terminid.

Veski poolt loodud sõnad on siin järgnevad:

II

- e e n d u n u d (piht) - vorgeschoben
e e t s i n e (põlv) - vorbiegig
e e t s i n e (seis) - vorständig
h i i r j a s v õ i k - Mausfalber
h o b u s e s ä ä s t e l , vet. - Pferdeschoner
h ä r g j a s l e h m - Ochsenkuh
h ö ö r i t l e v (samm) - bügelnd
j ä i g i s t u n u d - gesteiift
j ä t k e - Fortsatz, отросток
k a a t s j a s - pumphosenartig
k a h e l i s h a m b a d - Doppelgebiss
k a h e r a k e n d i l i n e - zweispännig,
пароконный
k a r u k ä r j a s (seis) - bärenfüssig,
медвежеланый
k a r v a s t i k - Behaarung, волосяной покров
k a r v a s t u s - Behaarung, обрастание
волосами
k a s v a n d u s - Zuchtanstalt, племенное
хозяйство
k e e r p õ õ r i s - Kreiswirbel
k i i l j a s (rind) - keilförmig, клинообразный

kiiluradjand - Strahlpolster
kolmerakendiline - dreispännig,
троечный

kompimiskarv - Tasthaar
koondjalgne (seis) - bodeneng
koondvarbane (seis) - zeheneng
koormatustamine - Entlastung,
разгрузка

koospõlvistus - X-Beinigkeit
kulum - Reibfläche, поверхность трения
kõhtmine (seis) - unterständig
kõhukatmikud - Bauchdecken,
брюшные покровы

kõrvaletõmbur - Seitwärtszieher
kägikõht - aufgeschürzter Bauch
kägipõlv - gedrosseltes oder geschnürtes
Knie

kägirind - Schnürbrust
kägivagu - Drosselrinne
käävjalgne - spindelbeinig
kööpjalgne - säbelbeinig, кривоногий
külgsseinam - Seitenwandung, боковая
стена

kütkesti - Befestigungsvorrichtung
lahang, lahkamine - Obduktion,
вскрытие

- l a h k p ö ö r i s - Kreiswirbel
l a h k t ö u g - Schlag, порода
l a k a s t u m i n e - Bemähnung
l a k a s ä ä s t e l - Mähnenschoner
l e e p l a u d j a s - flache Kruppe
l e e t e m u s t (hobune) - Sommerrappe
l i b a j a s (piht) - schräg
l i h a s t u m u s - Bemuskelung
l i h a s t u n u d - bemuskelt
l i i t j a s k ü ü n a r n u k k - angedrück-
ter Ellenbogen
l i i t j a s p i h t - festliegende Schulter
l o g e a b u n e , l o g e p i h a n e -
blattlos
l o g e r i n d - blattlose Brust
l o g e ö l g s u s - Abblatten
l o h k u m u s - Eingefallensein
l o n g e - Lahmheit, хромота
l u i p l a u d j a s - abfallende Kruppe
l u u k ö ö n d u m i n e - Knochenabbiegung
l u u p a k s e n d - Knochenauftreibung
l u u p e h m u s u s , мед. - Beinweiche,
остеомалация, размягчение костей
l ö k s i t a m i n e - Abkluppen
l ä b i v (pund) - durchgehend

- l ü p s a n g - Ausmelkung, **выдойка**
m i t m e r a k e n d - Vielgespann
m i t m e r a k e n d i l i n e - mehrspännig
m u n a j a s (laudjas) - oval, **овальный**
m u n a n d i t u s - Anorchismus
m ö h n u m i n e - Auftreibung
m ö i g a s l u u - Schale
m ö i g a s t u n u d (piire) - gewulstet
n a k a t u s - Ansteckung, **заражение, инфекция**
n e l j a r a k e n d - Viergespann, **четверка**
n i n a m i k - Maul, Flotzmaul
n i s a k o n d - Gesäuge
n u r g a s t u s - Winkelung
n ö g u j a s (selg) - vertieft
n ö g u m i n e - Senkung, **оседание**
n ä i d i s t a m a - mustern
n ä l g u s v o r m - Hungerform
p a d j a n d a m a - polstern, **набивать**
p e i t m u n a n d u s - Kryptorchismus
p u l j a s p e a (lehmal) - Bullenkopf
p ö h i m i k - Basis, **основание, базис**
p ö i s i k l ö ö v e - Bläschenausschlag
p ü g a l d u m i n e - Ringbildung
r a k m e s t a m a - aufschirren, **надевать**

обруч

- r a k m i k - Geschirrkammer, сбруйница
r i i v l e v (käik) - streichend, засекающий
r i n n a s e i n a m - Brustwandung
r i p m e d - Behang, подвески
r o i d e k a a r d u m u s , r o i d e v õ l -
v u m u s - Rippenwölbung
r ü b i s t i s - Einsattelung, седловина
s o e r d s ü n n i t i s - Missgeburt, урод
s õ i d u s t a m a - einfahren, объезжать
s õ r g a t s i n i v e r d u m u s - Überköten
s ä l k i m i s v i i s - Kerbmethode, метод
зарубания
s ä ä r i k a s - hochbeinig
s õ õ v i t a m i n e , s õ õ v i t u s , vet. -
Ätzung, травка, вытравливание
t a a t s i n e (põlv) - rückbiegig
t a a t s i n e (seis) - rückständig
t a a t s i p õ l v i n e (seis) - rückbiegig
t a l e n d - Ansatz, отложение, образование
t a l u t i - Führstock
t e i s i k ä i k - Passgang, Zeltgang, иноходь
t i i s l i k a n n e - Aufhalter, напильник
t i p l e v (käik) - steppend
t o m p j a s (pea) - plump
t o r k l e v (käik) - stechend

t r i i k l e v (käik) - streichend
t ö l b i s t a m a - abstützen, подрезать
u d a r i k - Voreuter
u j u s k l e v (traav) - schwimmend
v a a g n a l i i d u s - Beckenfuge
v a r u l a - Reservespeicher
v o l t u m i n e - Faltung, складывание в
складки
v ä l i m i k - Extérieur, Äusseres, экстерьер
v ä l j u t a m i n e - Ausschachten
v õ õ r d e v a s i k a s - Absatzkalb
ä r a s p i d i - g a l o p p - Kontregalopp
ü h e r a k e n d i l i n e - einspännig,
одноконый

1927.a. alustas APS-i oskussõnade toimkond teiste alade kõrval ka taimekaitse oskussõnade väljatöötamist. Komisjoni kuulusid: A. K ä s e - b i e r , E. L e p i k , K. Z o l k , J. V. V e s k i . Mitmetest koosolekutest võttis osa ka ülikooli Botaanikainstituudi juhataja T. L i p p - m a a .

Komisjoni töö põhimõtteks oli taimekaitse kui ka tegeliku tarviduse jaoks võimalikult eestipäras- te oskussõnade leidmine, et võimaldada laiematele

rahvahulkadele nende sellealast kasutamist. Samal põhjusel paigutati paljude rahvusvaheliste vastete kõrvale ühtlasi ka rahvapärasemad nimetused.

Valimik „Taimekaitse oskussõnu“ ilmus 1932.a. Ta sisaldab umbes 3 000 oskussõna, milledest Veski loodud on järgmised:

I

a h v a t i s (Wied.), fütopat. - Lockmittel,
приманка

h a u k a j a d (putukad) (Wied.) - beissende
Insekten

k a r i /kari/ (Ta), zool. - Aleurodes

k i m a r d u m i n e (lehel) (Krl) - Kräuse-
lung

k ü g a r /-a/ (Wied.), vet. - Höcker, Erhaben-
heit

n a b u l /-a/ (Wied.) - Mundstück, дульце,
рыльце

s o e r d m o o d u s t i s (Ta) - Missbildung,
уродство

t o r i k s e e n e d (Wied.) - Polyporales

v a g u m a (Wied.) - furchen, Furchen ziehen,
бороздить

v a r i d (Phl) - Abgefallenes, **опадши,**
падалица

II

a n d u r j a s - gekielt

a v a l e h t e r s e e n e d - Pezizales

h a a v a r e b e n d - Wundriss

h a r m l a i k s u s - Scolecotrichum

h u l g i p a l j u n e m i n e - Massenvermehrung

i n g e r k ä r n - Alchenkrätze

j u u r e h a u d u r - Wurzelbrüter

k a e v a n d a m a - minieren, unterminieren,
подкапывать

k a e v a n d k ä i k - Minengang

k a h j u r , aiand. - Schädling, **вредитель**

k a n d u r a i n e - Trägerstoff

k a r u s p a h k /-paha/ - Erineum

k a s t u t u s v i i s - Tauchverfahren

k a s u r - Nützling

k e e r d l e h i s u s - Blattrollkrankheit

k e e r d l e h t t ö b i - Gnomonia

k e e r i s t u m i n e - Verwirbelung

k e e r i t s j o o k s - Spiralzulauf

k e e r p i h u s t i - Eichelzerstäuber

- kevadlööve - Frühlingsausbruch
kiirikäik - Sterngang
kivimishaigus - lithiasis, Stein-
krankheit
koorepunctis - Trichothecium
kooslus - Konsortium, консорциум
kõduvirsus - Schlitzblättrigkeit
kõrbpõletik - Pestalozzia
käikkond - Gangsystem
kämpumine - Klumpenbildung
käsitolmuti - Handverstäuber
kugarjas - gehöckert, бугорчатый
laikhallitus - Heterosporium
lamendumine - fasciatio, Verbänderung,
фасциация
lehekaevand - Blattmine
lehekaostus - Entblätterung,
обезлиствование
lehekuive - Blattdürre
leheroodiumine - Blattskelettierung
liimipuserdi - Leimquetsche
limastik - plasmodium
linnunkitis - Vogelfrass
lubjatustamine - Entkalkung,
обезизвествление

- l õ õ b i m i n e - Ausbruch
m e e l i t i s - Anlockungsmittel, приманка
m ä r g a v u s - Benetzungsfähigkeit,
смачиваемость
n e o s h a i g u s - Bukettkrankheit
n i i d i s t u m i s h a i g u s - Fadenkrankheit
n õ g i s t u m i n e - Brandbefall
n ä r i m - Wurmmehl
n ä r i t i s - Verbiss
p i h u s t a m i n e - Vernebelung
p r i t s i m i s p õ l e - Spritzenbrand
p r u u n l a i k s u s - Pseudopeziza
p u g a l d u s h a i g u s (kartulil) - Bunt-
werden
p u h i s - Beize, Beizmittel, протрава
p u h t i m a - beizen, травить
p u i s t u k a h j u s t a j a - Bestandsver-
derber
p u i s t u r - Streuapparat
p u n a l a i k s u s - Fabraea maculata
p u r e t i s - Abbiss
p õ i d u n u d - blasig aufgetrieben
p ü g a l d u n u d - ausgerandet, выемчатый
r o i s u s õ õ j a - Fäulnisfresser
r o o d u m a - skelettieren

- seenpadjand - Pilzpolster
selgpuistur - Rückenstreuer
selgtolmuti - Rückenverstäuber
sibulanölg - bacillus cepivorus
soondumishaigus - Einschnürungs-
krankheit
sunnisroisklane - obligater Sapro-
phyt
survik - Windkessel, воздушная камера
sälkunud - ausgeschnitten
süstikseened - Hysteriales
tabatus - Befall
taklemisvõime, taklevus -
Haftfähigkeit
talvehäviline - ausgewintert,
вымерзший зимой
talvitumine - Überwinterung, зимовка
tarastis - Umfriedigung, ограда
terajas - gekörnelt, зернистый
terviseohustus - Gesundheitsge-
fährdung
tervistuma - verheilen, gesunden,
genesen, выздоравливать
tervistumatu - ungeheilt
tundlaping /-piu/ - Fühlergeißel

- t õ r u j a s - eichelförmig, желудевидный
t õ u s m e m ä d a n i k - bacillus mycoides
t õ v e s t u m i n e - Verseuchung, заражение
t ä h n l a i k s u s - Cercospora, Alternaria
t ü v e h a u d u r - Stammbrüter
u d u s t a m i n e - Vernebelung, задымление
u j u r v e n t i i l k u u l - Schwimmerventil-
kugel
v i n u v a i k - Asa foetida, Stinkasant,
Teufelsdreck, асафетида
v o o l u s t a m i s v i i s - Durchströmungs-
verfahren
v ä e t i s e p u i s t u r - Düngerstreumaschine
v ä r v i s e t u s - albicatio

Kõigil neil agronoomia ja selle naaberaladel on peetud ajavahemikul 1921 - 1932 364 koosolekut kestusega 783 tundi. Selle ulatusliku töö tulemusena on ilmunud 9 mitmesugust väljaannet, mis sisaldavad kokku ligi 11 000 terminit. Nimetatud kogudes avaldatud sõnad on valdavalt enamikus tänapäevalgi tarvitusel, ainult teatav osake on neid kõrvale jäänud või asendunud uuega. Eriti tuleb asendamist mainida põllumajanduslike sõnade osas, kus meil

arenenud kolhoosipõllundus on enesega kaasa toonud rea uusi mõisteid. Nende mõistete jaoks ei ole aga süstemaatilist terminoloogiat tänini loodud. Tarvitusele on võetud agronoomia-alaseid mõisteväljendeid ainult niipalju, kui neid vajab igapäevane tarbekeel.

7. M e t s a n d u s e o s k u s s õ n a d

Metsanduse oskussõnade loomiseks ja korraldamiseks asus 1922.a. kevadel tööle Akadeemilise Metsaseltsi poolt ellu kutsutud komisjon O. D a - n i e l i juhtimisel ja J. V. V e s k i keelelisel kaastegevusel. Töö jätkus järgnevailgi aastail. Kokku peeti 22 koosolekut enam kui 70 tunni kestusega. Materjal töötati läbi kolmel lugemisel ja avaldati 1925.a. ajakirjas „Eesti Mets“. Samal aastal ilmus ta sealt äratrukina pealkirja all „Metsanduslised oskussõnad“.

Nimetatud kogu, mis sisaldab 943 sõna, on teataval määral kaasa aidanud metsa-alases kirjanduses tarvitataivate sõnade ühtlustamisele; mitmed väljendid on saanud ka üldkeelseiks.

Kõne all oleva ala termineist on Veski poolt
hangitud järgmised:

I

- k a m a r d a m a (Ta) - berasen, обкладывать
дёрном
- k a s i (Lä, Pä), fütopat. - Winterfeuchtigkeit
- k a s v i k (Wied.) - Lode, росток
- k u i v i k (Kuu) - abständiger Baum, сухое
дерево
- l i i t u s /-e/ (Wied.) - Schluss, настоящая
густота /леса/
- l ü d i m i n e (Lä) - Ausklengen, извлечение
семян из шишек
- l ü l i p u i t , l ü l i p u u (Lä, Na, Jä, Vi) -
Kernholz, крепкое дерево
- m a l t s p u i t , - p u u (Hlj), fütopat. -
alburnum, Splintholz, заболонь, болонь
- m e t s a m i n e (Wied.) - Aufforstung,
лесоразведение
- m u d i (Wied.) - Raupenspiegel
- m õ l u (Wied.) - vernarbte Wunde am Baum,
жучина, жук

n o i d l u s (Hää, Vän) - Pirschen,

подкрадывание к дичи

n ä s u (Wied.) - Maser, сувой, свиль

p a l m e (Ta) - Narbe, рубец

p ö i m e n d u s (Wied.) - Durchforstung,

прореживание /леса/

p ö l e n d i k (Wied.) - Brandfläche

r a i m /raima/ (Wied.) - Hauen, рубка

s a k a s /sakka/ (Hii), aj. - Stubbe, Baum-
stumpf, пень

s a l m i d (Vig) - Maser, прожилки

s a l m i l i n e (puu) (Lä) - maserig,

с прожилками

t o i m /toime/ (Wied.) - Textur

t ü ü (Vil, Lä) - Stammende, комель

v e s t u (Wied.) - Hirschfänger, охотничий нож

v ä l u (metsas) (Ran), bot. - Blösse, Wald-

blösse, прогалина, просека

II

a l a m e t s - Unterholz, молодёжник

a l u s m e t s a m i n e - Unterbau

a n n a n g - Abgabesatz

h a r g k a s v - Zwieselwuchs

- h a r g o k s - Gabelast, вилочный сук
- h a r g p u u - Zwiesel
- h e i n a s t u m i n e - Verangerung
- h ä i l r a i e - Kesselhieb, Löcherhieb
- j u t t i m i n e - streifenweises Schälén
- j ä ä d e /jäätmé/ - Abfallholz
- k o r k u m i n e - Verkorkung, закупорка
- l e h t s ä i l i k - Lassreitel, Lassreis,
семенной подросток
- l e n n e /lendme/ - Anflug
- l i u g r e n n - Riese, Rutsche, лесоспуск,
древоспуск
- l ö h u r u u - Spaltholz, щепной лес
- l ü l i n e m i n e - Verkernung
- m e t s a n d i k - Forstrevier, лесная дача
- m u d i r ö ö v i k - Spiegelraupe
- m u l d k o n d - Böden
- o k t a s t u m i n e - Verzweigung,
разветвление
- p a e l a s t u m i n e - Verbänderung
- p a l m e n e m i n e - Vernarbung,
зарубцевание
- p u d e t ö b i , fütopat. - Lophodermium,
Schütte/krankheit/
- p u i s t u - Gehölz, Wald/bestand/

- p u i t /puidu/ - Holz, древесина, дерево
r a i e l a n k - лесосека
r i n n a s m ö ö t - Grundstärke
s a e t i s - durchsägte Stelle, пропил
s e r v i s , lood. - Saum, край, опушка
s e r v i s t a m a - absäumen
s u i d m i n e - Klemmpflanzung
s ä i l i k - Überhälter, Oberständer, Wald-
rechter
s ö e s t a m i n e - Verkohlung, обугливание
t a r v i k - Nutzholz, поделочное дерево
t i h n u s - Bestockung, Bestaudung
t i h u - Festgehalt
t i h u m e e t e r - Festmeter, кубометр
сплошной массы древесины, плотный кубометр
t ö u s m e d - Aufschlag, Anflug, всходы
t ü v e s - Schaft, стержень, ствол
u l u k i n ä r i t i s , fütopat. - Wildverbiss
v a i g u t u s t a m a , tehn. - entharzen,
abharzen, обессмоливать
v a j u r u u - Senkholz, топляк
v a k u s t i k u m e e t o d - Fachwerksmethode
v a r i o k s , fütopat. - Absprung
v i n n u s t u m i n e - Verwurzelung
ü l a p u u - Oberholz